

Bibliotéka poučná

vychávaná

Dědictvím sv. Cyrilla a Methodia.

Číslo VIII. na rok 1869.

Cesta do Francouz a do Španěhel.

Sepsal

Dr. Josef Chmelíček.

W Brně 1869.

W knihárně u Ant. Ritsche w Brně, Bedřicha Groše
w Olomouci a Karla Růžnáče w Praze.

Tiskem Josefa Šnaidra.

Cesta do Francouz a do Španěel,

již vykonal a sepsal

Josef Chmelíček,

doktor filosofie a svobodných nmění, profesor pastoralky na theologickém ústavu diocésy Brněnské, skutečný rádce Brněnské biskupské konsistoře, rada knížete biskupa Skovského, člen výboru Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, Vídeňského spolku pro zvelebení a rozšíření přesné hudby kostelné, cí. král. mor. slez. společnosti pro zvelebení hospodářství a rozmnožení znalosti přírody a vlasti, hist. stat. sekce atd.

Díl I.

Nákladem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia na rok 1869.

Cena 1 zl.

W Brně 1869.

W komisi u Ant. Nitsche w Brně, Bedřicha Große
w Olomouci a Karla Riwnáče w Praze.

Tiskem Josefa Šnaidra.

Předmluva.

Pan doktor Josef Chmelíček získal si už nevšedních zásluh o Dědictví ss. Cyrilla a Metoda tím, že mu beze vší odměny obětoval drahé ovoce své mnoholeté pšle, svých lopotných cest po moři a po suchu, na jihu a na východě v cestopisu, ježž členové našeho Dědictví pode jménem „Cesta do svaté země“ ve dvou svazcích už dobře znají, dílo to, jímž katolická literatura naše československá vším právem se honositi může, an se v něm mnohé věci vypravují a do-
ličují, kterých jiným cestovatelům v těch krajích viděti ani možná nebylo anebo kterých jiní cestovatelé si ani nevšimli, a které předce každého katolického křesťana velmi zajímají.

Týž pan doktor obdařil Dědictví naše novým plodem své neunavené pšle, podav jemu v dar bezodměnný popis své cesty po Francouzsku a Španělsku, jehož první část se tuto čtenářům v ruce klade. Spůsob vypravování p. Chmelíčkovy jest jin už z

prvého spisu jeho znám i stačí toliko podotknouti, že důstojný pan spisovatel si tímž způsobem počíná v tomto díle. Jde mu předně o to čtenáře poučovati a povzbuzovati, pak ale je také přijemně baviti podle výroku starého básníka Horace: Chvály hoden, kdož sladké prospěšnému přimísil.

Že pan spisovatel tohoto účelu také dosáhl, o tom tuším každý, kdož bedlivě spis jeho přečte, úplného přesvědčení nabude.

Zbývá nám tuto ještě podotknouti o finančních poměrech našeho Dědictví. V posledních létech nebylo přistupování nových údů k tomuto spolku valné. Kromě toho novou dvacítiprocentovou odrážkou z jistin našeho Dědictví záležejících ze samých papírů státních ztenčeny jsou důchody jeho tou měrou, že vedle kalendáře „Moravana“ sotva za dvě léta možno z úroků nějakou knihu vydati. Že letos přes to vše přece vedle kalendáře i kniha se údům podává, to umožněno jedině znamenitým darem 2050 zl. 40 kr. nám z dědictví zvěčnělého *Josefa Kamasa*, gardisty arcibiskupského, přibylým. Dotčený zvěčnělec ustanovil v poslední vůli své pro případ, žeby jeho pokrevník Josef Šarc v nezletilosti zemřel,

aby dědicem jeho jmění bylo Dědictví ss. Cyrilla a Methoda v Brně. Poněvadž tento případ se skutečně udál, dědilo naše Dědictví jmění po zvěčnělém p. Josefu Kamasovi a zapravivši vše ostatní odkazy obdrželo už výše položenou sumu.

Při té příležitosti nemůžeme též mlčením pominouti veliké zásluhy d. p. Julia Chodníčka, vikáře v Kroměříži a spisovatele výborné „Kroniky církve svaté“, který přechoťně přijal na se plnomocenství našeho spolku k vyjednávání v této dědické záležitosti a po celý rok podnikal laskavě a nezištně přemnohé práce, obtíže a starosti, i všemožně se o to přičinil, aby při odhadování polí závětem Kamasovým našemu spolku zůstavených co nejvíce pro naše Dědictví vytěžil. Za to buďtež jemu zde nejsrdečnější díky vysloveny. I velečtnému a blahorodému panu doktorovi a zemskému advokátu Kozánkovi slušno díky vzdáti za velmi nezištné pořádání a vyřízení této dědické věci.

Konečně vyzýváme všechny čtenáře tohoto spisu, aby na modlitbách neopomínuli pamatovati na toho, jehož neobyčejným darem vydání této knihy umožněno, totiž zvěčnělého p. Josefa Kamasa. Kéž

mu Bůh za tento veliký milodar jest hojným odplatitelem v radosti věčné! Tolikéž vznášíme na velebné duchovenstvo snažnou žádost, by při hlásání slova Božího lid jemu svěřený ku přistupování k Dědictví ss. Cyrilla a Metoda povzbuzovati a tím vydávání nových užitečných aneb snad pro poměry časové i velmi potřebných spisů umožňiti ráčilo.

V Brně dne 30. června 1869.

Matěj Procházka,
starosta Dědictví.

Oprawa značnějších omylů.

Str.	43	řáb.	19	eh.	místo:	Ariowisowi	čti:	Ariowisowi.
"	129	"	9	žb.	"	jižto	"	jižto.
"	215	"	1	žb.	"	o depakuje-li		neopakuje-li.
"	269	"	6	eh.	"	koutka	"	koutku.
"	280	"	5	"	"	na ni	"	na ní.
"	282	"	10	žb.	"	žterěž	"	žterýž.
"	293	"	11	"	po a			šmaž a.
"	343	"	14	eh.	místo:	onou	čti:	onu.
"	348	"	8	"	"	umě	"	umě.

I.

Odjezd z Vídně. Štrasburk. Katedrální chrám. Geiler z Kaisersberku. Májová pobožnost. Museum. Chrám sv. Tomáše. Nový chrám. Jan Gailer. Martin Bucer a Erasmus z Rotterdamu. Swati, jenž ve Štrasburku žili. Jednoduchý oděv tamějších žen. Pomník Gutenbergův a Kleberův.

Bylo to v pondělí svatoduffní — dne 20. května 1861 — odpoledne okolo 4. hodiny, když jsem rychlomořákem na železné dráze Vídeň opustil. Bylo jaro. Louky se zelenaly, líbezný vůnětí vái, teplo sluneční vyluzovalo listy z pupenců, ptáčci štěbetali sláskajíce z křovi do vrchu a bávali radost na jaro, že smutná zima již odplýnula. Pohled na krásnou jarní přírodu a naběže, že na cestách, které jsem nastoupil, mnoho krásných měst a znamenitých věcí uvidím, naplnily srdce mé velikou radostí. A jak jsem se neměl radovati? Už byl čas, v němž jsem žítovati mohl:

Jaro se otvírá,
Všedlo se zelená
Radostí oplývá.

Každý melkou radost nabývá,
 Když jen pozoruje
 To ptactvo nebeské,
 Kterak v zeleném háji zpívá,
 Bohu všechno chválu vzdává.

(Česlé zpěmy.)

V rychlém letu jeli jsme přes krásné krajiny dolního a horního Rakouska do Solnohradu. Přesedneme zde do jiného vlaku jeli jsme přes Mnichov, Augsburg a Stuttgart do Karlsruhe. U městečka Rehl-u dorazili jsme k velké řece Rýn-u, která zde hranici činí mezi zemí německou a francouzskou. Znamenitý tetězomý most, který jenom na čtyřech pilířích ze čtverhranných kamenů spočívá, vede přes Rýn, který zde velmi široký jest. Řeka tato uvedla mi na paměť následující latinské verše, které prý kdysi nad tak zvanou branou Rýnskou u Breisachu v Breisgowe se nacházely:

Limes eram Gallis, nunc pons et janua fio:

Si pergunt, Gallis nullibi limes erit. *)

Slowa tato potahují se na zmíněnou bránu Rýnskou, jako by tato o sobě řekla: „Až potud byla jsem mezi pro Francouze, nyní jsem ale mostem a branou; jestliže Francouzové pokračovati budou, nebude nikde více pro ně mezi“. Jest to pěkná a vtipná narážka na čas, kterou

*) Byl jsem Francouzům hranicí, teď most jsem a brána; Pokračují-li, není nikde hranic pro ně víc.

mají Francoužové na zemi za Rýnem ležící. Němci jim odpovídají slovy známé písně: „Nebude jejich svobodný německý Rýn.“*)

Dorazivše do Štrasburku ubytovali jsme se v hostinci „u obrázku“, kteréhožto hostinec každému cestujícímu schvalujeme.

Město Štrasburk, v dávno době Argentoratum zvané, počítající asi 80,000 obyvatelů, jest hlavním městem v Elzasu, provincii to před časem německé, nyní francouzské. Štrasburk leží na řece Illu, která se zde do Rýna vlévá. Obyvatelé jsou Němci, kteří ale raději francouzsky nežli německy mluví. Hlavní okrasou a pýchou města jest jeho světoznámý katedrální chrám, kteréhož jsme přede vším namířili. Není to snadná úloha, popsat velikolepý a překrásný chrám tento, kteréhož já velikost svou, tak i množstvím zevnějších a vnitřních ozdob mocný dojem na každého obdivovatele činí. Zestí to chrám připomínající každému křesťanu slova Žalmistova: „Pane, miluji okrasu domu tvého a místo, v němž přebývá sláva tvá“. (Žalm 25.)

Povídá se, že již král Chlodvík (Klouis), vystavěl na tomto místě chrám, který r. 769 král Pipin zvětšil a jeho syn císař Karel Veliký dostavěl. Ermand II., vévoda švábský, který se byl císaři Zindřichovi zprotivil, přepadl r. 1003 s vojskem svým město Štrasburk a spálil chrám jeho. Biskup Werner započal jej opět stavěti a nástupcové jeho v dílu tomto pokračovali. Stavělo se na něm přes dvě stě

*) Sie sollen ihn nicht haben den freien deutschen Rhein.

let. Největší zásluhy o něj měl stavitelský mistr Erwin ze Steinbachu (od r. 1277 až 1318). Mistr tento počal též stavěti krásnou věž, která ale teprve r. 1449 mistrem Rolinsským Janem Hülssem dokončena byla. Věž tato jest nejvyšší v celé Evropě; má 490 stěniců věže, tedy o 52 stěniců více nežli Svato-Štěpánská věž ve Vídni. Druhá věž nebyla bohužel dokončena.

Na popředí chrámu Štrasburského, který mezi chrámy gotického slohu jedno z předních míst zaujímá, vynikají dvě štíhlé prohléditelné věže. Mimo tyto obrací na se pozornost obdivovatele veliké kulaté okno, které kolu aneb růži se podobá a které svou skutečnou malbou velikého dojem na každého činí, obzvláštěně tehdy, když naň slunce svítí. Chrám má tři průčelné brány, nad nimižto množství větších a menších kamenných soch se nachází. Stojí tam i p. osm soch větších představujících muže, z jejichžto obleku rozhodnouti nelze, jsou-li to Fariseové, apoštolé, králové anebo církovní otcové. Nad malým levým portálem čili branou, viděti ve dvou řadách 12 soch, kteréž představují ženy, mající koruny na hlavách a držící v ruce papíry bílým otevřené a bílým zavřené. Jsou to snad svaté mučednice, slavní světcové všeh. Nad levým portálem spatřují se ve dvou řadách sochy moudrých a nemoudrých panen. Dny drží olejem naplněné lampy své vzhůru, tyto ale prázdné lampy dolů. U oněch stojí socha Božského Spasitele co symbol moudrosti a bdělosti; u nemoudrých panen nalézá se socha před-

stavující žádost po světských a tělesných radostech. Na hlavě má věnec a v ruce drží jablko — starý to symbol nedovolených radostí. Na zádech jejích viděti čertů, hadů a žábů, čímž se má okázati, kam přivozují hříšné radosti člověka, kterých se jim oddává. Mezi nesčíslným množstvím velkých a malých soch, které chrám tento zevnitř ozdobují, pozoruhodný jsou především sochy králů Etlodwika I., Dagoberta II., císaře Rudolfa z Habsburku a Rudolfa XIV., kteří si o chrám tento veliké zásluhy získali. Nejkrásnější, a co se ornamentiky týká, nejbohatší strana chrámu jest západní. Strana tato má nejvíce soch, věže, loubení atd.; všim právem nazývají stranu tuto: „zlamenélou poesii“.

Obdivovavše chrám tento zvenku, vstoupili jsme do vnitřních prostorů jeho. Spanilých zpusob staroby tohoto trojlodního chrámu s temnými a tajuplnými prostorami, s majestátnými formami, zhůru vystupujícími sloupy, galeriemi a mnohými starvitelskými ozdobami jeho, slovem: celý tento velebný chrám musí srdce a ducha člověka k nebi pozdvihnouti. Byl jsem mocně dojat; pojala mne svatá hrůza, bylo mi, jako bych stál v předstíni jiného světa; tu jsem porozuměl smyslu slova písma svatého: „Velký jest náš Bůh . . . Ibož bude s to, jemu vystavěti domů důstojný“. (2 Chron. 2, 5—6.)

W pravdě! Ibyby střední věž, která mnozí neprávě „tmavým“ nazývají, mimo stavění tak velikolepých chrámů nebyl nic jiného ryzího, byl by již tím velikých zásluh sobě vydobyl. Ibyž jsem od přemocného dojmu, který na mne

býl učinil chrám tento, trochu poobkál, obdivoval jsem se jednotlivým znamenitostem, jež se v něm nacházejí. Chrám ten jest ve způsobu kříže stavěn a má 200 krokův délky. Kazatelnice spočívá na pilířích mnohými sochami ozdobeném; u schodů jejích spatřují se dvě figury; jedna představuje ležícího muže a druhá modlí se ženu. Tu kázával slavný kazatel Jan Geiler z Kaisersbergu († 1510). Na něho se potahuje nápis pomníku, který mu v chrámě postaven byl, a kterýž takto zní:

„Onen, jehož ty Štrasburku vším právem oplakáváš, Jan Geiler, spatřil v Kaisersbergu světlo tohoto světa. Nyní odpočívá pod kazatelnicí, na nížto stával 30 let co hlasatel hřímatele (hřímajícího Boha), zvěštující slova spásy“. Tento Geiler z Kaisersbergu, kázával v duchu prostonárodním a byl muž velmi důvtipný, pravý to Abrahám a Sancta Clara.*) svého času. Wydal také mnohé knihy, obzvláštně ale rozličná kázání s podivnými nápisy, t. p. „mrawenec aneb kniha o mrawencích; zrcadlo světa aneb loď bláznův, kniha o hříšcích, huby“ a jiné.

Wysoká oltářní chrámová mají velmi krásné skelné malby, pocházející z prvních dob tohoto umění. Jeden z nejstarších malířů na skle, jenž pro tento chrám pracoval, byl Jan z Kirchheimu. Malby tyto představují dílem biblické případnosti ze starého a z nového zákona t. p. narození Páně, mrdce z ročhodních krajín, po-

*) Abrahám a Sancta Clara, mnich Augustinian, zemřel ve Wědni r. 1709.

slední soud, knihu rodu Ježíše Christa, apoštolů, mnohé svaté a obrazy několika císařův. Ještě chrám tento k jižní straně 6 vysokých oken a každé okno 16 křidel má, jest také oněch maleb velmi mnoho. Presbyterium jest o několik stupňů vyšší nežli loď chrámová. U hlavního oltáře stojí trůn pro biskupa a 24 sedadel pro kanovníky. Prostora, v nížto nižší duchovní a zpěváci bývají, nachází se o něco hlouběji. Majestátná osmihranná bání vypíná se nad tímto prostranstvím. Krypta, která pod celým presbyteriem se nachází, jest též pozoruhodná; tvořil pro sebe loď s dvěma stranami a jest — jak se povídá — starší nežli chrám.

Obzvláštní znamenitosti chrámu tohoto jsou hvězdářské hodiny se samohybnými figurami. Hodiny tyto zhotoveny byly od Dawida Wolkensteina r. 1573 dle rozmyslu mechaniků Michala Herr-a, Mikuláše Brückner-a a matematika Kristiana Herlina. Dvě stě a patnácte let dobře šly umělecké hodiny ty; na to ostaly státi, až pak v letech 1838—1842 umělcem Schwilguem ze Štrasburku opět opraveny byly. V pravdě podivu hodné dílo jsou umělecké hodiny tyto; obšírně je popsatí jest věc nesnadná. Ukazují nejen čas — čtvrti a celé hodiny — nýbrž udávají také den, měsíce a svátky celého církevního roku a znázorňují pohybování měsíce a hlavních oběžnic čili planet okolo slunce. Čtyry hlavní části lidského věku představeny jsou tolikéž figurami, které na malé zvonky tlukou a tím čtvrti hodin udávají. Kdykoliv hodina bije, uklazuje se podoba smrti; za ní přichází Spasitel,

kteř jít dovoluje na zvon udeřiti, aby se každý upamatoval, že přijde napřed smrt a po ní sou-
 dce. Na vrchu viděti kohouta z kovu, který,
 když bje hodina dvanáctá, kř natahuje, kotrhá
 a křdlama pohybuje. Mistromské dílo těchto
 hodin mohou jenom umělcové náležitě ceniti,
 poněmadž že přilíš mnohá částí se skládá. O
 dvanácté hodině viděti dvanáct apoštolů, kteří
 jdou před P. Ježíšem a Jemu klaněním-se úctu
 svou vzdávají. *)

Díváme se, že rozum lidský takové umě-
 lecké dílo vynaleztí a vyvésti může. Říkává
 se ve přísloví: „Dílo chvástí mistra svého“. Svět a vše, co v něm se nachází, slunce, mě-
 sic, hvězdy, země atd. jest dílem všemohoucího
 a nejmoudřejšího Boha; dílo toto jest o mnoho
 umělejší a přece ho málo kdo obdivuje. Po-
 divný jest Hospodin ve skutcích svých; ale clo-
 věk, bohužel, nemůže si věci, které lahodenně
 před očima jeho se dějí.

We chrámě Strassburském viděti na jedné
 zdi obrovský veliký obraz sv. Kristofa. Tento
 světec ctí se obzvláště ve Španělsku; budeme
 mlti později přiležitost mluvití o něm a o obra-
 zech a sochách jeho.

*) Takové umělecké hodiny má také chrám sv. Jana v Lyoně
 (ve Francii) a radnice v Olomouci na Moravě. Klášter
 Mehrerau, ležící u jezera Bodamského v Tyrolsku, má
 též velmi umělecké hodiny, ale v míře zmenšené. Ukládá
 nejen čas, hodiny a čtvrti, uhrbž i také den, pohyb měs-
 íce a jiných těles nebeských. Vyhotovil je P. Frantisek
 Keller, kněz řádu Cisterciáckého a zpovědník panaa téhož
 řádu v klášteře Magdalénském v kantoně sv. Pavla ve
 Švýcarsku. Powěděno mi v Mehrerau, že o tomto díle
 po dva roky pracoval.

Byli jsme přítomni májové pobožnosti, kteráž ve chrámě Strasburském se konala. Nad zvláštním oltářem, který krásnými květinami ozdoben byl a na němž asi 80 svíček hořelo, stála pěkná socha blahoslavené panny Marie. Dva mladí zpěváci — Kanto a Alto — zpívali libeznou píseň Marianskou s průvodem varhan. Tento krásný zpěv ozýval se v dalekých prostorách chrámových jako zpěv andělův. Bohnut až k slzám zpomněl jsem si na krásné verše, v nichžto básník líčil mocný dojem, který zpěv nábožné písně a hraní na físharmoniku na něj učinily :

Jeť mně, jako bych byl chrám
Sirokého obvodu,
V němžto Boží andělé
Chodí v slavném průvodu.

Zlatokřídých nebesťan
Zástup — to mé písně jsou,
Oni u mé hrudi bran
Potád wzhlíru dolů jdou.

Mnohá z nich mně zmilele
Wniká w srdce útrobu,
Tať jsem chrám, kde andělé
Webou zpěw i žalobu.

(Sebastian Brunner.)

Po skončené písní vystoupil kněz na kazatelnu a vložil ve francouzské řeči posluhačům slova: „Maria, matko milosrdenství, oroduj za nás“! Dolažoval, že Maria i za nešajctého hře-

šťastka a za celá města oroduje a že Bůh za přičinou přitlučených její trestem problétvá; i Maria nechce smrt šťastníka, nýbrž aby se obrátil a žil byl. Dále natíkal kazatel na neřádnost nesčíslných lidí, kteří jedině o časné blaho se starajíce pro spasení nesmrtelných duší svých málo aneb nic nečiní. Panem et Circenses *) (chléb a hry) — zvolal kazatel — jsou jim nade všecko. Myslel jsem u sebe: Bohužel jest to pravda, že většina lidí touží a shánějí se jen po pomínutelných věcech tohoto světa, o spasení duše — o nebe — se nestarajíce. Už po-
budeš platit slovo sv. apostola Pavla: „Neboť mnozí chodí, o nichž jsem již často pravil vám (nyní pak i s plácem pravím), že jsou nepřá-
tele kříže Christova, jichžto konec jest zahynutí, jichžto Bůh břicho jest a sláva v zahanbení je-
jich, kteříž o zemské věci pečují“. (Ř. Filip. 3, 18—19.)

Veliký počet nábožných a mezi nimi, co mně obzvláštně v oči bilo, mnoho vojáků, poslouchali kazatele s napnutou pozorností; divil jsem se tomu tím více, an všim, že ne všudy vojáci tak nábožni jsou. Po skončeném kázání přistoupil jiný kněz, doprovázen dvěma ministranty k Marianskému oltáři a vystavil nejsvětější Svátost, načež se modlil střídavě s lidem litanie lauretánské v řeči latinské. Po litaních intonovali či zanotili duchovní verš: Chléb s nebe udělil jsi jim Pane, a lid odpověděl: Mající

***) Ludi Circenses (hrq Circenslé) konávaly se na rejbišti (circus) a byly obzvláštním zálibentím požívaných Římanů.**

roštelikou lahodu w sobě. Na to se modlil kněz modlitbu k nejswětější Swátosti oltářní, po kterém lid zpíwal chorálně Pange lingua. Rbnyž pak byl kněz udělil sw. požehnání, zpíwali ještě tu konci chlupci s průvodem warhan krásnou píseň Marianskou.

Ješt to obyčej we Francii, že lid při službách Božích nejen písně, nýbrž i žalmy, ba často-kráté i celou mši w latinské řeči zpíwá. Dřítý spisowatel, který swou po Francii konanou cestu také popsal, nesouhlasí s obyčejem tímto; twrdí, že člověk nábožně uspořájen nebývá, a že duffe jeho k Bohu porozněsti se nemůže, říká-li žalmy w řeči jemu nesrozumitelné. Rbnyž tomu tak bylo, nemohl by náboženský cit větších ani latinským zpěwem kněžským při mši sw. uspořájen býti. Řeč francouská jest dcera řeči latinské a welmi se jí podobá. K tomu má lid knihy, w nichžto žalmy a modlitby církevní na jedné straně we francouské a na druhé w latinské řeči sepsány jsou. Mocně mne dojalo, rbnyž jsem w kostelích we Francii sloužil welkou mši sw. a rbnyž wšedem lid při ní chorálně Kyrie, Gloria, Credo atd., zpíwal. Poněwadž to wěc nemožná, aby katolíci po celém ořssíku země všem řečem rozuměli, zapotřebí jest, aby měli jednu řeč společnou, we které by mše sw. se sloužiti a jiné obřady církevní wykonáwati mohli. Mámeť za to, že také w tom uřazuje se církev nasse co „katolická“ t. j. všeobecná, že má při službách Božích a při jiných náboženských obřadech a wyřonech toliko jednu řeč. Prostředkem společné mluwy této může také papež s biskupy a laždy

jednotlivých kněží s katolíky celého světa snadněji se porozuměti. Kdyby katolická církev při službách Božích neměla jedné a též řeči a kdyby musela svatá ve každé krajině jazykem obyvatelův krajiny té sloužiti se měla, tu by katolický kněz jen ve chrámech onoho národu msi sloužiti mohl, jehožto řeči by mluvil.

Na zpovědnících chrámu Štrasburského naznamenána jsou jména oněch kněží, kteří tam obvykle zpovídají. Tam jsem četl — jména: Monsieur l'abbé Spitz, Mons. Mayer, Mons. Utz atd. — jména to německá. Zdá se, že ve Štrasburku a ve celém Elzasu, provincii to druhdy německé, řeč německá francouštině ustupuje. Když jsem kdysi jindy jel do Štrasburku po železnici, seděli se mnou ve vozu manželé, jejichžto spanilá dceruška francoušky sstěbetala; chvilkami ale na francouštinu zapomínajíc, mluvila německy. Tu ale rodičové, ač byli sami rození Němci, požádali na ni se osápati napomínajíce ji, aby mluvila francoušky.

Nedaleko katedrálního chrámu stojí bývalý dům slavného stavitele Erwina ze Steinbachu; přeměněn jest v muzeum, ve kterém vřeborná umělecká díla z kamene a ze dřeva se chovají. E. p. ssest vedle sebe stojících velikých soch, kteréž z jednoho kusu kamene zhotoveny jsou; deset soch vytesaných z jednoho kusu dřeva; dále postavy vypodobňující narození a obřezání Páně, točité schody čítající sto stupňů atd.

Nawštítwili jsme ve Štrasburku také jiné chrámy, z nichžto zde toliko nejznamenitější uvésti můžeme. Chrám sv. Tomáše, náležející pro-

testantům. Mezi mnohými pomníky s nápisy, které ve chrámě tomto se spatkují, nejstarší jest snad pomník s nápisem:

„Představený Abdeologus obnovil tento rozpadlý chrám k rozmnožení chvály Boží r. 830“. Pozoruhoden jest v tomto chrámě vysoký z kararského mramoru zhotovený pomník slavného hraběte Morise, maršálka ze Sas (+ 1750); jest to umělecké dílo řezbáře Pigallea. Když chrám tento v čas francouzské revoluce v magacín přeměněn byl, uchránil Štrasburský měšťan Mangelschott řecený pomník tím, že jej zcela do senu zaobalil. V jedné kapli téhož chrámu viděti v rámech pod sklení balsamované mrtvolý Gustava Adolfa, hraběte z Nassawského Saarbrückena a 14leté dcery jeho. Mrtvola hraběte jest dobře zachována, což o mrtvole dcery jeho říci nelze. Při chrámě sv. Tomáše býval kdysi klášter kanovníků sv. Augustina; v bývalém klášteře tom nachází se nyní vyšší protestantská konsistoř a seminář.

Jiný kostel, který sobě též protestanté přivlastnili, jest tak zvaný „nový chrám“, který druhdy řádu oo. Dominikánův přináležel. Chrám ten má tři lodi a 18 sloupů. Nachází se v něm pomník slavného Dominikána Tauler-a (+ 1355); představuje věhlasného muže tohoto co mnicha a má následující nápis: „Misto hrobu Taulerova určitě udáno jest v přídavku letopisů Roenighofenových na stránce 1119“. Roenighofen byl znamenitý letopisec ve Štrasburku.

Jan Tauler byl po 20 let kazatelem v témž městě. Protestantský kostelník pravil, když

mně pomníš Zaulerův ukazoval, že již Zauler byl protestantem, a v katedrálním chrámě v Basileji povídala mi manželka protestantského kostelníka, že Erasmus z Rotterdamu byl také protestantem. Protestanté nerozumějí spisům těchto dvou mužů a proto je neprávem i své straně přitahují. Víme, že Erasmus r. 1527 psal Martinovi Bucerovi, kterých jej tu protestantismu přeměsti chtěl: „Uvádíš tisíc přičin, abych i luteránské církvi přestoupil, což ale, že první a nejhlavnější přičina, která mne od této společnosti zdržuje, jest — svědomí moje. *)

Město Štrasburk mělo mnoho biskupů, kteří od církve za svéaté prohlášeni byli. Sv. biskup Urbogast († 678) byl tak posorným, že přikázal, aby ho pochováli vně města na jednom pahrbku, na kterém obvyčejně zločinci odpravováni bývali. Jeho nástupcem v biskupském úřadě byl sv. Florentius († 687). Biskup Rado dal na začátku devátého století tělo sv. Florentia z wnuknutí Božího přenést z chrámu sv. Tomáše do kláštera Haslachu. Klášter tento, ležící též v Elsfasu, založen byl od krále Dagoberta II. a od sv. Florentia a patřil i řádu oo. Benediktinův. Povídá se, že pravé rameno téhož sv. Florentia nachází se v jednom kostele v Praze a polovice levého v Jesuitském chrámě v městě Lille ve Francii. R. 776 zemřel ve Štrasburku sv. biskup Haddo, také Hetto aneb Etto zvaný. — V klášteře sv. Štěpána ve Štrasburku zemřela

*) Briefe aus allen Jahrhunderten der christlichen Zeitrechnung. (Band 2. S. 380.)

r. 741 sw. Utała, která w něm po 20 let abatišši byla. Povídá se, že jeden muž, chtějše ostatky této swaté obdržeti, potajmo do chrámu se wsloudil a Swětici pravé rameno uťezal. We Štrasburku bývala také Kartuzia, t. j. klášter Kartuziánůw. R. 1330 byl přemorem kláštera toho slomůtný Rudolf, kterýž sepsal život Páua Ježíše podle wyprawowání sw. ewangelistůw, wýklad žalmůw a mnohá jiná wážná díla.

Oděw žeu Štrasburských jest jednoduchý a čistý; nosí z wětšší části čerwené šaty a bílé čepce. Wábec nejsou šperkowanicemi; neboť na nich newiděti onoho kroje a stroje w oděwu, který Alban Stolz na jiných žeuách trefně bičuje slovy: „Sněrují tělo své co nejwíce w pancíř z kostice, tať že by od těchto muť skoro zahynouti mohli; rády wšak snášejí trápení toto, poněwadž toho, jať říkají — móda žádá. Za to musí ale šaty jejich dole obzwláštně okolo noh zase welmi šíroře býti, ano co nejwíce se rozšířiti; měrou tou wypadá takowá barbarská dáma jako chodící zvon anebo jako obrowská želwa, která se postavila, aneb přirówná-li se k obyčejné podstatě lidské, jako nějaká ohyzdná pitwora“. Křesťanské ženy a dcery mající náchylnost ku šperku, měly by si wzíti za příklad swatou Gorgonií, dceru sw. Řehoře Nazianského. Z Gorgonia byla krásná, učená a bohatá; wěděla ale, že oděw jenom k tomu sloužiti má, aby přikryl nahotu těla a aby je chránil od zimy; proto opowrhowała wšsemi marnými nicotami šperku ženského. Chtělaf se líbiti Bohu a ne lidem.

Mezi krásnými pomníky, kteréž město Štras-

burk má na náměstích svých, přede vším pozoruhoden jest pomník Gutenberka, vynálezce umění knihtiskářského. Tento slavný muž narodil se r. 1395 v Mohuči a přišel r. 1424 do Štrasburku, kdežto umění své provozoval. Zemřel r. 1468. Pomník, kterýž mu dle návrhu Thorwaldsenova ze zprávy čili z bronze postaven byl, představuje ho v životné velikosti, držícího v ruce křtiskářského spisu. Na čtyřech stranách podstavce pomníku viděti v obrazech účinky knihtiskářského, t. p. vysvobození otroků z řetězů, vzdělání rolnictví představené pluhem atd. Měří se zapřítí, že knihtiskářské následky měl a velmi mnoho dobrého způsobil; se druhé strany ale také pravda jest, že zneužíváním tohoto umění lid velmi se kazí a o víru a mravnost přivádí, o čemž obzvláštně za našich dnů snadno přetvrditi se můžeme.

Na jiném náměstí stojí pomník generála Klebera, který pod Napoleonem I. sloužil a r. 1800 v Rahyře v Egyptě od jednoho turka úkladně zavražděn byl. Jan Kleber narodil se v Štrasburku dne 6. března 1745; otec jeho byl zahradníkem u kardinála křižate z Rohan-u. Když Napoleon v Egyptě a v Palestině vojnu vedl, byl Kleber hlavním generálem jeho. Janatichů turek, od kterého dne 14. junia nadzmlíněného roku úkladně zavražděn byl, pocházel z Aleppa a jmenoval se Soleyman. Povídá se, že Kleber, vřeborný to ostatně vůdce vojenský, pro nezlomnost své povahy měl mnoho nepřátelů. Kostí jeho odpočívaly dlouho v jámku d'Uf u Mar-

silie; král Ludvík XVIII. dal je do Štrasburku přenést a tam pochovati.

II.

Hory Vogeské, w nichž přebýwali sw. poustevníci. Jak francouští konduktorové vyslovují jmena německých stací. Klášter Delenberg čili „hora oliwetská.“

Přísný život Trapistůw a Trapistek.

. Dpuštitosse ranním rolaem město Štrasburk jeli jsme úrodnou rovinou Elzaska dolů. Na pravo — k západní straně viděli jsme výšky vysoké hory Vogeské, na jejichžto vrškách ještě mnoho sněhu bylo. Tyto hory bývaly před časem útočištěm mnohých sw. poustevníků. Tam se odebral sw. Hydulf, bývalý biskup Trewirský, který máje několik společníků přísného života svého, dal podnět k založení kláštera Mochen-Moutierského, kdež později Benediktini se usadili. Swatý Hydulf, rozený Bavor, stal se mnichem w Trewiru a pak biskupem téhož města. Msto, kde později w horách Vogeských žil co poustevník, leželo mezi dvěma kláštery, Senonským a Estivalským, a protož nazýval se ob něho tam založený klášter Mochen-Moutier (t. j. klášter prostřední). W těchto horách žil také co poustevník sw. Deodat (francouzský Saint-Dieu zvaný), který byl přítelem sw. Hydulfa. Učkoliv tyto dva swatí jenom w dálce dvou mil jeden ode druhého přebývali, scházeli se přece spolu toliko jedenkrát

za rok; tu se wespoleť těšili a k boji w duchovním životě pomozbuzowali. W den k nárošstěwě ustanowený opustili oba w tuž hodinu pousterowičě přibytý swé a sešli se na jistém místě. Dawše jeden druhému přátelské políbení, pomodlili se a rozmlouwali o nebeských věcech. Třto každoročně schůzky konávaly se až do smrti sw. Deodata († 679); na místě, kde swatí mužové ti se scházeli, založen byl později klášter, jemuž se dalo jméno Jointures (t. j. schůzky, nárošstěwy).

Jména měst a wesnic Elfašských jsou z wěstst části německá. Smáti jsem se musel, když francouští konduktorové čili průwodcové cestujících německá jména stací při železné dráze oznamovali. Tak wolali k. p. na místo Elestadt — Elesta; místo Ostheim — Osthé, Geispolheim — Gespolhé atd. Nebaleko stace Rimersheimské — nebo jak konduktor wolal: Rimershé — nachází se wesnice, zwaná „u Swatého Rudana“. Obdržel jsem jméno swé od Swětce, který co nábožný poutník nejvíce w Elfašsku putowal a jehož památka, jak jsem w jednom kalendáři našel, dne 12. února se koná. Náš průwodce wolal jméno: Rutterbach! Byla to stace Rutterbachská, na které jsme železnou dráhu opustili a odkud jsme se do kláštera „hora olivetská“ (Delenberg) zwaného odebrali. Klášter tento vzdálen jest od Rutterbachu ku straně západní asi hodinu cesty a stojí na malém pahrbku.

Nad branou klášterní nachází se socha nepostavené Panny Marie a pod ní slova: „Sa-

mota jest branou nebes". (Solitudo janua coeli. S. Justinianus). Bratr Iaiš vrátuš přijal nás přivětimě a odebral se k našší prosbě do kláštera, aby v nepřítomnosti opata, který na cestách byl, otce převora zavolaal. Mezi tím měli jsme příležitost pozorovati ve klášterním dvoře mnohé Trapisty při pracích jejich. Jeden stálhal právě velkými nářkami plot, druhý wezl dvěma volama jetel do stodoly, třetí stál na vysokém lessent a opravoval co zedník přední stranu chrámu, opět jiní vedli napájet koně.

Tu přišel převor, otec Ondřej, na němž se jevila přisnost životu. *) Uvítav nás přivětimě vedl nás do vnitřku kláštera. Krácejíce přes dvůr dosti veliký, v jehož středu stojí stará lípa, přišli jsme ku bráně kláštera. Převor otevřel a my vkročili do úzké, nízké a tmavé chodby. Naše schody, přes které nás vedl, visela tabulka, na níž napsáno bylo jméno zemřelého Trapisty. Tím se připomínalo řeholníkům, aby za zemřelou se modlili. Přišli jsme do kapitolu, t. j. do dosti velkého sálu, kde se bratři scházejí. Opat tu má zvláštní místo; na pravo a na levo jsou vedle stěn stolice dřevěné, na kterých se nalézají mnohé ku počání pomozbuzující průpovědi, k. p. „Číslo oddané mrtvéni nic netrpí, přebývá-li duch v nebesích". (Tertulian. **)

*) Řehj jsem r. 1865 opět v okolí kláštera toho mštal, zastával otec Ondřej úřad nádworníka. Řeholník tento jest rozený Němec, byl Benediktinem a pak misionářem v Americe. Řehj jsem r. 1867 zase do kláštera toho přišel, byl otec Ondřej opět převorem. Wyprawoval mi mnoho o přisném životě Trapistův.

**) Le corps ne souffre rien lorsqu'il est appliqué à la géne, si l'esprit est dans le ciel.

„Nemoc těla jest zdravím duše“. *)

„Ehci a neehci nepřebývají v našem domě“. **) (Sv. Ignac.)

„Na cestě Páně nepokračovati dále, jest tolik, co jíti nazpátek“. ***) (Sv. Augustin.)

„Nechceme-li nazpět jíti, musíme běžeti“. †)

(Sv. Augustin.)

„Widěl jsem mnichy, a já nejsem mnichem“. ††)

(Sv. Makarius)

„Ehci spasiti duši svou“. †††)

W kapitolním sále viděti obrazy sv. Benedikta, sv. Bernarda a blahoslaveného Jana Bontillier-a z Rancé, zakladatele řádu Trapistů *) a posledního opata ve klášteře „hory Olivetské“. Opat tento drží na obraze v jedné ruce knihu a druhou se podpírá na umrlčí hlavu. W sále visely také dvě tabule, na nichž pro kněze a bratry laiky napsáno bylo, co by každý z nich po celý týden dělati měl. Tam byly uvedeny rozličné úkady a rozličné práce v kostele, ve mlhách, na polích atd. W tomto sále konával se také obřady noviců, tdežto slavné sliby v kostele skládány bývají.

Bráčejsce temnými chodbami, v nichž jako vřbec v celém klášteře chudoba se jeví, přišli jsme na kůr do kostela. Právě se zpívala kon-

*) La maladie du corps est la santé de l'ame.

**) Volo et nolo non habitant in nostra domo.

***) In via Domini non progredi — regredi est.

†) Si volumus non redire — curr. rudum est.

††) Vidi monachos et non sum monachus.

†††) Salvare volo animam meam.

*) O tomto slavném mnži promluvíme obšírněji, až budeme popisovati slavní klášter Trapistů.

mentní mše svatá. Mladý Trapista s krásným baritonovým hlasem zpíval u oltáře, kdežto ostatní Trapisté, stojící dílem ve stolicích, dílem vedle nich, jednotlivě díly mše svaté z chorálních kněží zpívali. Zpěv Trapistův jest vážný a hluboký a liší se ve mnohém od zpěvu kněží světských. Po chorální mši zpívali Trapisté velmi vážně: *Salve Regina*. (Zdrávas Královno.)

Kostel jest malý a chudý a nemá varhan. Tak Trapistům tak i Kartuziánům není dovoleno míti varhany. Na oltáři hosty jenom dvě svíčky a nebylo na něm také více svícenů. V lajbém Trapistickém kostele musí na hlavním oltáři místo obrazů stát socha P. Marie s dítětem Ježíšem; tak předpisuje zákon řeholný. Kromě hlavního oltáře jsou v kostele ještě dva malé, z nichžto pravý sv. Benediktu a levý sv. Bernardovi zasvěcen jest. V presbyteriu přelenu stěnou od lože odděleném bývají kněží; v prvním oddělení lože bratři laičtí a v druhém — u vrat — cizinci. Nad branou kostelní stojí nápis: „Bojte se svatyně mé“. (3. Mojš. 26, 2.)

D. převor vedl nás do spárny, před jejímiž dveřmi nachází se obraz představující smrt (umrlčí hlavu), která jako zloběj do ošna číhá; pod ní bylo napsáno: „Snad této noci“. Tak si má Trapista a lajbý člověk připomínati, že smrt mu jistá, ale hodinka smrti nejistá jest. „Vdětež tedy, napomíná Božský Spasitel, neboť nevíte, v kterou hodinu Pán váš přijde Kdyby věděl hospodář, v kterou hodinu má zloběj při-

jíti, bděl by zajisté a nebal by podšopati domu svého". (Mat. 24, 42—34). Jako zloběj — nenadále — přichází smrt na člověka, proto máme vždy připraveni býti. — Ve spárně jest několik řad loží, z nichžto jedno ode druhého prkennou stěnou odděleno jest. Slavník, podhlavník, pokrývadlo a v čas zimní ještě druhé k němu, to jest odpočívadlo Trapistovo. Nad každým ložem umístěny jsou obrazy uctížovaného Ježíše a P. Marie. Mnohý má i ve své komůrce na stěně namalovanou umřelč hlavu s nápisy, které mu poslední hodinu připomínají, t. p. „Jako zloběj!"; aneb: „V hodinu, ve kterouž newíte"; aneb: „Buďte připraveni"! Lože opatowo nelíží se ničím od loží ostatních tehelních. Trapisty jsou oblečeni, fundávají toliko šat vrchní. Ve spárnách, jichžto v klášteře více se nachází, nebývá topeno; tomu jest zima, může jíti do světnice, v jejímž středu topená kamna stojí.

Uprostřed kláštera nachází se hřbitov a ten jest také zahradou Trapistů. Když jsme naň přišli, procházel se právě jeden bratr mezi hroby a nebal se ve hlubokém rozjímání svým námi mýliti. Hroby byly obrostlé krásnými růžemi. Zamyslený Trapisty trávící mezi hroby růžemi obrostlými — jaký to obraz! U hrobu nemůže se nedostávati látky k rozjímání. Jako růže tráví listy, vůni, a krásu svoji a hyne, tak spíhá i květuící člověk ku hrobu. Sotva se narodil, již počíná umírat, a živobytí jeho není nic jiného, nežli — zponenáhle umírání. Pominouť zajisté mládost, síla, čest, bohatství a světské radosti, slovem: „pominí způsob tohoto svě-

ta". (1. Kor. 7, 31). Trapista, který dobrovolně světa a marných rozkoší jeho se odtěl a nyní na „hoře olivetské" život kříže Christova následuje a u hrobu pomínutelnost věcí časných rozjímá, jaká to protiva lidí, jenž milují svět a věci, které v něm jsou: žádost těla, žádost očí a pýchů života! (1. Jana 2, 16.) Přál jsem si býti malířem, bych sobě tohoto přísneho řeholníka procházejícího se mezi hroby vymalovati mohl. A já jsem se zabral do myšlenek o smrti, o hrobu, o věčnosti atd. Napadly mě verše:

Nic netrvá na světě věčně,
 Bývá nám minulý čas,
 Každý tu pobude chvíli
 A již se stěhuje zas.

Co jich tu před námi bylo,
 Jenž hráli a smáli se dost,
 U proštěb hraní a smíchu
 Přijde ten nezvaný host.

Co jich tu po nás zas bude,
 Jenž hráti a smát' se budou,
 Sotva tu pobudou chvíli,
 Již zas za námi přijdou.

(Fr. Štr.)

Uprostřed hřbitova stojí kamenný sloup a na něm socha neposkvrněné P. Marie, která jakožto nejvyšší ochránitelka bdi nad odpočívajícími tam bratry. Máme za to, že socha tato právě na tomto místě má hluboký smysl. Při-

větimě hledí Maria na spící syny své, a zdá se, jakoby tito se sv. Bernardem k ní volali: „Vezíš, požehnaný plod života tvého, nám po tomto putování ukaž. O přimětimá, ó milostivá, ó přestabká Panno Maria! Odpusť 40 dnů uděluj se každému, kdož před touto sochou poslechnou nábožně „Zdravas buď Maria!“ se pomodlí. Nad hrobem Trapistů stojí jednoduché černé dřevěné kříže s krátkými nápisy, t. p. „dne 28. července zemřel bratr Laif Antonín“. Tenom předposlední opat Petr má kamenný pomník s delším nápisem, v němž se vychvaluje co muž od Boha a od lidí milovaný. — Když jsem r. 1867 opět do kláštera Delenberského přišel, měli Trapisté již druhý hřbitov, poněvadž první již nestačil.

O Trapistech a Kartuziánech, o kterých později vypravovati budu, řeknu ve světě mnohé bludné náhledy. Není to t. p. pravda, že Trapisté mají na hřbitovech svých vždy otevřený hrob, do něhož každodenně pohlednouti musí. Prof. jsem ptavora D. Ondřeje, aby mi tento hrob ukázal; on ale neměl, co žádam; když jsem úplně řekl, co míním, tu odpověděl: „Svět o nás hájí věci, o kterých my sami nic nemáme“. Ani to pravda není, že Kartuziáni se vespolet pozdravují slovy: „Memento mori“ (pamatuj na smrt).

Šli jsme do jídelny. Tamt jsou čtyry dlouhé stoly, u kterých bratři jídávají. Dřevěný talíř, dřevěná lžice, nůž, vidličky, hliněná miska, 2 hliněné žbány, z nichžto jeden asi ždílá piva a druhý pštku (holbu) vody obsahuje. — Tol

stolní náčiní Trapistův. Na stolicích se nacházejí dřevěné tabulky; na každé z nich zaznamenáno jest jméno řeholníka, který tam, kde tabulka umístěna jest, sedává. Novicové mají lžice, nože a vidličky z kovu. Bratři, konající těžké práce na poli, mívají ku snědání 6 uncí (ne zcela 13 lotů) chleba a půl mázu piva; kněži 3 uncie. Viděl jsem, jak svědomitě bratr laič chléb vážil, aby nedal žádnému více, než mu patří. Potomážíme-li, že těžce pracující nádobník ku snědání nejméně ještě jednou tolik chleba potřebuje, chápeme, že o to postaráno, aby Trapista postem tělo své trýzniti mohl. Ukazoval nám D. převor jistý druh velikého bobu, který swinský bob sluje. „Vidíte — pravil — to lahůdka Trapistův“. Žádnému Trapistovi není dovoleno, píti ze žbánu; naje si vody aneb piva na misku. Opat a převor mají při zvláštních stolích zvláštní místa. Onen má při svém stolním nářadí dřevěné kladiwo, kterým na stůl klopává, dávaje způsobem tímto bratřím znamení, aby se posadili a aby opět vstáti mají. Trapista sedí u stolu na úzké stoličce bez opěradla, na které pohodlně seděti se nedá. D. převor Ondřej viděl jednu stoličku, která byla o něco málo širší nežli ostatní. „Vidíte, vidíte — pravil usmívavě k nám — jak laxismus (nepřísrnost, volnost) již také ku Trapistům se vkrádá“.

Velmi přísný jest život těchto řeholníků. Vstávají každé noci o dvou hodinách, v neděli a ve svátek již o jedné a na velké svátky o půl noci. Na znamení zvonem dané jdou vsiichni do kostela, kdež vykonávají hodinky ku blahoslavené

B. Marii, což aſi hodinu trvá. Pať mají krátě rozjímání, načež ſe koná Matutinum a Laudes (jitřní a tu chválám) onoho officia, které právě na onen den připadá. Zpívají-li ſe tyto hodinky ſlawně, trvají až do čtvrté hodiny. Není to ſnadná úloha, býti tať dlouho v koſtele, obzvláſtě času zimního. Po ſkončeném officiū jdou kněži do kapitolního ſálu k nábožnému čtení a rozjímání, kdežto zatím bratři laičové mſſi ſw. obcují a pať tu práci ſe odebírají. Každou ſobotu mají přítſní tito řeholníci tať zvané mandatum (přikázání), t. j. opat jim myje nohy, jaťž to byl činil božíř Spáſitel ſvým apoſtolům. O půl ſeſtě hodině jdou kněži opěť do koſtela modliti ſe Primu (první hod.); oſtatní hodinky modlitvají ſe později. V neděli a ve ſvátek muſí každý meťejně v kapitolním ſále ſe wyznáwati, jať ſe prokřeſil proti řehole, načež mu od opata napomenutí dáno a nějaťe poſání uloženo bývá. V obyčejnou neděli činíová opat bratřím krátľou řeč (sermo minor), v den ſváteční ale mľová k nim řeč beľſſi (sermo major). Odtud pochází rozdíľ, který kněži řádu Ciſterciackého (tu kterému i Trapiſtů náležejí) mezi ſlawností menſſí a větſſí řeči (sermonis minoris et majoris) činí. Jenom na ſlawnost nejſvětějšſí Trojice Boží ſe taťová řeč opatřím prominula, a ſice proto, že neſnadno jeſť, o tomto nevyhpytateľném tajemſtví řeč mľti. *)

V čas letní dáová ſe o půľ ſedmé hodině ranní znamení tu práci kľepáním na prťno. Na

*) Propter difficultatem materiae.

znamení to vysvětlá Trapistá vrchní svůj oblek, který měl v kostele, obourvá dřevěné šterovce, a podkšam šat svůj ubírá se buď na pole, neb do mlhna, neb do dílny, slowem na místo, kamž poslán byl. U Trapistů bývají téměř všichni druhové řemeslníků: stolari, kováři, zedníci, krejčíři, zámečníci atd. V létě jest v letě čtyry hodiny na poli pracovati. „Modli se a pracuj“ — toť heslo jejich. Klášter Delenberský, který původně kanovníkům Augustiniánům a pak Jezuitům přináležel, má mnoho polí, asi 20 kusů hovězího dobytka a 8 párů koní. Trapistům není dovoleno mezi prací mluвити; dorozumějí se jako hluchoněmi znameními. Viděl jsem, jak zedník, bratr to laický, který v sakristii něco opravoval, D. převorovi znamení dával, aby nezapomněl, oláziati nám také ostatky sw. kříže. V den nedělní mluví Trapisté také ranní mši sw. a v den sváteční i zpívanou. V létě, asi o půl jedenácté hodině dává se zvonem znamení, na které všichni do refektáře k obědu se ubírají. Masitých pokrmů nepožívají nikdy, jídávají jenom chléb, zeleniny, mléko a vejce. Oběd jejich bývá: polévka s chlebem a s bylinami, nejčastěji zelenina, šepa, lapusta, salát, čočka, brambory aneb něco podobného; pak nejčastěji ovoce podle části roku (jablka, hrůšky, marhule, zelenky, ringlata, tedlewo atd.). Kromě chleba a žejdlíku piva jsou hlavní částí hostiny Trapistů. Půst jim trvá od 14. září (den povýšení sw. kříže) až ku slavnosti velikonoční; po celých tento čas dovoluje se jim jenom jednou za den se nasýtit. Nemocným se dává masitých pokrm, uzná-li to lé-

kať za potřebné. Mezi jídlem čítává jeden z bratří z nejšlechetnější nábožné knihy; dá-li opat kladi-
mem znamení, přestávají bratři ihned jísti a od-
bávají se na chvíli nábožnému rozjímání. Po
jídle chodívali opět do kostela k modlitbě; po
tuto se jim domlouje asi hodinu spáti, avšak
toliko za času letního. Skončivše popolední
práci modlívali se o 4. hodině nešpory, po kte-
rých, není-li půst, bývá večeře. Po skončeném
nábožném čtení, ubírají se řeholníci ti opět do
kostela, kdež se modlívali kompletář a Salve
Regina, a obdrževše z rukou opatových svěče-
nou vodu, odebírají se do spáren na odpočinek;
to se stává okolo sedmé hodiny. Ustavičné ml-
čení, pravá to hrobová tichost, panuje v celém
klášteře. Jeden Trapista zná druhého jenom dle
jména klášterního.

Opatem tohoto kláštera jest Efrem (van
der Meulen); sto a několik Trapistů žije nyní
v Delenberku. Dělí se: a) na řeholníky kůru
(Chorreligiosen), t. j. kněze, a na ty, kteří se
jimi státi mají, a b) na bratry laity. První
mají bílý oděv Cisterciákův z hrubé látky s čer-
ným škapulířem, s kapucí a tak zvanou kuku-
lou, t. j. vrchním širokým oděvem, do kterého
se jako do pláště zaobaliti mohou. Laikové mají
oděv barvy hnědé. Opat se volí na čas ži-
vobytí. Co znamení své důstojnosti nosí na pr-
sou dřevěný křížek a na ruce prsten. Zestí-
nulován, nezpívá ale nikdy slavné mše s
pontifikálem; při ostatní posluhuje mu kněz ne
v balmatách, nýbrž jenom v albách. Opat
Efrem získal sobě o klášter veliké zásluhy; on

jej o mnoho zvětsšil, založil veliké sklepy a dal na věž pověsiti zvon, který od Trapistů na poli při orání nalezen byl.

Ze slavných Trapistů, kteří v klášteře Delenberském žili, uvádíme toliko následující: Svobodný pán Geramb, který co poustník cestu do sv. země Tonal a ji také popsal. Počátek z uherské rodiny šlechtické. Narodiv se r. 1770, byl v letech 1805—1806 vůdcem pluku svobodníků proti Francouzům; později se stal Trapistou a konečně i generálním prokuratorem téhož řádu. —

Jiný slavný Trapista z kláštera Delenberského byl Bernardin Guif, dříve cisterciák v klášteře Veliko-Litelském, a když tento vyzdvižen byl, ve Wettingách ve Švýcarsku. V 80tém roce státi svého vstoupil do kláštera Delenberského, v němž smatě žil byl; zemřel r. 1836.

Jeden světský kněz stal se Trapistou v Delenberku a zemřel brzo po vstoupení svém do řádu. Onemocněv pravil ke svým spolubratřím: „Panna Maria mne sem povolala; onať mne také na den svého nanebevzetí k sobě vezme“. A zemřel v skutku ráno na den na nanebevzetí Panny Marie. Bratr, který mu v nemoci posluhoval, umřel téhož dne v poledne.

Žij čtrnáct let žije D. převor Ondřej v klášteře Delenberském; v tom času zemřelo tam asi třicet Trapistů, mezi nimiž byli také jubilantové, což důkazem jest, že člověk i přisně žije i s vyššího státi dosáhnouti může. Zaprklí se ale nedá, že přisnost života Trapistů jest tak

veliká, že každému, jenž do kláštera řádu tohoto vstoupiti chce, tci se musí, co pravil sv. Bernard řbysi mnichům svým: „Chcete-li v domě tomto žiti, musíte těla svá opustiti, neboť zde žijí jenom — duchové“.

A jižně straně kostela Trapistův přistaven jest klášter Trapistek, mající zvláštní kostel. Do klauzury téhož kláštera ani ženská vstoupiti nesmí. Chce-li tam opat jiti, může to jenom ve společnosti dvou kněží učiniti. D. pterwor Ondřej ní pravil: V klášteře tom jest mnoho panen; jsemť jejich zповědníkem, neznám ale ani jedné; neboť jsou všechny za zámkem se závorkou. Zeleniny, ovoce a jiné věci, jichžto kehoľnice ty pro kuchyni svou potřeby mají, donášjí jim každodenně bratr laik tu bráně, a pod trestem vyhloučení z církve nesmí přes práh vstoupiti; tñmž trestem postřžena bývá i Trapistka, kteráž by obírajíc u brány zeleniny a jiné donešené věci, práh přetročila. Abatisse volí se na tři léta; má-li po druhé volena býti, musí míti nejméně dvě třetiny hlasů, a po třetí by musela — všechny hlasů obdržeti.

Šedesát a několik Trapistek žije v klášteře Delenberském. Ženská, která do toho přístěho řádu vstoupiti mívá, musí býti 22 až 36 let stará a nesmí pocházeti z rodu, ve kterém se uhořčila nějaká dědičná buď tělesná aneb duchovní nemoc; nesmí míti dluhů aneb povinností k jiným. Chce-li se státi sestrou káru (Chorschweſter), musí kromě materské řeči své uměti i latinský čísti. Zabatelky musí vstoupující do kláštera zaopatřeny býti potřebným světským odě-

wem, který i w klášťte po tři měsíce ještě nosí; mimo to musí se sebou donést: 2 velké přehozné šátky, troje temnobarevné šaty, dvě wolněné spodní sukně, dvě velké bílé ložní přikrývky z wolny, 24 šátků kapesních z plátna, 25 ložtárů obvyčejného plátna aneb místo tohoto půl druhého tuctu ubrousků. Za noviciát plati 600 franků (ať tři sta zl. st.), které hned uložiti musí; zůstane-li w klášťte, plati whbýt aneb dotaci 6000 franků. Tato suma může ale, je-li kandidátka chudobna, zmenšena býti. Musí se také vyřáziati křesťným listem a od faráře neb zpowědníka daným wysvědčením o mravném chování.

Trapistky žijí dle následujícího denního pořádku: Žato Trapisté wstávají w noci o dvou hodinách (w neděli a w svátek ještě dříve), načež se w kostele ať po čtvrt hodiny nábožnému rozjímání oddávají a rozjímáním tímto k následující naň modlitbě se připravují, pamětlivých jsouce napomenutí: „Před modlitbou připrav duši svou a nebuď jako člověk, kterýchž pokouší Boha“. (Sirach 18, 23.) Po skončeném tichém rozjímání konávají hodinky w tomto pořádku: Žitní Marianské, žitní oné slavnosti, kteráž se téhož dne koná, pak chvály Marianské a konečně chvály denního officia. To vše trvá až ku čtvrté ano až k půl páté hodině. Trapistka, modlící se nočního času, může tedy se Žalmistou Páně říci: „Zpomenu-li na tě (ó Bože!) na loži mém, w dobách žitních ještě přemyslěti budu o tobě“ (Žalm 62, 7). Marianské officium, jehož Trapistky w Delenbertu užívají, tisknuto jest u Feliciano Rau-

cha w Innsbruku w řeci latinské. Welmi namáhavo a pro přsa sstodlivu to musí býti, řdyž Trapistky sforo po celý ten čas, co se žaltár modlí, stávají, majíce při tom hlavu sforo až k zemi nakloněnu. Jenom při divou žalmech si sedají. Po skončených chválách odehrávají se vřechny do jedné klásterne chodby k tak zvané „piscině“. Latinské slovo: „piscina“ wyznamenává tolik co: „rybní“; w sakristkách ale a w klásterkách nazývá se tak i ono místo, kde se nachází voda na umývání rukou a sw. nádob. U této pisciny umývají si Trapistky jedna po druhé obličeje a ruce utírajíce se na to ručníkem několik ložíků dlouhým na kolíku visícím. K umývání tomuto jim mnoho času popřáno není, neboť se musí ihned odebrati do kostela, kde čekají přímu; po této následuje mše swatá, kterou obvyčejně opat sloužívá. Na to jdou do kapitolního sálu, kdež se abatisse posadí na dřevěné sedadlo. Sem k ní přistupuje jedna Trapistka za druhou a každá sklání tvář svou až k zemi. Abatisse se každé táže: Co mně máš říci? Na to odpovídá sestra: Swou winu. Abatisse: Která jest tvá vina? Tu žaluje sestra na sebe a wyznává se z provinění, jakých se proti řehole dočinila. Po wyznání tom ukládá abatisse každé sestře, která se w něčem provinila, nějaké pokání: Jedna k. p. musí se přede dvěma refektáky tak položit, aby vřechny ostatní do refektáky jdouce přes ni stoupati musely; druhá musí u dvěti refektáky tak dlouho stát aneb ležeti, až se wymodlí žalm padesátý: „Smiluj se nade mnou ó Bože podle velikého milosrdenství tvého“; jiné opět se ukládá,

aby každé sестře nohu políbila, aneb sobě chléb aneb jiný pokrm od ostatních sester vyžebrała; opět jiné, aby mezi tím, co ostatní obědňují, v refektáři sem tam chodila, aneb při mši sv. od Sanctus až do Agnus Dei ruce rozepjaté měla atd. Toto vyznávaní se ze spáchaných poklesků a ukládání za ně pokání sluje: „Kapitolu držeti“, což příslowně totiž znamená, jako někomu vymluviti, jemu latinu aneb výtopek dáti aneb jej kárati. Po kapiole chodívaly sestry do práce, a pracují až do tří čtvrti na devátou hodinu. Práce jejich jsou: práti, šiti, vymetati, láhvice čistiti, zeleniny a vše do kuchyně potřebné k jídlu připravovati. Po skončení práci dává se zvonem znamení, na kteréž se odeírají všechny do kostela, modliti se třetí hodinku (Terc). Pak se sloužívá velká mše sv., při které Trapistky jenom rozjímavé modlitbě se oddávají. V den nedělní a sváteční zpívají při ní zpěv chorální a při pozdvihování se po každé zpívá: O salutaris hostia. Čtyřikráte za týden: v úterý, ve čtvrtek, v sobotu, v neděli a v každém den svátečním přijímávají Trapistky nejsvětější svátost ostatní; při tom zachovávají zvláštní obřad: Jedna sestra kráčí zvolna za druhou v jistém pořádku a dává sousedce políbení míru řkouc: „Pokoj tobě“ (pax tecum), načež tato odpovídá: „S duchem tvým“ (et cum spiritu tuo). Obdrževši nejsvětější Svátost líbá každá opatovi ruku a hluboko se poklonivši opět odchází. Po mši sv. modlívaly se sestry opět hodinky (Sextu) a pak chodívaly ke stolu; oběd jejich jest podoben onomu Trapistům. Před jídlem a po

jitřle konávají se blouhě modlitby, a mezi jitřem
čtává se život svatých. Od stola odcházející
řeholnice modlitvají se žalmy: „Smiluj se nade
mnou ó Bože“ a „Z hlubokosti volal jsem k
Tobě“ a ubírají se do kostela. Wykonávají tu
pobožnost svoji, procháztvají se asi čtvrt hodiny
buď na hřbitově aneb v zahradě, při čemž ale
každá z nich z nějaké knihy čte aneb říčenec se
modlí. Z Trapistka tedy často se prochází mezi
hroby a rozjímá poslední věci: smrt, hrob, soud.
Hřbitov jest jí onou zemí, ku které toužebně volá
věhlasný zpěvec náš:

Země, milá země, lože pospolité,
Zaké v tobě dtkná lidstvo rozmanité!

Ó ty velká rakvi — ó ty doupě temné,
Zaké jsi ty lože lidům nepřijemné!

Lid se tebe leká, a tys dobrá máti,
Dáváš ve svém lůně umdlenému spáti.

Budeš dobrou matkou také pro mé tělo,
Abys ve tvém lůně slabých spánek mělo.

(Fr. Sussil).

Na znamení třikráte zvonem dané chvátají
opět vsedě do kostela, kdež se modlitvají kle-
čice „Zdravas Maria!“ Po té se odebírají do
spáren, kdež asi hodinu spáti směřjí; nechce-li
některá spáti, musí aspoň na loži svém ležeti
aneb ticho seděti. Od jedné až do půl čtvrté
hodiny vykonávají opět své práce. Pak se ko-

návra po čtvrt hodiny tiché rozjímání v kůru, na to následují nešpory a o páté hodině bývá večeře, tu kteréž mívají buď brambory neb nějaké zeleniny, chléb, sýr a pivo. Po večeři dovoluje se jim půl hodiny trvajících odpočinek, načež mívají společné nábožné čtení, pak se modlitvami kompletát a Salve Regina, a přijavše po zpytování svědomí svého od abatisse svěcenou vodu, odebtírají se ku spánku. *)

Trapistky spávají ve společných spárnách majících pět, šest i osm loží; ani abatisse nemá vlastní spárny. Postele, podobné oněm Trapistům, jsou tak krátké, že v nich nohy natáhnouti nelze. I Trapistky spávají oblečené a oblékají jenom lince a štekvice. Oděv jejich podobá se zcela onomu Trapistům; tlusté podšívky štekviců jejich obroubeny jsou mosazem. Potrava z větších částí je zelenin sestávající, nedostatek tělesného pohybování a čerstvého vzduchu, společné přebývání ve spárnách nedosti prostorných, v kostele a v refektáři, celý tento příliš přísný život jest ovšem s to, aby umrtvoval tělo a žádosti jeho. O životnosti Trapistů a Trapistek, žijících více dle ducha než dle těla, platí totéž, co pravil sv. Ambrož o životnosti oněch kněží, jenž pod vůdcem sv. Eusebiem, biskupem Vercelským, ve společnosti svatě žili: „Tito kněží jsou vojsko v pravdě nebeské a andělské. Zaměstnáním jejich jest, dnem i noc chválu Bohu vzdávati, aby ustavičnými a vroucnými modlitbami hněv jeho

*) Thto zajímavé zprávy o životě Trapistek obdržel jsem ob osobu, která po nějaký čas mezi nimi žila.

uložili a jeho milosrdenství na se přitahovali. Duch jejich jest vždyž zaneprázdněn buď čtením, buď prací. Může-li pak něco podobu hodnějšího býti nežli živobytí takové, v němž namáhavé práce a pětisné pošty nalezají náhradu a odměnu v pokoji srdce? Společné živobytí těchto kněží ualezá v příkladě jiných podporu, v navrhání úlevu a ve svatém zaneprázdnění zájmovou vážností. Život takový nebývá znepokojoinán časnými starostmi, ani vytrážen záburami světskými, ani vytrhován natvštěmowaním zahálčivých lidí, aniž ochabuje aneb mlažným se stává obcováním s lidmi tohoto světa“.

III.

Wojenská rekruti. Tabařenka (pírla) podobná rakvi. Mühlhausen. Čápi. Města s fabrikami na sukno. Francouzská markytánka. Belfort a Besançon. Školní sestry a dobré užívání času. Dóla. Auxonne. Dijon (vyslov: Dyjon) a znamenitosti jeho.

Nawrátivše se z Delenberku do Rutterbachu, jeli jsme s prvním vládem do Mühlhausenu. Ve vozu sedělo mnoho mladíků, kteří jeli do jakéhos města, kdež se bálo odvádění na vojnu. Byli to mladci velmi veselí; zpíwali a smáli se jak to rekruté dělávají. Pozorowal jsem wšak na obličejích mnohých z nich, že jim zpěw od srdce nejde. Obsah písní, jež zpíwali, nebyl veselý; žádný nezpíwal:

Huláni, huláni,
 Malované děti!
 Zať vsedne na koně
 Jako ptáček letí.
 Huláni, huláni,
 Překně koně máte,
 Já se k vám také dám,
 Kterého mně dáte?

Težkomyslný a truchlivý byl obsah písní jejich: „Ach brzo, tak brzo musím já a mnohý voják svět opustiti . . . Dnes červený a zejtra mrtvý . . . Tak umírá švárný koňák. A co potom? a co potom? . . .“ Tak a podobně končily se zpěvy, které mladíci ti zpívali. Byloť na nich viděti, že mnoho chuti ku stavu vojenskému nemají. Já myslil u sebe: hlavní otázka pro každého člověka, ať skončí život svůj ve vojenském aneb v jakémkoliv jiném stavu, jest: a co potom — po smrti? Touto otázkou „a co potom?“ obrátil sw. Filip Nerejský mládence, který nesmírně bažil po bohatství a po rozkoších tohoto světa, a přiměl jej, aby bažení toho zanechal a jediné o spasení duše své se staral. Aby každý člověk velmi důležitou otázku tuto sobě často předkládal, napomíná písmo sw. slovy: „Ve všech skutcích svých pamětliv buď na poslední vůči své a na věky nezhřešíš“ (Ezrah 7, 40).

Seděla s námi ve vozu také jakás stará paní, která pilně šňupala a nám také šňupati dávala. Říkávala se, že šňupec tabáku vzbuzuje dobré myšlenky. Kdyby tomu v skutku tak bylo,

měl bych i já dobré myšlenky. Šňupávkami někdy z umrlčí truhly, t. j. z tabačnických rakvi se podobajících. Na jejímu postranně jest čistá slova: „Memento mori“ (pamatuj na smrt); pod nimi jest kříž a pod tímto vypodobněným jsou umrlčí hlava a kosti. Na straně tabačnické té stojí mé jméno. Ať si někdo mnohdy čtenář, že jsem podobným, jelikož sobě každých šňupec tabáku připomínám na smrt ztrpčuji; pravdou zůstane přece, že on i já kdysi do rakvi tabáční mé podobných se dostaneme a že v nich v prach a popel proměnění budeme. Člověk nalezá všude, kamkoliv se podívá, obraz pomíjivosti a smrti: šňupáček ale má obzvlášť přiležitost, připomínati sobě často hodinu smrti. Každý šňupec vzbuzuje v něm dobrou myšlenku, upomínku na smrt, připomíná mu, že sám také z prachu jest a že v prach tabáku podobných se obrátí. —

Nechme však těchto smutných myšlenek a pokračujme dále na naší cestě. Dřívě město Mühlhausenu (francouzsky: Milhus) zdržuje se mnoho bílých čapů. Němci, proč tyto ptáky tak rád mám. Vážně sobě vystupuje takový čap na vysokých nohách svých, jako zamýšlený; žije o samotě na loukách a podobá se poustevníku. David trápěním sklíčený přitomnával se k pelikánu křa: „Podobných učiněn jsem pelikánu na poušti“ (žalm 101, 7); a proč bych já nesměl vzít podobenství od čapa? Žalo čap osaměle žije a málo kdy hlasu vydává, nápodobně varuje se křesťan společnosti, kteréžby mu škoditi mohly, a drží jazyk svůj na uzdě; neboť on, „že jazyk jest sice malý úd, že však veliké věci

promovuje, že jazyk jest oheň a nepřítelost nepravosti" (Zař. kap. 3.). Čáp opouští často tráte zemi a vznáší se do nesmírné výše; nápodobně povznáší se i rozjímající křesťan k výšinám nebes, věda, že má hledati těch věcí, „kteréž jsou a že nemá (příteliš) pečovati o věci, kteréž jsou na zemi" (Kolos. 3, 1—2). Prorok Jeremiáš (8, 7) praví: „Z čáp ostřihá času příchodu svého". Čáp pachtí mezi ptáky stěhovavé, obléhá na podzim do teplých krajů a když nastalo jaro, vrací se k nám opět. Z tomtoto příchodem a odchodem jsme mu podobni; i my zde jako poulníci v cizině jenom na čas žijeme; neboť „nemáme zde města zůstávajícího, ale budoucího hledáme". (Ř. žid. 13, 14.)

Město Mülhlhausen podobá se nemálo Brnu. Má též mnoho fabrik na sušno a tudíž i mnoho lomů, čněstých na způsob veličanských sfourátek zubních i nebi, jakoby se v něm stárali chleby. Růžkoliv vidím město, v němž mnoho fabrik se nachází, říkávám sám k sobě: Zde se obrací všecko v dým. Průmysl jest oltářem, lominy jsou kadiblnicemi a kadiblen jest uhlí vybávající nelibou vůni. Dnem i noci se kadí mable industrie čili průmyslu; město takové jest dýmem obaleno jako bývají hlavy světců a světic ozdobeny záti. Bez přestání dýchají lominy páru ohnivou; vybávají kouřových západ a vypouštějí hrozné jiskry. Rozjímající člověk nalezá však všude nějaký obraz aneb podobnost. Co jest život náš? „Pára jest, kteráž se na malíčko uvažuje a potom zmizí". (Zař. 4, 15.) Všecko na světě v dým — v nic se obrací.

Prorok Joel předpovídáje den soudný uvádí Boha kloučho takto: „Dám zážrahy na nebi i na zemi, krev a oheň a páru dýmovou. Slunce obrátí se ve tmu a měsíc v krev, prvé nežli přijde den Hospodinův veliký a hrozný“ (2, 30—31).

W Mühlhausenu dělí se železná dráha; museli jsme tam čekat na vlak, který nás měl do Belfort-u přivéztí. W hostinci dráhy železné čekalo také jedno asi 22 leté děvče, které podivným oblekem svým pozornost všech cestujících na sebe obracelo. Mělo slamený bílý klobouk, na jedné straně trochu vzhlávu zahnutý a mnohými pentličkami a kvítkem okrášlený. Krátký vojenský zelený kabát se žlutými tlanicemi (šňůrami), červené široké kalhoty a boty s ostruhami — tenť byl oblek děvčete toho. Na prsou měla medaili co znať vojenské udatnosti, a v ruce držela koflíček. Bylať markýzánkou u jednoho pluku jízdeckého; ošolo ní stálo mnoho vojáků. Odporný dojem učinilo na mne toto v mužském oděvu oblečené děvče, obzvláštně když jsem k tomu všemu viděl, jak neslušně s vojáky žertuje. Mohlať v pravdě o sobě říci:

Žij obličej mám škaredý,
Tváře nejsou červené,
Děi kalné, pyšty blede,
Všci krásy jsou zbažené.

A přece bylo chování její tak nestydaté; a při tom bylo viděti, že takotkla mermomocí pozornost spolucestujících na sebe obrátiti chtěla. Slavníctnosti každého děvčete mají býti mravopověstnost

a mírnost. Co sv. Pavel praví o všech křesťanech: „Mírnost vaše známa buď všem lidem“ (Filip 4, 5), platí také o křesťanských pannách. Zašmile panna složí se sebe mírnost a cit studu, počíná kvítko nevinnosti její vadnouti. Panenská čistota brzy se poruší; neboť ctnost tato jest poklad, který máme v nádobách hliněných (2 Kor. 4, 7); a poněvadž tyto nádoby, t. j. těla lidská, křehká a tu hříchů nakloněna jsou, musí panna tohoto pokladu nevinnosti a čistoty s největší pečlivostí opatřovati. Věda matce, tu které dcera její kći může:

Rouzněte, matinko,
 Rouzněte na mne,
 Kterak se mládenci
 Tahají o mne;
 Kterak se tahají,
 Kterak se perou:
 Máte vy, matinko,
 Rádost nade mnou!

Když byl vláda dojel, opustili jsme město Mühlhausen. Zde jsme okolo městečka Altkirchu, který má velký kostel, a přijeli jsme do Belfort-u. Toto město obdrželo jméno své od krásné permosti, která se tam nachází na velmi vysoké a příkré skále. Král Ludvík XIV. a polní maršálek Vauban zřídili sobě o zvěššení permosti této veliké zásluhy. Jako skála Gibraltarská s permostí svou vystupuje z moře, tak vystupuje operovaná skála Belfortská ze země. Ubytovali jsme se v hostinci „u staré pošty“ a prošli jsme

město. Mění se veliké, ale jest pěkné; má krásné náměstí a rovné ulice. Dávali jsme se, když vojáci večerku bubnovali; mnoho tamborů bubnovalo vřem; myslím jsem, že při tom o ušši přijdu; po té počali trubači troubiti pochod.

Následující na to den objeli jsme časné ráno z Belfortu. Velmi krásným údolím táhne se železná dráha vedle měst Hericourtu a Montbeliarda. Přijeli jsme do potůčku řeky Doubs. Zmíněno této dosti veliké řeky, o které Strabo (lib. 4) praví, že za jeho času plavnou byla, pochází prý od slova „doux“ (dulcis) a významává totiž co: sladká. Podivný jest běh její; prameny své má u paty hor Jury; teče dlouho k severu, pak se obrací k jihu a vylévá vody své u městečka Verdunu do řeky Saony. Učtělím potok Doubs přichází s hor, má přece běh tak zdlouhavý, že se zdá, jako by se plazil; viděl jsem na něm malé lodě, které tažou se z místa odpraviti se nemohly. K usnadnění plavby vykopány jsou na mnohých místech průlivy, jdoucí rovnoběžně s řekou a mající stavidla. Když loď vjela do takového průlivu či kanálu, vytahuje se stavidlo, voda dostává spád a následkem tohoto i rychlejší běh. Stavění železné dráhy v údolí řeky Doubs muselo státi mnoho peněz a mnoho práce, jak souditi lze z četných tunelů čili průlivů ve skalách.

Velmi krásné položení ve hlubokém údolí mezi vysokými horami má město Besançon (vyslov: Besansou), kamž jsme z Belfortu za tři hodiny dojeli. V latinské řeči slulo Vesontio, Vesontium, Besantio, a povídá se, že bylo o

434 let dříve založeno nežli město Řím. Zisto je, že se o něm zmiňuje již římský vojenský vůdce Julius Caesar († r. 44 před Christem). Vypravuje, že Besontium bylo jedno z nejpernějších měst starých Gaulů, obyvatelů to země francouzské. *) Že Římané na toto město mnoho drželi, do svědčují pozůstatky okrouhlice (Amphitheatru) a pohanských chrámů, jakož i jiných staveb, které se tam co zříceniny až podnes nacházejí. Jména mnohých ulic a náměstí toho města jsou římského původu, t. p. le champ mars (campus Martius), t. j. pole Martova, champ Carno (campus Carnae), t. j. pole Karnova, rue de Chaster (vicus Castoris), t. j. ulice Kastrova, rue de la Vennie (vicus Veneris t. j. ulice Venussina atd. Před Římany bydlel v Besançoně a v okolí jeho národ Sekvanský. Tento národ povolal Julia Caesara ku pomoci proti Ariostovi, kteréhožto byl se mnohými tisíci Germanů do jeho země vpádl. Caesar tam přitáhnul s vojskem svým ve spěšných pochodech, **) přemohl v bitvě Ariovista, zahnal jej za Rýn a zmocnil se města Besançonu.

Povídá se, že již za času císaře Klaudia Tiberia († r. 54 po Christu) sv. Linus, v Besançoně hlásal víru křesťanskou a že tam, kde nyní katedrální chrám stojí, vystavěl kapličku ke cti z mrtvých vstalého Pána Ježíše, Panny Marie a sv. Štěpána prvomučedníka. Dle

*) De bello gallico lib. I.

**) Magnis itineribus.

jinhč kázali w Besançoně sw. ewangelium dwa učenníci sw. Irenea, kterč byl učenníkem sw. Polycarpa, žáka sw. apostola Jana, a kterč později biskupem w Lyoně se stal. Sw. Epifanius a sw. Isidor, jejichžto památka 4. Augusta se koná, zemřeli w Besançoně co mučenníci.

Biskupy w témž městě byli we čtvrtém století sw. Frominius a sw. Anianus a r. 407 sw. Germanus, kterč od kacířů arianských řítů usmrčen byl. Povíká se, že 36tým biskupem w Besançoně byl sw. Gedeon, kterč okolo r. 773 ještě žil. — R. 1360 narodil se w tomto městě Jan Basandus, muž to w pravdě swatý. Později byl kanovníkem řádu sw. Augustina a zemřel co přewor w klášteře Coelestiniů w Paříži r. 1445. Sw. Koleta byla žákní jeho. Řehž Swětec tento nacházel se na loži umrtněm, narostlivil jej sw. Jan Kapistran.

W kostele řeholnic řádu sw. Františka, zvaném „u sw. Kláry“, odpočívá tělo znamenitého muže Jakuba z Bourbonů, prince královského, kterč r. 1415 s Johanou II., královnou Sicílií, se zasnoubil a později do řádu sw. Františka wstoupil. Důstir swět žil co řeholník w nejwětší chudobě. Pořowán byl w kaple, kterou wystawěti dal a která až podnes „kaplou krále Jakuba“ se nazývá. Pomník jeho má francouzský nápis, kterč přeložen do našl řeči takto zní:

„Zde odpočívá Jakub z Bourbonů, wznesený a wšetečný princ Uherský, Jerusalemský a Sicílský, král nejmnocnější, hrabě z Marchy, z Rastra a pán jinhč panství, kterč z lásky k Bohu opustil bratry, rodiče, přátely atd. a z pobožnosti

vstoupil do řádu frantisskánstého, v němž zemřel dne 23. Sept. 1438. Můžete se nábožně za duši jeho“.

Chrám katedrální v Besançoně má mnoho sw. pozůstatků, z nichžto nejznamenitější jsou: Kus posvátného plátna, do kterého tělo Božského Spasitele od Jozefa z Arimathie zavínuto bylo, a lebka sw. Agapita. Povídá se, že ono plátno za času sw. biskupa Chelidonia okolo r. 443 do Besançonu se dostalo. Nynější arcibiskup v Besançoně jest kardinál Matthieu.

Když jsme toto město opouštěli, byl den velmi krásný. Slunce jasně svítilo, lesnaté hory se zelenaly, celá jarní příroda naplňovala srdce mé radostí. Zvolal jsem:

Wizte krásu mšehomíra,
 Jak se vškol zelená,
 Jak do nezhledného šíra
 Slunce jasně plamená!

(A. B. M.)

V Besançoně vstoupilo do vozu velmi mnoho klášterních panen; vída je, myslil jsem, že se celý klášter vystěhoval. Zeli s námi několik sstací daleko. Byly to tak zvané školní sestry, jejichžto těžkou úlohou jest, děti vyučovati a vychovávat. Velmi dobrý dojem učinilo na mne mlrné a vážné chování jejich. Někteří se modlili po tichu rženec, jiné čítaly v knižkách, slovem: bylo na nich viděti, že zahálky nemilují. Pohled na sestry tyto porozbudit mne k rozvažování o dobrém užívání času: Člověk nemá nic,

čož by wtce ceniti měl, nežli čas svého žitobytí. Užítvá-li tohoto dobte, zísťá jím — nebe. Času — praví sw. Bernard — má sobě člověk w jistém smyslu tať wážiti, jako Boha, poněwadž dobrým užítwáním času Boha zísťati může. Jest, bohužel, mnoho lidí, jenž snad wysokého státi dosáhli; účtují-li ale svědomitě sami se sebou a nalezají-li, že mnoho času zbytečně prospali, jiblem, zahálením, ničemnostmi a snad i hřtšnými radostmi promárnili, musejí o sobě říci, že přece jen krátký čas žili. Swatý Pawel praví: „Řebž jsem byl dítě, mluwil jsem jako dítě, smýšlel jsem jako dítě, myslil jsem jako dítě: ale řbyž učiněn jsem mužem, wyprázdnil jsem, co bylo dětinského“ (1. Kor. 13, 11). Nemyšleme to dítěti za zlé, stáw-li čas swůj ničemnými hračkami; pomyslemeť sobě, že jest to dítě; nebbá-li ale dospělý člověk o dobré užítwání času svého, webe-li zahálčiwý, snad i hřtšný žiwot, a myslí-li sobě:

Žnu, děj se wůle Boží,
 Já již nebbám nic!
 Probám ženu, probám děti,
 Peníze dám na propití:

Iterať se může ospravedlniti? Řhžby takowý člověk, který času svého žitobytí svědomitě neužívá, na poslední hodinku svou pamatowal! Sw. Řehoř wypravuje, že jeden muž, který žitobytí své lehkovážně we hřtšných ztráwil, náhle onemocněl a umíraje ustawičně wolal: „Ach weliký Bože! jenom ještě několik okamžení! jenom do zejťka mi popřej žitobytí!“ Ale nedosáhl prý

ani tolik času, aby svědomí své do pořádku uměsti a o spásu duše své se postarati mohl.

Několik sítací za Besançonem tratí se horu a rovná krajina začíná se otvírati. Dojeli jsme do města Dóly (Dole), které, jak se povídá, i Římanům známo bylo a u nich Dola, Dolum slulo. Údolí, ve kterém město toto leží, jmenuje se pro svou krásu a úrodnost, „údolí lásky“ (le val d'amour). Krajina tato slula před časů Franche comté (svobodné hraběství) a měla zvláštní zeměpány, kteří v Dole své sídlo měli. Tehdáž bylo město toto vůbec nazýváno „veselou Dolou“ (Dole la joyeuse); když ale r. 1479 od Francouzů opanováno a téměř zbořeno bylo, nazývalo se „břemácí Dolou“ (Dole la dolente). Město jest dosti velké a pěkné a míválo před časů mnoho klášterů. Neopomineme uvéstí zde podivný nápis na polo latinský a na polo francouzský, který tam kdysi nad branou jednoho kláštera umístěn byl, a který v jazyku našem takto zní:

Žijte nám, bratři milí!
 Nelze-li vám mlobou jít;
 Rádi byste jedli, pili?
 Nemůžet i jinak být.

Z toho, co jsme nastřádali,
 Zmenem Božím vezmete,
 Pakli dost jste nedostali,
 Že jsme chudi, pomněte. *)

*) *Fratres bene veneritis,
 Bien las aux pieds et aux genoux,
 Esuritis et sititis,
 C' est la manière d'entre vous.*

Město Auxonne, do kterého jsme z Dóly přijeli, leží na levém břehu široké řeky Saony a povídá se, že od tohoto položení jméno své obdrželo. Římané je nazývali: Assona, Assonium. V letech 1788 a 1789 ležel Napoleon I. v městě tomto posádkou, loupal se v řece Saoně a bylby se tam bez mála utopil. Pravou ohrádkou newelkého tohoto města jest jeho chrám Notre dame, jehož stavění se započalo r. 1516. Bohužel, že nebyl dokončen; druhá věž mu schází.

Odtud jsme přijeli do Dijon-u, kdež jsme několik dní zůstali a odtud jsme na mnohá místa výlety činili. Ubytovali jsme se v dobrém hostinci „de la cloche“ (u zvonu). Stoličnův chrám města Dijon-u zasvěcen jest sv. Benignowi. Tento světec byl žákem sv. Polykarpa, od něhož do Gallie (nynějšího Francouška), poslán byl, aby tam sv. ewangelium lágal. Gláslas slovo Boží s velmi dobrým výsledkem napřed v Autun-u, pak v Langers-u a konečně v Dijoně, byl za času císaře Marka Aurelia křesťan zabít. Stalo se to mezi roky 161—180 (ble jiných mezi 150—169). Na onom místě, kde mučedlnickou smrtí zemřel, vystavěn byl chrám, při kterém povstalo později slavné opatství sv. Benigna. Chrám ten trval tři sta let; po uplynutí času tohoto rozbořen byl od Burgundánů, kteří se této krajiny byli zmocnili.

Des biens qu'avons amassez,
Pro Deo sumitis gratis,
Et si vous n'en avez assez,
Mementote paupertatis.

Sw. Řehoř, biskup Rangers'ský, dal zbožný chrám ten v polowici šestého století opět wystawěti. Později byl u něho zřízen klášter dle řeholny sw. Benedikta, jehož nejznamenitějším opatem byl Wilém (Guilelmus). Tento sw. muž dal r. 1016 kostel swůj zvěstřiti a ohrástiti a dobral sobě velikých zásluh nejen o swůj, nýbrž i o mnohé jiné kláštery. Stal se opravitelem aneb reformátorem řádu swého a staral se všemožně o to, aby jeho mnichy řeholu sw. Benedikta ve vši přísnošti její zachovávali. Ale tím uwalil na se zášť několik řeholníků. Poměrá se, že jeden z těchto pošetilých mnichů následující nezbedně werffe o něm složil:

Auriculas asini merito fert improbus
abbas,
Qui monachis pintas *) jusserit esse
breves.

t. j. ušši osličí má právem chválu nehodný opat, který mnichům méně pti dává. Měditome se tomu, že i tento světec, poněwadž sám swatě žito byl a o to usiloval, aby spolubratři jeho swatě živi byli, od několika řeholníků toho jmena nehodných pronásledování trpěti musel. Vyplnilo se na něm slovo sw. apostola Pavla říkajícího: „Všichni, kdo chtějí pobožně živi býti v Christu Zežíšsi, protivensství trpěti budou“ (2. Timoth. 3, 12). Že tento sw. opat bez ohledu na osobu všudy pravdu zastával,

*) Slovo Pinta (francouzské pinte) znamená jako i v češtině máz nápoje.

dokazuje list, jejž poslal jakémus rozneščenému hodnostáři církevnímu; káraje to něm nechvalné chování hodnostáře toho, pravil mezi jiným: „Ze-li potof již u svého pramena vládný, nelze pochýbovati, že dále od něho smrbutými se stane“.

R. 1731 bylo v Dijoně založeno, biskupství, a tu nadzmlněný klášterní chrám stal se katedrálým. Zestil staven ve slohu gotickém, má způsob kříže; má tři lodě a čtrnácte sloupů. V presbyteriu viděti za oltářem na stěnách šest velikých velmi krásných obrazů, z nichžto tři prvotní představují události ze života sv. Benigna, ostatní pak ze života sv. Bernarda. Chrám má mnoho starých hrobovnic kamenů s nápisy, z nichžto jenom následující do nashl teče přeložené uvádíme:

„Zde odpočívá slavný muž Vladislav, věnovaný Polsku, který byv po mnohá léta mnichem v klášteře tomto, za příčinou poslouposti ve vládě nad zemí Polskou, od papeže závazku tehotného sprostěn byl. Zemel v městě Argentinně (Strasburku), žádam zde pochován býti, dne 1. března 1385“.

V tomto chrámu odpočívá také otec sv. Johany ze Chantalů, spoluzakladatelky řádu navštívení Panny Marie. *) Na hrobu jeho nachází se následující nápis:

„Benignus Fremiot, tojný rada královský, předsedl nejvyšší stolice soudné v Burgundsku,

*) Slavným zakladatelem tohoto panenského řádu, který také řád Salešianek sluje, byl sv. František Salešský.

jejž věrnost jeho k Bohu a ku králi na nejvyšší stupeň cti povzněsla. Zemřel v měsíci srpnu r. 1611“.

V jedné kaple katedrálního chrámu nalezáte se pozůstatky slavného vojenského vůdce Petra du Terrail de Bayard, který sobě zasloužil krásné přilnavi: „Rytil se bez bázně a bez úhony“. Byl sem přenesen r. 1791 z kostela bývalé Kartuzie blíž Dijonu. Bayard se narodil r. 1476 v Delfinátu, jižním to dílu Francie a pocházel ze vznešeného rodu. Král Karel VIII. vzal jej s sebou chtěje dobývati Neapole. Bayard dal ve všech bitvách důkaz neobyčejné udatnosti; tak se bránil r. 1501 sám jediný na jednom mostě v Neapoli proti 300 jezdců. Při dobývání města Bresse byl těžce raněn. Tam mu byla jedna matka 2000 pistol peněz (10.000 tolarů), aby dům její chránil od nepřátelského drancování; Bayard však dal tuto sumu peněz dcerám jejím. Zachránil také panenskou čest mladé děviny, která mu odevzdána byla. Pro tento slachetný skutek chválí jej všichni biskupové. V bitvě u Marignonu stál Bayard po boku Františka I., a král tento dal se od něho na rytíře pasovati. R. 1523 táhl Bayard s admirálem Bowinet-em do Itálie, kdež následného roku na smrt raněn byl. Umíraje zvolal: „Sežijši: ach, můj Bože, umírám!“ Bayard, tento rytíř bez bázně a bez úhony, čítal tehdyž 48 let státi svého.

Pan abbé Thibet, wikář při katedrálním chrámě v Dijonu, byl tak laskav a zavedl nás do podzemního kostela (confessio), který se nachází

pod presbyteriem téhož chrámu. Tamt jest také hrob sw. Benigna. Tento kostel má šest oltářů a mnoho sloupů. Seznámil jsem se w Dijoně ještě s jedním knězem, který jest též wikátem a spolu i ředitelem hudby při katedrálním chrámě. Poněwadž jsem jméno jeho rozličně jmenovati slyšel, tu Swaf, tu opět Swait, Šwoit a Šwaif, newěděl jsem, jak se vlastně jmenuje a tu které národnosti patří. Z žádal jsem jednoho Francouza, aby mně jméno wikáta toho napsal. A on požádam — jako kdysi Zachariáš — desťičky, napsal Schwach — kta: Toť jest jméno jeho. Z toho jsem soudil, že wp. wikát abbé Schwach jest Němec a dowěděl jsem se později, že pochází z Elzasta. Učinili jsme také nárostěrou nejdůstojnějštmu p. biskupowi Monseigneurowi Grantistku Riwé-owi, který nás welmi lástawě přijal. Řdž jsme odcházeli, dal nám obrázky, na něž byl jméno své vlastní rukou napsal. Narodil se w diocése Wersailské a jest biskupem w Dijoně ob r. 1838. W položích jeho widěti obrazy všech předchůdců jeho jakož i všech světců a světic, jenž řd w Dijoně a w okolí jeho žili.

Nebude snad ob místa, uvedu-li zde několik swathč, jenž kromě již zmíněných sw. Benigna a Wiléma swathm životem swým město Dijon oslawili:

Sw. Eustadius byl w 6. století opatem w Dijoně a jest prý w chrámě sw. Benigna pochován. Powídá se, že i swatá Florida w témž chrámě odpočívá. Stihodný Alinard, který roku 1052 co arcibiskup w Lyoně zemřel, byl dříve

opatem u sw. Benigna. R. 1572 narodila se w Dijoně sw. Johana Chantalová. R. 1588 spatil w témž městě swětlo swěta Klaudius Bernardus, jenž od spoluvěřčích swých vůbec chudobnější knězem nazýván byl. Byl to muž velmi neziskný a ziskal si veliké zásluhy o obračování ku smrti odsouzených zločincůw. Rdyž ho kardinal Richelieu niktat k tomu pohouti nemohl, aby za odměnu nějaké věcné místo přijal, a rdyž mu nawrhoval, aby sobě alespoň nějakou milost vyprosil, odpověděl Bernard: Smím-li Eminence Wáši o něco prositi, prosím jediné o to, aby kára, na níž ubohé hříšníci ku popravnímu místu doprovázeni, lepšimi práhy opatřena byla, aby bázeň, že by na cestě z vozu vyhnouti mohli, ubohým těm nepřekážela, se wšst pozorností a s celou myslí k Bohu se obrátiti.

Annas Starfius, který r. 1612 co arcibiskup a kardinal w Metách umřel, býval dříve opatem w klášterě sw. Benigna w Dijoně.

Dne 16. května 1676 zemřela w klášterě Worssultně w Dijoně panna Genovésa, která spolusestrám svým w každém ohledu za wzor sloužila; říkala, že klášter jest jí rájem.

Mimo biskupa a kapitolu jeho jsou při katedrálním chrámě w Dijoně farář, wp. abbé Moreau, a čtyři wířáci. Zde bude snad na místě, pověditi něco o postavení duchovenstwa we Francoufu.

Biskup má ob vlády roční plat 12.000 franků (asi 4.800 zl. rač. čísla), palác s celým nářadím a vojáky co čestnou stráž. Každoročně k němu dochází komise, prohlíží palác a nářadí jeho, a

cožoli se shledá za chybné neb špatné, opravit neb opatřit se na útraty vlády. Vláda platí také každému biskupovi dva generalné vikáře (vicaires-generaux), t. j. sekretáře (tajemníky); každému z nich dává 2400 franků. Kapitola čítá osm kanovníků, z nichžto každý od vlády ročně 1800 franků berte. Mimořádné příjmy biskupům pozůstávají ze vyřazených cenách aneb taxách za udělování prominutí. Vyšší jest plat, jež vláda arcibiskupům dává. Je-li některý arcibiskup zároveň senátorem, t. j. státním radou, berte i co senátor zvláštní plat. Vikář při katedrál-ném chrámě dostává ročně od vlády 300 franků, z pokladnice kostelní (fabrique) 600 franků, a podíl z farní sstoly (casuels), který podíl ročně asi 800 franků vynáší. Připočítáme-li k tomu ještě asi 800 franků ročně za stipendia mšešní, zdá se, že postavení vikářovo není špatné. Pomůžeme-li ale, že ho byt stojí ročně 400—500 franků, sluha, jenž i potravu dávatí musí, 200 franků, a že na vlastní potravu, na dtkví, na oblek atd. také mnoho za rok vydává: uvědomíme jistotně, že mu mnoho nezbude. Povinnost vikářův jest kázati, držeti křesťanské cvičení a zastávati jiné duchovní práce.

Duchovenstvo venkovské dělí se ve tři třídy. Faráři první třídy jsou arcikněží (archiprêtres), také faráři okresní (curés des arrondissements) zvaní. Tito mají od vlády roční plat 1500 franků. Faráři druhé třídy jsou děkani (doyens), také faráři městského okresu (curés du canton) zvaní, mající roční plat 1200 franků. Obvyční faráři, jenž curés aneb také desservants se jmenují, mají od vlády

plat 900 franků a od každé obce tu řáde náležité ročně 200 franků; nejdějššími příjmy jejich jsou: za křest 1—2 franky, za křtění se zpřevanou mšst řw. 12 až 15 franků a tolikéž za slavných pohřeb. Poněwadž primátůch patronátů we Francii není, ustanowuje biskup sám wšechň řarů. Obřčejní řarů mohou z jedné řary na druhou přefazeni býti, nikoli wšak děkání, poněwadž tito co děkání i od vlády ustanoweni jsou. Řkostely a řškoly řtawěti a je w dobrém řtawu řhowati, jest powinností obci.

IV.

Další popřání Dijonu. Řkostely. Bahřada řosřlinřká. Muřenm. řw. Bernard, rodina a rodíšřtě jeho. řahen Edmund Patriat. řarůřowé Claude Faucheneret, Munier a Dubois.

Welmi řrásň jest w Dijoně řarní řkostel, Notre-Dame, jenž we třináctém řtoletř řtawěti se započal a r. 1445 dokončen byl. Nad jeho portálem widěti loubi o dwou posřhoděch, z nichžto má řážbě 16 řřřhlých řloupů. Bohužel, že ze dwou wěži, řteré na řhrámu tom wřřřřawěňy býti měly, ani jedna zcela bohotosena nebyla. Na jedné wěži nacházejí se řodiny, řteré řřotosil umělec, řozený řřemčan, jmenem Jacques Marb (wřřřlow: řřřř Mar). Řodiny ty přřnáležely řřyřř měřřtu Courtrai (wřřřlow: řřřřřř); ale wěřwoda

Filip, s přijmením „Smělý“ daroval je r. 1383 městu Dijonu. Mlad hodinami viděti ve přirozené velikosti postav muž, ženy a dítěte, jenž tlučením na zvony čas oznamují. Povídá se, že postavy tyto představují rodinu nadznameného umělce. Hodiny ty slují vůbec: „Jacques Mard“*) Klenutí chrámu „Notre Dame“ jest směle stavěno a sloupů, na kterých spočívá, jsou velmi štíhlé. Chrám ten má několik kapel; v jedné z nich se nachází černá socha blahoslavené Panny Marie, známá vůbec pode jménem „černá panna“ (la vierge noire), která co divotvorná ve veliké úctě stojí. Povídá se, že r. 1513, když Dijon od vojska švýcarského obležen byl, obyvatele sochu tuto modlitce se v průvodu nosili, a že Maria zážračným způsobem mnoho neštěstí od města odvrátila.

Gotický chrám sv. Michala má velmi krásné obrazy a sochy. Mezi oněmi jsou nejznamenitější: obraz představující sv. Zákuba Běťského mračeného se smrti mučenického; obraz Panny Marie ležící na úmrtní loži, a obraz představující na nebeszech Panny Marie; poslední tento obraz malován jest od Quentina. Krásná jest socha představující svatého Zvona; jestli to dílo řezbáře Dubois (výslov: Dýboa).

Jeden z nejstarších chrámů v Dijoně jest chrám sv. Jana; vypravuje se, že vystaven byl

*) Nápodobně sluje nejvěšší zvon (mající ton G) katedrálního chrámu sv. Benigna zkrátka: „bručidlo“ aneb „bu-bloun“ (bourdon výslov: burdon).

již v desátém století; ve chrámu tom odpočívají svatí Urban a Řehoř, biskupové Langerské. *)

Při chrámě sv. Mikuláše stojí klášter Salesiánek, který od sv. Johana Chantalského založen, v čas revoluce ale vyžbořen a r. 1822 opět obnoven byl. Tam jsme navštívili zpovědníka teholnic těch, muže to, který v hrobním popsaném životě sv. Johana Chantalského jméno své tak oslavil, že Dupanloup, světoznámý biskup Drážďanský, za generálního svého vikáře jej zvolil. Jest to abbé Bugaud (vysl. Bigo).

Blíže Dijonu bývala také Kartuzia, t. j. klášter Kartuziánův, založena r. 1383 od Filipa Smělého, vévody v Burgundsku. Bývalý klášter ten přeměněn jest nyní ve blázninec. Velmi krásná jest studně v bývalé klášterní zahradě; jesti okrášlena kamennými sochami, představujícími Mojžíše, Zachariáše, Jeremiáše, Dawida a mnohé jiné znamenité osoby starého zákona.

Navštívili jsme také rostlinnickou zahradu zvanou: l'arquebuse (vysl. lárkebis, puška, střelnice); jméno to obdržela od veřejné střelnice,

*) Až do r. 1731 patřilo město Dijon k diocési Langerské, která již r. 200 založena byla. Diocésa tato měla posub 105 biskupů, z nichžto osm od církve za svaté vyzhlášeno. V katedrálním chrámě v Langers-u jsou prý pozůstatky sv. Azariáše, Ananiáše a Misaela. Řekem, v níž nalezeny byly, má tento pobýrný latinský nápis:

In hoc jacent sarcophago
Sidrach, Misach Abdenago.
Igne usti ut pelago,
Quos rex Persarum Zenonas
Transferri jussit Lingonas
Ad effugandum demonas.

Řek, který je do Langers-u přenesl dat, byl prý Zeno, syn císaře Leona.

kteřá tam r. 1525 založena byla. Velikou znamenitostí této zahrady jest náramně vysoký a tlustý strom, „topol Burgund'ský“ (peuplier de Bourgogne) zvaný; státi jeho vynáší nejméně 300 let a povídá se, že byl již dosti vysoký, když r. 1595 Zindrich IV. na této stělnici čestnou ránu svou vystřelil. Tento stateček mezi stromy může o sobě říci:

— — — Žádný z toho
místa vytrhnout
Nemá mne útok víchrový.

— — — — —
Tu žiti já, tu mním skonat.

(Fr. Suffil.)

Podobáť se zajiště každý člověk stromu; člověk ale má býti stromem dobrým, nesoucím ovoce dobré, t. j. ctnosti křesťanské; neboť „každý strom, kterýž nenese ovoce dobrého, vyřat a na oheň utvořen bude“ (Mat. 3, 10). Ve ctnostech má člověk pevně státi; žádný útok víchrový, t. j. žádné pokušení nemá ho z tohoto místa vytrhnouti; ve ctnostech má stále žiti a také skonati; neboť dle slova Božského Spasitele bude toliko onen spasen, jenž setrvá až do konce (Mat. 24, 13).

Museum v Dijoně jest velmi bohaté na umělecké věci. Především pozornost mou na sebe obrátily hrobné pomníky věvodů Burgundských, Filipa Smělého a Jana bez bázně, pak pomníky věvodkyně Anny a jiných. Pomníky tyto bývaly ondy v kostele Kartuzie Dijonské; zhotoveny jsou z bílého mramoru a představují

zeměle věmoby a věmobyne we přirozené velikosti jejich. Na podstavci pomníku Filipa Smělého vyobrazeny jsou chodby klášterné s malými sloupy; v chodbách těch viděti množství malých soch představujících mnichy Kartuziány. Žádná socha není větší dvou prstů; ani jeden Kartuzian nepodobá se druhému a každý jest jinak postaven. Jeden se podpírá o sloup iša z cela zamyslen, druhý čte v knize, třetí se modlí ruce spojené, jiný má ruce přes kříž na prsa položené. Jeden má na hlavě kapuci, druhý jí nemá atd. Povízáme-li, že i tyto sošky z mramoru vytesány jsou; řekneme jistě, že pomník takový musí býti dílo velmi umělecké. Poslední slova nápisu na každém pomníku se nacházejícího obsahují obvyčejně prosbu o zbožnou přimluvu, t. p. „Račte se nábožně k Bohu pomodliti za duši jeho!“ Na pomníku věmoby Jana bez bázně a manželky jeho Markéty z Barvor čteme: „Račte se nábožně modliti k Bohu za duše jejich!“ Filip Smělý zemřel r. 1404, Jan bez bázně 1419 a Markéta 1423.

Jiný poklad musea Dijonského jest křídlový oltář ze 16tého století, který kdysi patřil klášteru Klaravalskému (Clairvaux wyslow: Klervó). Oltář tento má pět obrazů, které představují: nejsvětější Trojici, křesť. B. Ježíše, proměnění Jeho, svatého Bernarda, zakladatele jmenovaného kláštera, pak jednoho opata, který bez pochyby klášter ten řídil, když oltář ten zhotoven byl. Possimnutí hodna jest také pastýřská berlá (crosse) sv. Roberta, prvního opata kláštera Cistercia čili Citeaux (wyslow: Sitó);

obdržel ji od Gauthier-a, biskupa Chalonského, když od něho dne 21. března 1098 za prvního opata znovu povstalého řádu Cisterciákův posvěcen byl. Verla tato chovála se co drahocebných klenotů v Cisterciu až do vyždvižení téhož kláštera (1790); zhotovena jest ze zlata a ze stříbra. Čísle sv. Bernarda, prvního opata Klarawalského, zhotovena jest ze žimostřázu, má podobu měsíce a následující nápis: „Ciathus sancti Bernardi, abbatis Clarevallis“ (čísle sv. Bernarda, opata Klarawalského). Označuje se tam i pečeť téhož světce s tímto nápisem: „Siggillum Bernardi abbatis Clarevallensis“ (pečeť Bernarda opata Klarawalského).

Mezi mnohými obrazy muzea Dijonského jest nejkrásnější obraz představující sv. Zeronyma modlícího se u kříže a majícího před sebou umrlčí hlavu. Obraz ten maloval Dominik Zampieri. Pěkný jest také obraz, na němž se představuje sv. Grantiffel Asistý, jenž P. Maria ukazuje dítě Ježíše, a obraz představující letitou řeholnici. — Na jiném obraze viděti osobu hrající na klavír. — Dpět na jiném představen jest malík, který nemáe rukou, maluje drže štětec nohou.

Město Dijon ctí památku sv. Bernarda mnohonásobnými způsoby. Jedna část města a jedno náměstí nesou jméno jeho. Na tomto, jmenem Světcovým nazvaném náměstí byl mu postaven krásný pomník představující jej co mnicha; na podstavci téhož pomníku viděti sochy Petra ctihodného (Petrus venerabilis), opata kláštera klunhacského, pak opata Segura a mnohých jiných znamenitých mužů z věku sv. Bernarda.

Zmíním se již častokráte o sv. Bernardu, jenž byl mužem nejznamenitějším věku svého, zavedu nyní lastové čtenáče k rodišti jeho.

Až čtvrt hodiny cesty severně od Dijonu stojí na pahrbku mírně vystupujícím vesnice La fontaine les Dijon; jesti to rodinné místo sv. Bernarda. Třikráte jsem již navštívil památne toto místo; ponejprv dne 4. Julia 1861, pak v letech 1865 a 1867. Velmi krásná a daleká vyhlídka nasthtuje se s pahrbku, na němž jmenovaná vesnice na způsob otkrouhlice vystavena jest. Ku straně jižní rozprostírá se před námi město Dijon se mnohými věžmi svými; dále za ním vidíme vinorodné hory zvané la côte d'or (straně zlatá), na kterých světoznámé víno Burgundské roste. Severný konec těchto hor, jejichžto délka mnoho mil vynáší, sluje hora africká, poněvadž na ní pod Juliem Caesarem pluk africký měl ležení svoje. Ku straně západní viděti Salant, vesnici to jako permost na vysoké hoře stojící, a dědinu Daix, kteráž k řece La fontaine les Dijonské přináleží. Ku straně východní viděti přes nesmírně dalekou a úrodnou rovinu hory Švýcarské, nad kterýmiž stáječ Montblanc (vyslov: Monblanč, bílá hora) bílou hlavou svou vynzdvihne. Pohled na tuto věčným sněhem pokrytou horu musí každého vysokomyslného člověka ponížiti a nábožně myslenty v něm vybuditi. Však jest to, který připravuje hory mocí svou (žalm 64, 7). Nevím proč mne jakási toužebnost vždy do hor táhne. Rád bych spátluji hory, poroznášši se duch můj zvláštním způsobem k nebesům.

Tam na horách,
 Tam to tať jasně svítí,
 Tať líbezne tam dýše kvítí,
 Tam na horách,
 Ach tam se nebe cítí,
 Tam na horách —
 Tam bych byl rád!

(Storch.)

Návratně se vřít do Fontaine les Dijonu. Tamější farář op. abbé François Merle, *) muž to velmi vzdělaný a lásky hodný, uložal nám nejenom znamenitosti rodící se sv. Bernarda, nýbrž činil s námi také výlety na jiná památná místa v okolí. Mista ta budeme po pořádku popisovati.

Farář kostel La Fontainský má tři lodě a je velmi starobylý. Povídá se, že jej vystavili bala matka sv. Bernarda, blahoslavená Altha. Kostel zasvěcen je sv. mučenníku Ambrosianovi a má 5 oltářů. Obraz nad hlavním oltářem představuje sv. Dominika a sv. Kateřinu Geneuskou, jimžto p. Maria podává růženec. Na jednom oltáři stojí dřevěná poprsní socha sv. Bernarda, o které se vypravuje, že je pravým vyobrazením téhož světce. Když sv. Bernard ve Clarevalu **) umřel, vyšli při

*) V letech 1865 a 1867 navštívil jsem opět ctižádého muže tohoto a vešel jsem s ním ve srozumění přátelské; popisujeme sobě vzájemně.

**) Klášter Clarevalský (Clairvaux, clara vallis, světlé údolí) ležel v diecézi Troyenské, v departamentu (fraji) de l'Aube, a byl r. 1115 od sv. Bernarda založen. Je klášter ten veliký byl, dokazuje okolnost, že v něm za času sv. Bernarda žilo asi 100 noviců a několik set mnichů. Vzhledem

nmíssi obličej jeho do sádky, podle kteréhož rýstisku prý napotom socha zhotowena byla. Socha ta dostala se později do kláštera Molaiského; když ale tento tu konci předesslého století wyzdwižen byl, wzala ji tehdejší abatisse se sebou a přinesla ji do Dijonu. Na úmrtném loži odemzdala ji swému příbuznému, důstojníku wojenskému, který ji později farnímu kostelu La Fontaineskému darowal. Jest-li socha ta skutečně pravým wyobrazením sw. Bernarda, měl světec tento wysoké čelo, špičatý nos a rovně takowou bradu a byl hubený. We chrámu tom chowají se také ostatky z kosti Swětcowých a z opasu jeho. (Dosti welikou část tehelného oděwu Swětcowa widěl jsem we farním kostele w Burgscheidu blíže Gách). Kdyfi býwala we chrámě La Fontaine'ském také stará křesťitelnice, u které sw. Bernard křtěn byl. Ale jeden z farářů, nemaje prý pro staré památné věci smyslu, odstranil ji, poněwadž se dle zdání jeho do kostela toho již nehobila. Blíže místa, na kterém křesťitelnice tato stáwala, wisí na stěně starý obraz, představující widění, jež měl sw. Bernard we swém věku dětinském. Wypravuje se totiž, že jej matka jeho, když 7 let starý byl, w noci na den narození Páně wzala s sebou do kostela. Nábožný chlapecel žádal widěti Ježíše, o kterém mu matka byla již tak mnoho wyprawowala. A hle! w kostele zjewila prý se mu P. Maria a uřázala mu Božské dítě Ježíše.

jeni jeho stalo se tu konci předesslého století za času francouzské revoluce. We welkém klášterném stavení nachází se nyní státní láznice.

Wypravuje se, že Bernard spatkiv Božské pachole, zcela z myslí vytržen byl.

Kdož jest toto pachole?

— — — — —
Zašás nebeská mu záť,
Zdobí hlavu, zdobí tvář!

(Fr. Suffil.)

Starý obraz, který zjevení to představuje, darován byl kostelu od krále Rudolfa XIV.; není ani malován, ani vyřít, uškrť na plátně na způsob kamenomalby (mosaiky) sestaven. U paty hory, na které farní kostel La Fontainský stojí, nachází se malý rybník, který vodu svou ze pramene hory dostává; jestli to onen památný rybník, do kterého sv. Bernard času zimního skočil, aby v sobě udušil nezkřivenou žádost těla.

Op. farář Merle zavedl nás také do zámku, který přináležel kdysi rodičům sv. Bernarda. Zámeček ten vzdálen jest od kostela jen několik set kroků ku straně severo-západní. Že tehdyž, kdýž rodičům sv. Bernarda přináležel, mnoho většší a se všech stran opevněn byl, dokazují pozůstatky náspů, kteréžto až podnes viděti lze. Zámeček tento a malíčký k němu náležící stateček patřil nyní kanovníku op. Renaudovi, který v něm na odpočinku žije. Dříve bývalo při zámku tomto veliké panství, které ale během času majetností jiných se stalo. Hora, na které kostel a zámeček stojí, porostlá jest stromy a křovin, ve kterém se letního času zdržuje mnoho slaviček. S, s jakou radostí naslouchal jsem v dobách večerních líbeznému zpěvu těchto ptáčků! Zdálo se

ni, jako by zpívem svým sv. Bernardovi až podnes chválu vzdávali.

Ptáčku rozmilý,
Pěvče přečilý!
Jaci andělé
Tě tak uměle
Zpívat učili?

A co vypráví
Píseň přečtrá;
Jaké pocity
Zpěv tvůj hlasitý
V sobě zavírá?

(Fr. Suffil.)

Nežli vkročíme do zámku, v němž sv. Bernard se narodil, chceme se alespoň poněkud se životem tohoto svatého seznámiti.

Sw. Bernard narodil se v nadzmičeném zámku r. 1091. Jeho otec jmenoval se Tece-
lin, matka slula Aletha; oba pocházeli z vyso-
kého rodu a byli s vévodami Burgundskými a
s hrabaty z Montbardu spřízněni. Bernard měl
pět bratrů, mezi nimiž dle porodu třetí byl, a
jednu sestru jmenem Humbelinu; nejmladší bratr
jeho jmenoval se Riward. Bernard byl teprve
14 let star, když mu matka zemřela. Mohl bhati
ve světě šťastným; čekal naň veliké statky;
k tomu byl krásné postavy a vzdělaného ducha,
slovem: štěstí mu lhnulo se všech stran. Ale
Bernard byl vždy pamětliv slov, jakáž k němu
nábožná matka jeho mluvívala: „Synu můj! ne

pro tento svět, něbrž pro nebe zplobila a vychovála jsem tebe"; za tou příčinou staral se jedině o to, jakby spasil duši svou. Ještě tehdyž v Cisterciu čili Citeaux příslušný řád cisterciákův zřizovati se započal, umínil si Bernard, že vstoupí do řádu toho. Bratři, otec a přátelé jeho snažili se všemožně, aby jej od předsavzetí toho odvrátili; ale Bernard mluvil k nim o ničemnosti a nestálosti pozemských statků a o pravé ceně a stálosti statků věčných s takovým důrazem, že i bratři a přátelé jeho (dohromady asi 30 osob) světa se odřeknuvše v Cisterciu do kláštera vstoupili. Jenom Niward, nejmladší bratr Bernardův, nebyl ještě ve společnosti jejich. I pravili mu bratři loučce se s ním, že mu postupují práva svého k dědictví otcovskému, on jediný že nyní stane se pánem a majitelem všech statků otcovských. Niward ale jim odpověděl: Dělení toto není spravedlivé; neboť vy chcete pro sebe nebe a mně zanecháváte země. I Niward stál se tedy cisterciákem. R. 1114 složil sv. Bernard sliby v klášteře cisterciáckém ve státi 24 let. Asi rok na to byl od svého opata, sv. Štěpána, se dvanacti mnichy poslán do Klarawale, aby tam založil klášter řádu cisterciákův.

Otce svého a sestru svou obrátil Bernard následujícím zvláštním způsobem: Otec Tecelin žil ještě ve světě, když synové jeho již co teholníci živi byli ve klášteřích v Cisterciu a ve Klarawali. Jednoho dne přišel sv. Bernard ze Klarawale do La Fontainea, navštívit otce svého. Při této příležitosti držel ve přítomnosti

otce svého a velikého množství lidu nedaleko kostela pod stromem řáznou o pomínutelnosti všech časných věcí a o péči, jakouž máme mít o blaho nesmrtelné duše. Po skončené řeči dal prý strom zapáliti, a když tento byl shořel, obrátil se Bernard k otci a pravil k němu: „Vidíš otče! jak hořel tento strom, tak i ty hořeti budeš v pekle, neopustíš-li světa a hříšných radostí jeho“. To dojalo prý Tegelina tak mocně, že opustiv svět, v Klarawali mnichem se stal. Tak dočkal se sw. Bernard veliké radosti, že mezi řeholníky svými měl i vlastního otce svého. Věhem tím stal se sw. Bernard co opat duchovním otcem svého tělesného otce. Sestra Humbelina žila ještě ve světě, proměněná za vznešeného a bohatého muže a oddaná marností tohoto světa. S přijela jednou vyšperkovaná s velkým komonstwem ku klášteru Klarawalskému, chtěla navštíвити bratry svoje. Opat Bernard dal jí říci, že jí ani viděti nechce, dokud se neodtekne světa. To učinilo na ni tak mocný dojem, že se ihned obrátila, a zanechavši marnosti světa, do kláštera Sulického (Sulicum) vstoupila. Tu žila svatě podle řeholy Cisterciáků a skončila zbožný život svůj dne 24. augusta 1141. Tak obrátil sw. Bernard všechny své příbuzné k Bohu. Nemíníme dále vypravovati, jak velké zásluhy o celou církev sobě získal veliký světec tento. Byl po 38 let opatem v klášteře Klarawalském zemřel tam svatě dne 20. Augusta 1153. Hlava jeho nahláží se v katedrálním chrámě v Trojesu.

Všichni nežádá, aby každý člověk do kláštera

vstoupil; neboť není to přísné přikázání nýbrž jenom dobrá rada, jak pravil Pán Ježíš k bohatému mládenci: „Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej co máš a rozdej chudým, a budeš mlti poklad w nebi, a pojď a následuj mne“ (Mat. 19, 21). Ale toho žádá Bůh, aby všichni údové každé rodiny swatě živi byli, aby jeden druhého k dobrému povzbuzoval a aby každý swěta a marnosti jeho co nejvíce se waroval. Každému platí napomenutí sw. Jana křouctho: „Nemilujte swěta ani těch věcí, kteréž na swětě jsou. Miluje-li kdo swět, není lásky Otce w něm. Nebo všecko, což jest na swětě, jest žádost těla a žádost očí a přeha života, kteráž není z Otce, ale jest ze swěta. A swět pomýjí i žádost jeho: ale kdo činí vůli Boží, zůstává na věky“ (1. Jana 2, 15—17).

Namíralme se nyní do vesnice La Fontaine—a sice do zámku, w němž se sw. Bernard narodil. Nachází se tam pěkná a dosti welká kapla, nade kterou se vypínají dvě bání. Nad hlavním oltářem widěti sochu sw. Bernarda, představující jej co mnicha držícího w ruce kříž. Povídá se, že na místě této kaply bývala ona swětnice, w které swatý spatřil swětlo swěta. Král Ludvík XIII. a choť jeho, Anna z Rakouska, dali kaplu tuto zvěstřiti a okrástřiti, a založili při ní r. 1613 malý klášter pro teholských Folietanů zvaně, kteří dle teholských cisterciálů živi byli. S tento klášter byl ku konci předešlého století za času revoluce wyzdvižen.

Kostel w rodisti sw. Bernarda býval kdysi ob poutníkůw i z dalekých krajín tak často na-

wšstěmowán, že w La Fontaine-u powstalo we
 prospěch jejich zvláštní bratrstwo sw. Bernarda.
 Údové bratrství tohoto brali na se povinnost,
 odváděti každoročně na den slavný sw. Bernarda
 (20. augusta) šest sous (asi 6 krejcarů) na wý-
 živu poutníkům těch a modliti se každodenně
 „Zdráva buď králowno“. Bratrstwo to wybr-
 žovalo i dwa kněze, jejichžto povinností bylo,
 každodenně w nadzminěné kaple sw. Bernarda
 mši sw. sloužiti. Wp. farář Merle ukazowal
 mi starý spis z r. 1426, we kterémž Jan Pi-
 gnollet co účet wedoucí bratrstwa toho ze přijmů
 a wydání počet klade. Mezi úby bratrstwa četl
 jsem také jména wynešených osob, t. p. Filip s
 přijmím „Dobrotivý“, kněz a wévoda Bur-
 gundský; Wilém, Bernard a Alexander z Mare-
 tůw. Šlechticové z Maretůw byli velikými
 dobrodinci kláštera w Cisterciu, do kterého byl
 sw. Bernard wstoupil. Zmenowitě děkowal prý
 Wilém z Maretůw w závětu swém Bohu za
 velikou milost, že mezi předky rodiny jeho tak
 velikého Swětce wzbudil. Na orodowání sw.
 Bernarda stalo a stává se až podnes mnoho
 záraků. Jest tomu teprwé několik let, co jeden
 anglický biskup, nawštíwiv na cestě své do
 Říma farní kostel w La Fontaine-u, na wtru
 katolickou se tam obrátil; totéž se stalo s jedním
 profesorem z Paříže. Dba mužové tito wyznali
 se wp. farářowi Merleowi, že obrácent své je-
 dině sw. Bernardowi děkowati mají.

Za času pobytu swého w La Fontaine-u a
 w okolí jeho seznámil jsem se s mnohými fran-
 coufskými duchowními, o kterých zde obšírněji pro-

mluviti mluvn. Zmiňuji se předewšim o mladém jahnu Edmundu Patriatovi. Mladík tento trpěl na jákousi nervovou chorobu. Za příčinou choroby té nemohl od biskupa na kněžství posvěcen býti a musel i studia swá odložit. Poněwadž mu lékařská pomoc nepřiušla žádného ulevení, vzal utociště své ku sw. Johaneš Chantalské, jejímžto zvláštním ctitelem byl. Zavázal se slibem, že, dosáhne-li na orodování Světkice této od Boha zdraví, u dobrých lidí peněžité přispěvky zebrati bude a že pak ve farním kostele Chasnayském, jež byla sw. Johana často nawštěmowala, ke cti a slávě její kapličku wystawěti dá. K tomu připojil ještě slib, že, stane-li se knězem, co misiónář do dalekých krajín se odebere. Toto předsewzeti své oznámil mi Edmund Patriat r. 1861. Nemyslel jsem tehdaž, že mladý jahen zůstane wěren předsewzeti swému. Eki roky později četl jsem wšak w novinách „Journal des villes et des campagnes“ ze 13. augusta 1864 číslo 117, že mezi chowanci semináře u sw. Sulpicia w Paříži, kteří se co misiónáři do vzdálené Asie odebrali, byl také — Edmund Patriat z diocésy Dijon'ské. Když jsem r. 1866 opět w La Fontaine-u byl, powěděl mi wp. abbé Jacques Patriat, farář w Magni la ville, že bratr jeho Edmund co misiónář w Singaporen se nachází. Byltě tedh pamětliv slow žalmisty Páně: „Splň Nejvyššímu slibý své!“ (Žalm 49).

Seznámil jsem se w La Fontaine-u také s wp. Faucheneretem, farářem w Etaules-u. Wštečný tento kněz opustil r. 1854 s dovolením biskupa

svěho faru svoji a odebral se do farnosti Weronské, kde cholera mezi farníky velmi mnoho obětí požadovala a kde i sám tamější farář těžce nemocen byl. Fara Weronská čítá 600 farníků, ze kterýchžto jich v době šesti neděl — 84 zemřelo. Že tam farář se zaopatřováním nemocných a s pochyváváním zemřelých mnoho práce míti musel — dá se snadno mysliti. Když tam cholera přestala, odebral se op. Faucheneret opět s dovolením biskupa svého do farnosti Plombièresské, kdež po tři týdny činil totéž. Za veliké zásluhy, kterých sobě kněz tento vydobyl, chtěl jej císař Napoleon zlatým záslužným křížem vyznačiti; on ale nepřijal ho odpověděl: „Pravý kněz má jenom kříž Christa Ježíše nositi“. Žemito slovy chtěl říci, že obzvláštně kněz co učení Ježíše Christa povinen jest, všedno nepřijemné snášeti, kdykoliv jde o spasení nesmrtelných duší; takovým způsobem dokáže, že pravým učitelem jeho a pravým pastýřem jest. „Řekdo nenese kříže svého — praví Pán Ježíš — a nejde za mnou, nemůže býti mým učitelem“ (Luk. 14, 27). Pán farář Faucheneret má ve své farnosti v d'Aroisu filiální kostel se hřbitovem, o jehož založení kóluje následující stará pověst: Půda ve jmenované vesnici jest prý iak kamenná, že ubožtí obhvatelé neměli ani místa, kdeby zemřelé spolubratry a spolusestry své pochovávat mohli. Když sv. German, biskup Auxerský (žil na začátku 5ho století), na cestě své do Říma přišel do vesnice d'Aroisu, profili prý ho obhvatelé, ať jim aspoň tak mnoho způsobné půdy od Boha vyprosí, by sobě hřbi-

tom založiti mohli. Swath jim odpověděl, že nyní nemá kdy, s tou záležitostí se obrátí, že jim ale po návratu svém z Říma jistě tolik způsobné země vyprosí, tolik jí pro hřbitov potřebovati budou. Ale Světec tento v Itálii umřel. Rdyž prý mrtvolu jeho strže vesnici d'Arois vezli, hrnuli se k ní obyvatelé volající: „Sw. Germane, tys nám přislíbil dobrou zemi na hřbitov; vyplň nyní slovo své!“ Wyprawováno mi, že vesnice d'Arois jenom na hřbitově dobrou zemi má.

R. 1867 navštívil jsem také op. Munier-a, faráře ve vesnici Ahuyi od La Fontaine-a asi hodinu cestu vzdálené. Seznámili jsme se spolu při slavném Requiem, které p. farář Merle sloužil ve chrámě svém za usmrčeného Maximiliana, císaře Mexikanského. Op. Munier ješt mýborný fotograf; i nás fotografoval; ve svých pokojích má velmi mnoho fotografických obrazů. Na jednom obraze nalezá se 324 fotografií představujících nejznamenitější muže Francie; na druhém viděti v prostředku papeže Píadematého a okolo něho 167 biskupů. Powídal jsem v žertu op. farářovi: „Obrazy slavných mužů míváme proto na stěnách, abychom se vynasnažovali jich následovati; ješto Wy ale tolik věhlasných mužů wždy před sebou spatkujete, musíte se sám také nepochybně slavným státi“.

Nedaleko Ahuye ješt ve blízké vesnici farářem op. abbé Dubois, muž to nad míru učený, který sepsal velmi zajímavou historii kláštera cisterciackého v Morimondu, a život Armanda Jana Bouthilliera z Rancé, zakladatele řádu Trapistů.

V.

Eulogie. Passie a modlitba za císaře. Hůl sv. Martina. Cîteaux čili Cistercium, kolébka řádu Cisterciackého. Abbé Ren a ústav jeho. Vína Burgundská. Pácholecký seminář v Plombières-u. Kolo sv. Bernarda. Rozmlouvání téhož svatého s jedním rolníkem.

Za času pobytu svého v La Fontaine-u musel jsem na žádost op. faráře zpívat i v neděli slavnou mši svatou, při které mi jmen p. Edmund Patriat přisluhoval. Lid zpíval celou mši sv. chodlně v latinské řeči, t. j. já jsem zapěl Gloria, Credo a lid zpíval dále. Epistolu zpíval jeden z ministrantův. Po offertoriu zehnal p. farář bochník bílého chleba, který na mnoho malých stův rozkrájen a po přijímání v kostele mezi nábožné rozdělen byl. Žiž v prvních křesťanských stoletích zehnal se při službách Božích takové chleby, kteréž pak na důkaz bratrské lásky a obcování svatých mezi křesťany rozdávány aneb jim posílány bývaly. Zehnané tyto chleby sluly: eulogiae. *) Tento obyčej zach-

*) Řehy r. 446 sv. Sávian patriarchou v Cařihradu se stal a sice proti vůli Chrysa, prvního úředníka císařského, byl od tohoto žádán, aby císaři poslal nějaký dar. Sávian mu poslal eulogie. Chrysa je ale s opovržením vrátil

mal se tedh až podnes mezi katolíky Francie. Dám po domu obětuje v neděli aneb ve svátel bochník bílého chleba, který pak rozkrájen, posvěcen a mezi nábožné rozdělen bývá.

We Francii musí se v neděli a ve svátel při předpoledních i popoledních službách Božích konati veřejně modlitba za císaře Napoleona. Každý farář modlitvá se každodenně a sice od slavnosti nalezení sv. Kříže (3. května) až do pomýšlení sv. Kříže (14. září) přede mší sv. passie, t. j. umučení Pána našeho Ježíše Christa podle sepsání sv. Jana, a sice na ten úmysl, aby Bůh úrodu zemskou požehnati a zachovati ráčil. Tento obyčej zachovává se v diocésách Dijonské a Rangerské již asi po dvě stě let. Nábožný lid dává za to jistý druh desátku buď v obilí aneb ve vlně, který se „passie“ (passion) nazývá. *)

Kta: Elsať nestojí o svěcené chleby, něbrž jádá — zlata. Poněmohý sv. Flavían zlata neposlal, jehož ani neměl, padl u císaře a u Chrysafo v nemilosti a byl od tohoto tal pronásledován, že po mnohých trápeních v Sybii ve vyhnanství život svůj skončiti musel. — V pátku Rolety poslal sv. German, biskup Ruzerský, takové svěcené chleby (eulogie) na důkaz křesťanské lásky sv. panně Genovefě, která v Paříži žila, kdež mnoho protivensství snášeti musela. — Rbýž sv. Aubin, biskup Angerský († 550), nucen byl, aby takový svěcený chléb poslal veřejné hřbitovníci, odpověděl: Vy mne nutíte, abych ji poslal enlogii; ale Bůh ukláje, že tomu nechce. V skutku umřela osoba tato dříve, než chléb ten obdržela.

*) We Štyrsku koná se slavnost Božského Těla ode čtvrtka, ve který se vssudh slaví, každou neděli — oisseu jeuom ošolo kostela — až do sv. Bartoloměje (24. srpna). Tak nařídil Ferdinand II., a sice proto, aby vira v Ježíše Christa v nejsvětější Svátosti oltární přítomného proti nekatolickým tím více hájena byla.

Smětcem, který se ve Francii snad nejvíce ctil, jest sv. Martin, biskup Tourský. V La Fontaine-u koná se několikráte za rok slavný průvod, při němžto soffka téhož Světce z kostela na postavníku brzy do toho brzy do onoho domu donášena a tam po nějaký čas i uctění vystavena bývá. Průvod ten jmenuje se zkrátka: „Postavník sv. Martina“ (le baton de saint Martin).

Ve společnosti wp. faráře Merle-a a jáhna Patriata, čimili jsme z Dijonu wšlety na mnohá památná místa. Napřed jsme jeli úrodnou rovinou, rozprostírající se od Dijonu ku straně jižní, ošolo zámku Forgiotte les Citeaux, který kdysi patřil i majetnosti kláštera w Cisterciu. Po wyzdvižení kláštera toho koupil celý statek jeho za několik milionů franků boháč pan de Boulogne; později odprobal jednu část wšetečnému knězi wp. Remowi a druhou část i se zmíněným zámkem zanechal dědičně loctm svému Remondé-owi. Krajina ošolo Cistercia jest rovná a má mnoho lesů a mnoho wody. Cistercium s bývalým klášterem svým vzdáleno jest od Dijonu asi tři hodiny cesty. Dějiny wěhlasného tohoto kláštera jsou následující: Roku 1058 přišel do krajiny té sv. Štěpán, rozený to Angličan a mnich w klášteře Molesmenském, s pěti společníky, chtěje tam s nimi žiti dle původně přišné řeholy sv. Benedikta. Tehdáž byla krajina ta lesnatou pouští, ve které toliko divoká zvěř se zdržovala a která velmi nezdravá byla. Původný klášter, který tam ten Světec založil, byl velmi chudobný a podobal se hromadě cha-

trnůch chýžel (un amas de cabanes). Které sobě mnissi ze stromů a z ratolestí utvořili. Toť byl začátek kláštera Cistercia a řádu cisterciákův. Dali mu jméno Citeaux, Cistercium aneb Cisterc, poněvadž okolní krajina mnoho studní aneb cistern měla. Prvními opaty kláštera toho byli sv. Robert a sv. Alberik; po nich následoval svrchu zmíněný sv. Štěpán. Tento sv. muž chodíval v olovi a vyžebraval chléb pro bratry své. Přemouřilá pštnost života cisterciákův byla příčinou, že novému řádu tomu nedostávalo se noviců, následkem čehož by byl zaniknouti musel. Tu přišel do Cistercia sv. Bernard se společností svých, a vstoupil s nimi do nového toho řádu, kteroužto událost klášter v Cisterciu zachován byl. Světec tento, chtěje sám sebe i setravní ve pštném řádu tom pomohubiti, kládal často sám i sobě: „Bernarde! proč jsi sem přišel?“ Tuto otázku mohli mu vyslat i všichni spolubratři jeho předkládati. Dožal se jim zajisté, proč tam přišel; ontě to byl, jenž netoliko klášter v Cisterciu zachoval, nýbrž také o to se přičinil, aby řád cisterciákův ve světě co nejvíce rozšířen byl. *)

*) Z kláštera v Cisterciu vznikly kláštery Clairvaux, Morimond, La Ferté a Pontigny. Kláštery tyto byly takovými matkami, že kterých bezprostředně aneb prostředně vřechyň ostatní kláštery cisterciácké po celém světě původ vzaly. Tak byl n. p. klášter Morimondský matkou a pramatkou 237 klášterů. Poněvadž starobylá tato ve Francii ležící opatiřov později vyždvižena byla, jest nyní nejstarším klášterem téhož řádu ve Švýtsku ležící klášter Reinský (Runa). Klášter tento založen byl r. 1129, tehdy ještě za živobylí sv. Bernarda. První mnissi tam přišli z kláštera Ebrachu (blíže Würzburgu), jenž byl dcerou kláštera Morimondského.

Když jsme dojeli do Cistercia čili Citeaux (myslím: Cîteaux), bylo mi jako bych stál na svatě zemi. Zabral jsem se v myšlenkách do onoho času, v němž svatí mužové: Robert, Alberik, Štěpán, Bernard a veliký počet jiných mnichů zde svatě živi byli. Žilof zde na počátku tak mnoho svatých, že opatové shromáždění zakázali, aby již žádný mnich z řádu jejich za svatého prohlášen nebyl, by prý svatí za přičinou velikého množství nezemřeli. *)

Podle nákrese, který jsem viděl, byl klášter Citeaux r. 1761 náramně veliký; měl jedno poschodí, na popřední straně 50 oken, a vzadu čtyry dvory, které knihovnou, sparnou, refektářem atd. obehnané byly. Kostel byl veliký, měl 30 oltářů a mnoho hrobovnic pomníků. A hle! tento slavný klášter byl r. 1793 ob revolucionářů tak rozbourán, že z něho pozůstaly jenom jednotlivé kupy, z nichžto jeden ode druhého vždy několik set kroků vzdálen se nacházel. Tak stojí t. p. polovice popřední strany kláštera, a několik set kroků od ní ještě dvoje stavení; jedno prý bylo nemocnice a druhé knihovnou. Poslední opat tohoto kláštera, jmenem Frantisek Tronvé, zemřel ve Vosně r. 1802 a dal sobě na hrobní kámen svůj postavit tento krátký nápis: „François Trouvé“. A co se stalo s bývalým klášterem a se statkem jeho?

Tam, kde dříve svatí mniši žili a Bohu dnem i nocí v žalmech a v modlitbách chválu vzdávali, žije nyní asi 600 mladých věžníků,

*) Ne sancti multitudine vilescerent.

neboť bývalý klášter ten jest nyní lázní. Zmínili jsme se svrchu, že pozůstalé stavení kláštera a polnosti jeho od pana de Boulogne-a koupil kněz Rey. Aby se tam i za našich dnů následovalo příkladu mnichův cisterciáckých, kteří nejenom se modlili, nýbrž i na polích pilně pracovali, založil abbé Rey v Cisterciu trestnici, do které dáváni bývají mladí zločinci (zloději, vražedníci atd.), aby tam tu práci donucováni a i mravně napravováni byli. vláda platí na každého zločince, jenž následkem vynesení soudního do láznice té poslán byl, 60 centimes (asi 60 fr. rub.). Abbé Rey zavedl tam také bratrstvo sv. Josefa; úkolem bratrství tohoto vedou nad odsouzenými mladíky dohlídku, přidržují je tu práci a pečují o mravní jich vychovávání. Každý úd bratrství jest nějakým řemeslníkem (krejčíkem, kovářem, zahradníkem, stolářem atd.); každému odemzdáno jest 20—30 mladíků, jež vyučuje řemeslu svému. Nalezají se tam také všichni potřebná řemesla. Bratři tohoto trestního a nápravného ústavu, kteří ve Francii pobe jménem colonie agricole de Citeaux (osada rolnická v Cisterciu) vůbec znám jest, nejsou vázáni klášterním slibem na věky, aniž nosí oděv řeholnický; každý se toliko zavazuje, že nejméně po dva roky v ústavu zůstane a nezdrbné mladíky řemeslu svému vyučovati bude. Takových údů bratrství sv. Josefa jest tam asi osmdesát; pět jich přínáleží stavu kněžskému. Prvním představeným ústavu toho jest abbé Rey a druhým kněz Marmora. Podivu hodno jest, s jakou pilností a zručností mladíci ti rozličná řemesla

promozují. Tam spatíš t. p. 12 mladých to-
vářů, kteří pod dohledem bratra továře při ohni
pílně tovaří; zde zase uhlíkáš mladé zámečnické;
tam opět pracují kováčnické s pilností podobnou.
Učenník kovářského tohoto musí denně
1500 dířel promrtati do dřeva, ze kterého se
má kováč udělati; vyučení alespoň 2500 dířel;
promrtá-li jich ještě více, dochází nějaké odměny.
Nalezají se mezi nimi dělníci také pilní a obratní,
že až na 5000 dířel za den promrtají. Bratr
zahradník má pod svou dohledem 20 mladíků,
jež zahradnictví vyučuje. Byl jsem u zahradě
a nemohl jsem se dosti nadívati velikému množ-
ství ovoce, jakéž jsem u ní spatřil. Na-
cházel se tam deset tisíc mladých stíhlých stromků,
kteréž, aby zrona rostly, v latěm připevněny
byly. Ústav tento má také veliký dvůr se 300
hektary *) polí, mnoho krav, 8 spřežení mezí a
mnoho jiného dobytka. Mladíci vzdělávají pole,
dojí kravy, připravují škr atd. Co mladí ková-
řníci zhotovili, probírá se ve prospěch
ústavu. Mají-li bratři sv. Josefa povinnost,
vyučovati vězně u rozličných kovářích, ukládá se
sestrám téhož bratrství, jichžto jest též veliký po-
čet, starati se o domácí věci, jako: o práblo
vaření, šití atd.

Oblet věžů jest: hnědý kabátel, hnědý kal-
hoty, dřevěné štervice a bílý slaměný klobouk.
V témž obleku viděl jsem i wp. Mey-er. „Nedivte
se — pravil — obleku mému; přišel jsem

*) Jeden hektar rovná se tisíc pole, co pár volů za den vzdě-
lají může.

právě z lesa, kdež jsem s mladíky svými pracoval. Musím jim i strany oděvu dávatí dobrý příklad, aby žádný z nich nemyslel, že oděv, jež tu nositi musí, ho zneuctívá". Mladíci ti nejsou sevřeni poutami a zabývají se rozličnými pracemi od šesté až do jedenácté hodiny, pak mají oběd a odpočinuti; od jedné až do páté hodiny popolední pracují opět, na to se jim dovoluje hodinu odpočívati a pak konávají opět rozličné práce až do večera. V čas odpočinku a vyražení hrají na kuželně aneb míčem aneb se zabývají tělocvičem atd. Nejmladší z nich chodívali teprve o sedmé hodině ku práci. Ku předmětům, kterým se tu učí, přináleží i náboženství, čtení, psaní, počítání atd. V dosti velké kaple konávají se každodenně služby Boží, při kterých vězni přítomni bývají. Tať klášter klášter Cisterc, tato věhlasná kolébka řádu cisterciáckého; stala se z něho trestnice a láznice. Mědla se zapřítí, že top. Měly dobývat sobě velikých zásluh, že s obyvateli ústavu svého příkladu pracovitého života Cisterciáků alespoň poněkud následovati se snaží. *)

Nalezl jsem tam ještě několik hrobních pomníků ze starého kláštera pocházejících. Na jednom jsem viděl znať se třemi hvězdami a s ostřihanou hlavou mnicha. Nápis na pomníku tom zní takto: „Pomník Mira, vévody z Burgundské a z Cisterce, který zemřel leta Páně 1244

*) Na Moravě měli Cisterciáci kláštery na Belehradě a ve Zďáře. Panenský klášter téhož řádu byl v Brně, v Oslavanech, v Tisnově atd.

we swatwečer slawnosti narození blahoslavené Panny Marie". Na jiném widěti též mnicha a následující nápis: „Smiluj se nade muou, ó Bože, podle welkého milosrdenství swého". Po-
něwadž ale pomník tento zubem času již welmi poruffen jest, nemohl jsem z dalššho nápisu uhodnouti leč jmeno: Adolf.

Kromě s wrchu uvedených swatých, jenž w býwalém klášteře w Cisterciu živi byli, Štěpána, Roberta, Alberika a Bernarda, uwádím zde ještě následující:

Osmým opatem w Cisterciu byl Gilbert, muž tať učený a tať swatý, že wůbec „Welikým" slul. Bylť básníkem, řečníkem, mudrcem, dějepiscem, a zemřel r. 1165. Mnohé zárazy, které se staly na hrobě jeho, byly důkazem swatosti jeho žiwota.

R. 1175 zemřel w Cisterciu co opat a general celého řádu blahoslavený Alexander. Býwal dříve kanovníkem w Kolíně a slomátním učitelem wšelikého umění. Sw. Bernard snažil se wšemožně, muže tohoto nábožným rozmlouváním o dořonalém žiwotě k tomu přiměti, aby swět opustil a do kláštera wstoupil; ale marna byla práce jeho. Posléze byl wšsať přece zřítán Bohu prostředkem widění, jež měl. Widěl totižto třikráte we snách sw. Bernarda oběného rouchem řeholným a držícího w rukou berlu. Když brzy na to při stole ořušil ryby, kterou byl sw. Bernard požehnal, začal plakat a cítil se najednou w srdci swém tať pohnota a proměněna, že ihned swět opustil a do řádu cisterciáckého wstoupil.

R. 1294 zemřel w Cisterciu bratr laič

Alanus, muž to ve všem umění a ve všeobecných vědách tak zvěhlý, že vůbec pode jménem „učitel všeobecný“ (doctor universalis) znám byl. Povídal se, že jednou při shromáždění katolických bohoslovců a několika řádků, již již k tomu se podobalo, že tito zvěřejší nad oněmi. Tu prý povstal Alanus a žádal o slovo mluvit prý proti bludným náhledům řádků s takovou důrazností, že tito vyžnamoše se za přemožených zvolali: Tyť jsi buďto bábel aneb — Alanus. Zdaleka přicházeli učenci, chtějí slyšeti moudrost Alanovu; ti, jimž se toho sstěsti nedostalo, pokládali se již za šťastny, když jej aspoň spatřiti mohli. Tak povstalo přísloví: dosti na tom, Alana aspoň viděti (sufficit Alanum vidisse).

Dvacátým třetím opatem v Cisterciu byl Guido († 1272), který tak svatý život vedl, že od papeže Urbana IV. „mužem anjelským“ nazván byl. Třicátým opatem byl blahoslawený Jan, který r. 1304 svatě zemřel. (Stabler's Heiligen-Lexikon.)

Z Cistercia viděti se straně západní vinorodné hory, zvané côte d'or (straně zlatá), na kterých výtěčná Burgundská vína rostou. Víno Burgundské jest bílé a červené, a dělí se na dva hlavní druhy: „Pinau“ (vyslov: Pinó) a Gamé, z nichžto ale každé zase asi 7, 8 rozličných druhů má. Praví se, že na horách těch roste asi 100 druhů vína, rozličných dle barvy, vůně a chuti. V Dijoně byl velmi bohatý pán, jménem Malnouri, který máje velké vinohrady, po 40 let vinařstvím se zaměstná-

val. Měl ve sklepiích svých 1200 rozličných druhů vína z Francie, z Itálie, z Německa atd., jež spolu míchával; měl zvláštní katalogy aneb soupisy, ve kterých vsedla vína jeho dle ročníků, barvy, chuti a vůně poznamenána byla. Když před několika léty v Dijoně výstava hroznů zavvedena byla, měl jich při ut sám 900 rozličných druhů. Při takovém množství dobrého vína mohou sobě Burgundští s chutí zapřisáti:

Nás víno zahřívá,
A mráz vypudívá,
Ž jaro v zimě nám přivádí:
Hodní pijáci
Jsou i zpěváci,
Neb písně víno z nich vypovídí.

(Šir.)

Nezdárné víno z r. 1860 nazývají Burgundané posměšně: vínem Garibaldiovým, a víno z r. 1866, kteréž podobně dobré nebylo, vínem Bismarkovým. Pil jsem v La Fontaine-u víno africké, pocházející z Mafkara v Alžiru. Byl s námi u stola pan Ferrie, jehož syn, jsa vojákem v Alžirsku, víno to otci svému poslal. Jestli sladké, ohnivě a podobá se dle chuti vínu Champagneskému (Šampaňskému).

Jiný výlet, který jsme z Dijonu podnikli, byl do městečka Plombières-u, kdežto jest první stace na železné dráze z Dijonu do Paříže vedoucí. Tam se nachází pacholectý seminář diocésy Dijonské. Seminář tento stojí pod ochra-

nou sv. Bernarda; na dvoře viděti velikou kamenou sochu Světce tohoto. Seminář ten jest stavění veliké a krásné. O zvěstění jeho dobyl sobě velké zásluhy představený op. abbé Foisset (Foase), bratr to učeného Theofila Foisseta, dopisovatele do časopisu „revue catholique“ a přítele slavného hraběte z Montalambert-u. Představeným semináře jest abbé Decœur; 21 kněží a jeden laik vyučují co profesoremé chovance ústavu toho. Náboženství, latinská, řecká a německá řeč, zeměpis, dějepis, kreslení, počítání a hudba, tyť jsou předměty, jinžto chovanci se vyučují. Učitelem německé řeči byl abbé Solh, doktor bohosloví a profesor rhetoriky (řečnického umění). Mluvil jsem s ním a s jedním mladíkem v této řeči, což oba velmi těšilo. Profesor tohoto pacholeckého semináře (petit seminaire) má mimo bezplatný byt a stůl, co roční plat 500 franků, 300 franků co mění stipendia a asi 200 franků za hodiny, ve kterých mimořádně vyučuje. V semináři tom jest asi 250 chovanců, z nichžto každý ročně 425 franků platí; za vyučování hudbě a kreslení platí se zvlášť. Jsou tam však také chovanci, kteří jenom dvě třetiny aneb polovici této sumy platí; zbytek doplácují dobrodincové. Velikým dobrodincem semináře toho jest nejvyšší biskup Dijonský, Monseigneur François Rivé. Dobročinný biskup tento uložil kapitol, z jehož úroků deset mladíků v semináři se udržuje. Chovanec, jenž takové svobodné místo obdržeti žádá, musí se zavázati, že předepsaná studia v semináři ne v osmi, nýbrž v

5 letech dokončí. *) Dvačrátě za rok, na neděli světnou a na den slavný velikonoční, konává se ve všech farách celé diocésy sbírka ve prospěch pacholectského semináře. Diocésa Dijonská čítá asi 400.000 duší, 500 far a 200 filiálek (annexes). Při sbírkách těchto pozorovati lze velikou obětivost farníků. Tak se sebralo l. p. r. 1865 v malé fars La Fontainské čítající jenom 700 duší, 292 franků (toličků zlatých starobídenských). Chovanci semináře rozděleni jsou dle státi na tři třídy: na třídu velkých, prostředních a malých. Každá třída vede v témž domě zvláštní způsob života, t. j. jedna jest od druhé tak rozdělena, že chovanci jedné a též třídy bývají vždy pospolu netoliko ve spárnách, v refektáři, v pokojích a v zahradě, nýbrž i na procházkách. Jenom v kaple při službách Božích shromažďují se všichni pospolu. Kapla tato jest veliká a krásná.

V semináři nám vypravovali wtip pocházející od jednoho chovance ústavu tohoto. Řekně totiž seminaristé při jakési slavnosti obdrželi víno pouhé a neporušené, lbežto jindy obyčejně slabé a s vodou smíchané bývá, pravil jeden mladší důvtipně: „Vylomili Bachusa ve vodách utopeného“. Bohaňští Římané ctili Bachus-a co boha vína a jmenem jeho rozuměli i víno samé. Wtipný chowanec chtěl tedy říci, že vylomili víno ve vodě utopené.

Pravil jsem s vrchu, že pacholectský seminář

*) Ve Francii jsou chovanci velkého semináře (grand séminaire) od staru vojenského osvobození, uvolni ale chovanci semináře pacholectského.

to Plombières-u postaven jest pod ochranou sw. Bernarda. Menší snad Světec, který by to Dijonu a to okolí jeho více znám a ctěn byl, nežli sw. Bernard. Už podnes zachovály se u tamějšího lidu mnohé zbožné povědky, které se na tohoto Světce potahují. Otruh, jejíž okolo městice wdáváme, jmenují Burgundané kolem sw. Bernarda. Nemohl jsem se však doměditi, odkud název tento pochází. *)

Když sw. Bernard jel kdysi z Cistercia do Dijonu na koni (jak tenkrát obvyčejem bývalo), potkal rolníka, s kterým se pustil do nábožné rozprávký. Napomínal jej, aby vždy nábožně se modliti a všeliké roztržitosti v modlitbě od sebe zapuzovati usiloval. Rolník odpověděl zkrátka: Já se nemodlím nikdy roztržitě. „Běs-li tomu skutečně tak“ — pravil sw. Bernard — „musím tě za sřasného poskádati; i já se modlívám, ale — přiznávám se upřímně, že modlitbu svou konávám často s roztržitostí“. Ale rolník tvrdil znovu, že se nikdy roztržitě nemodlí. Sw. Bernard ale pravil k rolníkovi: „Boněwadž přece o tom, co tvrdíš, pochybuji, dci se s tebou založiti. Pomodlíš-li se jenom jeden „Otče náš“ zcela nábožně a bez roztržitosti, dám ti svého koně a ty mně postoupíš osla svého. — „Deset otčenášů se dci bez roztržitosti pomodliti, žádáte-li toho“ — odvětil sedlák. „Začniž se tedy modliti“, — pravil sw. Bernard. I započal

*) B bývalém cisterciáckém klášteře Klaravalském blíž Milána v Itálii viděti obraz, představující dábla, jenž zabírá kola vozu a jejíž sw. Bernard zahání. Nepotahuje-li se tento obraz nějak na svrchu zmíněný název?

rovníl: „Otče náš, jenž jsi na nebesích, posměš se jméno tvé. — Po slovech těchto obrátil se ku sw. Bernardovi a pravil: „ale sedlo mně také ptibáte, jinač to nepůjde“. Nepravil jsem ti, že nejsi s to, abys bez roztržitosti jeden „Otče náš“ se pomodlil? — doložil sw. Bernard.

VI.

Město Semur en Auxois. Vesnice Vic-de-Chassenay. Sw. Johana Františka Chantalová. Dámek w Bourbillym. Dvon sám od sebe zvoníci. Vesnice Alice-sainte-Reine a sw. Regina.

Dpuštíosse městečko Plombières, jeli jsme we společnosti jahna Edmunda Patriata na železnici do Les Laumes-a a obtud na vozu do města Semura-en-Auxois; město toto leží w utěšené krajině na řece Sereině, která se tam wine hlubokou úžlabinou jako obrovský had. Semur má velmi krásný gotický chrám, pocházející ze 12tého století. Dwaatřicet sloupů bělí jej na 3 lodě; vystaven jest we způsobu kříže a má za hlavním oltářem krásnou kapli s malbou na skle. W kapli této modlil se papež Pius VII. dne 8. dubna 1805 na své cestě do Fontainebleau-a. Na téměř mstě, kde modlitbu svou konal,

spatkuje se obraz jeho. Stánek, v němž se chová melebná Svátost oltářní, jest výborným dílem slohu gotického. Zhotoven jest z jednoho kusu mramoru, jest průzračný a má mnoho sítěhlých gotických věžek. Za starých časů býval obyčej, že melebná Svátost v takových stáncích věžím podobných se chovávala. Na jedné zpomědnicí téhož chrámu četl jsem v řeči francouzské následující návěsti: „P. Aubert nepřijde do zpomědnicí své ani v úterý ani ve čtvrtek“. Nad krásným portálem chrámovým stály kdysi sochy dvanácti apoštolů, které ale od bezbožných revolucionářů sroženy a porouchány byly. Ze Semuru dojeli jsme do vesnice Vic-de-Chassenay a namířili jsme tamější chrám, jenž sv. Martinu zasvěcen jest. Do chrámu tohoto chodívala sv. Johana Chantalová na služby Boží; posud se v něm chovají ostatky Svěťce této. Nachází se v něm také křopenice, pocházející ze zámku Bourbillského, o kterém brzo mluvíti budeme. Povídá se, že u staré křesťanské chrámu tohoto křesťana byla sv. Johana a děti její. Krásná kapla, kterou jáhen Edmund Patriat ke cti Svěťce této vystavěti dal, byla dne 22. Nov. 1864 u přítomnosti velikého množství lidu posvěcena. První dar, který Patriat na kaplu tuto od jisté dámy obdržel, wynášel 200 franků; od jiných dobrodincův vyžebal nejméně 6000 franků. Kapla ta má krásný oltář na sítěhlých sloupech stojící, mistrovský obraz představující uctížovaného Ježíše a okno s malbou na skle. Mladý jáhen vyplnil tedy skutečně slib, který byl v nemoci své učinil. — Ještě jsme posud již častěji o

sv. Johane Chantalové se zmiňují, nebude snad od místa, povíme-li zde o jejím životě něco obšírnějšího.

Johana Františka Fremiotova narodila se v Dijoně r. 1572. Již v útlém stáří byla důkazem velké nadšenosti pro věru katolickou. Rbýž totiž sotva pět let stará byla, podával prý jí již takové nějaké dar; Johana vzamši dar ten, vhodila jej do ohně klouc: „Tak budou takto v pekle hořeti, poněvadž Pánu Ježíši věřiti nechcejí“. Po smrti matky své odemzdala se zcela pod ochranu blahoslavené Panny Marie a propustila služebnici, která jí pro tento svět vychováti chtěla, ze služby. Zasnoubena byla svobodnému pánu ze Chantalů, odčudž také Chantalovou slouze. Ve starou manželským vedla život v každém ohledu svatě. Všelikou starostí vynakládala na dobré vychování dětí svých, a také o to pečovala, aby i služebníci a poddaní její křesťanskému náboženství vyučování byli a dle něho i život svůj spravovali. Nešťastně mnoho dobrodiní prokazovala chudobným; neodepřela almužny žádnému, kdožkoli jí o ni prosil ve jmenu Ježíše Christa. Mítvala vždy na paměti slova Ježíše Christa kloucti: „Co jste učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste učinili“ (Mat. 25, 40). Již za času jejího života jmenoval ji lid: „svatou baronkou“ (la sainte baronne) a „dokonalou paní“ (la dame parfaite). Rbýž manžel její neopatrností přítele svého na honbě zastřelen byl, snášela nešťastí toto trpělivě, a na důkaz, že původci nešťastí svého ze srdce odpustila, byla smotrou při křtu

syna jeho. S málem spočítána jsouc prodala draho-
cenné šaty, a utržené za ně peníze rozdala chu-
dým. Čas, který jí zbýval po vykonání domá-
cích prací, vynakládala na modlitbu, na čtení ná-
božných knih a navštěvování nemocných. - Se
sv. Františkem Saleským, který byl zповědnilkem
jejím, založila řád řeholnic navštívení blaho-
slavené Panny Marie aneb Salesiánek, do kte-
rého také sama vstoupila. V tomto řádu žila
svatě, a chudobu klášterní milovala tak náramně,
že se radovala, nedostávalo-li se jí někdy, čeho
k životu zapotřebí měla. Zbožný život svůj
dokonala v klášteře dne 13. prosince 1641.
Svaté tělo její, jakož i tělo sv. Františka Sa-
leského, viděl jsem v kostele kláštera Salesiánek
v Annesiu (Annecy) v Savojsku. *)

Wesnice Vic-de-Chassenay stojí na wý-
šině; tu straně wýchodní widěti les, ve kterém
swobodný pán ze Chantalů na honbě zastřelen
byl. S této wýšiny jeli jsme do líbezného údolí,
jímžto teče řeka Serein k zámku Bourbillskému,
který kdysi přináležel sv. Johaně Františce Chan-
talové a rodině její. Tento druhdy veliký zá-
mek byl se wšech stran opevněn wobotočinami
a měl 4 věže a dva dvory. Nynější pozů-
statky bývalého zámku toho jsou dvě ob sebe
oddělená stavení o jedné poschodí a jedné věž;
budovy tyto jsou velmi zanedbány. V bývalé
zámecké kaple, w níž nyní sklad sena se nachází,
widěti až pobles velmi krásné gotické okno, které

*) Obštětný a velmi zajímavý životopis Swětice této sepsal
ve franconské řeči wp. abbé Bougaub, generální wlkář
nejd. p. biskupa Dupanloup-a w Orleans-u.

by každému katedrálnému chrámu ke cti sloužilo. Na zdiích kapli jsou obrazy na obmítce (al fresco) představující případy ze života sv. Martina. Vypravují, že v této kapli ještě r. 1793 mše se sloužila. Bývalý salon jest nyní knihovnou; i tam viděti ještě pozůstatky malby. Bývalá zámecká kuchyně jest nyní komárnou; v této jest umístěna podobizna sv. Johana Františkovy Chantalové. Ukazovalo se nám místo, na kterém Světice tato chudobným almužnu rozdávala, a půda, na které na její prosbu obilní zářoba zářačným způsobem rozmnožena byla. *) V bývalém večeřadle nacházejí se podobizny matky a tchána svatého Johana Chantalského. Na jednom křidle u ohna v témž večeřadle jest letopočet 1556. Poloj, v němž Světice bydlela, jest nyní skladem starých hrnců, kofců, čámů, sedel, postelí, okenních rámců a jiného nářadí, kteréž tu v nejpečlivější svornosti jedno vedle druhého leží. Práskné bylo hešlo šlechtické robiny Chantalův: „Etnost trápentim vzrůstá“. **)

Znamenitostí zámku Bourbilského jest zvon, který z času sv. Johana pochází a až pobles u lidu „zvonem paní Chantalové“ sluje. Ke zvonu tomuto má lid velkou důvěru a zvonívá jím, kdykoliv bouřka hrozí. Raň potahuje se také nábožná pověst, která v okolí Bourbilského každému dítěti známa jest a kterou zde i čtenářům svým vypravovati džeme.

Sm. Johana Chantalová udělila poddaným svým, obywatelům totiž vesnic Beauregarda a

*) Annona divinitus non raro multiplicata.

**) Virtus vulnere virescit.

Bourbills, 'z wellé lásky, kterou k nim měla, práva, dle kterého směli stáda swá pásti na panstvích loukách poblé řeky Sereina, a sice od času prvného klizení sena až ke s'awnosti zvěstování Panny Marie. Z uctivosti k této Swaté ssetkali všichni nástupcové její w majitelství statku Bourbillského tohoto, ačkoliv pro ně welmi obtížného práva a žádný z nich se neopovážil, na právo to sáhnutí. Ku konci předešlého století, za času francouzské revoluce, byl majitelem panství Bourbillského pan Pomme, který poddaným svým právo to odňati chtěl. Následkem toho vedla se mezi ním a mezi poddanými jeho dlouho trvající rozepře čili proces. W noci přede dnem, w který rozepře ta konečně od úřadu rozhodnuta býti měla, začal nadzvěněný zvon sám od sebe zvoniti a zvonil po celou noc bez přestání. Obywatelé zámku, naplněni strachem a hrůzou, snažili se, zvon w pohybování zadržeti a k mlčení přivésti, ale — na darmo. Z pan Pomme přiběhl, doufaje, že w snažení tom snab šťastnějším bude; ale tu se ho dotkla ruka Páně; byl totižto prowazem u zvonu na celém těle tak zmrslán, že na zem padl a na polo mrtew nalezen byl. Druhý den na to wytknul soudní úřad úsudek, dle kteréhož poddaným právo na pastwu přiznáno a potvrzeno bylo. Zámek a statek Bourbillský přináležel nyní p. Karlowi de Franquerville, rytířowi čestné legie a generálnímu dozorci železných dráh a silnic.

Opuštíwše zámek Bourbillský, jež sw. Johana Chantalová oslawila, nawrátili jsme se přes Vic-de-Chassenay a Semur en Auxois

opět do Les Laumes-u. Poněvadž nám zde blouho
čekati bylo na mlať, který z Paříže přijeti a
nás do Dijonu vézti měl, použili jsme času toho
a šli jsme do vesnice Alice Sainte Reine zvané,
která asi půl hodiny cesty od Les Laumes u
vzdálena jest. Vesnice tato rozprostírá se na
dosti vysoké hoře; na jejím místě stávalo před
časy jedno z hlavních měst starých Gallův (Gau-
les), které Alicia aneb také Alisia slulo a od
římského vojenského vůdce Julia Caesara po
blouhém obležení vybojováno bylo. Tento vůdce
popsal sám obležení to ve svých knihách o gallické
vojně (de bello gallico). Císař Napoleon III.
nařídil, aby se na polích mezi Les Laumesy a
Sainte Reinou kopalo; chtěl se přesvědčiti, zdalíž
ves Alice v skutku jest starou Alisií, a zvě-
děti, kterak Julius Caesar toto město náspem obe-
hnati dal. Viděli jsme vykopané veliké doly
a nalezené v nich rozličné předměty z doby Ří-
manův, jako: vojenské zbroje, meče, koště, hře-
bíky, kamenné koule a jiné. Přičinn k tomuto
nákladnému kopání dal jistý farář, který tvrdil,
že ne to, nýbrž jiné, u Besançonu ležící místo,
které podobné jméno má, bylo oním hlavním
městem starých Gallův, kteréhož Julius Caesar
vydobyl. *) R. 1865 sepsal a uveřejnil císař
Napoleon III. svou historii Julia Caesara, která
do mnohých řečí přeložena byla; v této oznamil
také bez pochyby světu výsledek svého zkoumání
o starém městě Alicii.

*) Pravili jsme v kapitole třetí, že Julius Caesar zemi Ge-
rmanův (uhnější místo Besançon a okolí jeho) proti Ario-
vistovi vybojoval.

Rdyž křesťanská mláďa w Gallii (nynějším Francoušku) rozššřkowati se počala, wládl nad městem Ulicis co římský místodržitel Olibrius, který 15leté dcery prokuratora Clementia, Reginy (francoušky: Reine aneb skráceně: René), k upokojení chlipných žádostí svých užiti chtěl. Poněwadž ale Regina co panna křesťanská mu w tom odporowala, dal ji pohan tento bičowati, pať na štkšpec natáhnouti a konečně štkti. Toť se stalo r. 252. Tak zemřela tato swatá panna co mučenice panenské newinnosti; vyplnilať se na ni slowa Ježíše Christa kloučho: „Blahoslawenť, kterýž protiwensťwi trpí pro sprawedlnost: neb jejích jest králowství nebesť“ (Mat. 5, 10). Regina stala se wzorem wšech křesťanských panen, jejíchžto powinnosti jest, raději wšseliká pronásledowání a trápení, ba i uťrutnou smrt těpěti, nežli pollad panenské čistoty a newinnosti ztratiti. Platt zajistě i o této Swětici, co náš slowútný básněl o sw. Hátě (Agatha) prawí:

Ditowou krásu její
Rdyž byl wladať pohan žtel,
Žalo o nístěji
Ráškou po ní zahotel.

Panna newstáwá,
Jeťho slow se nehrozí,
Wždy mu wěhšost dáwá,
Ať se žle s ní lomoží.
„Mám já chotě swěťho Christa,
Ten mně swadbu w ráji chystá“.
(Suffil.)

Tak povstalo jméno vesnice Alice Sainte Reine. U paty horn, na kterých vesnice tato se rozprostírá, viděti v pořadí tři vysoké kříže. Povídá se, že sv. Regina, když na rozkaz pohana Olibria až na krev bičována byla, sem se utekla a že ji zde jeden křesťanský statek třikráte znamenitě sv. kříže zehnal a tím rány její zahojil. Chrám Páně v Alice Sainte Reině jest poutnické místo, kamž každoročně mnoho poutníků se scházívá. Kostel tento jest kulatý, má vysokou báni a mnoho velikých obrazů, představujících život a umučení sv. Reginy. Při kostele nachází se klášter milosrdných sester, založený od sv. Vincencia z Pauly, a špitál pro nemocné. Kostel má mnoho ostatků rozdílných svatých i. p. sv. Štěpána papeže, sv. Mariana, sv. Chrysantha a Daxie, sv. Barborn, Vilmenn, Vincencia z Pauly a jiných. Ostatky sv. Reginy nacházejí se v městě Flavigny, kde le cti této svaté veliký chrám vystaven byl. *) Nedaleko kláštera v Alici jest pramen výborné vody a při něm nápis: „Tutol jest pravá studánka sv. Reginy“. **) Vypravují, že Klementius umučenou dceru svou Reginu zde nachoval, že r. 864 jeden opat ze Flavignya její sv. kosti našel a je do chrámu kláštera svého slavně přenesti dal.

*) Benediktinský klášter Flavigny ležel severo-západně od Alice a byl r. 728 od Korbon-a, hraběte z Auxois-u, založen.

**) C'est ici la vraie fontaine de sainte René.

VII.

Odjezd z Dijonu. Město Chalon-sur-Saone; svatí, kteří v něm žili. Makon. Klášter ve Aluniaku (Clugny) a památka jeho. Bourg. Noc bez spánku a připadnost ze života Ctrapistův. Chrám v Brou-u.

Natorátivše se do Dijonu, opustili jsme v následný den toto památné město. Těžko jsme se loučili s veleb. p. farářem Merlem a s jahnem Edmundem Patriatem. Tohoto jsem tenkrát již naposledy viděl; neboť odebral se, jak jsem s tvrchu vypravoval, co misionář do Singapore v Afii. Up. farář Merle i mne navštěvou svou oblažil, když r. 1864 v rakonských zemích cestoval a zdejší kláštery řádu Cisterciáckého navštívil.

Zeli jsme z Dijonu na železné dráze do města Chalon-sur-Saone. Město toto nazývalo se u starých Římanů: Cabillonum; má asi 20.000 obyvatelů. Hlavní katedrální chrám jeho, zasvěcený sv. Vincenciu, vystaven jest ve slohu gotickém. V okolí Chalonském byl tu konci čtvrtého století v lese Korianském sv. Germasius zavražděn od loupežníků, kteří ho měli za wyzvědače. Světec ten pocházel z Mans-u, byl jahnem a konal právě pouť do Říma. Okolo

roku 470 zemřel w Chalonně sw. biskup Jan. Od r. 552 až do r. 583 byl biskupem w témž městě sw. Agrikola, který welmi pšlšný život webl. Sw. Řehoř, biskup Tourský, znal jej osobně. Byl pochován w chrámě sw. Marcella, při kterém později powstal klášter, w němž žil známý Abálard. Okolo r. 652 zemřel w Chalonně sw. biskup Gratus; byl pochován w kostele sw. Wawřince.

Ze Chalonu přijeli jsme do Maconu. Město toto muselo býti kdysi welmi krásné; mnoho ale trpělo za časů wáleš Hugonotských a později w čas rewoluce. Známky barbaršlého pustošení widěti podnes na katedrálném chrámě jeho. Sw. Lupus, který zemřel r. 878 co biskup w městě Troyesu, měl w Maconě znamenité statky; probal je wšsat a stěženě za ně peníze rozdal chybým, chtěje wstoupiti do wěhlasného kláštera Desinsšlého, blíže Marsilie. Řdyž ale právě tu trošku tomuto se chýštal, zwolen jest za biskupa w Troyesu. Šest a dwacátým biskupem w Maconě byl sw. Gerald, který wzdam se biskupštwi zemřel co poustewník r. 930 w okolí města Broua w Burgundšku. Z Maconu pocházal sw. Hugo, přítel sw. Bernarda, první opat cisterciádšlého kláštera w Pontigny a později biskup w Auxeru. — R. 1668 zemřela w Maconě w powěšti Swětice Zindkissla, teholnice řádu sw. Worfšilš; za žiwota swěho byla w každém ohledu pravým wzorem dokonalosti.

Několik hodin cesty sewero-západně od Macon-u leží w líbezném údolí u řeky Grosne městečko Kluny čili Kluniat, kdež býwal slawutný

řady klášter řádu Benediktinského. Vyjeli jsme v dostavníku o šesté hodině ranní z Maconu a okolo deváté hodiny dorazili jsme do městečka Cluniaux. Veliký a krásný byl klášter tento, jehož stavby, vyjma kostel, až podnes zachovány jsou. Bývalé opatství, jehož hlavní strana k východu hledí, má tři velké dvory a několik pobočných stavení. Ku straně severné přistaven byl kostel, který, co velikotvárnosti se týká, sobě podobného snad neměl. Byl 410 stěnicí dlouhý, 100 stěnicí vysoký, měl 300 oken, pět vysokých věží, a tvořil dvojí podobu kříže. Hlavní jeho klenutí spočívalo na dva a třiceti hmotných pilířích, z nichžto každý v průměru 7 1/2 stěnicí měl. Ale i stranní lodě a předstíň spočívaly na pilířích, jichž vesměs 60 bylo. Měřil-li se celý chrám zevně, t. j. od jednoho konce ke druhému i s oním prostranstvím, na němž věže stály, vynášela délka jeho 555 stěnicí. Jelikož chrám sv. Petra v Římě 575 dlouhý jest, — a onen sv. Pavla v Londýně 500 stěnicí, byl kostel v Cluniauxu jeden z největších kostelů ve světě. A hle! tento majestátní chrám tak pobíten byl, že z něho toliko osmá část hlavní lodi ostala; z pěti věží jeho stojí jenom jedna, a tam, kde bývalo presbyterium s hlavním oltářem, jest nyní — vojenský hřebčinec; tam, kde nejsvětější oběť mše svaté Bohu se vzdávala a kde křesťanští kněží žalmy a hymny zpívali, stojí nyní — hřebci. A kdo pobítil tento veliký a velebný chrám? Obhvatelé Cluniauxtí sami se dočinili tohoto zázitelského, kteráž jim celý vzdělaný svět za zlé pokládati musí. Řady Ma-

poleon I. byl kdyfi v Maconě, poslali k němu měšťané Aluniáci deputaci prosíce ho, aby také jejich město nárovníkem svou počít. On ale narážej na zbořený chrám jejich odpověděl: Nežádám sobě, seznati měšťany, kteří se dopustili takového „wandalismu“ (bořitelství).

Chodby bývalého kláštera, blážděné bhlmi čtverhrannými lameny, jsou osm kroků široké a 20 stěnicí vysoké. Každý kůň měl dva pokoje a každý nowic jeden. Knihovna aneb bibliotéka klášterní měla 60.700 knih, jichžto nepatrné pozůstatky se ještě ve dvou světnicích nacházejí. Ukládaly se mi tam rukopisy na bělpuhu aneb pergamentě psané, a přes osm set let staré bully papežské od r. 1315; jedna listina, čarta (Charte) zvaná od císaře Karla Velikého, tedy z devátého století; bible aneb písmo svaté v sedmi řečích: v hebrejské, samaritánské, syrské, řecké, latinské, arabské a chaldejské; zeměpisná mapa Anglicka, od jistého mnicha z řádu sv. Benedikta zhotovená dle okresů aneb panství šlechtických rodu. Ukládaly se mi také housle Karla IX. se známkou jeho a s nápisem: „Sit nomen Domini benedictum“ (budiž jméno Páně pochváleno). Velmi uměleckým dílem jest železná mříž u schodů do prvního patra vedoucích; šhotovil ji bratr laič, Fr. Placidus.

V bývalém stavení klášterním, kteráž město, jemuž nyní přináleží, ani za milion franků prodati nechťelo, jsou kanceláře, obilné sklady, policejní komisariát, školy, ústav hasičův, uhelný a — protestantský kostel i s bytem pastorem.

Slovutný klášter Kluniacký, v němž v běhu století žilo mnoho svatých a učených mnichů, byl rozděven r. 1790. Posledním opatem jeho byl kardinál Dominik de la Rochefaucauld (vyslov: Rozsfákol), který r. 1800 co vyslýchavalec v Munster-u zemřel. Posledním přemorem byl Dom *) Rolé, kterýž prý se po zrušení kláštera do Ameriky odebral. Před několika roky zemřel ve vesnici Gefondu blíže Racon-u tnež, který byl posledním Benediktínem kláštera ve Kluniaku.

Nahlédněmež nyní poněkud do starých dějin tohoto věhlasného kláštera. Založen byl roku 939. Prvním opatem jeho byl sw. Odo. Slovatný muž tento vedl velmi přísný život a byl obzvláštním ctitelem svat. Martina Tourského. Životopiscové jeho vypravují, že jibal každodenně jenom půl libry chleba; víno pítval zřídka a to velmi málo. Za jeho času kvělla v klášteře lázeň a žilo tam mnoho svatých mnichů. Sw. Odo odebral se později do Tours-u, kdež u hrobu sw. Martina roku 947 život svůj skončil.

Nástupcem jeho byl Ahmard, pravě to „syn newinnosti a prostnosti“. Pro hlubokou pokoru svou byl za opata vyvolen. Rduž po smrti sw. Odonu bratři se radili, toho by za opata vyvoliti měli, meškal přemor Ahmard ve vesnici Charnay, kdež měl potřebnou potravu obstarati. Na koně svého naložil ryby, a sám šel před ním weda osla, jiné k živobytí potřebné věci

*) Dom jest zkrácené latinské slovo Dominus — pán.

nesoucího. Tak došel do kláštera a bratři ho vymolili za opata.

Nástupcem Uymardových byl sv. Maieul, kteráž byl dříve arcijáhnem v Maconu. Měl se státi arcibiskupem v Besançonu; nechtěje však vznešenou důstojnost tu na se vzíti, vystoupil do řádu sv. Benedikta v klášteře Kluniackém, jež pak řídil co opat až do r. 994.

Po jeho smrti byl sv. Odilo za opata vymolen. Za času jeho panování vystoupil do kláštera v Kluniaku Razimír, syn Měčislava druhého, krále Polského (1034). Vypravuje, že sv. Odilo byl prvním, jenž ve svém kostele památku všech věrných zemřelých slavně konati začal, k čemuž mu následující případnost příčinu zjednala. Jeden z jeho mnichův konal cestu na sicilském moři a přijel v okolí sopky Větny. Ztádal se ho jeden spolucestující na lodi, kdo a odkud by byl. Na odpověď mnicha, že je z kláštera Kluniackého, odvětil cizinec: Znáš opata Odilona? Razdobenně slyšime bábly z tohoto kopce křikliti a nařkati, že jim Odilo svými modlitbami dusse zemřelých odněmá. Když mnich domů se byl navrátil, vypravoval svému sv. opatovi rozmlouvání, které s oním spolucestujícím na lodi měl, a to prý povzbudilo sv. Odilona, aby nejenom tím horlivěji za zemřelé se modlil, nýbrž aby nad to jistý den v rohu ustanovil, v němžto by se za ně zvláštní pobožnost konala. Ačkoliv někteří za to mají, že taková pobožnost za dusse věrných zemřelých již dříve na několika místech ve Španělsku se konávala, přece jisté se býti zdá, že začátek svůj v klá-

ssťete Kluniackém měla a že obtud po celé církvi se rozšířila. Koná se pobožnost ta 2. novembra po slavnosti všech Svátých. Sw. Odilo získal sobě ještě jinou velkou zásluhu o křesťanstvo tenkrát divokými domácími pútkami rozervané, an zavědl mtr Boží (treuga Dei), jnuž pod klatbou všeliké pútky aspoň od večera stěby až do rána v pondělí zapovědny. — Za času sw. Odilona žil v Kluniaku velmi nábožný mnich, jmenem Aron, který se stal prvním opatem kláštera Benediktinského v Krakově; později byl na stolici arcibiskupskou povýšen. Zemřel r. 1059.

Roku 1049 vymolen byl v Kluniaku za opata sw. Hugo, za jehož času tam co mnich žil Hildebrand, který se napotom stal papežem pobe jmenem „Řehoř VII.“ Ale i papežové Urban II. a Paskal II. byli mnichy a učenci sw. Hugona. Tento sw. Hugo to byl, jenž r. 1089 započal v Kluniaku stavěti veliký kostel, kterýž ale teprve r. 1131 dostaven byl. Pod tímto svatým žil ve Kluniaku učený a nábožný mnich Algerus, který sepsal mnohá díla proti kacířům. Učencem sw. Hugona byl také blahoslavený Goderamus, který se uapotom stal biskupem v Saintes-u. Vypravuje se o něm následující heroické čin. Sw. Hugo podal kdysi malomocnému nejsvětější Svátost oltářní; kdýž vyšel malomocný sw. hosti z úst vymrhnul, vzal ji Goderamus a přijal ji sám. Tak velikou úctu měl i velebné Svátosti, že se uesťtil a neobávval přijmouti ji z úst malomocného, čímž snadno sám malomocenstvím nakažen býti mohl. Sw. Hugo řekl prý tenkrát s podivem: „Snad-

něji jest na roští sw. Wawřince ležeti, nežli učiniti, co učinil Goderamus“.

Velmi nehodným nástupcem sw. Hugona byl ctižádostivý opat Pontius de Melgueil, za jehož řízení řeholná kázeň v klášteře kluniackém klesla, a sice vlastně jeho vinou. Nepotáčeť dosáhl tak vysokého stupně, že Pontius od bratří donucen byl, do Říma cestovati a tam úřad svůj do rukou papeže Kalixta II. složiti. Vyžádal si od papeže dovolení, putovati do Jerusalema a tam co řádcí hříšník život svůj skončiti. Ve sw. zemi dostalo se mu veliké cti, že nesl ve středu vojska křižáků kopt, kterým božské Christa probodnut byl. V nepřítomnosti jeho vymolili kluniáci za opata Hugona II.; poněvadž ale tento brzo zemřel — Petra Mauricia z Montbasier-u. Poloj a potáčeť natrvalý se opět do kláštera kluniackého a hle! tu přitáhl Pontius s vojskem, sebraným z rozličné lůžy, ku klášteru a chtěl bratři násilím donutiti, aby ho opět za opata přijali. To se však nestalo; nhřž Pontius byl z církve vyloučen a do Říma odvezen, kde co vězeň život svůj skončil.

Petr Mauric z Montbasieru, proslulý pode jménem Petr Ctihodný (venerabilis), byl jeden z nejučenějších a nejpobožnějších opatů kluniackých; mezi jinými spisy jeho známý jsou také listy, jež psával sw. Bernardovi, opatu Segurovi a jiným slavným mužům času toho.

Nawštíwili jsme ve kluniaku také kostel sw. Marcellina. Oltář chrámu tohoto opatken jest velikolepým swato-stánkem (tabernaculum),

wzdělaným na způsob balbadyňnu, na němž widěti bytlu a beránka. Tabernakulum toto bývalo byti w kostele klášterním a jest též mistrůvským dílem onoho bratra laika, Fr. Placida, který s vrchu zmíněnou mtiž u schodů shotovil.

Bobitovný jest oblek žen sedlských w okolí města Sluníaku. Nosí na hlavách bílé čepce a na nich černé klobouky, které nemálo desítkám se podobají. Duchovní tamější krajiny nosí široké klobouky, dlouhé ladečené vlasy a místo šoláru mají na krku černé na bílo pruhované tabulky — francouzsky „rabat“ zvané — talar s opaskem a vzadu vlečku, která na vrchu připnuta jest, a konečně punčochy a šterovce. Dřeváče nosíwají wššuby s sebou.

Nawrátivše se šťastně do Matonu objeli jsme obtud na železnici o 6½ hodině, a za hodinu na to dorazili jsme do města Bourg-u. Hostinec, w němž jsme se ubytowali, slul „hôtel de France“. Téhož večera spustila se nad městem tímto přehrozná bouře s bleskem, s hromobitím a s náramnou mchťkací. Zbáloť se, jakoby nastával již soudný den; křiblice křaly se stěch, čímž mnohý, který před bouří w útěku spásky hledal, nemalého dostel úrazu. I my jsme sotwa byli s to, abychom od železnice do hostince došli. Bouře ta se konečně utišila, ale jiná bouřka čekala na nás w hostinci. Hospodský nám totiž vykázal byti we druhém poschodí; w prvním slavila se jakási swabba s hubbon a s tancem. Žaláwá se fice:

Weselo je, kde je muzika,
Tam si jistě žádný newzbychá.

Zá jsem se ale v oné noci mnoho namáhal. Na spánek nebylo pomyslení. Jako motoridlo točil jsem se na lážku svém; abych usnul, zpíval jsem sobě již i rozličné ukozlávky:

Hajej, hajinkej!
 Přijde-li se bubál ptáti,
 Šel-li Karloušek náš spáti,
 Řekne jemu maminka:
 Karloušek už hajinká.

Ale vše bylo na darmo; usnouti jsem nemohl. V bezesné té noci zpomenul jsem si na jeden příběh ze života Trapistův, kterých zde dci vypravovati.

Rokůž za časů francouzské revoluce r. 1797 Trapistický opat Augustin z kláštera Val-Sainte ve Švýcarsku s bratřimi svými se vystěhoval a s nimi do Ruska se odebral, přišel na cestě své do vesnice ve Švábsku. Z žádal o nocleh v hospodě, ve které se právě slavil masopust hubbou a tancem. Augustin a spolubratři jeho ubytováni se v prvním poschodí, co zatím masopust dole v přizemní světnici se slavil. Opat a Trapisté zpívali žalmy a hymny mezi tím, co dole se hrálo, tancovalo a hejtilo. Nábožná hospodská uznávala, že věci, jakž v domě jejím současně se děly, sobě odporují; vyhnala tedy muštanty, tanečnický a tanečnice z hospody, aby Trapisté pokojně se modliti a žalmy zpívatí mohli. Před odchodem žádal opat Augustin od hospodské účet; tento wynášel 200 franků. Ale zbožná hospodská nechtěla platu přijmouti, nýbrž odpověděla: „Všem dosti zaplácena nábožnými mod-

litbami, které jste vy a spolubratři vaši v domě
mém konali; nad to nic více nežádám. *)

Pláš hospodský v Bourgu uvažoval nám
i vůli muskanti a dal si dobře od nás za-
platiti, snad proto, že nás neslyšel žalmy a
hymny zpívat. Nejsouce Trapisty nepřivlastňu-
jeme sobě takové dokonalosti v duchovním životě,
žebychom domedli i při taneční hudbě nábožné
žalmy zpívat; zdá se však, že hospodský onen
méně o to pečuje, aby hosté jeho pokojně spali,
nežli s vrchu zmíněná hospodská o to péči měla,
aby Trapisté bez roztržitosti modliti se mohli.
Pro cestujícího, který cestou unaven po spánku
toužil, ulehlo nic tak nepřijemného, jako když v
hostinci pro nepořádky spáti nemůže. Takových
nepřijemností zakusil jsem již dosti na cestách svých.
Když jsem t. p. když nocoval v jednom hostinci
v Augsburgu, křáli pobe mnou volí, krávy a
telata, a zpívali mně ukolébavku, že jsem o
spánek přijíti mohl. Nechme však těchto smutných
zpomínek a ubtřejme se na cestě své dále.

Už půl hodiny cesty západně od Bourgu
leží městečko Brou (výslov: Bru); kostel v mě-
stečku tomto jest snad jeden z nejkrásnějších ve
Francii. Původu ke stavění tohoto krásného
chrámu zavdala následující událost: R. 1480
byl Filip II., vévoda Savojský, tak nestydlý,
že si na honbě ručků zlomil. Manželka jeho, Markéta
z Bourbonu, učinila slib, že dá, vyhojí-li se
manžel její, ve Brou-u krásný kostel s klá-

*) Les Trappistes ou l'ordre de Citeaux au XIX. siècle
etc. par M. Casimir Gaillardin. Paris 1844.

šterem vystavěti. Wévoda se wyhojil, ale wévodkyně zemřela dříve, než splnila slib svůj. Syn její Filibert II., s přijímáním krásných, pojal za manželku Markétu z Rakouska, dceru arcivévody Maximiliaua I. Od náhlého napití se na honbě dostal zapálení plíc a zemřel r. 1504. W zármutku nad smrtí jeho ustanowila owdowělá Markéta, že splní onen slib, jejíž byla učinila testa její. Powolala tedy přední umělce z Francie, Italie a z Flanderška a uložila jim, aby co nejkrásnějši kostel wystavěli. Kostel tento dohotowen byl r. 1532 a powěda se, že naň wy-naloženo 30 milionů franků. Krásu tohoto welebneho chrámu opěwal jistý francoušský básník takto:

Dílo zbožnosti a lásky manželů,
 Krásný chrám w Brou, nižádný z kostelů
 We městech se tobě nerovná;
 Nemáš lodí ptenesmrtné welkosti,
 Tolik umy wšak a zbožné wroucnosti
 Wtesáno twůj krásný mramor má. *)

Již popřední strana tohoto chrámu obrací pro svou krásu na sebe pozornost obdivowate-

*) Oeuvre de toi divine et de foi conjugale,
 Belle église de Brou, nulle autre ne t'égale
 Dans les grandes cités;
 Non pas que ton vaisseau soit d'ampleur infinie,
 Mais tant il y a de grâce et d'amoureux génie,
 Dans ses marbres sculptés!

(Ph. le Duc.)

Slowa: „amoureux génie“ nedají se snadno přeložiti, znamenají welebucha aneb wtip, který s náruživou láskou obdán jest umění swému a w něm s wyualožením wšich sil swé pracuje.

lomu. Nad portálem mnohými figurami ozdobenými viděti sochu sv. apostola Ondřeje s křížem. Za ní jsou tři vysoká okna s mnohými sloupy, které tak štíhlé a útlé jsou, že se zdá, jako by z cukru aneb z másla vytežány byly. Na vrchu we spici viděti velké kulaté, růži podobné okno a okolo něho tři menší okna trojhranná. Velmi krásná jsou také okna, nacházející se nad branami postranních lodí.

Vtrocíme však do chrámu samého. Začá nádhernost se tu rozvinne před očima našima! Chrám stavěn jest ve způsobu kříže, má 70 metrů (jeden metr má něco přes tři stetvice) výšeti a 35 metrů šířeti. Veliký počet krásných sloupů dělí chrám tento na pět lodí; poněvadž gotická okna skelnou malbou ozdobena jsou, rozprostírá se v lodích těch jakási tajuplná temnost. Mezi presbyteriem a hlavní lodí jest tak zvané „jube“ (vyslov: žibé), t. j. způsob portálu aneb brány, kterou se chodí do kůru a tu hlavnímu oltáři. Kdo jest s to, aby „jube“ toto popsal? Když jsem do chrámu vtročil na ně popatřil, myslil jsem, že vidím vysokou stěnu, stojící na čtyřech bílých sloupech, a že na stěně té vyšitý jsou vřelíjaké figury a květiny; zdálo se mi, jako by viděl veliký bílý závoj s krajkami, kterým smatyně Páně jako stěnou přehrazena jest. Zdálo se mi zdaleka, jako by toto průzračné na strže bířinaté „jube“ se svými sochami, květinami, křivými křivkami a listovými ozdobami z cukru zhotoveno bylo, a hle! — jest vytesáno z bílého mramoru! O tomto výborném díle musí se v pravdě říci, že se v něm nachází

mnoho krásnosti, a že umělecký meleduch, který je zhotovil, s vynaložením vši síly své o něm pracoval. Podobně krásné „jubilé“ má katedrál-ní chrám ve Troyesu.

Ku podivu krásným uměleckým dílem chrámu Brouského jest také oltář Marianský. Oltář ten podobá se vysoké gotické monstranci a má mnoho štíhlých věžek, sloupů a soch. Dále na vrchu viděti Marii s dítětem Ježíšem, na pravo sv. Petra a na levo sv. Pavla. Trochu hloub spatkuje se Bůh Otec, jenž očekává Marii, korunovanou královnou nebes. Mnohé ve výklen-cích oltáře stojící sochy představují hlavní pří-padnosti ze života Panny Marie, t. p. její za-snoubení, zvěstování, obětování atd. A celý tento oltář se všemi sochami, věžkami, výklenky a ozdobami zhotoven jest též — z bílého mramoru. Mámel za to, že oltář ten, byl i celý, a se vši svou okrasou ze stříbra ano i ze zlata zhoto-ven byl, neměl by přece takové ceny do sebe, jakouž v pravdě má, an tak vkusně a uměle z mramoru vzdělán jest. Na oltář ten lze všim právem obrátiti slova věhlasného pěvce našeho :

Andělowé swatí — — — —
 Řekla má tvát kráji, hluboko se kott,
 Že ten oltář celý v lestu zlatém hott.
 (Suffil.)

Olovo presbyteria stojí dvanáct sloupů; okna, mezi kterými hlavní oltář stojí a jichžto pět jest, ozdobena jsou výbornou malbou na skle. Celý tento chrám vystaven jest z nejkrásnějšího

bílého mramoru, a členutí jeho jest tať umělechy
 wyběláno, že se zdá býti jako wyšštwané. Mistrom-
 stým dílem dřewotěžného umění jsou sedadla w
 káru (stalla), na nichž widěti wěží, sochy swa-
 tých a podobn rozličných záhadných networ. Na
 hlavním oltáři lze čtyřkráte čísti následující
 heslo nešťastné Markěty z Račouska: Fortune
 infortune fortune. Smysl těchto slow, obsa-
 hujících stručné popsaní života nešťastné této
 wěmobjyně, rozličně se udává. Jedni mají za
 to, že průpowědla tato znamená: Osud proná-
 sleduje nešťastnou (t. j. Markětu); druzí berou
 jednoznačké z oněch tří slow za samostatné slowo
 a udávají smysl takto: „Štěstí, neštěstí, štěstí“;
 tím má se prý naznačiti ustawičná změna živo-
 byti lidského, w němž následuje na štěstí neštěstí
 a na radost žalost. W mramoru oltáře jsou
 také častokráte wydlabány litery P. M. (Phil-
 bert, Markéta) a F. E. R. T. Z smysl těchto
 liter rozličně se wykládá. Fert (snášti), t. j.
 Markéta snášti wšelike neštěstí, které na ni při-
 šlo. Jiní powídají, že tyto litery znamenají:
 Foedere et religione tenemur (smlouwa a ná-
 boženstwi nás zavazují); bylo prý to heslo wěmobj
 Samojšských, kteří s wěmobjami Burgundskými
 spřízněni byli. Opět jiní wykládají takto smysl
 těch liter: Frappez, entrez, rompez tout
 (zaklepej, wtroč a zlom wšedlo) — tať prý znělo
 heslo starých francouských rytířů; ještě jiní: For-
 titudo Ejus Rhodum Tenuit (jeho udatnost
 udržel byl Rhodus) — bylť to průpowědla
 rytířůw sw. Jana z Jerusalema.

Wyborným umělečtým dílem jsou hrobní, z

mramoru vzdělané pomníky mémoby Filiberta „Krásného“, jeho manželky Markéty z Rakouska a Markéty z Bourbonu. Každý z těchto pomníků představuje gotickou kapli s věžkami, sochami a mnohými ozdobami. Zentkelt tito jsou tu vyobrazení dle podobizen svých v přirozené velikosti a ležatě; okolo nich stojí andělé, svatí, truchlící lwové atd. a to vše jest z bílého mramoru zhotoveno. Markéta Rakouská raniwsi se na noze zentkela na ztrnutí. Z tuto ránu neopominul umělec vhodným řezem do mramoru vyobraziti.

Belekrásný chrám w Brou-u zasvěcený sw. Mikulassi z Tolentina, jest pravé museum, pravý sklad uměleckého stavitelství. Každý umělec, který o tomto stavění a jeho rozitnutí ozdobě pracoval, dokázal jistě svůj „amoureux genie“. A hle! tento kostel, jehož stavění 30 milionů franků stálo a o němž první umělci onoho času s vynaložením vši síly své pracovali, byl za času rewoluce prodán za 4000 franků (asi 1600 zl. st.) a sloužil za sklad špíže pro vojáky. Stavění, které na straně jižní ku kostelu připojeno jest, bylo kdysi klášterem řádu Benediktinského; za času francouzské rewoluce r. 1793 přebýwali w něm Augustiniani; nyní se w něm nachází velký seminář diocésy Belleské.

VIII.

Město Lyon. Atheneum. Jak trestáni býwali mladí řečníkové. Množství sw. mučenkům w Lyoně. Dávější kostely. Kopulace. Rána, která nás w Lyoně w hostinci potkala. Mladí musikanti. Grenoble a památnosti jeho.

Dpustivosse s ranním vlakem Bourg, dojeli jsme w poledne do Lyona. Veliké toto město, počítající více než 200.000 lidí, leží na stołu širokých řek Rodanu a Saony a má velmi krásné položení. Lyon jest po Paříži prvním městem we Francii; náměstí, ulice a paláce jeho jsou velmi krásny. Za starých časů slulo Lugdunum, kteréhožto jméno pochází prý od Celtických slov: Lut a Dun (lid a hora). Takby tedy jméno Lugdunum znamenalo město lidu, který u hor přebývá. Visto jest, že Lyon již starým Římanům znám byl a že se w něm Kaligula, napotomní císař římský, po třech za konsula dal wyvoliti. Císař tento založil tam také slavnou školu Atheneum zwanou, we které mladí Římané a Řekové krásotečnictví vyučováni býwali. Suetonius wypravuje, že Kaligula wysadil pro tyto mladé řečníky odplatu, naporučiv, aby při zlouffce od přemožených vítězům w řečnictví vyplácena byla. Mimo to museli ti, kteří při zlouffce

neobstáli, le cti a slávy vítězův řeči skládati a je uveřejňovati; kteří ale žádného pokroku v technictví nečinili, museli sepsané řeči své jazykem tak dlouho lžati, až písmo zcela se ztratilo; někdy bývají i mrštěni aneb do vody potopováni. Není tedy divu, že mladí řečníkové před zkouškou nemalý strach mívali. Zuvenal narážel důvtipně na tyto tresty, když ve svých satyrách praví:

Zbledniž, jak kdo bosou ušlápne patou hada
 sšlůdce,
 Neb kdo na Lugdunské řečnici řečniti má.*)

Mežcemeš říci, že by leniví žáci ve školách měli mrštěni aneb do vody potopováni býti; máne však za to, že by mnozí žáci větší prospěch v umění činili, kdyby se mezi nimi více povzbuzovala horlivost; tím by se totiž stalo, že by druh s druhem v umění více závodil.

Za času Římanův zhořelo celé město Lyon v jedné noci. Seneka (epist. 91.) činí zmínku o tomto požáru a praví, že jediná noc jest s to, aby veliké město v nic obrátila.

Bylo-li město Lyon slavné řečnickou školou svojí, dosáhlo tím větší znamenitosti množstvím sv. mučnickův, kteří je smrtí svou oslavili. Tvrdí se, že v něm přes 20.000 mučnickův smrt podstoupilo pro věru Ježíše Christa; a mezi jeho 130 biskupův jest jich třicet od církve

*) Palleat, ut nudis pressit qui calcibus anguem,
 Aut Lugdunensem Rhetor dicturus ad aram.

za svatě prohlášeno. Uvedeme zde některé ze svatých, kteří město Rhon oslavili.

Prvním biskupem v Rhoně byl prý sv. Fotinus. On a nástupce jeho sv. Irenäus byli učenníci sv. apostoľů. Sv. Irenäus řídil církev v Rhoně od r. 177 až 202. V tomto roku vypuklo pod císařem Septimem Severem, bývalým to místodržitelem v Rhoně, hrozné pronásledování křesťanů, ve kterém sv. Irenäus a s ním více než 19.000 věřících pro Christa mučnickou smrt podstoupili. Jména některých z těchto svatých mučnicků jsou na věčnou památku v kostele l'abbaye d'Ainai zaznamenána. Navštívili jsme tento prastarý chrám, jenž na místě bývalého Athenea vystaven jest a jenž kdysi řádu Benediktinův přináležel. Máš tři lodě a sedmnáct sloupů, z nichžto ty dva nejstarší postavami lvů ozdobeny jsou; pocházejí prý z časů císaře Augusta. Tento chrám podobá se nemálo onomu sv. Ambrože v Miláně. Okolo hlavního oltáře viděti kusy mosaiky, t. j. obrazy složených z barevných kamínků. Na mosaice té nacházeti se také mnoho nápisů, z nichžto zde následující podáváme:

„Tento svatý dům světil papež Paskal. Zde ať každý poklekně, kdo žádá odpuštění hříchů. Zde pokoj jest, zde život a spása. Zde se posvěcujesh. Zde stává se víno krmí a chléb tělem Ježíše Christa. Zde pozdvihni rukou, kdokoliv jsi se dříve provinil“. *)

*) Hanc aedem sacram Paschalis Papa dicavit. Hic, hic flecte genu veniam quicumque precaris. Hic pax est, hic vita, salus. Hic sanctificaris. Hic vinum sanguis, hic panis fit caro Christi. Hic expande manus quisquis reus ante fuisti.

Pro ně mosaiky této jsou v chrámě tom ještě tři staré kameny s několika nesnadno čitelnými nápisy. *)

Původním kostelem sv. Blandiny byla nyní nejší sakristie; pod ní nachází se onen žalář, ve kterém Světice tato před umučením svým uvězněna byla. Eli jsme po schodech dolů do tohoto žaláře. Na staré dlažbě jeho napsána jsou známá jména oněch sv. mučovníků a mučenic, jenž v Lyoně usmrceni byli. Jako n. p.: Blandina, Photinus, Zachariáš, Paschalis, Marcellus, Vitalis, Rominus, Oktuber, Philomenus, Geminus, Julia, Albina, Grata, Rogata, Emilia, Potamia, Pompeja, Rodana, Biblis, Quartia, Materna, Hesper, Sanctus, Maturus, Patalus, Alexander, Pontifus, Ariseus, Kornelius, Sosinus, Titus, Julius, Godifus, Apolonius, Geminianus, Julia Aufonia, Emilia, Domna, Justa, Trofina, Antonia atd. Mníme, že nezneužíváme trpělivosti čtenářů, uvádějíce zde tak mnoho Světců a Světic, jejichžto jména napsána jsou také v knize života.

R. 350 byl v Lyoně biskupem sv. Justus. Složiv biskupský úřad svůj odebral se na sciťskou poušť v Egyptě, kde r. 390 co poustevník svatě zemřel. Nástupcem jeho byl sv. Albinus (380). Okolo r. 450 byl tam biskupem sv. Eucherius. Světec tento byl dříve mnichem

*) 1. Ara LVGD.ROM.ET AVG.

2. Ecclesia S. Blandinae Sanct. Lugd.
Mart. cripta saeculo 2. novis
aedibus restituta.

3. Ecclesia Athenacensis Paschalis
papa dic (avit) MCVL

ve slavném klášteře Perinském, kdež sepsal znamenité knihy své: „o životě poustevníků“ a „o pohrdání světem“. R. 467 byl biskupem v Lyoně sv. Patient. Když byli Gothové r. 473 a 474 město Lyon a okolí jeho v poustě obrátili a vesměs obilí na polích spálili, dal sv. Patient v jiných krajínách obilí nakoupiti a je mezi své diecézní rozdělit, aby je od smrti hladu uchránil. R. 840 spravoval diocézu Lyonskou sv. Agobard a r. 857 sv. Amalarius. R. 1052 nastoupil na stolec biskupský v Lyoně blahosl. Salimard, bývalý opat ve klášteře u sv. Benigna v Dijoně; zdáhal se sice, vzíti na se důstojnost biskupskou, ale konečně se přece podrobil rozkazu papežovu.

R. 1561 mučili Hugené v Lyoně Iwardiana tamějšího frantiskánského kláštera, Jana Gaheta, po tři měsíce a hobili jej do řeky Saony. Žádal po něm faktové tito, aby zapřel věru katolickou, a aby jim vydal lebku sv. Bonaventury, kteráž byl r. 1274 v Lyoně život svůj dokonil. V též městě zemřel i sv. Frantisek Salešský r. 1622.

Narůstivili jsme v Lyoně starý chrám St. Nizier (Nazarius), který skoro ve středu města stojí. Gotický chrám tento má tři lode a dvacet sloupů; zdá se býti shromážděným údům rozdílných bratřství. Viděl jsem tam tabulky, na nichž tato nábožná bratřství poznamenána byla: 1. Bratřství nejsvětější Svátosti oltářní; 2. ustavičného Klanění se velebné Svátosti; 3. sv. srdce Ježíšova; 4. naši milostivé paní;

5. buďciť w očistci; 6. ťe cti sw. Jozefa a 7. ťe cti P. Marie od sřlapulřky.

Při jednom postranném ořtáti w tomto chrámě konaly se právě oddawky, při nichžto swědkowé drželi roztáhnuty bílé záwoj nad hlavami ženicha a newěřky. Takové zastírání rouřřkou aneb záwojem býwalo již i u pohanůw a u židůw w obyčejí, a připomínalo pannám, aby zastíráním sebe samých hleběly zachowati panenřřlou řřtyblíwost. Proto sluje swatba w latinské řřči nuptiae (od řřlowa: nubere — zastírati), poněwadž panny při obřadu swatebním se zastíraly. Ptál jsem w duchu mladým těmto manželům wřřřeho dobrého, ale myřřel jsem řř, že řřoť, jeřř čínt wřřřupující do řřawu manželřřřého, jeřř řřořem mēlmi důležitým, jať pro tento tať i pro budoucí řřiwot. Řřdyby řřawu manželřřřému předsřřázel nomiciat jaťo řřawu řřeholníkům, tu by řřnad málo řřterých ženichů a málo řřterá newěřřta řřliby na wřřdyřř řřřládali. Wěda řřžděmu, řřterých řřehřřowážně do řřawu manželřřřého wřřřupuje, myřřle řřobě řřnad :

Chwála Pánu Bohu,
Už jsem se oženil,
Chwála Pánu Bohu,
Už mám ženu.
Už jsem se oženil,
Swobodný řřaw změnil,
Chwála Pánu Bohu,
Už mám ženu!

Nawřřřřřřřřřřili jsme w Lyoně jeřřřřě mnohé jiné chrámy, mezi nimiž gotický řřatedrálňý chrám se

čtyrmi věžmi svými a chrám ve špitále (hôtel Dieu) s těly sv. mučeničků Valentina, Gratiana a Severa přebývajícím pozoruhodný jsou. Na vysoké hoře stojí poutnický chrám Notre dame de Fourvière zvaný, odkud jest pěkný výhled na celé město Lyon a na okolí jeho. V to Lyoně měli jsme velmi nepořádnou noc ve velkém hostinci „hôtel de Bordeaux“. Nehráli nám tam muzikanti, neroztrhávalo nás ze spánku kvání volů, krav a telat; ale mučili nás tam — švábí (tarašani), jichž tam bylo tak veliké množství, že nám i po postelích leželi. Byla to strašná rána pro faraona, když Bůh strže Mojžíše na něj, na lid a na zem jeho žábů poslal, protože král tento lid israelův z Egypta propustiti nechtěl. „Pašli nebudeš chytiti (lid) propustiti, hle já bliti budu všech končin tvé žabami. A vyběhá řeka žábů, kteréž vystoupí a vejdou do domu tvého, a do pokoje lážla tvého a na postel tvou, a do domu služebníků tvých, i na lid tvůj a do peci tvých a na ostatky pořmů tvých; i v tobě, i v lidu tvému i ve všem služebníkům tvým vejdou žábů“ (2. Mojš. 8, 2—4). Na nás přišla v Lyoně jiná rána, totižto švábí. Když se byl přiblížil večer, vyšla černá tato zvířátka ze všech končin hostince v takovém množství, že se v pravdě tci mohlo: hostinec vydal šváby. Měli jsme nevtáané tyto hosti v pokojích, na stěnách, v postelích, ba i na stole, když jsme večeřeli. Poněvadž jsem nemohl spáti, zabíjel jsem šváby a bylo tehdaž krveproliti veliké.

Na další cestě své do Grenoblu přijeli

jsme po železné dráze na staci RIVERSKOU. Tam čekali chovanci vychovatelského ústavu ve VOIRON-u mající se sebou celý sbor hudební s plechovými nástroji. Mladíci tito 10—15letí podnikli v též den výlet z VOIRONA do RIVES-u a měli se s naším vládkem na večer domů navrátiti. D málo by však náš vlák byl objel a mladíků těch, kteří se byli opozdili, na staci nechal. Poněvadž volání nic neprospívalo, začali mladíci hráti, načež se vlák zastavil a je přijal. Hudba jejich byla dosti krásná, což jinak býti nemohlo; neboť má-li mladík třebaš i 15letý dosti síly, aby dobře troubiti dovedl na velký nástroj, jakým jest t. p. bombardon? Troubení těchto mladíkův bylo tak hrozné, že by se jim byly snad i zdi města JERICHA z gruntu vyvrátily (Jozue 6, 4).

Jeli jsme přes VOIRON do GRENOLU (GRATIANOPOLIS), hlavního města krajiny DAUPHINATU. Grenoble má velmi krásnou polohu. Leží ve hlubokém, tekoucí Isérou omláňovaném údolí a jest se všech stran vysokými horami obehnaná. Povídá se, že latinské své jméno GRATIANOPOLIS (město GRATIANOVA) obdrželo od císaře GRATIANA, který je zvěstí a vojenskou posádkou započítati dal. Grenoble má mnoho kostelů a mnoho věží; pozoruhodná jest mostecká jeho věž se znamenitými hodinami, pod kterými se následující významný nápis nachází:

„Učin konec každému mššání; neboť čas utíká tiichým během a hodiny ti minulých měsíců nenavrátt.*)

*) Tolle moras, fugiunt tacito nam tempora cursu,
Nec tibi praeteritos referent horaria menses.

Nápis tento vzbuzuje každého, jenž na hodinách tu pohlédá, aby času sobě propůjčeného dobře užíval. Podobně napomenutí dáwa sv. Pavel těmito slovy: „Dobře pať činíce, neustávejme; nebo časem svým žiti budeme neustávající. Teby pokud čas máme, činme dobře všedněm“ (Gal. 6, 9—10.)

Prvním biskupem v Grenoblu byl sv. Dominus, který r. 381 sněmu v Alwileji přítomen byl. V sedmém století byl tam biskupem sv. Fergeolus, který pro neohrožené hájení svobody církevní od tyrana Ebronia do vyhnanství poslán byl, v němž také co mučeník zemřel.

R. 1132 spravoval diocési Grenoblelou sv. Hugo, kterého obyvatelé téhož města cti co patrona svého. Jeho otec Odilo byl napřed udatným vojínem, později však vstoupil do řádu Kartuziánského, v němž i svatě zemřel. Sv. Hugo získal sobě o tento řád veliké zásluhy; oně to byl, který sv. Brunowi a šesti společníkům jeho vyhlázel v horách diocési své místo, kdež oni usadivše se řád Kartuziánský založili. V Grenoblu zemřela r. 1478 blahosl. panna Johana, představená v klášteře Klarisek, jižto za přičinou tělesné krásy její vůbec „Krásnou“ (Bella) nazýwali. Krásnější však ještě byla pro své ctnosti; neboť „marná jest krása: žena, kteráž se bojí Hospodina, ta chválena bude“ (Přisl. 31, 30) t. j. přilepmnost zevnitřní klame, krása těla pomíjí; jediná ctnost je trvanlivá a vždy chvála hodna.

Katedrálň chrám v Grenoblu jest stavent neuhledné, a horními chodbami svými podobá se

nemálo divadlu. K tomu jest — jako Třetí kostel w Praze — zastaven jinými domy, tak že přední stranu jeho ani viděti nelze. Krásný jest ale jeho hlavní oltář, ozdobený na způsob vyššího baldachinu a spočívající na čtyřech sloupech z bílého a černého mramoru. Oltář tento býval kdysi w kostele velké kartouze, odkudž po vyžbožvení tohoto kláštera sem přenesen byl. Krásný jest také stánek, w němž se chová velená Svátost; jestli to prastaré gotické dílo z mramoru, mající mnoho štěrboch věžel a jiných ozdob stavitelských.

Pozoruhodná jest také kašna nacházející se na náměstí před chrámem latebrálních. Jsouť na ní postavy labutí, z jejichžto zobáků voda teče; zcela na vrchu viděti na sloupě podobu kohouta, do kterého jistým mechanickým přístrojem voda teče, následkem čehož časem kokrhává.

Grenoble má ještě jeden palác z časů třetího císaře. Na náměstí před ním stojí krásný pomník slavného rytíře bez bázně a bez úhony, Bayarda, o kterém jsme již při popisování Dijonu w kapitole třetí mluvili. Bayard stojí tam co rytíř úplně ozbrojený podpíraje se rukou o meč svůj; u nohou leží jeho přilbice (hełm). Na podstavci pomníku ze bronze zhotoveného vyobrazují se roštěnny bitvy, w kterých byl rytíř ten bojoval. Krátký nápis pomníku zní takto:

„Bayardowi, který se narodil r. 1476 a zemřel w Rebecu dne 30. apríle 1524. Bůh a král jsou našimi pány, jiných není.“ *)

*) A Bayard né en 1476, mort à Rebeco le 30. avril 1524. Dieu et le roi, voila nos maîtres, onc n'en aurait d'autres.

IX.

Kartuziánský likér (pálenka). Klášter Sainte croix (sw. kříž) de Beauregard. Svatá Roselina. Přísny život Kartuzianek.

Ubezpečím vás, podle těch Zpráv navedli jsme se do Voiron-a. Na jižním konci mile položeného městečka tohoto stojí veliké stavení, patřící ku velké Kartouzi, t. j. ku klášteru Kartuziánskému; jestli to skladiště proslulého kartuziánského likéru. Zde tu spatřiti tisíce tisíců láhví velikých i malých, likérem naplněných, kteréž do beden se skládají a do Rakouska, Pruska, Mexika, šlowem do všech končin světa rozestávají. Ku skladišti tomuto vede železná dráha z nádraží Voironského. Úředník jeden mi řekl, že likéru toho ročně za 100.000 až 150.000 franků se vyprodá. Jestli to přemýšlejší a velice prospěšný nápoj; ale vše dobré jest také drahé. Sklenička nápoje tohoto stojí 1 frank; koupil jsem si ho láhvičku as žejblíkovou za 5 franků. Likéru toho jest více druhů, z nichžto nejlepší ovšem i nejdražší jest. Každá láhvička má etiketu či lístek s nápisem: „Whitaker (extrakt rostlinný veliké kartouze“. (Elixir vegetal de la grande chartreuse). F. L. Garnier. Takto nazývá se kartuzian, jenž jest dozorcem nad li-

černou čili bílou, v nížto nápoj ten se připravuje.

Způsob, jakým se připravuje lišér tento, jest a zůstane tajemstvím Kartuziánů; rovněž tak chovají také Karmelité tajný způsob u přípravování lihu Karmelitanského. Co prospěšného léku užívá se Kartuziánského lišéru při těch, jenž mrtvici ranění byli, pak při omylech, sešláblých a vyšilených a vůbec ve všech oněch případech, kdež rychlé pomoci zapotřebí jest. Také proti krepání srdce, nezáživnosti a žaludkovým neduhům lze ho s prospěchem užívat. Zimnici zahání ihned a za častá cholery osvědčil se co všoborný prostředek proti křečím. Kartuziáni neznámují nikdy tohoto léku svého v nominách; co se uzná za dobré a prospěšné, klesá sobě samo dráhu.

Najali jsme sobě ve Woironu u pana Nitoly vůz a dali jsme se mladým a hodným vozem Frantiskem Biho-em do hor, a sice ku klášteru Kartuziánek Beauregardských a pak k velice Kartouzi zavězti. U vesnice Saint Etienne (sv. Štěpána), do které jsme z Woiron-a asi za půl hodiny dojeli, dali jsme se na pravo ku klášteru Kartuziánek v Sainte croix de Beauregard (sv. Kříže u krásné vyhlídce). Kartouze tato má v pravdě velmi krásné položení. Strmící do nebes pětýsole hory s temnými lesy a malebnými skalinami a hluboké úvaly, jimiž řeka Isère hodonitě se wine, šumící potoky s vodopády, zelenající se nížy, libě se rozkládající osady, toto a mnoho jiného lze od této Kartouze viděti. Pohled na tuto hornatou krajinu jest překrásný.

Kuč sice milá příroda neposkytla žlty básnické,
avšak pohled na vysoké hory rozněcuje mne
alespoň k citátům z básníků:

Tam na horách,
Tam tať větřci vanou,
Tať čisté rosičky tam tanou,
Tam na horách,
Tam kde obláčky stanou,
Tam na horách,
Tam bych byl rád!

(Štorch.)

Klášter byl kdysi zámkem, jenž přináležel
pánům z Beauregarda. Kartuziáni ho koupili
r. 1822 a založili v něm kartouzi pro panny
řádu kartuziánského. K jižní jeho straně jest
velká zahrada, na jejímž konci se nacházejí tři
kaple, zasvěcené panně Marii, sv. Josefu a sv.
Bruno-nu. V západní části této zahrady, na-
proti poslední straně kláštera, jest hřbitov kar-
tuziánek; obpočívá tam také jeden kanovník z
Grenoble-a, který býval velkým dobrodincem klá-
štera a který na tomto hřbitově pochovánu bíti
sobě žádal. Ke straně východní kláštera přista-
ven jest kostel; tento není veliký a má jeden
oltář, nade kterým se vypíná bane. V lodi
chrámové vysokou stěnou od presbyteria oddělené
jsou sedadla (stalla) kartuziánek. Nad oltářem
viděti rakev sv. Roseliny. Tato svatá byla
rozená hraběnka z Willeneuve a zemřela co pře-
worka kartuziánek v klášteře St. André de Ra-
mirském v diocése Frejuské ve Francii, r. 1329.

Vypravuje se o ní, že již v mládosti své velmi dobročinná byla a chudým v zástěře své chléb donášela. Zednou ji potkal otec a tážal se, co nese. Roselina odpověděla: Růže. Otec se podíval do zástěry a spatřil skutečně — růže. Dle slova Ježíše Christa: „Amen, pravím vám, pokudž jste to učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste učinili“ (Mat. 25, 40.), zaujímá konání skutků milosrdenství jedno z nejptednějších míst mezi jinými křesťanskými ctnostmi. Dobročinnost může o sobě říci:

Vsem já z tisícera
Přední Boží dcera,
Mne Pán nejvíce miluje,
Co chci, vše mi daruje.

(Suffil.)

A ješto Roselina dobročinností touto vynikala a chudým skutky milosrdenství proložovala, odměnil ji to Bůh zážračným způsobem: buď že chléb v zástěře její v skutku v růže proměnil, aneb, jak jiní méně správně se domýšlejí, že učinil, aby otec její místo chleba růže viděl. Tělo sv. Roseliny nachází se v jednom blíže Toulon-a ve Francii ležícím zámku, který jest až podnes vlastnictvím rodu Willeneuve. Král Ludvík XIV., jemuž tělo této svěťice jednoho dne ořazováno bylo, divil se nejvíce, že její oči se zachovaly, a že se blyštějí. Chtěje se přesvědčiti, nejsou-li ze skla, rozkázal jednomu ze svých komorníků, aby je propíchnul jehlou. Komorník učinil dle rozkazu krále; a hle! oči

ty blýstěly se pať ještě více než dříve. Zeta sw. Roseliiny, blahoslawená Johana z Willeneuve, byla též kartuziankou a zemřela r. 1295.

W domě stojícím hned u kláštera Beauregardského přebývali dva kartuziáni knězi, Dom Roch a Dom Athanasius, kteří co zpowědníci duchovní správu w klášteře vedou, a pať jeden bratr laický, který obstarává potřeby domácí. Dom Roch dal mi přistrojiti kartuziánský oběd, záležející pouze z postního jídla. Wychwaloval mi přede vším tať zwanou omelette soufflée, t. j. pěnoučku z vajec, která mi ale jsouc málo slaná chutnati nechťela. Prawil, že omelette kartuziánů jest wyhláštěna a že francoufský král Frantisek, když w kartouzi u Pawie obědwal, kucháři klášternímu zmláště nařídil, aby mu ji připrawil. Dom Roch, wýborný to muž, darowal mi na památku knihu od Kartuziána sepsanou *), wzal mne, když jsme se loučili, za ruku, hleděl na mne bystrým okem a konečně prawil: „Nemliž prawda, Wy kdyśi opět přijdete a stanete se kartuziánem?“ Odwětil jsem mu: „Jste-li prawým prorokem, stane se to“.

W klášteře Beauregardském žije tromě přemorky Marie Jozefony Durandové šestnáct sester kanownic (Chorfrauen) a pět sester laických. Každá čelatelka aneb kandidátka přináší složitější slawné sliby měno 6000 franků (2400 zl. st.), a co wýprawu za tři habity aneb oděwy teholné 700 franků (200 zl.). Každé kartuziánce dáwa

*) Trattato spirituale di Giovan Giusto Lanspergio dell' ordine de' Certosini in forma epistola di Gesu Cristo Signor nostro all' anima fedele.

se jméno Maria, ale s rozličným přijmením t. p. Maria od sv. Josefa, Maria od dítěte Ježíše atd. Made dveřmi komnat aneb cel napsány jsou rozličné nábožné předpovědi, t. p. chudoba, poslušnost a mlčenlivost, vše z lásky k Bohu.

Kartuziánky žijí podle následujícího denního pořádku. O 11 $\frac{1}{4}$ hodině v noci chodívá sestra laická od cely k cele, klepáje na dveře a budí spolusestry své. Na klepání to dává každá jisté znamení, že klepání slyšela, a vstávši ihned a oblečnouvši habit svůj modlívá se Matutinum a Laudes z hodinek Marianských. O 12 $\frac{1}{4}$ hodině dává se zvonem znamení, na kteréž se ubírají všechny do kostela, kdež se vykonává Matutinum a Laudes hodině duchovních na též den připadajících. Každá sestra má svítilničku, kterou sobě ve tmavé chodbě svítí. Během tím podobají se kartuziánky pannám, kteréžto rozavšše lampy své vyšly proti ženichovi. (Mat. 25, 1). Officium se vykonává velmi zblouha; udělá-li kartuziánka při čtení nějakou chybu, vysloví-li t. p. některé slovo nesprávně aneb přeskóčí-li něco ve čtení, dává převorka klepáním znamení a kartuziánka musí čtení opakovati a za pokání pulpit (stolek, podstavec) políbíti. Po chválách (Laudes) konávají se modlitby za svou zemí, za císaře Napoleona, za řeholné spolubratry a spolusestry, za všechny dobrodince, za živé a za mrtvé, a konečně modlitby ke sv. Janu Křestiteli a k sv. Brunonu. Officium majíce jenom troje čtení (lectiones) se odělavá zblouha, má-li ale dwanácteró čtení, zpívá se slavně. Po skončení hodinách, které trvají až do 3 — ano

i do 3½ hodiny, ubírávají se kartuzianky opět k odpočinku. O půl šesté hod. sloužívá se mše sv. pro sestry laické; kartuzianky kanovnice modlí se v celách Primu Marianského — a pak v kostele prvotí hodinku officia církví ustanoveného; o 7. hod. bývají přítomny mši svaté, po které asi čtvrt hodiny v rozjímavé modlitbě v kostele setrvávají; hodinku třetí modlí se o 8. a šestou o 10. hodině; mezi tím mívají také čtení společné a rozjímání, a konávají ruční práce (šití a jiné). Po skončení hodince šesté chodí vají k obědu. Přisedše ke dvětem refektáři, čekávají na převorkyni, která přisedši dvéře sama otevírá a je také, když všechny byly vkročily, sama opět zavírá; kdyby se tedy některá opozdila, nemohla by již do refektáře vkročiti. Když se byly po modlitbě „Benedicite“ před obrazem uctížovaného Spasitele hluboce poklonily, ubírá se každá na vyhlázané sobě místo. Mezi jídlem čtává se život svatého, jehož slavný den se právě koná a pak z knihy, ve které zaznamenána jsou jména zemřelých kartuziánů a kartuziánek. Jídlo kartuziánek záleží z husté polévky, do které chléb, rejže, krupice, kapusta a podobné věci zavařeny bývají, pak následují zemská jablka, řepa aneb jídlo z vajec připravené, ovoce a víno s vodou. Konečně donášková jedna ze sester na mše hrách, čočku aneb něco jiného pro ty, které by snad jednu neb druhou krmí byly s nechutí jedly a během tím nebyly se nasýtily. Po skončeném obědě chodí vají všechny do kostela zpívající žalm 50th: „Smiluj se nade mnou ó Bože“; tu se konává

ještě krátká modlitba, za kterouž následuje doba odpočinku, která trvá až do poledne a mezi kterouž se procházejí v zahradě. V tomto čase jest jim domoleno vespoleť mluvit, musejí však při tom vždy nejméně tři pospolu býti, snad proto, aby v ústech dvou neb tří svědků stálo každé slovo" (Mat. 18, 16). Při tom nesmí novička mluvit se sestrami, které již klášterní slib složily a naopať. Chce-li řeholnice nižšího stupně se sestrou vyššího stupně mluvit aneb naopať, musí sobě k tomu vyprositi od převorství zvláštního dovolení. O 12. hodině bývá zvonem dáno znamení ku pozdravení andělskému, při čemž se kartuziánka třikráte „Děče náš a též kolikráte „Zdravas“ modlí. Pomodlívše se v cele devátou hodinku Marianského a pak v kostele touž hodinku duchovního officia, ubírají se kartuziánky ku práci, která v šití, prání, vzdělávání zahrady atd. pozůstává. O 2 hodinách konává se čtení z nábožné knihy, o 2½ nepřesně Marianského a pak denního officia, o 4¾ bývá večere záležející z postrmí podobných oněm, jichžto při obědě se používá. O tři čtvrti na šestou hodinu chodívaly všechny sestry se žbáňky ke studni pro vodu, jižto k umývání potřebí mají. Od 6. až do 7½ hodiny konává se rozjímání a čtení, po čemž následuje pozdravení andělské a kompletát. O půl osmé hodině ubírají se všechny na odpočinek.

Nábytek v celách kartuziánek jest velmi jednoduchý: postel se slámníkem, polštářem a přikryvkou, stůl, stolice, křesadlo a nad ním nějaký obraz, t. p. obraz srdce Ježíšova, srdce Panny

Marie, sw. Brunona, sw. Roseliny neb jiných Swatých, aneb některého sw. Tajemství, toť celé nářadí jejich. Kartuziánci není dovoleno, spolu-sestry své v celách jejich navštěvovati; ač se tedy nachází v klášteře, žije přece každá co poušternice o samotě.

Tu dá mňhost světu,
 W hruď se uzavírá,
 W roztroušeném letu
 A světla dárce žrá. (Suffil.)

W den nedělní a sváteční shromažďují se všechň v kapitulném sálu, kdež se rozhodávají z provinění svých proti řehole, načež se jim od přemorky ukládá nějaké pokání; při této příležitosti činová jim také jeden z kartuziánův brátrk řázný (exhortu). Mnišských poškrmů nesmějí řeholnice tyto ani v čas nemoci požíwati. Půst jejich trvá od slavnosti pomýšlení sw. Kříže (14. sept.) až k velikonoci, v kterémžto čase nepožíwají ani krmí z mléka aneb z vajec připravených. Po celý tento půst nesmějí vícekrát než jednou za den do sytosti se najísti; k večeri mňwají jenom kousek chleba, několik ořechů, kastanů aneb něco podobného. Oblek kartuziánek jest bílý habit, též takový škapulík a závoj. Dosáhla-li sestra řeholy kartuziánské státi 25 let a složila-li již aspoň přede třemi roky slavné slibů, bývá od biskupa konsekrována, t. j. jistými modlitbami a církevními obřady posvěcena. Při tomto obřadu dává se jí na hlavu koruna a černý závoj, kterých napotom místo bílého nosíwá; mimo to dosahuje konsekrací touto také práwa, nositi štolu a manipl a zpíwati při mši

swaté w kúru epistolu a ewangelium. Takowých posvěcených panen jest w kartouzi Beauregardské — osm. Kartuziánky webou život zcela kontemplativný (rozjímavý) a nemají ničádného obcowání se světem; přístup do kláštera ani světským paním domolen není. *) Mimo Sainte croix de Beauregard jest toliko ještě jedna kartouze pro panny, a sice w Montaubanu, w diocése Toulouse, též we Francii.

Podáváme zde ještě některé jednotlivosti potahující se na přístupný život kartuziánek. Kromě času rekreace čili hodiny k zotavení není jim domoleno mluвити; před slavnostmi wánoční, welikonoční a swatoduffní zachováávají po pět dní tak zvané velké mlčení (silentium) a po ten čas nemají žádně rekreace. — Dvěte cel jejich nesmějí býti zámkem zavřený, aby přemorka dnem i nocí swobodný přístup do nich měla. Chce-li kartuziánka s představenou mluвити, poslešne dříve, a jde-li okolo ní w kúru, posílá se. Prádko své práti, sstíti a jiné potřebné věci sobě vlastní práci opatřowati, jest powinností kartuziánky. Jednou za čtvrt roku slawíwají se po dwa dny tak zvané munditiae t. j. památka dnů, we kterých tehelnice před časý žilou pustiti si dávaly; tyto dny mívají kartuziánky o hodinu delší rekreaci a dostávají také snědant. Obvyčej, poustěti sobě každého čtvrt

*) Jestli to omyl, když se praví (viz Weher's und Welte's Kirchenlexikon Band II. S. 380), že kartuziánky Beauregardské w Pouberviku dítčci školu mají. Zať by mohly děti vyučowati, jsouce zavázány k ustawičnému mlčení? K kláštera wen wjítí se jim nedomoluje. Farň osada, ku které osamělá kartouze Beauregardská patří, nejmenuje se Poubervil, nýbrž Couplerville.

rožku žilou, zameden byl i u cisterciákův jakož i u jiných řeholníků; stávalo se to proto, aby tělo odporující duchu tím snadněji v mezích ztížených udržeti se mohlo. Neboť „tělo žádá proti duchu, duch pak proti tělu“ (Gal. 5, 17). Na světnou neběli čtáwa se wellá exkomunikace (vyhlončení z církve), do které by padla každá kartuziánka, kteráby pentze aneb jiné věci ze zlata aneb ze stříbra v cele své měla. Cela se nikdy netopí. — Na zelený čtvrtek odpoledne o 3 hodinách mívají kartuziánky tak zvané mandatum, t. j. přeworka umřwá wšem sestřám nohy.

Na wellý pátek chodívají wšechny bosonohy a sice od hodinky první až k nespórám. Upadne-li která do těžké nemoci, bývá od kartuziána zaopatřena swátostmi umírajících. Musí se to wšak díti u přítomnosti přeworky, jěšto ani kartuzián do cely nemocné řeholnice sám wtročiti nesmí. Byla-li zemřelá poswěcena (konsekrowána), dává se jí do hrobu černý zámoj, štola a manipel. Máme za to, že umírající nemůže býti těžké pro kartuziánku, která se naň po celý čas svého žiwobytí připravowala. Odtešnuwsi se zcela swěta, musí mlíti se sw. Pawlem žádost, rozdělenu býti a býti s Christem (Filip 1, 23). Spolusestry její mohou jistě tci kladouce ji do hrobu:

Teb wjít žádá z lásky Páně

Š Pánem we swaz trwalý:

Proste, aby w nebes bráně

Andělé ji přijali.

(Suffil.)

X.

Hory kartuziánské. St. Joseph de rivière a St. Laurent du Pont. Řeka Le Guier-mort a divoce krásné údolí. Krátký životopis sw. Brunona. Místo, na kterém se tento Svatý a první kartuziáni usadili.

Opuštivše kartouzi Sainte croix de Beauregard a navrátivše se na silnici, dospěli jsme do krásného údolí, kterýmž jsme dlouho jeli. Vpravo nám strměly vysoké a stranné skalnaté hory, jež hory kartuziánské se jmenují. Krajinná tuto nazýval lid ob věků: la chartreuse (výslovo: šartres), kteréhož jméno později každé klášter kartuziánův a kartuziánek přijal a kterých i do všech téměř řečí přechlo. Nazýval se klášter kartuziánský v latině: carthusia, volašsky: certosa (čertosa), španělsky: cartuja (kartucha), německy: Karthause, česky: kartouze.

Minuvše vesnici St. Joseph de rivière, ve kteréhož jest krásný chrám ob kartuziánů chudým obywatelům nákladem 200.000 franků vystavěný, přijeli jsme do městečka St. Laurent du Pont. Také této obci vystavěli kartuziáni veliký chrám Páně v podobě kříže; náklad naň učiněný páčí se na 500.000 franků. Veliká kartouze nemá žádných lesů, ani polností, ani čehos po-

dobného; přisluby její plynou jedině ze jmenované tovaryny na líčér, a těchto užívají kartuziáni pouze k dobročinným účelům. Všude dotčený úředník jistil, že na dobročinném působení kartuziánů spočívá zvláštní požehnání Boží. Ubozí kartuziáni! teď; sami vedou nad míru přísňový život, obřizají se všude požitků, a důchody tovaryny své vynakládají na stavění chrámů a na jiné dobré skutky.

Ze St. Laurent du Pontu vede cesta vpravo do údolí, z něhož vychází pohorská řeka Le Guyer mort (mrtvý Guyer). Názevisko „mort“ (mrtvý) přislouží tomuto proudu rovněž tak málo, jako by sloužil Meronovi název „dobrotivého“. Divoce a hloučně valí se „mrtvý Guyer“ z údolí s takovým hřmotem, že ti ušši zaléhají; podobál se v tom šumící Enži u Admontu. Na levém břehu řeky jeli jsme dále a dorazili jsme za čtvrt hodiny k osadě Fourvoirie (Furwoari), kdež se nalézá tovaryna na líčér, kteráž kartuziánům přináleží. Odtud stává se údolí divoce krásným a užívá se tak, že se v něm toliko Guyer mort a silnice směsnati mohou. Silnice tato jest uměle založena a vystupuje vždy výš a výš mezi dvojím rovnoběžným pohořím, ve kterém během století Guyer mort hluboké rokliny vyhloubal. Nad temnými smrčovními a jedlovými lesy strnů hola skaliska vysoko do nebe. Údolí má z větší části sotva patnáct kroků zšítki; silnice vede hned rovnou s hladinou řeky, hned zas vysoko nad ní se zvedá; brzo se táhne pod skalami, brzo vedle hlubokých propastí. Mimo šumot řeky, ana hučí skalami

cestu si razí, a mimo švitotení některého osamělého ptáčka — neuslyšíš hlásku w této hrůzotvarné poušti. Hory stojí tak blízko jedna u druhé, že jsem pocítil jakousi tesknost a úzkostlivosť, jakoby snad na mne škititi se chtěli. Zať strassné jest místo toto! — pravil jsem sám k sobě, a přece také ozvala se ve mně touha: Zde bych si milerád stánek rozbil! Ze to hrůzokrásná poušť, ve které přiroda w celé welkoleposti své se objemuje. Swath Bernard studoval bohosloví na smrcích a jedlích; a skutečně může a měl by každý člověk Tvůrce svého zítel Jeho poznáwati dle napomenutí Spasitelova: „Popatřtež na květy polní“. Zboucích těmito rostlinami ovládaly mne zvláštní city, a byl bych sobě z celé duše zapěl:

Kdo tě, krásná doubravo,
Postavil tam w také výšši?
Tě chci chválit, dokud dýchši,
Mistra svého oslavo!
O Bohem buď má doubravo!

Wšdy wšš a wšše stoupající přijeli jsme k mostu sw. Bruno=na (pont de Saint Bruno). Most tento, jakož i další silnice až k weliké tartouzi, wystaveny byly teprwé r. 1854. Stawitelem byl pan Eugen Wiaud (Wio), tenkrát dozorce zdejších lesů a nyní Benediktín w Solesmes=u, jenž také silnici založil. O mostu tomto i o silnici plati přisloví: „Dílo chválí mistra svého“. Most ten klene se ve smělém oblouku přes hlubokou propať, kteroužto se valí mrtwých

Guyer s náramným hlukem. Při stavění silnice musel stavitel obzvláštně od tohoto mostu s překvapivými místními překážkami zápasiti. Dávnější cesta byla sotva soumarům schodná; vedlť ponejvíce přes skaliny vobou vyhloubané a byla pro lidi i pro dobytč stějně nebezpečná. Při založání nové této silnice musely státi trhány, petné ždi stavěny a ve skalínách blouhě tunely s ohromným nákladem prokopávány býti. Ale p. Biaud přemohl všasťně všedny překážky stavby této, na kterouž ponejvíce Kartuziáni náklad vedli.

Od mostu sv. Bruno-na zahýbá silnice v levo a vede po pravém břehu mrtvého Guyer-a vzhdy příkřeji do výše. Dospěli jsme k velmi hroznaté skalině, která co pyramida do vzduchu ční a na jejímž vrcholku kříž postaven jest. Žertem otázal jsem se dobráka Františka Biho-a, zdali on to byl, jenž na stálu tuto vylezl a na ní kříž ten postavil. Zhroziv se mé otázkou odpověděl: Pro všechno na světě neučinil bych toho. Zde stávala kdysi tvrz k ochraně Kartuziánů, dílem proti nápadům pověstného poblouzníka Mandriša, dílem proti Reformovaným, kteřížto za dob váleč náboženských ve Francii „Religionaires“ (religiónér) nazýváni byli. Ať za dvacet minut cesty od této jehlanové státi přijeli jsme k prvním tunelům, s nimižby ale co do délky mnohých ze souborů jeho na Semerinku závoditi mohl. Úboží je zde náramně úzké. Mrtvý Guyer a stála, skrze kterouž tunel vede, zcela je vyplňuje. Pátlime-li před sebe, zdá se nám tu konec světa býti; za námi pak strní ohromné

hory, v jichžto roklínách sněh i v letě neroztáhl. Dostihli jsme již výše 3000 stop nad hladinou mořskou, a našli jsme se v hrůzotvorné lesnaté poušti, o které platí slova: „Ře se ani neote, ani neseje, ani jméno Boží nevzhová“. A přece jest poušť ta tak krásná, tak půvabná. Cesta, která nás byla od St. Laurent du Pont-u až sem vedla, jest pro jedoucí velmi nebezpečná. Řadyhť tůh jen dosti málo stranou ustoučil, může nejvšestší nestěsti se státi. Časté nehody, jež se tu stávaly, přiměly představenstvo obce St. Laurent du Pont-u k zvláštním policejním předpisům. Takové předpisy nalezají se ve všech hostincích tistěné; dle nich dovoluje se toliko známým a spolehlivým vozákům, jenž nad to dobrými vozy a koňmi opatřeni jsou, cizince do kartouze voziti. Na řádné zachování těchto předpisů dohlíží četnictvo s velikou přísností. Řadyž jsme byli z Woiron-a po čtyry a obsud po tři hodiny neustále do kopce jeli, stáli jsme ve výši 3136 stop před — velikou kartouží. Co mám o poloze tohoto kláštera říci?

Chateaubriand (myslov: Šatobrian) vyjádřil se o této kartouzi velmi trefně, že jest oním vznešeným místem, odkud lze slyšeti poslední hluk se země a první hubbu s nebe. *) Zbožní obyvatelé kartouze, vysokou polohou kláštera svého takřka od země odloučení jsouce, mají dojísta mnohem blíže do nebe. Jeden z nich

*) D'ou l'on entend les derniers bruits de la terre et les premiers concerts du ciel.

pravil kdysi žertem, že pro kartuziána není žádného očistce. Nestojí-li prý za mnoho, přichází do pekla, a byl-li hodným, letí prý dříve jeho zrovna do nebe. (Při posledních těchto slovech hvizdnul a olázał prstem vzhlůru).

Nežli ale čtenářům svým kartouzi popisovati počnu, zavědu je ještě až ku konci pohor-
ského údolí a upozorním je tam na některé děje-
pisné události. Zanechavše klášter vpravo na
úpatí nebetýchých skal, stoupejme ještě dobře půl
hodiny cesty pořád výše až k místu, odkud ne-
možno dále jíti. Tu jest svět skutečně zabedněn,
ne-li deskami, tož skalinami; jestli to místo, z
něhož není vykoupení. Na nejzadnější konci
tohoto úžlebu stojí ve stínu stromovém na skále
kapla sv. Brunona. Nápis nade dveřmi zní
takto: „Zde jest místo, na kterém sv. Hugo,
biskup Grenobleš, viděl Boha, an stánek dů-
stojný sobě zakládá.*) Dle zjevení, jakéhož se
dostalo sv. Hugomu, měli totiž kartuziáni zde
přibytel sobě vystavěti. Místo toto mělo se státi
kolébkou řádu kartuziánského. Uvnitř kaply spa-
tkuje se socha představující sv. Brunona klečícího
před Ježíšem a před pannou Marií. Stěny o-
zdobeny jsou obrazy soudruhů a prvních žáků sv.
Brunona, jakýmiž byli: D. Hugo, D. Stephanus
Diensis, B. Landuinus, D. Stephanus
Burgensis, F. Guarinus, F. Andreas. Nápis
jeden praví, že kapla tato původně ze dřeva
zbudována a teprve r. 1820 z kamene vyšta-

*) Hic est locus, in quo s. Hugo, Gratianopolitanus epi-
scopus, vidit Deum sibi dignum constituentem habita-
culum.

věna byla. W kaple té nachází se oltár, na kterémž misse sw. sloužiti se může; jsou w ní také dvě veliké stolice pro bratry a jedna malá pro převora. — Na pravé straně kine se ze stěny silný pramen převýborné vody; nazýván se pramenem sw. Brunona. Tuto chceme poněkud obpočinouti a dějepisnými zpomínkami se obráti.

Sw. Bruno narodil se r. 1048 w Kolíně nad Rýnem. Přijed za mládí svého do Remesse (Rheims), vzdělal se na tamější proslulé škole, jakož i později na školách Pařížských. W Remessi stal se během času kanovníkem a školařem, hodnost to, se kterouž péče o školy spojena jest. Co školařství řídil obzvláštně školu w Remessi, z něžto nápotom sloužiti mužové vycházeli. Tať byli n. p. kanovník Dbo, pozdější to papež Urban II. a šhoro jmenovaný sw. Hugo, biskup Grenobleš, žáky sw. Brunona. Na církevním sněmu w Autuně vystoupil Bruno co žalobník proti arcibiskupu Manassešovi, jenž simonii arcibiskupského stolce se zmocnil. Není přirovnáno, co asi vlastně přimělo Brunona, že se světa zcela odtekl a na pouští jediné o spásu duše své pečoval. Někteří spisovatelé praví, že jej k tomu vedla jeho zvláštní náklonnost k osamělému životu; jiní se domnívají, že úpadek církve pod Manassešem tať hluboce ho dojal. Kartuziáni ale sami udávají za příčinu onen strašný přiběh, jenž prý se sběhl při smrti jistého doctora. Přiběh ten, jakoli strašlivý, míníme tuto čtenářům svým vypravovati.

Jednoho dne umřel proslulý Docteur písmá, jenž pro svou výmluvnost kazatelskou a pro

svůj, jak se zdálo, svého život všeobecně účty a vážnosti požíval; ano pravil se, že byl Brunonovým přítelem. Za toho času byl ve Francii obhčej, který v některých krajích Itálie posud se zachoval, nositi mrtvé ku hrobu v otevřené rakvi. Mezi tím tedy, co knězstvo nad zemřelým hodinky se modlilo, pozdvihl prý se tento při slovech: „Odpověz mi, jak veliké mám nepravosti a hříchů, nepřesleditelnosti a provinění ulož mi“ a zvolal: „Spravedlivým soudem Božím obžalován jsem“. Držáno ho nyní za zdanlivě mrtvého a činěny rozličné pokusy, přivésti jej opět k životu, avšak darmo. Bohť se obložil na příští den; než tu prý zemřelý opět zvolal: „Spravedlivým soudem Božím souzen jsem“. Bohť tedy opět obložen byl. Zteřtého dne prý ale zemřelý při těchto slovech ztěl strastlivým hlasem: „Spravedlivým soudem Božím zatracen jsem“. — Ze-li přiběh tento pravdivý čili nic, o tom již mnoho psáno od rozličných spisovatelů; považuje se obhčejně za pověst, která asi dvě století po smrti sv. Brunona povstala. Tomu však odporuje podání, jež se o přiběhu tomto mezi kartuziány z nejprvnějších dob řádu jejich zachovalo a kteráž roč události (1082) jakož i jméno onoho doctora (Ramon Dioces) výslovně udává.

Dpusťme svěť, žil sv. Bruno po nějakou dobu co poustevník u Saisse-Fontainea (Ses-Fontén) v diocése Rongersté; pak je odebral ku svému žáku sv. Hugonowi, biskupu Grenoble-skému. Hugo vyřádal Brunonowi a soudruhům jeho za bydlisté poustě „chartreuse“ a sám ho

tam zavedl. Tuto tedy, kde nyní stojí kapla
 sv. Brunona, stávalo první sídlo kartuziánů.
 Po čtyřech letech — 1088 — musel ale Bruno
 zamilovanou poustě tu opustiti. Vhmalh žál
 jeho, papež Urban II., povolal ho totiž do Říma,
 chtěje by mu v důležitých záležitostech církevních
 přispíval radou svojí. Prozatím křbil malou
 obec kartuziánskou Toskáneu jmenem Landuin. Aťšak
 nedolatelnou mocí i žitostí osamělému puzer,
 opustil Bruno brzy dvůr papežský a založil v
 Kalabrii kartouzi „della Torre“. Důtud psal
 Raoulowi, probosťtu Remešskému, krásný list, s
 jehožto obsahem čtenáče své seznámiti chceme.
 Znáš takto:

„Ctihodnému Raoulowi, probosťtu Remeš-
 skému, na důkaz upřímné lásky, pozdrav od Bru-
 nona. Poslal jsem ti nedávno po spolehlivém
 jinač poslovi list; co se s ním stalo nevím;
 tentokrát posílám jeduoho z bratří, abych Tě
 upokojil ve Tvé o mne starosti. A abych nezdál
 se lhostejným i útlému soucitu, jež na blahu
 mém bežeš, oznamuji Ti, že co do zdraví těles-
 ného nemám, čehož bych sobě přáti mohl (dejž
 Bůh, by totéž platilo i co do zdraví duše). Mám,
 co časných věcí se týká, úplně spoložen a prosím
 prozřetelnost, aby rozetřela nade mnou milosrd-
 nou ruku svou, aby napravila mramotné křeč-
 kosti a nasytila horlivost mou o duchovní statky.
 Usadil jsem se na hranicích Kalabrie v poustě
 od každého lidského obydlí dosti vzdálené. Tu žiji
 s několika řeholníky, bratry svými, mezi nimiž
 někteří vynikají vědomostí. Překrásná jest poloha
 našší poustě; vzduch je čist a zdrav. Daleká

rovina jest vůkol horami obkličena a zelenými lučinami a květnatými luhy pokryta. Žal bych Ti měl popsatí rozložitý pohled na pahorky jedny druhé přerušující, na čerstvé, stinné doliny, na prameny a potoky krajinu probíhající, na zahrady ovlažované malými průtoky, na stromové nesoucí nejkrásnější ovoce! Můžeš nač problém: proč tak dlouho u popisování těchto věcí? . . . Všechné uznávám, že divné tyto krásy přírodní rozveselují a občerstvují ducha našeho, když zachovávali jsme přístné tehdy a mnohým cvičením duchovním byl ochabl a zemdlel. Je-li člověk rozběhán napnuto, ochabne a stává se ničemu. Čenu prospěchu a slabosti, jaké plynou ze života osamělého a mlčenlivého, doveďou jen ti posouditi, jenž je seznali vlastní zkušeností. Zde odměňuje Bůh práce bojovníků svých pokojem, jehož svět nezná, a milostí ducha svatého . . .“

Bruno zemřel v Kalabrii r. 1101 a byl za svatého vyhlášen Leonem X. r. 1514.

Opustivše kaplu sv. Brunona, přicházíme zpáteční cestou asi za čtvrt hodiny k jiné kaple uprostřed hustého lesa stojící a kaplou P. Marie a casalibus nazvanou. Slovo „casa“ znamená latině a vlastně: dům, domek.

Když se totiž byl počet kartuziánů rozmnožil, zbudovali si tu malé domky, v nichžto žili co poustevníci. Mezi těmito domky vystavěli také nadzmičenou kapli; obtud lze vysvětliti jméno její. Kaple tato jest dosti velká a pěkná. Hlavní obraz představuje hornatou tamější krajinu s kaplou sv. Brunona; dále na něm viděti sv. Petra, kterak kartuziánům láže. Podnět

k této malbě dalo bez pochyby vidění některého kartuziána. Nad oltářem nalezá se socha panny Marie s Ježíškem; obšoupena jest dvěma anděly a má nápis: „Zdrávas matko milosti, nádeje málomyslných, zdrávas, učitelko ctnosti, zdrávas cesty pravého života, zdrávas blažená nebes královno!“ Vpravo oltáře stojí socha sv. Brunona a v levo sv. Jana Křtitele. Vákol po stěnách lze čísti celou litanii loretanskou, a v malbách objevují se vřsude čtyry písmeny MARJ, tvořící jméno „Maria“, kteréž vřselijal protkáno a korunou ozdobeno jest. Zdá se, že kaplu tuto cizinci co poutní místo často navřstřevují. Mimo jiné zbožné dary viděl jsem tu též dva epanlety (náramky), kteréžto tam byl obětował francouský jeden důstojník, a sice, jal zvláštní nápis dořvědčuje, následkem slibu, jejž byl n ždi Sebastopolských učinil.

Místo, na kterém prvni kartuziáni přebýwali a kde za nassich dob kapla p. Marie stojí, bylo později za nevhodné uznáno. Časté swalování se skal, laviny či spousty sněhu a sesouvání se země činily delší pobyt kartuziánů na tomto místě nebezpečným. Dějiny řádu kartuziánského *) vypravují, že za pterora Gaigno-a r. 1133 vřsedky chýže až na jedmu lavinou zashpány byly; šest mnichů a jeden novic pohrobeni jsou pod spoustami sněhu; dwadctého dne byl jeden z nich ještě živý vyhrabán. Za přčinou těchto nebezpečí vystavěli si kartuziáni celý své na onom místě, kde nyní velká kartouze stojí. Za sv.

*) Brevis historia ord. Cart. in Mart. C. A. VI. 163.

Anthelma, sedmého přemora řádu, a později přispěním nábožné Markéty, vévodkyně Burgundské, byla kartouze tam, kde nyní stojí, vystavěna a během času znamenitě rozšířena. Ale ve stoletích následných zastihla klášter mnohá těžká pohroma. R. 1320, 1371, 1474, 1510, 1562, 1592, 1611 a 1676 vyhorel. Požár r. 1562 hlade se za vinu jakkému baronovi des Abrets.

Bo vyhorení r. 1676 dal Dom Masson, přemor a generál kartuziánský, klášter v nynější podobě jeho vystavěti. V čas revoluce byly řeholní ve Francousku vyždviženy, a tudíž museli i kartuziáni dům svůj opustiti. Někteří z nich uchýlili se bezpochyby do svého domova, jini do kartouze Porte-Dieu ve Švýcarsku a na jiná místa. General řádu Geoffroy (Bohumír) táhl do Říma, kdežto 1801 umřel.

Jediný toliko bratr směl v kláštere zůstat. Byl to bratr Anthelm, jenž zastával stromný úřad vrátného, a právě snad tomuto úřadu měl dělovati, že s ostatními spoluobraty kláštera opustiti nemusel. Zelikž totiž revolucionáři neměli chuti, věsti zde kartuziánský život, světili klášte prázného kláštera jmenovanému bratru. Anthelm byl tu tedy sám pánem (solus dominus), a sice ohledem na výsokou polohu bydlivě svého nejvyšším pánem (solus altissimus). Žil tu a stánu se stromy lesů, jimiž se všech stran obklopen byl. Anthelm byl již ve mládí svým do kartouze vstoupil, a býval po dlouhý věk na tomto místě modlitby a samoty; vlasti jeho na pouští této zespědivěly a vrážky rozryly tvář i čelo jeho. Byl jediným toliko svědkem zbožné

republiky kartuziánů, jejichž truchlivé osudy cizím namoštěwocatelům s bolestným srdcem rozkládával.

Pozemky kartuziánů, pozůstávající ve velkých lesích kolem kláštera, přewzal stát — jak i v jiných podobných případech — se stávk. Knihovna přebohatá na rukopisy a vzácné knihy byla do Grenoblea přenesena a tam s knihovnou městskou spojena. Obsahovala pouhých rukopisů — 489. Nejznamenitější mezi nimi byly: Veliká bible v archovém formátě, ohrášená drobnomalbami z 10. století; jiná bible s rytinami slovo hebrejských; čtvero ewangelistů, rukopis ze 12. století; známky té knize Tobiasšově, té knihám Judith, Esther a mnoho jiných. Ba ani hlavního oltáře ve chrámu kartuziánském neponecháno; přenesen byl, jak s wřchou řečeno, do katedrálného chrámu Grenobleského. R. 1816 dáno kartuziánům dovolení, za kterého opět do kláštera svého wrátiti se směli.

XI.

**Popisání veliké kartouze. Dom Baschal. Přemox
a general řádu Dom Charles (Karel). Přísný
život kartuziánů. Náměšlůna u Dom Bernardina.
Vřbitov. Sál kapitulný. Matutinum (ranni mod-
litba) a mše sv. u kartuziánů. Bápisy.**

Podarŕse stručný popis historie proslulé ko-
léřky přísného řádu kartuziánského, přikročíme nyní
tu popisování kartouze samé. Co mám říci, a
osamělém tomto samostatnu a zbožných obyvatel-
ských jeho? Vřbourně kartouzi vyplíčí básník fran-
coustý slovy, jež tuto v překlade podáváme:

Toť místo poklidu a lásky jest,
Kam neodváží se zlá nezbednost,
Své vražedlné rámě vnést,
Strach tajný poráží zde podlou zlost.
Ty nebetyčné skály strmých hor
Jsou všemu zlému mocný na odpor.
To místo zem jest v pravdě nad zemí;
Hle nesmírnými každé se strany
Je otočilo nebe stráněmi,
By slytly v boji mocné obrany.

Veliká kartouze má skutečně velmi zname-
nitou polohu. Povznáší se přes 3000 stop nad

hladinou mořskou a jest co úžtý. Měb mezi nebe-
tyčné hory taločka zaklinována. Pro vysokou
polohu svou má také studené ponebí. V zimě
napadne tu mnohdy sněhu až 14 i 15 stop zvršše
a v měsíci květnu nacházejí se ještě ve mno-
hých dvorech kartouze na dvě sáhy vysoké spoušky
sněhu. Poloha kláštera nepřipouští, aby slunce
vhodněji působiti mohlo.

Kartouze sama v sobě jest ptemotilé sta-
vení. Má zajiště mnoho dvorů, pět věží a
dvěje hodiny věžní. V pravo a v levo hlavut
brány, kterážto věžičky zamknuta bývá, viděti
sochy blahoslavené Panny Marie s Ježíškem a
sv. Brunona. Rozvonil jsem u vrat. Bratr
latk otevřel; i vskočil jsem na veliký dvůr, na
němžto se nalézají dvě laskny zásobené vodou ze
shůry jmenovaného zřibla sv. Brunona. Dvůr
obklopen jest staveními na dvě patra vysokými,
jimžto dána jsou jména: Dvůrany Francie, Ita-
lie, Burgundská a Německá; sloužívaly snab kdyt
za obydli panovníkům jmenovaných zemí, kdy-
koliv kartouzi námořtívou svou poctili. Dostav
se tímto dvorem do kláštera samého, odebral
jsem se k Dom Paschalovi, jemuž co koadju-
torovi přináležti cizince přijímati. Dom Paschal
poznal mne co dávného známého. *) Uvítav mne
přátelsky pravil ke mně: Zůstanete u nás, není-
liž pravda? Slovy těmito mluvil se mne tázati,
zda-liž bych se nechtěl státí kartuziánem. Z od-
větil jsem jertem, že necení vysokou modlitby

*) Připomenouti zde slušuo, že jsem velikou kartouzi dvakráte
navštívil, totiž r. 1861 a 1865.

kartuziánů. Žádal jsem ho totiž před několika lety, aby se za mne modlil, by mne Bůh povolal do řádu kartuziánů. Řekl jsem tedy, že sice předpokládám, že se za mne modlil, avšak že se mi posud povolání toho nedostalo. Dom Baschal pravil na to s úsměvem, že modlitba o všem nespomáhá těm, kteří duchu sv. odporují. I řekl jsem mu dále, že já již mnichem jsem a že se počítám do čtvrté třídy mnichů, o nichžto sv. Bernard říká: Do čtvrté třídy náležejí mníši, jenž slují „toulaví“ (gyrovagi); tito bývají po celý čas života svého v rozličných zemích tu v tom, tu v onom domě po tři neb čtyry dni pohostinni, vždy přecházejíce a nikde stáli nejsouce.

Dom Baschal zavedl mne k Dom Charles-ovi, převoru kartouze a generálu řádu. Tento mne pozdravil v řeči německé; avšak nejša zběhlý v řeči té, počal ihned opět francouzsky mluvit. S potěšením připomínal si jistou píseň, kteroužto byl před několika lety ve Widni přimši své zpívatí slyšel. Byltě dříve převorem kartouze v Pavii. Co generál nemá žádného odznaku, jímž by se lišil od bratří svých. Obstraní-li se generál od kláštera dále než na hodinu cesty, bývá se svého úřadu sesazen. — Zdržel jsem se v kartouzi den a noc a měl jsem příležitost, obdivovati krásný život zbožných obywatelů jejich.

Do kartouze přicházívá v letech přemnoho cizinců. V měsících máji, juniu, julu, augustu a septembru bývá tu každodenně 100—200, o slavnosti Marie Panny na nebe vzaté na 500 cizinců. Do roku čítá se jich průměrem 20 až

30.000. Všichni dostávají za levnou náhradu v klášteře byt a stravu. Ženy, jimž přístup do kartouze nikdy se nedovoluje, docházejí opatření ve stavení, kteréž k tomu účelu zvlášť vyděláno jest a kteréž nedaleko kláštera se nachází. Nějakého hostince neb podobných budov blíže kartouze není. Cizinci zdržující se v klášteře musejí zachovávatí jistý denní pořádek. Okolo osmé hodiny dávají se jim ve zvláštních večeřadlech snídani (v neděli a ve svátek o půl sedmé hod.), oběd bývá o 12 a večeře o 7 hodinách. Strava jest kartuziánská, t. j. jen v poslních jídlech používají. Hustá polévka s chlebem, ryži a zeleninou; pokrmy z vajec, řepa, škr, ovoce, chléb, voda a víno tvoří celou hostinu. Když jsme jednoho dne jedli, stál Dom Baschal u stolu a pravil: Tak asi vypadá oběd kartuziána. Kartuziáni berou za wděl stravu tuším ještě skromější. Čtyřikrát za den okazuje sluha cizincům vnitro kláštera: Kostel, kapli, stá kapitulnou atd. Při tom však není dovoleno v chodbách klášterních hlasitě mluvit.

Přemelišá jest budova klášterní: má přelouhé chodby a tři dvory, z nichžto jeden jest zároveň hřbitovem kartuziánů. Ku chodbám přistaveny jsou byty kartuziánů. Každý kartuzián jest majitelem domu a domácním pánem pro sebe. Má ve svém domku dvě světničky, bílou a malou zahrádku. Jeden newidí do přibytí a do zahrady druhého. Takovýchto domků načítal jsem po jedné straně chodby klausurné 17, celkem pak jest jich, asi 40. Kostel, kapli, refektář atd. nalézají se u vnitř kláštera dvojitou výřkou

zbl obehnaného. We weliké kartouzi žije as 40 kněží, 30 bratří a mnoho světských služebníků. Co do národnosti jsou Francouzi, Wlašši, Španělé, Holanďané a Němci. Čelánek řádu kartuziánského jest po první měšce postulátem (žabatelem); po ten čas nosíwá světský swůj šat a konáwá wšední cwičení. Obstojí-li, dostane bílý habit se škapulkem a černý plášť, a stáwá se nowicem. Po roku w nowiciátu stráweném skládáwá sliby jednoduché (vota simplicia), a sice na tři léta. We běhu těchto tří let nesmí sám wystoupiti, awšak propuštěn může býti. Po třech letech připoúští se ku skládání slibů slavných (vota solemnia), kterýmiž stále k řádu wázán býwá. Při skládání slibů slavných obkládá také černý plášť nowiců. Kartuziáni i bratři laikowé nosí habit z hrubého, bílého suťna a mají woušky. Šat oblatů, t. j. kandidátů stavu bratří laiků, jest hnědý.

Kandidátů, kteří každoročně w kartouzi se přihlašují, býwá průměrem 50—60. Awšak — mnoho powolaných — ale málo wywolenných.

Kartuziáni jsou anachoréti a cenobité zároveň, t. j. bydlí co poustevníci we tvrhách celách kjiíce při tom zároveň společně w jednom klášteře. W určité hodiny we dne i w noci shromáždňují se w kostele ku wykonáwání společných modliteb a ke mši swaté; mimo čas ten wšak mají zaměstnání modlitbou, rozjímáním, studowáním a ruční prací. Každá hodina má své určité zaměstnání, ob něhož kartuzián odchýliti se nesmí. Takéž nesmí navštíwiti souseda svého,

nemá-li k tomu zvláštní příčiny. We wssedni den jidáwá sám we své cele; pořm se mu podáwá zvláštním otworem z bytu jeho na chobbu klášterní wedoucím. Tímto otworem opatřuje si též knihy, léky a jiné potřeby, o něž listem žádá, napsaw naň, čeho mu třeba. Wstet tento ode-
wzdatwá sluha představenému. Každý kartuzián nosí cilicium (žlučené roucho). Masa nesmí nikdy požíwati. Půst u kartuziánůw trwá od 14. sept. (poměšsent sw. kříže) až k Welikonoci; po tento čas smí se kartuzián toliko jednou za den nasytiti a nepožíwá ani mléka, ani majec. Jen w neděli a we swátek a w den pohřebu některého bratra stolují společně w refektáři, při čemž wssat mlčení ruffeno býti nesmí; jednou w témbni wy-
cházívají si do okolí klášterního procházlou, při nížto bratrské rozhovor wěsti smějí.

Sw. Frantisek Saleský nawštíwíl jednou s Petrem Ramem, biskupem Welenským, tuto kartouzi. Wtročím do cely zbožného a moudrého kartuziána přetwapen byl těmito slowy na stěně napísanými:

Oh starosti jsi slablou oblevou,
Jsi milým swětlem w tuhé temnotě;
A kdožkoli se mrhne w náruč twou,
Své blaho najde w tiché samotě.

S dovolením generála Dom Charles-a šel jsem projíti chodbami ano i kartuziána jednoho nawštíwiti. Nade dveřmi cel kartuziána našel jsem mnoho nápisů, z nichžto některé čtenářům tuto w překladu podám.

Žal úzká jest brána vedoucí k životu a málo jich vcháztí skrze ni.

Sleďte Boha, a duše vaše nalezne poklidu.

Kdo neobtěžne se všeho, co má, nemůže býti učenníkem mým.

Pane, miloval jsem ozdobu domu Tvého.

Blahoslaveni, kteří žijí a lačnějí po spravedlnosti; neboť nasyceni budou.

Pane, bez Tebe ničeho — všecko v Tobě.

Proč jsi sem přišel? proč opustil jsi svět?

Vejde člověk do domu věčnosti své. V každém okamžiku stojím u prahu věčnosti.

Trvanost nad marností a všecko marné jest.

Blažená samota! samotná blaženosti!

Chceš-li života věčného dojti, pomrhně světem.

Vstoupil jsem do bytu kněze kartuziána Dom Bernardina, Němce to, jenž asi třicet let starý, pět let v klášteře žije. Představoval jsem si ho co zasmušilého, přísného muže, a domníval jsem se, že mi vážné rozjímání o smrti, o posledním soudu a o podobných pravdách bržeti bude. Mýlál jsem se. Přijal mne velmi přátelsky a s usmívanou tváří. Zasmile jsme jeden druhého pozdravili a několik slov spolu promluvíli, seznal jsem ihned v Dom Bernardinovi velmi veselého společníka. Jestli sám také veselý myslí jsem, našel jsem v Dom Bernardinovi muže dle srdce svého. Musel mi popisovati celý život kartuziánů. Když jsem se

jal žloutati, jak tvrdé lážko má, zasmál se srdečně. Vože to skládá se ze slavníka, z polstátka a z houně. Staňte se také kartuziánem, pravil mi Dom Bernardino žertem. My máme nejklidnější život na světě; zaměstnáním našim jest milý Pán Bůh, a mimo něj není nám práce do celého světa. nejsme tak hrozni, jak o nás ve světě prohlásují; život náš není tak děsný, jak se obvyklejné ve světě líčívá. Dom Bernardino ukázal mi celé obydlí své; pozůstával ve dvou světnicích, z nichž mu jedna za pracovní a druhá za ložnici slouží. Stůl, stůl, dvě židle, postel a skříň na knihy, a to všecko velmi jednoduché, tvořil nábytek jeho. Bránu ležel na sto'e rozemčen veliký smazek kteréhosi otce církevního, a Dom Bernardino ukazoval mi mezi knihami svými též německé vydání spisů sv. Alfonsa Rigueriho. Zavedl mne také dolů do své dílny, kdežto mi ukazoval hranici dříví, křa: Tato dřeva jsem si již pro přišší zimu rozštípal; až budete kartuziánem, můžete také býti svým vlastním dřevostěpem. Smál se, když jsem mu odvětil, že dle církevních zákonů klerik dvou beneficí zároveň míti nemá. Po té mne vedl i do zahrádky své aš deset trošů blouhé a tolikéž široké a tak vysokými zděmi obehnané, že mile slunéčko do ní při nejlepšší vůli sotwa několik paprsků denně vysíláti může. Nevsim, lze-li Dom Bernardinu kdy zptívati:

Mám to náš zahrádce růži,

Mám již ji tam dvě léta;

Žal mile se jaro vrátí,

Ona pělně vykvěta. (Ramenický.)

Smál se, když jsem mu řekl, že se mi zahrádka jeho zdá býti Salamounovou „zahrádkou uzavřenou“ (hortus conclusus). — Mezi tím bilo vssal pět hod.; Dom Bernardino přestal mluvit a stáhnul kapuci přes hlavu. Poznal jsem, že se přiblížila hodina mlčení, dal jsem mu tedy s Bohem a vzdálil jsem se.

Žalo o Trapistech, tak i o Kartuziánech toluje ve světě přemnoho mylných důminek. Představujeme si Kartuziána obvyčejně co pťsného zasmušilce, zhlstějícího mnicha, a hle, vssični Kartuziáni, jež jsem se znáti naučil, byli pťmětiroi, velmi veselí lidé. A proč by také neměli býti veselé myslí, majíce klidné svědomí? O Kartuziánech vypravuje se mylně i ve mnohých knihách, že na potkání pozdravují jeden druhého slovy: „Memento mori“ (pamatuj na smrt), že spávají v rakvi své atd. Nic jsem u nich z těchto strašných věcí nemohl ani neslyšet.

Zašel jsem si i na hřbitov Kartuziánů; generálové řádu pochovávali se na něm na pravé straně, ostatní bratři paľ na levé.

Na hrobech prvnějších nalezají se kříže kamenné s nápisy; na těchto křížích přewěné. Nejstarší kámen náhrobní znamená je letopočtem 1388. Náhrobel generala Dom Masfona, stavitelce nynějši Kartouze, má letopočet 1703. Poslední generál před vyháněním Kartuziánů v čas Francousské revoluce, umřel r. 1791. A jednoho z těchto hrobů, jenž čerstvým křtím ozdoben byl, klečel Kartuzián modle se. Byl to Dom Paschal, jehož jsem nechtěl z pobožnosti vytrhovati. Či pozůstatky chorvá hrob tento?

Před několika lety umřel velmi zbožný Kartuzián Dom Juan, bývalý spolunovic Dom Paschalův. Muž ten konával více, nežli mu třeba činiti ukládala; spával vždy na pouhé desce, postlval se velmi přísne, slovem velmi tuhou život. Ale posty svými a jiným přísným cvičením dočínal se nebuhu žaludečného, jenž mu napotom přisobil velmi bolesti. Všechny tyto bolesti snášel však s podivuhodnou trpělivostí, věda, že utrpením dobytí lze radosti nabýti. „Buď trpěti nebo umříti“ bývalo také jeho heslem. Když před smrtí bolesti ty byly dosáhly nejvyššího stupně, i tu ani nezasténal; líbaje často svatý kříž molával: „Bože můj! jať dobrotivý, jať milosrdný jsi!“ Věsil se bolesti jeho poněkud ulevily, domníval se, že jej Bůh opustil a šel jen tentráte, když v srdci žádné lítosti nad hříchy svými necítí. Často říkal: Smrt jest tať blízká a já necítím žádné lítosti! Můj Bože, poptej mi daru slzi a pravé bolesti! — Sešel svatou smrtí ze světa, pochován jest Dom Juan v nadzemním hrobě, kteráž Dom Paschale každodenně namoštěňuje a čerstvými květinami krášlí.

Ku hřbitovu přistavena jest kapla, ve kteréž za zemské Kartuziány obyčejně zádušní pobožnosti konány bývají. Nadě dvěma kaply této viděti umřelí hlavu s kápí kartuziánskou. — Pamětihodna jest i kapla, jižto král Ludvík XIII. vystavěti a přenášeruč ozdobiti dal a kteráž za tou příčinou i jeho jméno nese. Přehodná byla vždy i knihovna Kartuziánská; polady její však přestěhovány do knihovny města Grenoble. Ný-

nejší knihovna čítá na 6000 svazků; bohosloví, lékařství, dějepis, přírodovědy a jiné obory vědecké jsou tu zastoupeny. —

Pozoruhoden jest i sál kapitulný. Zvotí veliký čtverohran a stěny jeho ozdobeny jsou podobiznami všech generálů řádu kartuziánského. U každého nalezá se heslo, jakž si byl který za života obral. Jeden generál měl heslo toto: „Jelikož člověk jest hříšníkem, trestej ho, jelikož jest člověkem, smiluj se nad ním!“ Poslední generál, Dom Juan Baptista Mortaise, má pod obrazem svým tento nápis: „Nejptišnější soud čeká těch, jenž představeni jsou“. Pravda tato ho tiskm přiměla, že složil nejvyšší důstojenství řádu svého a co přewor do kartouze u Parme ležící se odebral. Mimo to widěti w sále tomto přeweliký obraz představující blouhou řádu Kartuziánů, kteřížto se stali kardinály, arcibiskupy, biskupy a mučedlníky. Největce mučedlníků měl řád ten w Anglii za Zindřicha VIII. W jedné chodbě widěl jsem wyobrazeny všechny kartouze, kteréž kdy we světě byly. Čtalo se jich zajiště za času rozkvetu jejich na tři sta; nyní jest jich pouze osmnáct a ponejvíce we Francii a w Italii. W rakouských zemích býwali Kartuziáni w Řálovu poli u Brna, w Dolině, w Zičíně, w Praze, w Zaječtín, w Geirachu atd.

Chrást veliké kartouze neposkytuje nic zvláštního a jest, jak se mi zdá, mezi všemi kostely Kartuziánů, jež jsem widěl, nejchudší. Nachází se u prostřed kláštera a není veliký. Stěnou se dělí we dvě části, z nichžto horní pro kněze, dolejší pro bratry laity určena jest. W obdělení

větším, které pro kněze ustanoveno jest, stojí hlavní oltář s vyobrazením blahosl. Panny a Ježíše, před nimiž sw. Bruno klečl. Oddělené bratři laiků má dvě oltáře, z nichžto jeden sw. Janu Křestiteli, druhý sw. Bruno-novi zasvěcen jest. Každý oltář má sedm svíců, a před oltářem hlavním stojí čtvero vysokých kandelabrů.

Bylo právě 10 $\frac{1}{4}$ hodiny v noci, když bratr laik na dveře celý mě zaklepal a mne k matutinu (jitřní) budil. Kartuziáni šli jak obvyčejně o 7 hodinách spát a teď i je bratr laik budil. Když se byl každý ve své cele matutinum a laudes hodině Marianských pomodlil, odebrali se všichni na znamení zvonem dané do chrámu k matutinu hodině denních. Nalezal jsem se na pavlači určené pro cizince a blábol jsem se dolů na Kartuziány. Bylo to uchvacující divadlo, když k 11. hodině tehelníci tito co duchové, každý lápi přetahnutou maje a lampičku v ruce drže do chrámu kráčeli a ve stolicích kůru místa svá zaujali. Tmavé prostory chrámové, bílý šat Kartuziánův, zdoluhavá jich chůze, zářící světlo lamp jejich — všecko mne mocně dojmalo. Zasednuvše na svá místa, modlili se potichu krátkou připravenou modlitbu, načež počalo matutinum.

Co zní to z kaply noční hodinou
Tak velebně a vážně krajinou?
To bratři jest posvátný sbor,
Zpěv je poznáší nad obzor.

Nikdy a nikdy nespýšel jsem hodinky tak vážně, pomalu a důstojně se modlití! První

lešce prvního nořturnu práwě počala a na wěži udeřilo půl dvanácté; trwalo tedh jeden nořturn málem tři čřwrti hodinų. Poněwadž Kartuziáni při čřwálách komemorace čili připomínky o sw. Brunonu, sm. Janu Křestiteli, sm. Jozefu a jiné modlitby řikají, trwalo matutinum se čřwálami až le třem hodinám. Po hodinách ukládají se Kartuziáni opět na dvě hodinų; později shromáždují se w určitou dobu we chrámu ku mši sw., kteréžto řsem takéř obcowal. Kartuziáni byli .tu we swých stolicích; při oltáři stál toliko sloužící kněz. Při obětowání a při oněch částech mše sw., kdežto zapotřebí jest knězi nějaké posluhy, přistoupil jeden z Kartuziánů k oltáři, zastáváje službu ministranta. Kněz zapěl Gloria, Kredo, jež pař Kartuziáni, nemojíce w jádném swém chrámě warhan, společně (we sboru) zpíwali. Epistolu i Ewangelium čtli dva Kartuziáni u pultu; onen, jenž čel ewangelium, měl řstolu napřič přes bedra přepásánu. Při slowech: Incarnatus est (člowěkem učiněn jest), při pozdwihowání a přijmání položili se wřřični we swých stolicích na twáře swé a w tomto položení ostali tak dlouho, až Kartuzián ministrující dal znamení zalpnuřtin nahou na dlažbu. Mimo to přistoupili při pozdwihowání dva Kartuziáni k oltáři držíce rozženě weliké swíce. Pořutowání oltáře nedálo se jař u nás knězem sloužícím mši swatou, nřbrž řiným Kartuziánem, jenž dle francouřského zpřřřobu řabitelnici welmi wysoko takřřka wřřazowal. Po posledním ewangeliu odebrali ře Kartuziáni mlčky do swých cel.

Obcowal řsem též tiché mši sw., jižto Kar-

tuzián sloužil. Sněž i přisluhující Kartuzián stáli při introitu či v chodu sobě naproti až do Confiteor, jeden na pravé straně, kde se čítává ewangelium, druhý na levé, kde epistola čítána bývala. Nestylšel jsem žalmu: „Judica“, ačkoliv nebyla mše sw. za cirtové. Při každém „Dominus vobiscum“ obrátil se sněž na mší, kde právě stál. Při pozdvihování rozžehl přisluhující velikou svíci a pokleknul za sněže; při celé mši swaté nebávalo se žnamení žvontem. Zvláštním způsobem činí Kartuzián svou přípravu ku mši sw. a důležitá věc po ní. Polou sedě, polou leže a hlavou o pravé ramě opíraje trvá v rozjímání na stupních oltáře. Možná, že sw. Bruno takto rozjímání swá činíval. *) Stello se mi, že takto následují přikladu swaté Tajicnice Magdaleny, která oplakávala hříchů swé na zemi rozproštěna bývala. Rozdílný ritus čili obřad jest tuším přelícnou, proč cizím kněžím dovoleno není ve chrámu mši sw. sloužiti; sloužit mají ve zvláštní kapli jmenované proto „kaplou cizích“.

Zajímavá jest stará kniha, ve kteréž se nacházejí záznamy Kartouze zapísní. Jest to pevná směsice jmen a myšlenek. Nadšená, nábožnost, láska, srdečná wděčnost za pohostinství Kartuziánů, avšak i lehčomájná netečnost, globa a newěra tu zřejmými slovy projáděna. Uvedu tuto několik zápisů těchto.

Salus Angličan, duchaplný to tuším muž,

*) Nápodobně při sw. František Asiský vždy s rozepjatýma rukama se modlival, tak že se sám kříži podobal.

neměda coš moudřejšího, napsal toliko: Allant à Florence (jsa na cestě do Florence). Stejně duchaplný Francouz napsal pod to: Bon voyage (šťastnou cestu)!

We vysokých horách kartouzi obstupujících nalezá bylinář přebohaté rostlinstvo. Zatký far-
maceut (lékárník) z Lyona, namířil za tou
příčinou kartouzi, a napsal do knihy:

Zda pro bylinstvo v této době
Jsi v tato plodná místa zavítal,
Řež by tě lepší osud uvítal,
Než močnouti tu pět dní po sobě!

Řekl jsem, že místnosti kartouze jsou velice
rozlehlé. De Lombre, ředitel jisté francouzské
pojišťovací společnosti proti ohni, napsal: Dne
8. novembra 1820 přišel jsem namířit zbožné
obyvatele těchto rozsáhlých budov; nechtějí však
bohužel býti pojištěni, leč proti — ohni pe-
řelnému.

Dáma jedna, jmenem Pauline Denante,
napsala do knihy zápisné:

O blažená Kartouze! jak velice jsem se
radovala, tě viděti, tak velice nyní se rmoutím,
majíc tě opustiti.

Stůj zde ještě, ku konci krásná báseň, kte-
roužto jiná dáma v knize té se proslavila:

Wše líbí se mi v tomto klidném místě,
Wše praví mi, že blaze tu lze žít,
Les tmavých, hrozných straně, jež tu žít,
Ty nestraší mne svojí hrůzou jistě!

Los šťastný zdá se Kartuzián mít,
 Jen něčím chladně myslí rozohněná
 A srdce tuhne ve svém toužení:
 Mě stráší jen to věčné mlčení —
 A věš-li proč? — ah, proto, že jsem žena.

XII.

Město Wienne. Světcové a chrámy. Pomník Fi-
 látův. Valence a znamenitosti jeho. Brange.
 Oblouk vítězný. Bitva Římanů s Cimbrů a
 Teutů. Okrouhlice. Sněmů církevních.

Navrátilo se z veliké Kartouze do Voi-
 rona, jeli jsme s nejprvejším vlakem do města
 Wienne. Město toto, které za časů Římanů
 Vienna Allobrogum slulo, leží na břehách řek
 Rhodanu (Rhône) a Jère; že staré jest, dokazují
 pozůstatky mnohých římských staveb, jež v něm
 až podnes viděti. Eusebius, biskup v Cesarei
 Palestinské (od 260—270), uvádí ve svém cír-
 kevním dějepisu také jeden list, který církev
 Wíennská a Lyonská církvím v Asii a Frýgii
 poslali, což důkazem, že mra křesťanská již teh-
 dáž v městě Wienně a v okolí jeho rozšířena
 byla. Povídá se, že prvním biskupem téhož
 města byl sv. Krescens, učenník sv. apoštola

Pawla. Po něm následovali biskupové, jenž z většiny části od církve za svaté uznáni byli. Podáme zde jejich jména, pokud nám známa jsou. Čtvrtým biskupem ve Wienně byl sw. Warus a jeho nástupcem sw. Justus, který za času čtvrtého pronásledování pod císařem Antonínem (178) mučeničskou smrtí zemřel. Po něm následovali tyto sw. biskupové: Florentius († 258), Klaudius ve 4tém století, Mamertus (477), Sychius (490), Amatus (524), Disiderius (608), Laurentius (620), Georgius (669), Radeolus (696), Deodatus (707), Bobolinus (718), Austrebertus (744) a mnozí jiní. Veliké úcty požívali v městě Wienně a v okolí jeho sw. mučníci Ferreol. Co voják šel ve Wienně a přiznal se tam k křesťanství. Stal se přátelským společníkem sw. Sultana z Briande (Brivatum) a když tento mučeničskou smrtí byl zemřel, byl poháněný mistodržitel Krispinus i Ferreola jati, poněvadž tento chrámy modlářské již nenamýšlel a během tím podezřelým se stal. Krispin nutil Ferreola obětovati modlám, a poněvadž tento toho učiniti nechtěl, byl na rozkaz mistodržitele stat r. 304. Křesťanský básník Fortunatus oslavil mučnickou sw. Ferreola těmito verši:

Sloup rovná se mu Ferreolů, jenž ob
meče ránou

Stat co mučení bylo jak perla se štihoště
štihoje. *)

*) Altera Ferreoli par est, qui vulnere ferri,
Munere martyrii gemma superba nitet.

Velmi krásné starověké gotického slohu jest katedrální chrám ve Wienně. Stojí na náměstí, na které 28 stupňů vede. Krásná jest jeho přední strana ozdobená množstvím velikých a malých soch. Lož má 104 kroků délky a 30 žstů. Vlenutí jeho spočívá na 48 sloupech. U hlavního oltáře viděti hrobní pomník Františka Dau-
fina, syna krále Františka I. Krásnými chrámy jsou také chrám sv. Ondřeje a onen Panny Marie „Notre dame de la vie“ zvaný, v nichžto se mnoho mramorových sloupů nachází. Smutné proslulosti dosáhlo město Wienně církevním sněmem, který se tam r. 1311 bržel a na kterém i žádosti mstivého krále Filipa krásného též rytířův Templářských o sv. zem velmi zasloužilých vyžádán byl. Na sta těchto nevinných rytířů bylo ve Francii upáleno, a musel to býti strašlivý pohled, kdy i Jakob Molay, velmistr téhož řádu, statec to 70letý na hranici stál a ohněm se roštěch stran obklopen k Bohu se modlil a nevinnost svého řádu hlásaje život svůj pončil. (To se stalo v Paříži dne 11. března r. 1314.)

Několik set kroků od města Wienně nachází se v hebné zahradě pomník ve způsobu piramidy vystavěný, který lid l'Eguille (jehlou) nazývají. Piramida tato asi 20 stěnicí vysoká a na čtyřech pilířích stojící, jest z perového kamene zhotovena a nemá žádného nápisu. Má se za to, že jest pomníkem Pontia Pilata, vladaře Judejského, který Pána Ježíše židům k usvědčování vydal. Eusebius vypravuje, že Pilát n ešate Tiberia obžalován, s vládařství sesazen a r. 37

po Christu do města Wienny w Gallii (Francousku) co vyhnanec poslán. byl, kdežto život svůj samowraždou skončil. Také Archelaus, syn Herodesa Velikého, byl pro ukrutnost svou r. 12 po Christu u císaře Augusta obžalován a skončil život svůj též ve vyhnanství w témž městě. Možná, že nadzminěný pomník tomuto postaven byl.

Město Walencie (Valentia, fr. Valence, wysl. Walans), do kterého jsme na dalši cestě přijeli, leží též na břehách řeky Rhodanu. Wypravují, že někdejší obywatelé jeho swatými. Felixem, Fortunátem a Achillem na wtru křesťanskou obrá-
ceni byli. Onen byl knězem a tito dva jšhny. Poslal je sem sw. Irenaeus, biskup Rhonský, co kazatele slova Božího. Horlivým kázáním obrá-
tili mnoho obywatelů na pravou wtru; poně-
wadž ale tím nenáwist modloslužebných kněží na
se obrátili, byli u císaře M. Aur. Antonína
Karakally obžalováni a na jeho příkaz ukrutně
bičováni. Wyssle zážračným způsobem ob-
dělů že žaláři wšwobozeni, kázali tím horlivěji
wtru křesťanskou, roztloukli modly pohanské a po-
stavili na místo nich kříž, co znamení spásy.
Pro horlivosť w kázání byli opět rozličným způ-
sobem ob pohani mučení a konečně mečem usmr-
ceni. To se stalo r. 212.

R. 300 byl biskupem w městě tomto sw. Emilán, což důkazem, že biskupství toto prastaré
ješt. R. 520 zemřel w městě Walencii sw.
biskup Apollinar. Jeho otec byl sw. Isidius,
napřed Senator a pak biskup ve Wienně. Sw.
Apollinar byl od krále Sigismunda do vyhnan-

stvol poslán, poněwadž královského posladníka Štěpána, kterh se svou sswakromou w trmosmilstvol žil, z církwe wyloučil. Po celh roč žil sw. Apollinar we wyhnanstvol; řdž ale byl nemocného krále Sigismunda zážračným způsobem uzdravil, směl se opět nawrátiti. R. 1629 byl we Walencii D. Hieronymus, zbožný kwardian klástersa Kapucinů, od Eugenottůw ukrutně usmrčen.

Pěkný chrám katedrálný we Walencii byl zasvěcen r. 1096 papežem Urbanem II. k cti sw. Kornelia a Eypriana, ačkoliv nyní chrámem sw. Apollinara sluje. Dosti wellé náměstí, před ním se nacházející nazývá se „náměstím duchovním“ (la place des clercs). W býwalém klástersě Grantiffánů widěti wyobrazenou koftru obra, kterh 15 loktů wšfe měl. Nápis při ní se nacházející prawi, že obr tento jmenem Buardus byl krtomládce (tyranem) we Witwarezu a že jeho kofti r. 1456 nalezeny a w tomto klástersě pochovaný byly.

We městě Walencii slaveny byly tři církewní sněmy. První r. 374, ku kterému se 30 biskupů sešlo; druhý r. 584 a třetí r. 855.

Řbežným údokm jeli jsme poble řeky Rhone dále. Čím wíce jsme se blížili k řihu, tím wíce jewil se na krajíně ráz jižný. Stromy cipryšské, fškové, wawřínové, kaktusové a celé poleb této krajiny — wšfe nám připomínalo Itálii. Widěti tu jako w Italii domy s nízkými střechami a bwoukolné wozy, k nimžto buď kůň neb osel zapřaženi býwaj. Welmi libý pohled poskytuji pro oko cestujícího malé zahrady, které se u sstact železné bráhy nalezaji. Buď si sstace

jakkoliv malá, nalezneš při ní předce zahrádku. Krásnými růžemi vřelivého druhu se svějíck. Ke cti Francouzů v pravdě se tci musí, že každé části země své dobře použiti vědí. Každá louka, každé pole, každá zahrada jest buď stromy aneb křovinami aneb živým plotem obsazena, což nejenom majitelům užitek nese, uškrť také celou krajinu okrašluje. Kamkoliv se obrátí oka cestujícího, všude spatkuje něco, na čemž s potěšením utkvěvá.

Dojeli jsme do města Arausie (franc. Orange, slova: Oranž), které již za časů Římanů slavné bylo a u nich Arausio slulo. Míst až podnes mnohó pozůstatků křesťských staveb; viděti tam i. p. krásný vltězoslavný oblouk, rozdělaný le eti a slávě Dája Maria a Lutatia Catula, jenž byli Teutony a Cimbrů v bitvách parazili. Na oblouku tomto čtí se mezi pavézami a vltěznými znamenými často slova: „Mario et Catulo“ (Mariowi a Catulowi) a viděti na něm podobiznu ženy z olua hleďící, o které se praví, že představuje Marthu, onu slavnou syrskou věstyni, bez jejížto rady pověrečný Marius nic důležitého nepodnikl. V rozsáhlých rovinách táhnoucích se od města Orange i jihu strhla se ona na věky památná bitva mezi Římany a Cimbrů a Teutony, o které dle všeobecného dějepisu (od Jos. Fr. Smetany. Díl 1. str. 169) čtenářům něco obsirnějšího vypravovati chceme.

Cimbrowé a Teutoni, národové germanští, byvše od ústí Rabe až po meze danšské na pomoci německém rozlehli. vstáhli buď nuceni nebo

pro většší pohodlí své z dosavadních sídel těchto a hrnuli se k hranicím římské říše. Nejprve vpadli do Sýrie a porazili zde Papiria Konsula, Sýrii chránícího, obrátili se. do Gallie (nynějšího Francouska). Darmo vsteden odpor Římanů; jako náhlý přival nepremozitelnou prudkostí hráze a jezy trhá a z úžin horních do květných rovin hučící povodeň valí: tať poraženo bylo jedna vojska Římská po druhém nemožitelným davem nesčíslných barbarů; poražen Silanus, konsul, legat Caurus a co hroznějšího, na Rhodanu (na řece Rhone), oba konsulové, Caepio a Manlius, kdesi 80.000 Římanů padlo. Nyní se rozvalili barbarové po celé Gallii, bez odporu ji plence a hubíce až po hory Pyrenejské (t. j. celé jižní Francousko), chtějíce, až tam nebude kotiti, společnou mocí vtrhnouti do Itálie. V takovém nebezpečí mohl kdož mohl snáze Řím ochrániti, než slavný hrdina africký, vítěz nad Jugurthou (králem Numidie) Marius? Vymolen tedy po druhé za konsula *) a vypraven do Gallie proti hroznému nepříteli, který již čtyry konsulská vojska Římanům zahubil. Marius zahradil se v pevném táboře nad Rhodanem, nedůvěřuje si potkati se s nepřáteli, kteří nyní zase spojeni co veliké mračno v nesčíslném množství před ním stáli rozprostěni. Nežby vítězství nad nimi možné bylo, soudil ztuhlých vůdce, že muselo vojsko Římské prvé se ohroziti, poněvadž tolika

*) Zehdáv neměla říše římská ani krále, ani císaře, vládl nad ní vymolení konsulové, kteří v čas vojny též i vojska vedli.

porážkami zastrašeno, ani pohledu snísti nemohlo na tyto hrůzoplné, rusovlasé a modrooké obrovské postavy, turů a medvědů přioděné. Darmo divochové popouzeli; Marius byl nepohnutelný a tábor jeho pro ně byl nedobyth. Tu netrpkliwi jsouce stáli, umlčeli si, nebbajíce Římanů, se dmon stran wpadnouti do Itálie. S rozdělili se tedy od sebe; Cimbrowé dali se w lewo do powědomé Illyrie, čtice nynějššimi Thyrolů do Itálie proraziti; Teutoni táhli zrowna dolů a jdouce okolo tábora římského tážali se úsměšně Římanů, co by ženám svým do Říma wzlázati chtěli. Nyní byl čas rozdělením sešláblé a w smělosti neopatrné nepřátelů stíhati. Rdyž tedy již byli obtáhli, wytrhnul Marius rychle za nimi, dostihl je u Alwe Sextie (Aquae Sextiae, franc. Aix) a udeřil na ně z nenadání. Tu jim neprospěl počet a hmotná síla proti wdáčné umělosti Mariowé, jenž se na ně, rdyž po dlouhém ač nepořádném odboji počali umdléwati, s čerstvými zástupy ze záloh wzadu obořil, we zmatek je směl a jednu z nejkrwawějšších sečť spůsobil, které zná historie. Dwakrát sto tisíc Teutonů, dle udání letopisů Římských, padlo na bojisšti a 90.000 přišlo w zajeti, mezi nimižto se i král jejich Teutoboch nacházel.

Tak bylo polowic nebezpečnstwí odstraněno, ale i druhá polowice stačila ke zdrcení Říma. A hle! již byli Cimbrowé ke wšeobecnému obdivení w prostřed zimů přestoupili (horn) Alpy a nezaslawitedlným proudem w doliny italské se walili. Darmo jim chtěl odprati soudruh Mariůw, konsul Catulus; Římané prchali před pou-

hým na ně pohledem; darmo je mnil aspoň
 řekou Altheis (Etsch) zarazit, upewnito most hrad-
 bami; přebědlis řeku, most zbořili a rozložili se
 v rozloštěných krajínách Veronských, kdež hovíce
 sobě očekávali Teutonů, bratři svých, s nimiž
 pak proti Římu mnil tahnouti. Zatím ale
 Marius se svým vítězoslavným vojskem přis-
 pěl, spojil se s Rátulem a chystal se k bitvě.
 Doměřevše se nepřátelé, že bratři jejich v Gal-
 lii byli poraženi, vyhazovali konsuly, aby sami
 bojiště i čas bitvy ustanovili. Tak se i stalo;
 ale Římané sešikovali se tak, aby nepřátelé proti
 slunci a větru stáli, jenž jim hustý prach hnal
 do očí. Tím a nezvyklým horlem umblávala
 jejich obrovská těla, seržená u velikém, četěch
 sepiatém čtverhranníku, tak že tento slnem Řím-
 ským konečně byl prorazen, načež ve hrozném
 zmatku úplná porážka barbarů následovala;
 140.000 Cimbrů zůstalo mrtvých a 60.000
 přišlo v zajetí. Tu se zutivost zmocnila žen
 ve vojném hrabě pozůstalých. Co líte saně bo-
 jovaly nyní s dorážejícími Římany a řdyž ko-
 nečně unaveny musely přestati, žádaly Římanů,
 aby je do služby bohyne Vesty přijali; což řdyž
 jim bylo odepřeno, samy mezi sebou se usmrtily.
 Šťastně tedy skončil Marius nebezpečnou tuto
 válku, která do osmi let trvala, r. 102 před
 narozením Christa Pána. Zemu a soudruhu
 jeho Rátulowi postaven byl za to nadzmiňný
 oblouk vítězoslavný v městě Arausii.

Pobírou hodné stavení v městě tomto jest
 také dosti zachovalá ohrádlice (amphitheatrum,
 circus), která velikostí a krásou nad mnohé jiné

rovníká a ducha stavitelského Římanů ke cti slouží. — Arausie jest rodním městem matky slomutného římského řečníka Marka Tullia Cicérona, který se narodil v městě Arpinu r. 107 před narozením Ježíše Christa.

Za času křesťanského stalo se město Orange (Arausie) slomutným křemí sněmů církevních, které se v něm držely. První sněm držán byl r. 441 za času papeže Leona prvního; sessio se k němu 17 biskupů, jichžto předsedou byl sv. Hilarius, biskup Arleský. Druhý sněm se tam konal r. 529 proti kacířům Semipelagianům. Shromáždilo se při něm 15 biskupů, jimž předsedal sv. Cesarius, biskup Arleský. Třetí sněm tam slaven byl proti kacířům Albigenským roku 1228; bylo při něm 14 biskupů, jichžto předsedou byl vyslanec (legat) papeže Honoria třetího.

XIII.

Avenion (Avignon). Markýzka z Pimodanů. Palác papežův. Klenčí. Papežové, kteří v Avenioně sídlem byli. Petr z Luxemburku. Věhborná malba. Krásný kříž. Caesar Gus. Laura de Sade a Petrarka. Most sv. Genežeta. Museum. Hótel Dieu. Svatí.

V městě Avenioně přebývali jsme v hostinci de l'Europe. Až město před tím ubýtovala se tamtéž paní Markýzka z Pimodan-u a zapsala se do knihy příchodů takto: „Dne 27. apríla 1861 byla zde paní Markýzka z Pimodanu, která své pobytí v hostinci de l'Europe ve velmi dobré památce zachová“.*) Tato paní ješt rodovou po slavném generálu z Pimodan-u, který pro právo papežské stolice u Kastelfidarda udatně bojoval a rekovně padl. S my jsme měli přičin, co se týkalo potrav a obsluhy společnými býti; ale nemálo jsme se obávali, že celý hostinec nad námi se sbočí; velmi popuštěná a rozseblá zdi jeho hlásaly, že mezi staviteli již mnoholetým starcem ješt. — Najavšše sobě

*) „Le 27. avril 1861 Madame la Marquise de Pimodan, qui garde un bien bon souvenir de son séjour à l'hôtel de l'Europe“.

kočár, jezdili jsme po městě obhlédající znamenitosti jeho.

Almenion, za starých časů Avenio Cavarum zvané, počítá asi 32.000 obyvatelů a zdá se předce městem mrtvým býti, neboť málo života na ulicích jeho viděti. Má vysoké zdi, je do kola stavěno a ze dvou stran zde velmi širokou řekou Rhodanem (Rhône) obehnané. Veliké znamenitosti nabylo v letech od 1305 až do 1378, když v něm papežové sídlili. Navštívili jsme přede vším památný palác, v němž papežové byt svůj měli. Palác ten je jedním z nejvěstších stavení, která se na zemi nalézají. Prostranství, na němž vystaven jest, vynáší skoro 4000 čtverhranných sáhů. O velikosti tohoto stavení mohou sobě čtenátoři snad pojem učiniti, když řekneme, že palác tento má sedm velikých dvorů, tolikéž vysokých věží, které velikou část města zastiňují a mnoho schodů, mezi nimiž jedny 365 stupňů, tedy právě tolik co do roku dnů — čítají. Uvnitř je palác tento pravým bludištěm (labyrinth), jehož chodby semotam se kříví; neradil bych žádnému procházeti se v něm bez vůdce; neboť by jistě zabloudil. Zvenku se podobá palác tento velikánskému hrabu, jehož k nebi strmicí zdi ob času a povětrnosti již docela zčernaly. Pohled to v pravdě přemáhá! Jako mnoholetý státec šedivý stojí palác tento zde a vyhuncuje sobě vážnost a obdivení od ohledatele. V jedné věži visel když zcela stříbrný zvon, jímžto se jenom tenkrát zvonilo, když papež umřel. Na poslední slavnost byl zvon ten. Když za dnů re-

woluce — dne 16. a 17. oktobra 1791 — nešťastné oběti od krvožijivých revolucionářů ku smrti vedeny byly. Tenkrát prý jenom v městě Armenionů 600 nevinných lidí ukrutně usmrceno bylo. Házeli je zkrátka z oken paláce dolů na slánu, odtud tyto nešťastné oběti s rozbitými hlavami a údy do řeky Ródanu padaly. Už podnes spatřiti lze onen žalář, v němž tyto nešťastníci na usmrcení své čekali. Na stěnách jeho čelí jsem mnohé nápisy, jimižto ubozí, jenž bez winy ke smrti odsouzeni byli, svou nevinuost slavně prohlašují.

Palác papežský jest nyní kasárnou vojenskou: v jeho prostorných síních spatřují se ještě mnohé pozůstatky z časů papežův. Veliký a krásný musel býti kostel papežský, který se ve středu paláce nacházel; utvořeno z něho mnohými přístavkami několik oddělení, v nichžto nyní vojáci spárují své maji; nápodobně spávají nyní vojáci v ložnici papeže Jana XXII. V jednom sále býval úřad inkvizice. V kapli sv. officia (chapelle de s. office) viděti ještě krásné malby na obmítce (al fresco), představující život sv. Jana Křtitele. Když jsme se procházeli v jednom sále, do kterého ztídko kdo přicházel, vzbudil me mně velikou soustrast ptáček — rozejš (Mauerschwalbe) zvaný. Ubohé zvířátko! dostalo se nějak rozbitým oknem do sálu, z něhož ale východu naleztí nemohlo. Zeště miš ptáček ten hladomý a umdlený v koutku; i njal jsem se ho, pamětliv jsa věroky písmá svatého, že spravedlivý má útrpnost i se zvířetem. Gotwa jsem ho na čerstvých

rozbuď vynešl, již již začal se pohybovati a po krátkém čase — radostně uletěl.

We světnici strážcově (custos) tohoto paláce viděl jsem podobiznu pověstného tyrana Mikoláše Gabrinia Rienziho. Muž tento hleděl papeže Klementa VI. k tomu přiměti, aby se z Aveniona opět do Říma přestěhoval, a věděl sobě milost papežovu tak získati, že ho tento za apoštolského notáře vyvolil. Rienzi ukládal se ale proučzané mu milosti zcela nehodným; popouzel lid proti šlechticům a byv konečně od lidu vyvolen za tribuna (zástupce lidu) s plnomocenstvím nad životem a smrtí, počal v Římě co pravý ukrutník vládnouti. R. 1348 musel utéci do Neapole, 1350 octnul se v Praze a konečně usmrcen byl při odboji, ku kterému sám lid v Římě popouzel (r. 1354).

Z papežského paláce odebrali jsme se do blízkého chrámu katedrálného. Tento newelký chrám má bání a mnoho kapel s krásnými malbami na obmítce a na skle. Viděti v něm nejenom hrobní pomníky několika biskupů a arcibiskupů Avenionských, nýbrž i papežů Benedikta XII. a Jana XXII. V jedné kaple nacházejí se znaky všech papežů, kteří v Avenioně vládlí. Byl to papežové následující:

Klemens V. (Bertrand de Got), zemřel r. 1314.

Jan XXII. (Jako b d'Osse), † 1334.

Benedikt XII. (Jako b Fournier), † 1342.

Klemens VI. (Peter Roger), † 1352.

Innocenc VI. (Štěpán Aubert), † 1362.

Urban V. (Wilém Grinward), † 1370.

Řehoř XI. (Peter Roger), † 1378, a tito
dva proti-papežové :

Klement VII. (Robert z Janova), † 1394.

Benedikt XIII. (Peter z Lufy), † 1424.

Zeli jsme tu kostelu sw. Petra, který přináležel kdysi tehelníkům tádn Celestinům. V tůru téhož chrámu nalezá se hrobní pomník proti-papeže Klementa VII., zakladatele tohoto kláštera; viděli jsme tam také pozůstatky (klobouk a dalmatiku) blahoslaveného kardinála Petra z Luxemburku. Tento slavný muž, jehož tělo v témž chrámě odpočívá, byl syn Guy'a z Luxemburku a hraběte z Rigny a narodil se r. 1369. Dořonav v Paříži studia bohoslovectví zvolen byl za kanovníka při tamějším chrámě a později za arcijahna v Chartres-u. Ač byl ještě velmi mladého věku, ustanovil jej přece papež Klement VII. za biskupa v Metách (Mez), povolal ho roku 1386 do Avinionu a povýšil zároveň na hodnost kardinála. Petr z Luxemburku zemřel ale již v následný rok co muž, jehožto smrtost, jak vypravují životopiscové jeho, storo třemi tisíci zážračků dokázána byla. O těchto zážracích čít i hrobní nápis Klementa VII. zmínku, na němžto jsem četl, že papež ten také Petra z Luxemburku zážračky se stkvoucího (miraculis corruscantem), za kardinála vyvolil. Petr zemřel dosáhnuv teprve 20. roku života svého; o něm platilo, jajiště slovo sw. Pavla říkajícího: „Mladý ať mladosti svou nepohrdá: ale buď příkladem věřících ve slovo, v obcování, v lásce, ve věře, v čistotě“ (1. Timothy.

4, 12). — Velká a krásná kapla zasvěcená tomuto blahoslavenému Petrowi má mnoho velikých obrazů, představujících hlavní události z jeho života.

W jednom sále kláštera Celestinského uřazuje se slavná malba, představující velikou koftru, podle které viděti rařem paručinou potáhnutou. Každý malík obdivuje se tomuto w pravdě uměleckému dílu, a omalává ručou paručinu, aby se přetvořil, není-li od paroufa udělán, něbrž skutečně malován. Přívodcem této malby byl král René I. (Renatus), hrabě z Anjou (wyslow: Anžú) a z Provence, vévoda Lotrinský († 1480), který nejenom co malík něbrž i co básník proslul. Význam malby té rozličně se udává. Koftra, rařem, paručina — to wšse připomíná smrt. Jedni praví, že král René pamětliv jsa smrti své, wlastní koftru svou namaloval; druzí mají za to, že jest to koftra jisté osoby ženské, která wynikala neobyčejnou krásou, a které král tak nakloněn byl, že si ji wymaloval, jak řekne w rařwi wyhlášení bude. Já jsem přemýšlel, jaký smysl by malba tato měla; a tu mně napadlo, že bohabojný Job naběží člověka na Boha zapomínajícího přitomnáw paručině: „Jako paručina jest naběže jeho“ (Job 8, 14). A Dawid praví: „Wšichni dnowé naši mizejí. . . Léta naše jako paručina počtena budou; dnů let našich, při některých jest sedmdesáte let, a jest-li řbo při šle, osmdesáte let: a co nad to mltce jich, práce jest a bolest. Než na to přijde slabost a lárání“ (Žalm 89, 9—10). Život lidský podobá se

stutečně paroučině; co se dá snadněji roztrhati nežli tato? Mladý člověk může a starý musí umřít; a kdyby i věku osmdesáte let a nad to více dosáhl, přece přijde kdysi hodinka, ve kteréžto paroučina jeho živobytí se potrhá.

Ve chrámě špitálního, kteráž i s nacházející se při něm nemocnicí světen jest milosrdným sestrám podle toho sv. Karla Boromejského, uložován nám byl obraz uctížovaného Ježíše, který též pravým uměleckým dílem jest. Říká, jenž z jednoho kusu slonové kosti zhotoven a 25 palců vysoký jest, představuje Pána Ježíše v ošacení, kde právě umírá. V pravdě podobu hodný jest výraz v hasnoucích očích Spasitelových, a celá postava Pána Ježíše jest tak uměle vytvořena, že by žily na rozpiatých údech sčítati se mohly. Krucifix tento nemá snad ve světě sobě podobného. Byl zhotoven r. 1659 umělcem Janem Guilleroninem, jenž pro svého i smrti odsouzeného syna milost vyprošiti se snažil. —

V chrámě otcův křesťanského cvičení odpočívá tělo slavného zakladatele téhož řádu Caesara Busa. Veliké zásluhy získal sobě muž tento co katecheta o vyučování nejenom dítek, nýbrž i dospělých v náboženství křesťanském; věděl katechismus tak krásně vykládati, že nejenom obecný lid do kostela se hrnul, nýbrž i sám arcibiskup vyučování jeho přitomen a častokrát až i slzám pohnut býval. V 49. roku věku svého oslepl Caesar Bus zcela; ale snášel veliké neštěstí to trpělivě a nepřestal i co slepec dítky a dospělé v náboženství vyučovati. Nej-

volce ho bolelo, že mŕše sv. již sloužiti nemohl; za to ale přijímal každodenně nejsvětější svátost oltářní. Tento v pravdě svatý muž zemřel v Arvenionu r. 1607. — Stříbrnou lampu nad hrobem jeho visící, obětoval kardinal Richelieu, když ještě byl biskupem v Luçon-ě.

V kostele Františkánském (des cordeliers), jehož velmi smělému členovi vyšší stavitel se oddívají, nachází se hrob slavné ženy Laury de Sade († 1348), která při životě veleslavného básníka Petrarthy tak velikou úlohu měla. Medaile od Arvenionu leží se straně východní ono divoké krásné údolí, ve kterém se Petrarka rád zdržoval a kde svá znamenitá díla sepsal. Clujf Vaucluse (vallis clausa, údolí zavřená). —

Velikou znamenitostí města Arveniona jest most sv. Venezet-a, z něhož ještě několik oblouků ze širokého a hlubokého Rodanu vyčnívá. Podnět k stavbě téhož mostu dal velmi nábožný papež jménem Venezet (Venezetus, Benedictulus, malý Benedikt), který k němu také základní kámen položil. Legenda vypravuje: Když malý Venezet jednou o své matce pěl, měl vidění, ve kterém mu Kristus Pán přikázal, aby přes široký Rodan most vystavěl; možná, že zbožný Venezet mluvil útrpnost s těmi, jenž přes širokou tuto řeku plouti museli, vida, s jak mnohými nesnadnostmi jim při tom zápasiti bylo a v jak velké nebezpečnosti se tu nacházeli. Rozbuzoval tedy obyvatele Arvenionské k stavbě mostu, s čímž však tato vždy odkládala. Jednou přišel Venezet do shromáždění jejich, nesa

na zádech ohromně veliký kámen, jehož by byl co užší pacholík ze své vlastní síly unésti nemohl. Postavito kámen ten uprostřed divotných se obhyratelů, řekl jim: Toť má býti základní kámen k mostu! I započali Utwienionští roku 1177 most v skutku stavěti, a když sv. Venezet r. 1184 zemřel, byla stavba mostu již dokončena. Uprostřed mostu vystavili kaplu, ve kteréž tělo sv. Venezeta roku 1669, když se most zbořil, zachované nalezeno bylo. Nyní se nachází hlava téhož světce v kostele sv. Diziera a prst ve chrámě katedrálném. Pamětihodno jest, že — jak Genrion ve svých dějinách mnišských řádů (*Geschichte der Mönchsorden*) vypravuje — bývalo ve středověku zvláštní bratrstvo, jehož údové — „bratři mostáři“ (*fratres pontifices*) zvaní — se zavazovali, mosty stavěti a je v dobrém stavu zachovávat. Toto bratrstvo ctilo sv. Venezeta co svého zakladatele a patrona. I za našich časů byloby ve mnohých krajích takových „bratrů mostářů“ třeba.

Museum Utwienionské má mnoho starých věcí, které za podpírání stojí, a sice nejenom z časů pohanských (hrobní pomníky, postavy křesťských bůžků, lampy, prsteny, mumie atd.), nýbrž i z dob křesťanských. Tam jsme k. p. viděli i kříž, který papež Jan XXII. na prsou nosoval, pať nůž a ostruhy blahoslaveného kardinála Petra z Luxemburku.

Jedno z nejvěstších stavení v Utwienioně jest nemocnice „hotel Dieu“ zvaná, v níž nemocní občanského i vojenského stavu ošetřováni bývají. Veliké zásluhy, které sobě o ne-

mocné tyto zůstaly milosrdné sestry, jichž prý jest tam několik set, uznal a odměnil císař Napoleon III. tím, že představenou jejich zlatým záslužným křížem vyznačil.

Ze svatých, kteří životem i smrtí svou město Avenion oslavili, uvádíme zde jenom následující: Sv. panna a mučnice Caesarea a sv. biskup Dynamus. R. 630 narodil se v Avenioně sv. Agrikolus, který po 16 let mnichem v klášteře Verinském byl a r. 660 biskupem v Avenioně se stal; zemřel r. 700. Povíká se, že tohoto svätce čápi rádi měli a že kdykoli na venku se ulázał, vždy k němu klidně se přibružovali. — R. 1247 byl v Avenioně za sedmého generala řádu Františkánského vyvolen blahoslavený Jan z Parmy, muž velmi učený a ctnostný, se kterýmžto papež Innocenc IV. v důležitých záležitostech radu brával. Františkáni slaví památku jeho dne 20. března. — Roku 1284 zemřel v Avenioně general řádu Františkánského Bonagratia, muž to v pravdě svatý; vypravuje se, že při jeho umírání všech-
ny zvony v městě samy od sebe zvonily. — R. 1566 zemřeli u Aveniona smrtí mučnickou dva Františkáni, Antonín Gaiens a Jan Bochetti, kteří co novomysliveci šli do Paříže poslání byli, aby tam studia svá dokončili. Ale na cestě přepadli je kacíři a chtěli je donutiti, aby se katoličtí svry odtekli; poněvadž toho ale mladí Františkáni učiniti nechťeli, byli ob kacířů ku stromům přivázáni a tak dlouho noži bodáni, až — dokonali. — R. 1567 zemřel v Avenioně Rudolf Columbus, svatý to muž a

velmi horlivý lazeť, který často krát předpo-
vídal, že na lazeťnici umře. Dva a padesát
let žil úřad lazeťský, a když se byl jednou
na lazeťně „Zdrávas“ pomodlil — zemřel
náhlou smrtí. *)

XIV.

Města Tarascko a Arles; znamenitosti jejich.
Chlapec za varhanami schovaný a za to veřejně
zahanbený. Moře. Město Marsilia a památky
jeho. Chateau de fleurs. Drahé masité snídani.
Výstava rolnická.

Opustivše památné město Arwenion jeli
jsme na další cestě přes širokou řeku Durenci,
přes kterou četězových, jenom na třech pilkách spo-
čívající most vede. Rovnou a nudnou kraji-
nou, která začíná u stace Barbantanské a jihu
se rozprostírá, přijeli jsme do Tarascka. Po-
vídá se, že město toto vzalo své jméno od ve-
líkého, Tarascka zvaného hada, kterého sv. Mar-
tha ztotočila, jejíž ale obyvatelé zabili. Strabo,
slavný řecký zeměpisec, který žil za času Je-
žíše Krista (narodil se r. 60 před Christem),
jmenuje toto město Tarasckem. Možná, že onen
had aneb ona potvora, která obyvatele znepo-

*) Seraphisches Martyrologium.

kojomala, ob města Tarasta jmeno své wjala. Buď si tomu tak aneb jinak, věci jistějšší zdá se býti, že sw. Martha, sestra Lazarowa, u tohoto města co poustevnice žila. Směťice tato, w jejímžto domě w Bethanii blíž Jerusalema Pán Ježíš častokráte obcowal, byla dle ústního podání i s bratrem svým Lazarem a se sestrou Marií Magdalenou za přítčinou wtrh w Pána Ježíše na loď bez wesla na moře wysazena a tak w jisté nebezpečnosti zahynuti wydána. Loď ale, wedena rukou nejbezpečnějšího weslaře, Boha totižto samého, přistála šťastně k zemi u Marsilie; odtud se sw. Martha odebrala do krajiny, we kteréž město Tarasto leží; tam prý w jestyni co poustevnice swatě žila a život svůj skončila. *) Pamětihodno jest, že jeden zálmov mořský u Marsilie až podnes „rybníkem swatě Marthy“ sluje.

Přijeli jsme do Arelatu (franc. Arles, wslow: Arl). S toto město mělo za časů Římanů rozličná jmena: Arelate, Arelat, Arelatum. Jedni twrdí, že jméno Arelate pochází ze slow celtických „ate“ (bahno, bařina) a „are“ (na), tak že by jméno Arelate znamenalo totiž co místo bahnové. Jiní odvádějí jmeno to od latinských slow: „ara“ (oltář) a „lata“ (široký), poněwadž prý w Arelatě býwal řehř oltář pohanské bohyni Dianě zasvěcený. Že toto město již Římanům známo bylo, dokazují mnohé pozůstatky z jejich časů. Nachází se w něm t. p. okrouhlice (amphitheatrum) wejčítá, která w objemu

*) Wiß: Brev. Roman. die 29. Julie.

180 sáhů čtá a 17 sáhů vysoká jest. Vypravují, že stavěna byla za času Julia Caesara. Jest vnitřní prostranství (arena), na kterém hry provozovány bývaly, jest 70 sáhů dlouhé a 52 široké. Z tohoto velikému stavění zub času již bohužel velmi uškodil. Jinou znamenitostí města Arelath jest vysoký ze žuly (granitu) zhotovený obelisk. Roku 1675 byl při obelisku ten ze země vykopán a následného roku na náměstí postaven, k čemuž při osm nesmírně velikých stromů lorábových čili stožárů zapotřebí bylo. Celé umístění bylo tak domebné a uměle uspořádáno, a dělníkům, jenž ve práci té účastenství měli, tak moudře veleno, že obelisk asi 2 tisíce centůžků těžký, za čtvrt hodiny na svém podstavci stál. Byl to pro celé město slavnost veliká, při níž i hudba hrála a z děl se střelelo. Obelisk nemá, jako soubrohowé jeho v Římě, v Alexandrii, v Egyptě aneb jinde žadných hieroglyfických nápisů, ale představený na něm prostředkem blátce veliké činy krále Rudolfa XIV., jemuž takřka věnován byl.

Z to dějepisu církevním dosáhlo město Arelat veliké znamenitosti. Má se za to, že učení sv. apoštola Pavla, jmenem Trofimus, o kterém ve skutcích apostolských (1. 20, 4 a 21, 29) a v druhé epistole k Timotheovi (4, 20) řeč jest, v Arelatě vtru Ježíše Christa lágal a že tam také prvním biskupem byl. Mimo sv. Trofima má město Arelat ještě mnoho jiných svatých, jimiž během několika století oslaveno bylo. Má začátku čtvrtého století zemřel tam smrtí mučeničou sv. Genesius. Jest to byl

tajemným písačem císaře Maximiliana Herkule-a, měl ukrutně proti křesťanům vydané zákony sepsati. Ale ruka jeho zdráhala se to učiniti; i zahodil tabulku, na kteréž psáti měl a utekl. Císař Heraklius rozkázal Genesia hledati a usmrtiti, kdekoliv by nalezen byl. Běhal tedy z místa na místo, aby vyhnuł pokušení k odpadlictví, kteréžto v trápeních přelomati za dosti silného se nepovažoval. Ale konečně byl přece jat a ukrutně usmrcen; tak došel co katechumen (cvičenec u vísky) křestem trvavým slávy věčné.

Ku konci třetího aneb z počátku čtvrtého století byl biskupem v Arelatě sv. Augustalis a r. 426 sv. Honoratus. Nástupcem tohoto byl, jak se zdá, sv. Hilarius, který byto dříve mnichem v klášteře Verinském, r. 429 za biskupa v Arelatě vyvolen byl. Že tento sv. muž energickým (úsilným) kazatelem slova Božího byl a na osobu lidskou ohledu nebral, dokázal v následující případnosti:

Wysoký úředník, který pro svůj nemravný život od sv. Hilaria častokráté bez prospěchu napomínán byl, přišel jednoho dne do kostela, když svatý biskup právě kázal. Tento přestal řečniti a pravil po chvílce k posluchačům nad mlčením jeho nemálo užasnutým: „Sluší-li, aby člověk, který napomínáním mým tak často opovrhl a život svůj napravití nechce, účastenství měl v duchovním pokrmu, který vám právě podávám?“ Zahanbený úředník neopovážil se na to odpověděti a opustil kostel, načež biskup v řeči pokračoval. Mohloby se zdáti, že tomuto sv. biskupovi nedostávalo se pastorační opatr-

nosti (prudencia pastoralis); ale jinak dojistá souditi budeme, považíme-li, že katolický biskup jest duchovním pastýřem, který za blaho vssedch sobě světených duffi Bohu odpowídati bude, a že obzwláſſt na něho se wztaňuje napomenutí: „Wolej, nepřestávej, jako trouba pomýš hlasu swého a oznam lidu mému neschetnosti jejich“ (Isai. 58, 1). Wetejně od duchovního pastýře zahánbenu býti, jest pilulka, která sice nechutná, ale přece se zdravotí slouží. Řbňž jsem byl malým chlāpcem, neměl jsem chuti, choditi každou neděli do kostela na křesťanské cwičení; můj dobrý otec ale měl zase welikou chuť, mne tam wždy posílati, ačkoliw jsem křesťanským učeníkem nebhl; on sám obcowal pořádké křesťanskému cwičení a prostwal pp. katechetu, aby se mne často z katechismu wyptávali. W tom se ale má chuť nestrónáwala ani s chutí mého otce ani s chutí p. katechety. Arabové mají přísloví, které praví: „Deset židů nedostačí, aby jednoho Araba offidili;“ a já bych řekl, že častokráté jeden chlapec dostačí, aby i otce swého i p. katechetu offidil. Poněwadž mně každonedělné wyptáwání nechutnálo, nechodil jsem ku mtkži u oltáře, nýbrž wzhůru na kůr a — schowal jsem se za warhany. Že mně tam welmi úžlo bylo — o tom nebude třeba čtenáře ujisslowati. S tesklivým srdcem očelāwal jsem, wywolā-li mne p. katecheta čili nic. Domníwal jsem se totiž, že schowám-li jako pták pšstros jeuom hlavu swou, zachowán budu. Zmhlil jsem se wšſať náramně. Pan katecheta wolal jmeno mé, a tu celā milā mlādež, jenž u mtkže shromāžděna byla, zvolala

jednohlasně: jest na kůru za warhanami. Mezbylo mi tedh nic, musel jsem ubohý s kůru dolů jíti. Newěděl jsem tenkrát, co jest opatrnost pastorační, a proto jsem se snad na p. katechetu trochu zlobil; poněwadž to ale nyní vím, musím jeho jednání, že mne s kůru dolů zawolal a tak nemálo zahambil — chváliti. Neptějcinná pilulka, kterou mně wetejným zahambentem tenkrát podal, měla ten účinek, že jsem co chlapec nikdy více křesťanského cwičení newynechal a že co muž raději u warhan sedě na ně hrávám, nežli bych se za ně schováwal. Wyznaw se čtenářům z hříchů mladości své, zawedu je opět w duchu do Arelaty.

W tomto městě narodil se sw. Ennodius. Wychowán w Miláně, stal se později biskupem w Páwii a zemřel r. 521. — R. 530 zemřela w jednom klášteře w Arelatě sw. pauna Caesarea, sestra swatého Caesarea, mnicha w Lerinsu, který po smrti sw. Neonia († 502) jednohlasně za biskupa w Arelatě wywolen byl. Biskupem w témž městě byl také sw. Aurelianus, který, jať se za to má, w Rhoně zemřel (551), kdež we chrámě sw. Nizier-a (Nicelinus) pochován jest. — R. 1230 působil w Arelatě welmi pořebnaně San Monaldo z Florencie, nčestl a soubruh sw. Grantiffa Assistého. Wyro tam od zakladatele řádu s třiceti spolubratry poslán, založil we Francii mnoho klášterů, mezi nimiž onen w Arelatě prvním byl.

Weliké statventi w Arelatě jest chrám katedrální. Má tři lodě přes 100 kroků dlouhé a mnoho silných starých pilků. Rolew do kola w

něm viděti mnoho hrobních kamenů, kteréž ve zdi umístěny a nápisy zaopatřeny jsou. Glavní oltář má velmi krásné tabernakulum ze stříbra, představující mučeníství sv. Štěpána. Pozoruhodná jest také stříbrná skříň, ve kteréž ostatky mnohých svatých a mezi nimi také ostatky sv. Trojice se nacházejí.

3 v městě Arelatě konalo se v běhu století několik sněmů církevních. První sněm konal se tam r. 313, ku kterému shromáždilo se 33 biskupů. Biskup Navenius držel tam dva sněmy r. 452 a 455. Čtvrtý sněm svolal do Arelatu biskup Leontius (475) a pátý biskup Caesarius (520). 3 císař Karel Veliký svolal tam sněm r. 813.

Čím více jsme se Marsilii blížili, tím více jsme našli krajinu pustou a smutnou; podobá se krajina ta nemálo zlopověstnému Arasu (Rarst) u Terstu. U řstace Entresenské není ani polí, ani stromů viděti; spatřuje se tu pouhé kament, mezi kterým stáda vyžábších ovce semotam se uklazující traviciu vyhledávají. Wedel se ubohým těmto ovečkám jako travám na hoře olivetské u Jerusaléma; jest jim totiž trpěti hlad. Když jsem na této památné hoře utřhl mezi kamentm vyrostlé kvítko, vyjel si na mne arabský jeblál (Gellah), který nedaleko vyhubenou svou krásou pasl, a káral mne, že jeho krásu pastvy ubírám. Říkává se i o člověku, který žpupní aneb se roznáší, přislovně, že ho píchá dobré bydló. Že by dobré bydló u Entresensu ovce a na hoře olivetské krásy píchalo — tohož na nich v pravdě neroviděti. Vypadalyž zajisté

jaťo řeredné a wyhubené krásy, které Farao, král egyptský, řdyří ve řnách widěl (1. Mojř. 41, 3). Newřm, jať byť krásnou a úrodnou krajinu u Entresen-u w krátkosti vhodněji popřati mohl, než řlowsy básníkowsy:

Po celá řtí řéta,
Ba w mém řiwobytí,
Řechci já krajinu
Řuto wěc užřtí.

(Máchy.)

Konduktor wymolal řmeno řřtace: Saint-Chamas! Dlouho řřem přemýřřlel, co to ařř za Swatého byl, jehoř řmeno tato řřtace a přř řt řeřřtí mřřto weře. Sw. Chamas — aneb řřráwněji: „Amant, Amantius“ — byl prwním břřřupem w Rhodezu (apud Ruthenos) we Francii a řemřel řu řonci přátého řtoletí. Po- wřřř se, ře řinil mnoho řářřřř a mezi řinými řaké řento: Řednoho dne ukradl mu řloběř w řahřadě meř, a řdyř řo byl domů přřneřř, widěl ř newelřř řadostí řwé, ře má — řmolu; ř po- břřwřenřm narorátil řmolu břřřřupowi a řle! — přřměnila se opěť w meř. Řakowého řiwotworce bylo by w řřřřřřřřř, řře řloběřřřřř se řaťř, welmi řapottebř. Řařřřa by řařřřř řařřřřř řloběřřowi řřř řu řřábeři, řdyřř wěc od něho ukradená se přřměnila w řřřřřřřřř, řřerá by mu řřněř 25 wyřřřřřř.

Řřřřřř ře řřtace „St. Chamas“ — jať řonduktor řř řřenowal — řřřřřř řřme ř řřřř — moře. Řať welekrásný to pohřeb! Řřřřřř a

bleskavé jako zrcadlo leželo nestončené moře před námi. Nemůže zajiště nic člověka i obdivování všemohoucnosti Božské tak potvrdit, jako pohled na moře. „S, to moře veliké a prostranné rušama (t. j. šířícího břežku, rozsáhlé); tam jsou hmyzové, jichžto není počtu, živočichové malí i velcí, tu loď přecházejí budou“ (Žalm 103, 25—26). Táhal se jednou někdo, který moře ještě neviděl, zdaliž prý na něm jsou také hospod, v nichž se přenocovati může. Medvil jsem se nad touto hloupou otázkou, poněmáh jsem, že kdo moře neviděl, sobě ho také představit nemůže. Ziný jsa silným pijákem, měl za to, že prý proto nesnadno jest, do království nebeského přijíti, poněmáh na tak daleké cestě žádných hospod není. Tak sobě lažný věc v hlavě maluje, jak se mu právě hodí. Zisto, že kdo na nestončené moře se vydá a na něm dalekou cestu loná, na dlouhý čas lažné hospod odřící se musí; neboť těch tam není. Nevím, proč rád bývám tam, kde jest mnoho vody; kdysi jsem na mnohých cestách svých i jezeru aneb i moři přišel, vždy jsem se z toho radoval. A jezeru mne co si láká, rád sblížím v proudění jeho; přímá vod mne těší, rád naslouchám, jak vlna za vlnou u břehu se lomí. Majíce moře před očima, jeli jsme i Marsilii, kteréžto město, co se položení jeho říká, nemálo Terstu se podobá. Nejdelší tunel či průkop, srže který jsme na této cestě jeli, jest pět čtvrtí hodin cesty dlouhý a hle! volal ho proletěl za sedm minut. Tunel tento jest tedy delší nežli jeho nejdelší soubrod na Simerintu.

Město Marsilia (Marseille, Marsilia) asi 400.000 obywatelů počítající, rozprostírá se dílem na břehu mořském, dílem na pahrbcích a jest, jako každé pomorské město, velmi živé. Skládá se ze starého a z nového města. Staré město rozprostírající se na pahrbcích, není pěkné; velmi krásné jest však město nové. V onom se nachází dosti veliký katedrální chrám — „la Major“ zvaný — a při něm starý kámen s nápisem v řeči arabské, kteréhožto nápis ob učená takto přeložen byl:

„Vůh jest jediný stálý Pán. Zde jest hrob učeníka a mučeníka, který důvěřowal w milosrdenství nejvyššího Boha, je také prominutím svých hříchů nalezl. Zozef syn Abdallah-ůw z města Metelin-a, zemřel w měsíci Zibugé“.

Arabské slovo: „Abdallah“ znamená totiž co: Sluha Páně; kdo ale tento učeník byl, kde a jakým způsobem mučeníkem se stal, kdož to byl? Má se za to, že jest to hrobní kámen nějakého tureckého Santona aneb Muezima a že pochází z času, kde w Marsilii mnoho Turků pro obchod se zdržowalo. Nové město Marsilia odděleno jest od starého širokou ulicí, která od brány Alweské (d' Aix) až ku bráně římské (de Rome) se táhne a snab jednou z nejkrásnějších ulic we světě jest; nazývají ji: „le cours“ nápodobně jako obyvatelé města Říma svou hlavní ulici: il corso (běh) jmenují. Ulice tato má dwoje stromovádi a na obou stranách zcela stejně (symetricky) starověké krásné domy, ozdobené sloupovými chodbami. Chrám bývalého slavného opatství sv. Viktora, řádu Benediktinského,

skládá se vlastně ze dvou chrámů, vyššího a nižšího; povědla se, že svěcen byl v pátém století od papeže Leona Velikého. Z tohoto opatství vyšlo mnoho znamenitých mužů: dva papežové, mnoho kardinálů a biskupů. Papež Urban V. býval tehlelněm v tomto klášteře, a zemřel v Arverioně r. 1370, byl i žádosti své v chrámě sv. Viktora v Marsilii, blíže hlavního oltáře pochován. Nemohli jsme roztáhnouti poskladu u sv. Viktora; praví se ale, že se v něm nachází mezi jinými pozůstatky také částka onoho kříže, na němž sv. apostol Ondřej uctíván byl.

Prvním biskupem v Marsilii byl, jak se za to má, sv. Lazar, bratr Marie a Marty, jež byl Pán Ježíš v Bethanii z mrtvých vzkřísil. Začím způsobem se tam dostal i se sestrami svými, bylo již svrchu vypravováno. Dle pověsti nacházeli se ve společnosti jejich také Jozef z Arimathie a jeden z 72 učeníkův Páně, jmenem Marimimus, který se stal napotom prvním biskupem v Alwách (franc. Aix, vyšlov: Eos, Aquensium episcopus). V Marsilii zemřeli smrtí mučedníků svatí Adrian a Hermes.

V pátém století byli v témž městě biskupy sv. Ronnatus a sv. Antoninus. Onen byl prý synem královským a opustiv domů otce svého, žil co poustevník o samotě, až ho za biskupa vyvolili.

V témž století žil v Marsilii velmi učený slovuťuh kněz Calwian, „Jeremiáš svého věku“

nazvaný, poněvadž současně své neohrožené slovem i písmem z nemravnosti káral.

R. 1078 zemřel v Marsilii Bernard, opat v klášteře sv. Viktora. Znamenitý muž tento byl od papeže Alexandra II. za kardinála zvolen a od Řehoře VII. co poslanec (legát) v důležitých záležitostech do Německa poslán.

Dne 29. října 1282 zemřela v Marsilii blahoslavená panna Dulcelina, sestra to nábožného a učeného Františkána Hugona de Dina, který od Boha darem zážitek a proroctví vyznačen byl. Z lásky k Bohu obtekla se Dulcelina marného světa a nemluvíla se žádným leč se svým bratrem Hugonem, který ji v báni Boží vyučoval a na jehož radu do třetího řádu sv. Františka vstoupila. Poněvadž se i ne připojilo mnoho nábožných panen, přebýval jim Hugo jistou řeholí, kterou, ačkoliv klášternicemi nebyly, přece svědomitě zachovávaly a během tím ve ctnostech vždy víc a více prospívaly. Tu máme důkaz, že každý člověk v jakémkoliv postavení svého život věsti může, aniž mu třeba, nemáti i tomu zvláštního povolání, do kláštera vstoupiti. Dobrovolně svět opustiti a v klášteře pod přísnou řeholí v poslušnosti, v chudobě a čistotě žiti, jest ovšem život božalibší a i životu věčnému bezpečněji vedoucí; ale „ne všichni chápají toho slova, ale kterým dáno jest“ (Mat. 19, 11). Z mimo klášter může a má člověk Bohu sloužiti a o své vlastní spáse, jakož i o spáse bližních svých pečovati. Hugo vedl sestru svou Dulcelinu i bohabojnému životu. Nemohl a neměl by totiž činiti každý

bratr se svou sestrou a naopak každá sestra s bratrem svým? Takovým jedním byloby lze mnohou duši ziskati. Božský Spasitel říká: „Zheřil-lihý . . . bratr tvůj, jdi a potrefci ho mezi sebou a jím samým. Uposlechně-li tebe, získal jsi bratra svého“ (Mat. 18, 15). Dulcelina obpočívá ve Františkánském kostele v Marsilli po bohu svého bratra Hugona.

R. 1575 zemřel v Marsilli smrti mužedlou Antonín Carbonario, bratr laič řádu Františkánského. Bylo ob svého kmarsiana poslán z Marsilie do Beny, dostal se do rukou toulajících se bandám, kteří ho ze štátu svoleli a ukrutně zmrzačili. Konečně jej přivázali koutě na věs, kteří splasli přes hory a dolů ho za sebou vleli.

R. 1634 narodil se v Marsilli Julius Mastaron, jeden z nejslovitnějších kazatelů 17tého století. Byl synem advokata a vstoupil do řádu Oratoriánů, stal se kazatelem krále Ludvíka Velikého. Zemřel co biskup v městě Agen-ách dne 16. prosince 1703.

Biskupem v Marsilli byl také ctihodný Jan Bapt. Gault, muž to v pravdě svatý († 1643). Založil špitál pro trestance na galejích, t. j. pro ty, kteří pro zločiny své i velmi těžké práci na galejích či velkých torábech odsouzení byli, a pracoval neunámeně v mravním polepsení těchto nešťastníků. Hrob biskupa Gaulta nachází se v katedrálním chrámě a bývá od nábožných věřících, kteří se u něho rádi modlívali, často navštěvován.

Sezdice v ločate po městě Marsilli semo-

tam, nawštíwili jsme také starý a nový přístav; v obou se hemžily veliké a malé koráby, lodě a loďáky. Lodě přicházely a lodě odcházely. Takových přístav, v němž widěti lze rozličných zemí, národů a tečí, a do kterého jedni přicházejí a druzí z něho odcházejí, podobá se — tomuto světu, na němž jedni se rodí a druzí umírají. Svět jest jako moře, přes které každých člověk na lodi svého života ku přístavu věčnosti se plaví. Krásně se v ohledu tom vyjádřil sv. Aurelius Augustinus, když na lodi z Itálie do otčin své — Afriky se ubíral. „Má loď, pravil, plaví se k Africe; v každém okamžení vede mne wstr blíže k jejímu břehu. Ale Aureli! tato země není onen blažený břeh, kterého ty hledáš; Afrika není cílem cesty tvé. A což jsme zde jiného než bloudící duchové? Ty (ó Bože), nejvyšší dobro, jsi cílem našeho chťení. Každá hodina jest větrem, jest vlnou, která mne k mému cíli blíže přivádí, jestliže loď svou jen k Tobě řídím, a která mne od tebe vzdaluje, kdykoliv srdce své jinam obracím. Kamkoliv zaměřím, přistanu, vzdálím-li se od tebe, jistě na zlopověstném břehu Tauriském, kde cizincové bez slitování falešnému a ukrutnému bohu obětování bývají. Jisté smrti jdu naproti“. *) Bláze každému člověku, který při plavbě přes moře tohoto světa loď života svého opatrně spravuje; neboť člověk takový může se lojiti naděti, že někdy šťastně u břehu blažené věčnosti přistane.

*) Nachtgedanken des h. Augustinus.

Veliké neštěstí potkalo město Marsílii r. 1720. Dne 15. junia téhož roku přistála tam loď ze Sardy, města Levantského (na východě), a přinesla s sebou mor, kterýmž jenom v Marsílii 80.000 lidí zemřelo.

Narostli mi i také tak zvané chateau de Fleurs (zámeček květiný). Jestli to skutečně, na východě ležící zahrada, ve které tehdyž rozličné květiny právě krásně rozkvetaly. Obdivoval jsem tam nejvíce krásné růže; ku každé z nich byl býváť keř:

Škvěle, růže plná vůně,
Se v čertvené záti:
Mnohý pať broučeť v lůně
Tvém život svůj zmať!

Růže byla vždy obrazem panenské čistoty a nevinnosti, a každá panna měla by, aby svůj nejbážíšší klenot zachovala, při pohledu na růži i sobě říci:

Šle ta růže zlomená
Žal brzy utvrdne,
Těž nevinnost zrušená
Do hrobu upadne.

Prossedše tuto krásnou zahradu, byli jsme lačni a žízni; i odebrali jsme se do hostince v ní zřízeného, abychom se tam jídlem a pitím občerstvili. Poněvadž ještě poledne nebylo, dali jsme si přinést tak zvané pečité či masité sušidlo aneb jak je Francouzové nazývají: dejev-

ner à la fourchette (snídaní na vidličku). U předložena nám následující jídla: řebřeno, salami, pečené kuře s brambory, omelety, chléb a mimo to láhvovice červeného vína, začít jsme platiti museli 12 franků (asi 4 zl. 48 kr. stříbra). Drahé to snídaní, povážíme-li, že všeho bylo v pravdě jenom — na vidličku. Ubohý kuchař byl tak mladý a chudý, žeby ho ani hladomův krájec nebyl vzal; všeho bylo dosti, ale jenom — k okusění. Chléb byl pro nás v skutku jenom chlebem předložením (2. Mojš. 35, 13); hospodský ho snad proto před nás položil, abychom se na něj jenom dívali, nikoli vsaz, abychom z něho jedli. Malíčkové brambory a řebřeno si stěžovali, že se jim nepoprádo času, aby byly mohly dozrít. Přemýšlel jsem, proč nás hospodský tak přetáhl? U napadlo mi, že si dal snad i za podivání se na kvítí a za procházení se v zahradě zaplatiti. V též zahradě byla právě rolnická výstava, která v Marsilii každoročně bývá. Mimo krásné koně, krávy, ovce a jiná užitečná domácí zvířata, nalezaly se tam také dvě swine, z nichžto jedna osm a druhá jedenáct mladých měla.

XV.

Beaucaire (wyslow: Bókér). Nismes (wyslow: Nym). Přísudé tresty, jakými kučláci stiháni bývali. Montpellier (wyslow: Monpelie) a znamenitosť jeho. Frantisek Kabelaïs (wyslow: Kabele). Wěstkyňě. Narbonne. Perpignan (wyslow: Perpiňán). Koncert slawikůw.

Nawrátivše se z Marsilie do Tarasťa, jeli jsme obtud skrze město Beaucaire a Nismes do Montpellier-u. Malé město Beaucaire jest proslulé swými trhy, které se tam okolo slavnosti sw. Magdaleny ročně odbývají a tu kterým kupci nejen z Francie, nýbrž i z Itálie, z Německa, ze Španělska, Turecka, z Arménie a z východních krajín přicházejí. Trhy tyto staly se proto tak proslulými, poněwadž Raymond hrabě z Toulouse roku 1217 kupce z trhu do Beaucaire-u přicházející zvláštní wšadou ode cla ze zboží osvobodil.

Prásné položení má město Nismes; na jedné jeho straně vystupují pahrbky s minohrady a na druhé se rozprostírá úrodná rowina. Je-li pravda, co mnozí spisowatelé twrdí, že toto město své latinské jméno Nemausus wzalo od Nemausa, syna Hercules-a Lybičského, byloby o 590 let starší nežli Řím. Toť aspoň jisto, že

snad kromě Říma žádné jiné město tak mnoho starých pomníků nemá, jako Nismes. Jeho okrouhlíce od Římanů stavěná má 195 sáhů v ob-
 jemu; 20.000 lidí dávalo se v ní na hry
 a boje, které tam sfermiskové s bříky, lvy aneb
 i mezi sebou prováděli. Nyní stojí z okrouhlíce
 té jenom zbytky. Jiný pomník římský v Nis-
 mes-u jest tak zvaný dům čtverhranný; jestli to
 budova dvanáct sáhů dlouhá, šest široká, deset
 vysoká a třiceti sloupy korinthského slohu ozdo-
 bená. Neví se s jistotou, co stavěný to vlastně
 bývalo; jedni ho drží za kapitolium (dům radní),
 odvolávající se na jméno Rapdual, jak je oby-
 vatelé nazývají; jiní mají za to, že bývalo
 basilikou, jejíž prostorné stěny bývaly shromaž-
 dištěm radních a kupců; opět jiní tvrdí, že
 jest to onen chrám, který císař Adrian v Ni-
 mes-u vystavěti dal. Toto staré stavění jest
 nyní v křesťanský kostel proměněno. Z bývalých
 chrámů bohyně Diany přetvořili obyvatelé ve
 chrám křesťanský. Město Nismes jest dosti ve-
 líké a má krásné ulice a pěkně stavěné domy.
 U obyvatelů jeho požívá zvláštní úcty sv. mu-
 čeník Baudelius (franc.: Baudèle).

Povídá se, že tento svatý pocházel z Or-
 leans-u a že v Nismes-u, kam se z otčiny své
 odebral, mnoho pohanů na víru křesťanskou
 obrátil, začal od neměticích vyslýchati mučen a
 konečně stat byl. To se stalo ku konci třetího
 aneb na začátku čtvrtého století. Z prvních
 biskupů Nimeských známý jest Sedatus, který
 roku 506 při sněmu církevním v Agdě přítom-
 nen byl.

R. 1568 zemřeli v Nismes-u smrtí mučeničskou čtyři Františkáni: Balthasar de Prato, Jan Chaluët, Vilém Skofre a Jan Luneret. Balthasar, svatý a učený to muž, byl se svými soudruhů do Nismes-u poslán, aby tam vůči katoličskou lágal a proti řádkům hájil. V duchu prorokem předpověděl obyvatelům, že město jejich ve krátkém čase bude mlti mučeničským pro vůči katoličskou. Co předpověděl, skutečně se stalo. Balthasar a tři jeho společníci byli prvni od řádkům usmrceni; uirtvolý jejich byly do studně vhozeny a tam zasypany; praví se, že nad touto studní po dlouhý čas v době noční plameny vidány byly.

3 pro kuřáky ješt město Nismes památným. V něm se narodil Jan Nicot (vyslov: Nyko), skladatel slovníka francouzsko-latinského. Nicot byl vyslancem v Portugalsku r. 1559 a přinesl odtud bylinu, která podle jeho jména „herba nicotiana“ (želina Nikotova) sluje; ješt to náš tabák. Toto slovo odvádějí někteří od amerického ostrova Tabago, jiní zase od španělské provincie Tabako. Buď si jak buď, jisto, že tabák, jehož asi 30 rozličných druhů známe, z Ameriky pochází. Povídá se, že jeden španělský mnich, jmenem Roman Pane, r. 1496 způsob tabák kouření, s nímž se byl v Americe seznámil, do Španěl uvedl. Mocnákové evropské po dlouhý čas poddaným svým kouření tabáku dovoliti nechtěli, ba kuřáky i přísně trestali. Turecký Sultan Amurath IV. zakázal svým poddaným kouření a dal jistému muži, jež na ulici kouřiti viděl, dhmkou nos propichnouti. V

Šusku bylo kouření tabáku zakázáno, a ve Švehcarstvu se považovalo za velice prominěti. Zá-
kaz tyto byly tak přísné, že t. p. r. 1634 v
Šusku kuřákovi buď nos uťezali aneb ho i na
životě trestali. R. 1653 opovážilo se několik
mužů v lantone Špenzelském ve Švehcarstvu
veřejně na ulici kouřiti a hle! radba je potre-
stala a přikázala hospodským, aby ji udali kaž-
dého, který by v hospodě tabák kouřil. R. 1670
bylo i v Rakousku kouření tabáku tak přísně
zakázáno, že sedlák, byl-li při kouření chycen,
6 zl. a šlechtic 50 zl. pokuty platiti musel.
Čas a lidé se mění. Řekyby staré tresty, jimiž
kuřáci stiháni bývali, až podnes platily, zajisté
bychom viděli velmi mnoho lidí, jenžby — nosů
neměli.

Bylo již po desáté hodině na večer, když
jsme do Montpellier-u dojeli; ubytováni jsme se
v hostinci hôtel de Londres zvaném. Násle-
dujícího dne ráno tážal se mne majitel hostince,
kam cestujeme. Na mou odpověď, že chceme do
Španělska, odvětil: S to jest země velmi ne-
šťastná a zůstane tak dlouho nešťastnou, pokud
tolik mnichův míti bude. Poznal jsem z těchto
slov, jakého ducha náš hospodský jest; nebyl pří-
telem ani mnichů ani kněží, a že o Španělsku
neprávne soudil, o tom jsem se měl později
přesvědčiti.

Město Montpellier (latinské: Mons Pes-
sulanus aneb také Mons-puellarum, dívčí hora)
jest dosti velké a pěkné; rozprostírá se na kopci,
na kterém prý za starých časů dvě svaté panny
co poustevnice žily a odtud prý vzalo jméno

svoje. Jozef Staliger, jeden z nejucenějších mužů 16tého století (+ 1609), pravil o tomto městě: „Kdybych mohl žiti na místě, které by mi nejprtijemnější bylo, vyvolil bych sobě město Montpellier . . . a udělal bych sobě z něho hnízdo svého státu. Míst jiné místo, v němž by bylo lze ohledem na zdraví vzbud, na mravů obyvatelů a na pohodlnost života příjemněji žiti, nežli tam“. Město Montpellier má sedm bran a mnoho kostelů. Dost velkých chrámů katedrál má jenom jednu loď a jest zasvěcen sv. Petrowi. V jeho kůru nacházejí se tři velmi krásné obrazy, představující případy ze života sv. Petra. Prostřední z obrazů těch malován jest od slavného malíře Sebastiana Bourdon-a.

R. 1623 vybojoval král Ludvík XIII. město Montpellier proti katolickým falangistům, v jejichžto moci město ono tehdy se nacházelo. Na toto vítězství potahuje se nápis na jedné bráně, která jako vítězoslavný oblouk se cti tohoto krále postavena byla. Nápis ten zní takto: *Extincta haeresi* (po vyhubení kacířstva). Velmi krásná jest veřejná procházka Le Peyrou (vyslov: Peiru) zvaná. Vstíhl to veliké náměstí před bránou nadzmlíněnou, kde se obyvatelé obvykle procházejí; vyhlídka z ní na moře a na hory Pyrenejské jest v pravdě ožlující. Montpellier má proslulé vysoké školy (univerzitu), z nichž obzvláštně mnoho zpřístupňují lékařům vyslo. Založeny byly tyto školy r. 1080 Wilémem, pánem z Montpellier-u, který arabské lékaře ze Španělska zahnané přijal a jim

to městi svém veřejně učiti domolil. Vysoké školy tyto měly veliká privilegia (práva a svobody) od králův potvrzená. Jeden z nejznamenitějších studujících škol těch byl František Rabelais, o kterém čtenářům zde následující studentský kousek vypravovati chceme.

Když v šestnáctém století universita v Montpellier-u pro lehkomyslné chování studentův privilegia svá měla ztratiti, ujal se jí student Rabelais, muž to ve mnohých řečech zvěhlý, a uchránil jí stará práva její tímto způsobem: Zároveň klobouk a plášť, jak je tehdy veřejní učitelové aneb doktorové nosili, cestoval do Paříže. Voják u brány města na stráž stojí máje Rabelais-a pro jeho poborný oblek za blázna, tázal se ho: kdo jste a kam jdete? Rabelais dal mu odpověď v řeči latinské. Voják nerozuměje jí zavolal muže, který latinsky uměl. A hle! Rabelais odpověděl zase v řeči řecké, které tento nerozuměl. I zavolali zase muže, který dobře řečty uměl, ale s tímto mluvil Rabelais hebrejsky a se čtvrtým arabsky. Poněvadž se s Rabelais-em nijádný dorozuměti nemohl, zavědli ho ku lankléřovi vysokých škol, který v rozličných řečech zvěhlý byl. Před tímto držel Rabelais tak důkladnou řeč o právech a svobodách vysokých škol Montpellierských, že se lankléř o to postaral, aby jim práva jejich nezrušena zůstala. Rabelais, první to satyrický žertovník svého času, byl vřeborným lékařem, později se stal knězem a r. 1545 farářem. Zemřel 1553.

Ku konci 13tého aneb na začátku 14tého

století narodil se v Montpellieru (in monte Pessulano) sv. Rochus, který se ctí vůbec co patron proti moru. Tento svatý cestoval po mnohých krajinách Itálie a posluhoval vssudy na mor onemocnělým. V Benátkách zavedeno jest k jeho cti bratrstvo, jehož údomé slibem se zavazují, obsluhovati nemocné ve špitále. Má se za to, že sv. Roch v Montpellier-u také zemřel. —

R. 1567 zemřel v témž městě Ondřej Robert, kněz řádu Františkánského; byl od latictů pro víru křesťanskou rozličně mučen a konečně zastřelen.

Za času svého pobytu v Montpellier-u viděl jsem tam mnoho oslů a oslic; ale nebyl jsem tak šťastným — jako slovátný Alban Stolz — slyšeti, jak tamější osli a oslice ve zpěvu se cvičí a jak mladci na způsob papoušků, opíci a prasat, a ženské na způsob hyen pokřikují. Možná, že osli a oslice, mladci a ženské v Montepellier-u tehdaž chraptěli a proto své umění k mé cti vyváděti nemohli. Senom jednoho osla jsem tam zptovati slyšel, ale nemohl jsem mu vydati svědectví, že jest ve svém umění wirtnosem (wštečnickem); zptával své známé S-A tak šfarebě, že mně uffi bolely.

Jeli jsme na železnici dále přes Wille-neuve, Wil, Mirwale a Cette do Narbonne. Vřzda tato byla dosti nudná a nepřijemná, dílem pro nepřetnou bahuitou krajinu, kterou se tam železnice podle moře táhne, dílem také pro velmi blouhé zástavy wlatu na některých stacích. Tak jsme museli k. p. na nádraží Narbonském přes

pět hodin na mlať čelati, který sem měl dojeti z Burdegal (Bordeaux). Měli jsme zajisté dosti času na město se podívat. Na nádraží Marbonském stálo mnoho vojáků a pracovníků okolo mladé žensktiny, jejíž zevnějšší pohled něco velmi odrazného do sebe měl. Žensktina ta byla bídně oblečena, měla velmi bledý, vyžáblý obličej, oči bystré a pronikavé a držela v ruce ostřížky papírové, které vojákům a dělníkům ustavičně k obracování a k otáčení podávala. Nevídel jsem ještě ženskú, která by tak protivný a obrazný dojem na mne byla učinila jako tato. Ani jednou se nezasměla; obličej její zůstal vždy tak neproměnným, jako by byl z kůže. Slyšela po chvílích jakási tajná slova, kterým okolo stojící nerozuměli. Byla to čarodějnice aneb věštkyně, která pověrečným vojákům a dělníkům z ostřížků papírových budoucnost prorokovala. Wojáci a dělníci ti jednali jako kdyby pověrečný král Saul, který máje proti Filistinským wojnu vésti, Boha se zpusil a osudu svého od čarodějnice v Endoru doměděti se hleděl (1. král. 28, 7). Poněvadž ale osud každého člověka postaven jest jedině v rukou všemohoucího a vševědoucího Boha, který nezapomíná ani na vrabce — tím méně na člověka, a který počet vlasů na hlavě každého člověka zná (Rut. 12, 6—7); jest to pravý nesmysl a velký hřích, dáti sobě od čarodějníků, věštníků, hadaců aneb jakýchkoli jiných podobných lidí budoucnost prorokovati. Každý rozumný člověk a pravý křesťan odvrací se od takových hadaců s ostřížkami a hrůzou.

Černočnejší stojí v kole,
 Váží černé kotení,
 Zestěrcí a hadí játra
 V jedovatém spojení:
 Vatečkou to mluhá, již dal
 Z lidských hnátů dělati,
 A tomu hubná tajná slova,
 Už mu vlásky srstnatí.
 (Šnadr.)

Položení města Narbonne mezi horami jest takové, že mu, jak se zdá, voda velmi škodí. Prší-li pět, šest dní po sobě, topí se celé město; bývá prý to potopa o něco menší nežli ona za časů Noemových, když čtyřicet dní a tolikéž nocí ustavičně pršelo. Toto nešťastné položení města Narbonne bylo příčinou, že dva básníkové, Bachaumont a Chappelle, ve zlém rozmaru na ně následující verše složili:

O město staré, plné močálů,
 Ty sídlo pouhých kanálů,
 Ty předmíte svých hněvů od počátku,
 Zda můžeš žádat, abych na chválu
 Ti zapěl nejmenšího řádku? *)
 (Suffil.)

Kanál rozděluje město Narbonne na dva díly, nazvané Wille a Cité. Čtyři brány ve-

*) Digne objet de notre courroux
 Vieille Ville toute de fange,
 Qui n'es que ruisseaux et qu'égouts
 Pourrais-tu prétendre de nous
 Le moindre Vers à ta louange?

dou do města. Velmi krásné stavení jest semi-
 nát. Chrám katedrální má náramně vysoké kle-
 nutí, jehož snělost každý stavitel obdivuje. Papež
 Klement IV., který dříve arcibiskupem v Mar-
 bonně byl, začal chrám tento stavěti. Nachází
 se v něm mnoho mramorových hrobních pomníků,
 mezi nimiž snad nej památnější jest pomník
 Filipa Smělého, krále Francouzského († 1285).
 Král tento zemřel na horkou nemoc v Berpi-
 gnaně, odkudž do Marbonny převezen byl. Pa-
 mátná věc jest, že mrtvola jeho zde ve vlně
 vařena byla, aby se v ní kosti od masa oddě-
 lily. Stěna a maso pochováli do hrobu v
 hlavním chrámě Marbonském; srdce a kosti byly
 do Paříže převezeny. Pomník představuje krále
 ležícího a královským rouchem oděného; v pravé
 ruce drží žezlo, v levé rukavice. — Velikou
 památkou chrámu katedrálního v Marbonně jest
 monstrance, ve které se velebná Svátost vy-
 stavuje a kterou Francouzové také sluncem (so-
 leil) nazývají. Monstrance ta jest tak veliká
 a těžká, že k nesení jí osm mužů zapotřebí jest.
 Než této velikosti a tíži nebude se laškovy čte-
 náť diviti, řekneme-li mu, že v jižních zemích
 obvyčej jest, při hlavním průvodu monstranci s
 velebnou Svátostí nositi na nosídlu máram se
 podobajícím. Mezi jinými ostatky má kate-
 drální chrám v Marbonně také část sv. kříže,
 na němž Pán Ježíš ukřižován byl. Námských
 hodný jsou také chrámy sv. Pavla a Karmeli-
 tů; tento má velmi krásný hlavní oltář z
 mramoru, a krásné lupy.

Povídá se, že prvním biskupem v Mar-

boucně byl bémvalh vládat římskú na ostrově
 Cypriu, Sergius Pamel, kterého sw. apostol Pamel
 na wtru Jezíſſe Chriſta obrátil a jehož obrácení
 we ſlucích apoſtolſkých takto ſe wypravuje:
 „Přiſſedſſe (Pamel a ſoudruhové jeho) do Sa-
 lamin, lázali ſlowo Boží we ſkolách židowſkých.
 Měli pať i Jana ſ službě (t. j. ku pomoci jako
 jáhna aneb diacona). A kdýž zchobili weſſſeren
 oſtrow až do Paſu, nalezli jednoho muže čaro-
 dějnka, ſaleſſného proroka, žida, jemuž jméno
 bylo Barjeſu, kterýž byl u wladače Sergia Pawla,
 muže opatrného. Tento pomolaw Barnabáſſe a
 Šawla (t. j. Pawla), žádal ſlyſſeti ſlowo Boží.
 Ale protiwl ſe jim Elymaſ, čarodějník,
 chtěje wladače odwrátiti od wtrů. Tedy Šamel,
 kterýž ſlowe i Pamel, naplněn jſa duchem ſwa-
 thm, pohleděw na něj řekl: S plný wſſi lſti a
 wſſi chytroſti, ſynu dáblaw, nepříteli wſſi ſpra-
 wedlnoſti, nepřetáwáš přewraceti ceſt Páně při-
 mých. A hle, nyní ruka Páně nad tebou a budeš
 ſlepý, newida ſlunce až do času. A hned při-
 padla na něho mrákota a tma, a jda wůkol,
 hledal, kdoby mu podal ruku. Tedy užtew wla-
 dač co ſe ſtalo, uwětil, diwě ſe učení Páně“
 (Skutk. 13, 5—12). Tento wladač Sergius
 Pamel byl tedy dle úſtního podání prwním bi-
 ſtupem w Marbonně. — Z Marbonny pocházeli
 také rodičové ſw. Sebaſtiána, který r. 288 w
 Římě na rozkaz cíſáře Diokletiana umručen byl.
 Smrt tohoto ſw. mučeníka, ſ jehož cti Marbon-
 ſſi i chrám wyſtawěli, opěwomal tráſně náš bás-
 ní takto:

Stojt poblé kolu, okorny jsa spjath.
Stojt mučen Boží Sebastian swath.

Prostřelujt šlapy jeho swaté údy,
Krem mu zetřsad chláp přehojnými proudy.

Ale Sebastian w onom tuhém boji
Žaťo šlála věčná nepohnutý stojt.

Ustřať srdce jeho není twrdá šlála,
Ž duše swaté jeho božá lářa šálá.

Lářa ž duše šálá, milost ž oči swatí,
Pro šlepotu wrahu hořlou bolest ctit.

A řdyž dořonává, patřt na oblohu:
A swou blařou duři odevzdává Bohu.

Š hůry ř němu spouřtí leř se lilijow
A řlas ř němu prawt šbezuhmi řlow:

Pozdwiřni se wzřůru, swath Boží reř,
Wěčnou řlávou řané wřádní wěř wěř.
(Suffil.)

R. 1285 zemřel w Narbonne blahoslav.
Elektus, bratr laiř ž řádu řw. Frantiřřta, řterh,
jať se wyprawuje, jednoho dne ředm řpolubratřt
žázračným zpřřřobem od nemoci uzdrawil.

Přijedřře do Perpignana, ubytowali řřme
se w řostinci „hotel de l'Europe“. Řkolť mřřřta
tohoto jeřř prawřum řájem. Řu řřaně jižně wřdět
we wřždálenošřt jen několika řodin wyřolě až ř

nebi strmci horů Pyrenejské, které číhají hranici mezi Francií a Španělskem; rovina okolo města podobá se zahradě, ve kteréž pomorančové, fíkové a jiné jižní stromy se spatkují. Krása a úrodnost okolí Perpignanského nedá se popsatí. Perpignanští mohou v pravdě říci:

Veru, kdo chce vidět ráje,
Čistou rozloš požítvat,
S ten musí v nasse kraje,
Sem se musí podívat.

(Ramarq.)

Abychom tuto rájstou krajinu mohli lépe přehlednouti, vystoupili jsme na horu, na které pevnost (citadelle) vystavěna jest. Pevnost tato nachází se severo-západně od města a má posádku 4000 vojákům. Vodila nás v ní dcera strážce, mladá to děvče s náramně velikou krinolínou. Když jsme vystupovali na věž, zůstala ubohá dívka na schodech s krinolínou vzjetí, tať že ani napřed ani nazpět nemohla. Ale slečinka nežalovala na svou šířkou krinolínu, nýbrž na příliš úzké schody, a povídala, že stavitel pevnost a hradby jejt sice výborně vystavěl, v tom prý ale jediné chybil, že schody na věž vedoucí příliš úzké udělal. Myslel jsem u sebe: tať svádí mnohý svou vlastní chybu neprávě na jiného. Mnohá krinolína již mnohou dámu do mnohé nepřítelstosti přivedla, ba byla již mnohé příčinou smrti. Mynějšho času ale bobužel skoro každá ženská chce nositi krino-

linu; rosfedny chťejt bñti frajlata, ttebas i otec
bělá rosfkata.

Nejstarřím chrámem v Perpignaně jeſt
chrám zvaný: le vieux saint Jean (u sta-
rého ſw. Jana), který ſe začal ſtavěti r. 813;
poněwadž ho ale Arabové ze Španělska royhnaní
zbořili, ſtavělo ſe na něm až do r. 1020. Be-
líř a pěkný jeſt chrám katedrální, jehož základní
kamen položili r. 1324 Sancho, král z Majoriky,
a biřkup Berengar. Z tento chrám má mon-
ſtranci z pozlaceného řtkřbra zhotovenou a více
než řſeř řtkerůů rořřou; má-li ſe při něja-
řém ſlawném průvodu něřti, potřeбі ř tomu ořm
řilných řněř. Mimo chrám tento má měřto
Perpignan jeřřřě něřkolik jiných, mezi řterými
památním jeſt kořtel Dominikáňř, v němžto
ſe řhowají kořti z lewého ramena ſw. Jana
Řteřřitele. Beliká práwa měřlo přeb řařř du-
řhoweřřtwo měřta Perpignana. řař měřli ř. p.
řanowńci při řolegiálním chrámě ſw. Jana uřřa-
noweř řwé rolařřní mařřné řrámy, ro řterých ſe
řim, a rořřem jiným duchowńím ba i řeholníkům
prořáwalo dobré mařřo za mřřněřřřř peněře něřli
v jiných řrámech. Řařbř řlerik, ttebas měl ře-
přw jenom tonřřuru, řměř řiřřou mřřu rořna a
obřřiwých řvěř bez rořřeliké řaně do měřta př-
řeřři; nářřleřem řoho nebyřlo přř v Perpignaně
řnad ani řednoho domu, v němž ſe řlerik tonřř-
rowaný uenaleřal. Řařbř otec, jenž neměl řyna,
pořřářal ſe za neřřřařřného; měl-li řich roře,
muřel řořřřa ředen neb řwa do řlawu duchow-
ńřho rořřoupiti.

Měřto Perpignan má řařě uniwerřitu, řte-

ráž r. 1349 založena byla a na které iibomu-
drctw, bohoflowi, lékařstw a práwu se vyučuje.
První dva předměty přednášely se zde podle
učení sw. Tomáše Akwinského a Suareze, tať
že pro každý předmět dvě učitelské stolice bývaly.
Žákům bylo na wůli ponecháno, předměty podle
učení toho aneb onoho slyšeti. Zwláštětí boj
se wedl, kdýkoli takowá učitelská stolice uprázňena
byla. Pichlo se nožem do knihy, a otázka ná-
hodou nalezená předložila se ucházeči čili kandi-
datowi. Tak dostal každý ucházeč o učitelskou
stolici jinou otázku, o jejtmžto předmětu násled-
ní den w latinské, po celou hodinu trvající řeči,
mluwiti musel. Obdržew otázku tu, odebral se
takowý kandidát do swětnice nějakého domu aneb
kláštera, aby se tam w osamělosti na řeč při-
prawowal. Přátelé ale spoluucházeče jeho dá-
wali na něho pozor, aby mu při práci té žádný
nepomáhal; ano křičeli a wyváděli wšelicos u
dweří jeho swětnice, aby ho w práci mhlili a
wytrhowali. W následný den držel kandidát řeč
swou u přítomnosti učitelůw uniwersitních, správ-
ce města a jiných pánůw. Musel řečniti po
celou hodinu bez přetrženi; zastawil-li se, neob-
držel učitelské stolice. Iméno kandidata, který
w tom boji zwítězil a za učitele na wšolých
stolách wywolen byl, psáwáno pať weskými li-
terami na domy s přidawkem: „Wiktor“ (zwí-
tězitel).

R. 1458 zemřel w Perpignanu ukrutnou
smrtí Pawel, kněz řádu Frantisskanského, doktor
bohoflowi. Byltě to muž w prawdě swatý a
weský ctitel blahoflawené Panny Marie. Co

zpovědní obrátil horlivým napomináním jistou osobu a přivedl ji k tomu, že nastoupila cestu ctnostného života. Podvodník ale její pomstil se nad tímto knězem a zabil ho mečem.

Na večer šli jsme do veřejné zahrady na procházku. Perpignanští nazývají zahradu tuto stromovadím (allée). Tam jsme slyšeli koncert, jakéhož v žádném koncertním sále za drahé peníze slyšeti nelze. Slyšel jsem již mnohou zpěvačku, která — jak Alban Stolz důstojně praví — hrdlem svým neslychané věci prováděla. Sezdila semotam ve vsedch jen možných oktávách, brzo zdůru, brzo zase do hlubokého basu dolů, nyní drčela pronikavě jako trumpet, pak cukrowala jako mladá hrdlička tak líbezně a po tichu, že se zdálo, jakoby hlas její umíral, jako hlas velmi slabého chrousta; slowem prováděla ve zpěvu věci až k vůči nepodobné. A co byl zpěv její proti zpěvu, který jsem já ve stromovadí v Perpignaně slyšel? Nadil bych všem i nejznamenitějším zpěvačkám, aby se v městci světnu odebraly do veřejné zahrady v Perpignanu a tam koncert poslouchaly. Tam by se crescendo a decrescendo a trillování lépe naučily, nežli od nejlepších mistrů ve zpěvu na kterémkoliv konservatoriu. Zdá se, že všichni slavitelé celého světa se domluví, ubytovati se v letě ve veřejné zahradě Perpignanští. Melhu, pravím-li, že těchto milých zpěvaček 5—6 na každém stromě sedělo; zpívali po celý večer a po celou noc jako o zámož. Poněvadž jsem z otna své světnice, ve které jsem v hostinci přebýval, právě do této

zahrady viděl, neměl jsem ani chuti tu spaní,
a naslouchal jsem líbeznému zpěvu slavíkův.
Ku každému z nich byl bych volal:

Ptáčku rozmilý,

Pěvoče přečilý!

Jaci andělé

Tě tak uměle

Zpíval učíš?

a zdálo se, jaloby mně každý z nich odpovídal:

„Moje prozvěky

Nejdou z náuty,

Jsou to vrozené,

Bohem vštípené

Prostě včepaty“.

(Suffil.)

XVI.

Odjezd z Perpignana do Španělska. Horní Pyrenejské. Juncera. Španělská diligence (wysl. diligenc). Figueras. Divadlo a vojáci. Řeka s krvočervenou vodou. Gerona. Empalme. San Celoni. Francesko Kardona y Bríla.

Dalekou cestu z Wibuě w Katoufku až do Perpiguamu w jižní Francii ležícího vykonali jsme, až na wšlety, které jsme semotam podnikli, na železné dráze. W Perpiguamu nedostali jsme se ještě sice na konec světa, ale na konec — železnice. Tu se nám bylo seznámiti se zlopměstnou španělskou diligencí, t. j. s posilkou aneb dostawníkem. Nyní jsme měli do Španělska cestovati. Mnogo jsem dříve o této zemi byl četl a slyšel, a byl jsem uemálo žábošiv, ji widěli. Bylo to časné z rána, když jsme ponejprw do diligence, melikanstého to španělského vozu wstoupili a z Perpignana objížděli. Ranut čerwánky obrubowaly již wšehodní nebe, ale měsíce a hwězdičky ještě swtily; bylo to tedy w době, w které — jať básuť. náš Suffil wšborně praví —

Hádaly se spolu den a noc,
Řdoby z nich měl wětší w sobě moc.

Cesta nás vedla po několika hodin úrodnou krásnou rovinou, až jsme u řeky Techu k horám Pyrenejským přijeli. Krajina tato nazývá se Rusillon. Silnice přes tyto nebetyčné hory vedoucí táhne se z většší části líbeznyými údolími, ve kterých velmi mnoho korkových dubů (*quercus suber*) roste; z kůry těchto dubů dělá se korek (kork), jehož se na zaprávání láhvovic užívá. U malé vesnice Lepertuse, nade kterou stojí francouzská pevnost Belfort, překročili jsme hranice a přijeli jsme do prvního španělského města Zuncera (vyslov: Ossunkera). Byla právě neděle, lidé šli z kostela. Muži měli dlouhé červené, přes pravé rameno dolů visící čepice, na místo kabátu různobarevný šál, který na ruce nesli, krátké kalhoty a sandaly. Ženy měly oděv jednoduchý, z většší části černý a na hlavách bílé šátky po zadu velmi zářovné. Muži a ženy nesli s sebou domů malá, nízká sedadla, na kterých byli v kostele při službách Božích klečeli neb seděli. Myslel jsem u sebe, že by navštívenovatelé našich chrámů těžší práci měli, kdyby kostelní stolice semotam nositi museli.

Mezi tím co se v Zunceru na vůz nablábalo a s něho sklábalo a jiné koně se přepřahovali, měli jsme dosti pořádku po španělsku posnídati. Snídaní naše pozůstávalo ve velmi husté čokoládě a v piškótech. Čokoláda se nám podávala v malých nádobách, které o mnoho větší nebyly nežli náprstek; do ní jsme piškoty namáčeli a jedli; sklenice vody dokončila snídání. Že hladový člověk při takovém snídání, ode pakuje-li ho častokrát, zůstává při dobré

chuti, lze se dovětipiti. Já jsem si myslil: Jen ty mně, šlechtčko, čokoládu nalej! Ty máš čokoládu, já peníze, vsať já ti zaplatím do halste. Sebš jsme do vozu a jeli jsme dále. Majitel obtud španělský vůz, španělské spřežení a španělské pacholky, počínali jsme olousseti trápení jízdy ve španělské diligenci, kterou čtenářům zde popisovati mívám. Rde ve Španělsku není železnic, cestuje se ve vozích náležejících společností, z nichžto má řádka své jméno, t. p. Sociedad del Ebro, Sociedad Northey-Meridia (společnost Ebrova, společnost severo-jihpadní). Zato nasse pošta vozy své s cestujícími po jistých cestách rozestla, jezdi také vozy nadzumněných společností po všech krajínách Španělska. Těchto společností jest ve mnohém velkém městě několik; řádka láká cestující k sobě, řádka jest protivníkem druhé a hledí ji v rychlém ježdění předbíti.

Řádka španělských diligencí vůz jest pravou hrádkou vozovou. V s mojem jest 10 místých křesl blouhých, a poněvadž má dvojce poschodí, nejmeně pět druhého řádu myslí. První poschodí má tři oddělení (coupés), z nichžto má přední tři sedadla, prostřední šest a zadní opět tři aneb i čtyry. V druhém poschodí jsou napředu tři a k zadu také tři sedadla pro cestující. Nad hlavami cestujících těchto rozestla se tlustá kůže, která i truhlám a jinému nářadí za stěchu slouží. Cestovatelé tam sedící nevidí denního světla, nemají čerstvého vzduchu a musejí neľibou vůni kůže kolomazt napuštěné a ob slunce zapálené do sebe wdýchati. Sedadlo v

tomto poschodí jest w prawdě místo hrozné, kde panuje křivost a škrtipent zubů; tam má cestující přiležitost, okoušeti části trestů pešelných. Zcela napředku jsou ještě sedadla pro domázeče aneb konduktora (Majoral) a pro dva pacholky. W takové španělské vozové hradbě sedává tedy, jede-li w celé své majestátnosti, 21 až 22 osob. Dsm aneb i deset mezlů (mulů) aneb koňů po dvou k sobě připravených táhnou tento ohromný vůz. Mezlové a koň jsou, jako panenky ku plesu či na bál se chystající, křivým a různobarevnými stužkami okrášlení a zvonky opatřeni. Na prvním koni sedí předjíždčí, který u Španělů „zagál“ se jmenuje; jestli to obvyčejně mladší asi 20letý, jehož jezdecké umělosti celá vozová hradba i s obyvateli, se spřežením a nákladem hlavně svěčena jest. Na každé štaci (po 2—3 hodinách) přepřáhají se koň a muli, jenom ubohý „zagál“ musí po 10, 15, ba i 20 hodin na koni zůstat. Každý zagál, kterého jsem viděl, vypadal jako kostra, byl churavým a od slunečního horla a prachu na polo slepým. Ve Španělsku křivě tržnění zvlášt i lidé. Wida toto ukrutné tržnění myslél jsem u sebe: Kdybych ve Španělsku mohl mít, chtěl bych tam raději koňem nežli zagálem býti.

Cvalem jede vůz přes hory a dolů a čím přiležitější lopec, čím rychleji musejí ubohá zvířata vzhláru běžeti; mrslána bývají při tom nemilosrdně. Tu sločí pacholeť s vozem, předběhne spřežení a začne jednoho aneb druhého koň aneb mula obráceným bičovníkem tak ukrutně mrskati, že následkem toho všichni koň a muli se splaší

a cvařem utřkají. Vypravoval mi jeden spolucestující Francouz, že viděl jak pacholeť muly, dříve než se zapřáhali, v kontrůně bičem mrškal; i tágal prý se pacholka, proč to dělá, a tento mu odpověděl: otápm muly (je chauffe les mules), v tom asi smyslu, jako kamna we světnici aneb ložom otíra na železné dráze napřed topiti se musí, mají-li službu svou konati. Padne-li kuň aneb mul, musí hleděti, aby rychle vstal, ješto mu Majoral k tomu dlouhého času nepopteje. Každý kuň a každý mul má své zvláštní jméno, kterým ho pacholeť volá a k rychlému běhu napomíná. Karboneru, Loseru, Godiardu, Perikoo, Corse, Romero, Mocia-cio, Seňora t. j. uhlíři, dáble, způsobný chlapíku, malý Petře, Korfikane, rozmarine, slečno — tak a podobně volají pacholci na koně a na muly a pobádají je slovy: Hatio, Eoo, Je-Je k rychléjšímu běhu. Rozhorlil jsem se v hněvu, když jsem viděl, jak utrutně s ubohým dobytčím se zachází. Ale i s lidmi nenaládá se lépe. Brawil jsem svrchu, že každé oddělení vozu má jistý počet sedadel; a hle! jednou nás bylo šest osob v oddělení, které jenom čtyry sedadla mělo. Wedlo se mně tenkrát skoro jako gruku nacházejícímu se pod mlýnským kamenem; myslel jsem, že mám již vřechový košti na prásel rozdrčené; nebylo zdraví na celém těle mém a košti mé neměly poloje. A ne lépe wedlo se spolntrpitelům mým. Wedli jsme stížnost na toto trýzvení lidí; ale pan Majoral odpověděl. že musí každého cestujícího do diligence přijmouti, který sobě v ní zaplatil místo. Mámi se ale zdálo, že Majoral kromě svého

platu ob společnosti, i ob cestujících vedlejší příjmy dostává. Ukrutné tržnění lidí a howad we španělských vozích nebude tolik již dlouho trvati; neboť za několik let bude mti Španělsko snad více železnic než mnohá jiná země.

Bylo asi osm hodin ráno, když jsme přijeli do města Figuerasu. Poněvadž všáz zde po dvě hodiny se zastavil, měl jsem dosti času, ohlednouti se trochu po městě; procházky ani tím více zapotřebí bylo, an kosti mé dlouhou jízdu jako glámány byly. Na domě jednoho náměstí četl jsem oznámení, že w divadle města toho provozovati se bude téhož dne večer činohra: „Vyhnaní Jezuitů ze Španělska“*). Spravil jsem k sobě: Jak se stornává toto divadelní oznámení ve sloný nasseho hostinského w Montpellieru, který Španělsko proto nešťastnou zemí nazývá, že má mnoho mnichů? Že hospodský tento střarec lhal, o tom jsem se měl později ještě lépe přetvědčiti, a že provozování činohry této w divadle od vlády zakázáno jest, povědál mi jeden španělský kněz. Tu jsem viděl, že bohužel i we Španělsku, jako i jinde lid w divadlech se tázá a proti duchovenstvu popichuje. A jako divadla tak přimářejí i špatné časopisy lid o míru a mravopověstnosti a podkopávají během tím vlády časného a věčného blaha jeho.

*) Teatro.

Gran Funcion para Hoy 24 Majo de 1861. Sinfonia. El interesanta Drama en 4 actos. Original de Don Francisco Botella y Anbrés.

La expulsion
Los Jesuitas
en Espanna.

We Figuerasu viděli jsme ponejprv španělské vojsko; byli to pěšáci (infanteristé). Uniformou čili stejnočtvercem jejich byly modré dlouhé kalhoty, modré kabáty se zelenými knoflíky a tmavo-červenými vložky, uzky bílé, semotam černými pásky protáhnuté částo, na kterém se na předku královský znak nacházel. Jejich zbraní byly bajonetky t. j. bodáky.

Majoral tágal nám do vozu vstoupiti, při kterém nyní dvě koňá a pět mulův připevněno bylo. Sedouce ctvařem přes hory a dolů přijeli jsme k řece Baslaru, která nemá mostu, což tici lze téměř o všech menších řekách španělských. Právě-li utipný Alban Stolz, že mnohé řeky španělské nemají ani tolik vody, žeby v ní člověk utopiti se mohl, nyní bez pochyby řeky, které přicházejíce s hor po dlouhém desíti velmi mnoho a při suchém povětrí velmi málo vody mívají. Viděl jsem ve Španělsku i řeky, které v čas letní tak málo vody mají, že by v ní ani člověk utopením samovraždou spáchat nemohl. Mnohé ale tamější řeky t. p. Svabalský, Ebro, Tajo, o kterých později řeč bude, jsou tak velké, že na březích svých i koráby plují. Ke cti a slávě řeky Baslaru budiž řečeno, že právě tak mnoho vody měla, žeby v ní nejenom člověk aneb člověk, nýbrž i celý vůz se přetžením svým a s cestovateli byl se utopiti mohl. Voda nám přišla až do vozu a splývala vysoko nad koně a muly, kteří přes ní rychle běželi. Tágal jsem se Majorala, nebyť-li jízda přes řeku tuto časem velmi nebezpečná? Tázaný krčil rameny a odpověděl: Buď si voda

sebe většší, musíme hleděti, abychom se přes ni dostali.

Nebaleko města Seria jeli jsme weble řeky Teru, která měla vodu červenou jako krev. Spatřiv zdaleka tuto řeku, nemálo jsem se zděsil; upamatoval jsem se na druhou ránu Egyptskou, když totiž Mojžíš holi svou vodu řeky Nilu v krev proměnil (Exod. 7, 20.) Myslíl jsem, že i v této krajině nějaký divotvorný Mojžíš povstal a s řekou podobných zázrak učinil. Později jsem však slyšel a viděl, že i mnohé jiné řeky španělské t. p. Ebro časem krev-červenou vodu mívají; barva tato pochází ob červené země, kterou mnohé řeky dlouhým deštěm zkaleny bývají. Bylo právě polebne, když jsme přijeli do Gerony.

Gerona (Gerunda) jest dosti veliké a pěkné město, má ale tak nerovné ulice, že jebe-li jimi ohromná hrabba vozová, biligence zvaná, vyhýbání pro lid a pro dobytek velmi nebezpečným se stává. Zastlechnul-li kdo v takové ulici již zdaleka hrozný rachocení vozu, vyhýbá mu zajiště jako hlučícímu hromu a hledí, kde a jakby v útěku spásu nalezl. Krátká nasse zastava v Geroně dovolila nám sice poobědvati, ale město jsme náležitě prohlédnouti nemohli. Uvšak zpomenuť jsem si přece na mnohé svaté, kteří životem a smrtí svou město toto oslavili. Povídá se, že v Geroně zemřelo mučennickou smrtí asi 400 svatých, mezi nimiž byli i svatí Eovalbus, Sixtus a Felix. Poslední z nich byl jáhnem a soubrohem sv. biskupa Marcissa, s nímžto se odebral do Augsburku. V městě tomto

obrátili k bohabojnému životu svatou Afru a sv. Hilarii, které byly tehdáž ještě necnostný život vedly. Veliké úcty požívá v Geroně sv. mučnice Almilina; byla to matka sv. jáhna Viktora, který se smatými Vincencem, Inventem a několika sty jiných (asi prý 360) za času císaře Diokletiana pro víru Christa Ježíše umučen byl. Sv. Inventus, kterého Španělowé nazývají San Trobat (t. j. nalezený, což latinské jméno Světcovo znamená), cti se co patron proti zimmici.

V sedmém století žil biskup v Geroně biskup Jan, muž to, co se tklá veliké učenosti a svatosti života, snad jeden z nejznamenitějších svého času. Byl dříve mnichem a učedníkem sv. Fructuosa, arcibiskupa Braganstého v Portugalsku, stal se biskupem v Geroně. Mluvil výborně latinsky a řecky, znal velmi dobře písmo svaté a zastával neohroženě víru katolickou proti laskům Arianským. R. 1341 zemřel v Geroně blahoslavený Dalmatius Monerius, kněz z řádu Dominikánů, jehožto slavnost v tamější diecése dne 24. Sept. se koná. Jím blahoslavený, kterého město Gerona mezi své čítá, jest Jan Alkobertus. R. 1694 v Geroně narozen vstoupil Jan co jiných do řádu Dominikánského a opustiv r. 1728 otčinu svou odebral se co misionář do Číny. Tu lázal s velikým prospěchem víru katolickou, obrátil velmi mnoho modloslužebníků tu poznání a ctění jedině pravého Boha a byl dne 28. Oktobra 1748 na rozkaz císaře Tienlong-a uškrten.

D pól páté hodiny dojeli jsme šťastně do městečka Empalme, kdež jsme k nemalé radosti své opět železnou dráhu našli, na které nám nyní do Barcelony jeti bylo. Kdo okusil mučky jízdy ve španělské diligenci, roztouží se jistě po železnici, jako toužívala žitních jelen po studánce. Okolo páté hodiny objel volal a dovezl nás do Hostalrich-u, města to opomněného. Na každé staci stálo mnoho lidí, kteří na přicházející volal zvědavě hleděli. Na další jízdu nás vyvolal konduktor jméno stace: San Celoni. Že slovo „San“ znamená totiž co „svatý“, to jsem věděl; ale neměl jsem, kdo svatý Celoni byl! Pravé jméno tohoto svatého, podle kteréhož nazváno jest městečko, u něhož stace se nachází, jest Celebonius. Tento svatý, jehož památka 3. března se slaví, byl též ve Španělsku pro vtru Ježíše Christa mučen. Celebonius a bratr jeho Emetherius byli vojáky v římském vojsku a zemřeli smrtí mučnickou okolo r. 480 ve španělském městě Salahoře (Salahorra, Calagurris). Jako Španělé na místo San Inwent klají — San Trobat a místo San Celebonius — San Celoni, nápodobně přeměnili i jméno sv. Emetheria — v „San Madin“.

Na staci San-Celoni vstoupil do vozu, v němž jsme seděli, mladý kněz, ku kterému jsem ihned přišel. Poněvadž kněz tento napotom cestu s námi až do Madridu konal a tlumočnickem našim byl, dci s ním čtenáře trochu seznámiti.

Francesko Cordona y Orfila*), světský kněz diocésny Mahonské na ostrovu Minorce, poslán byl od biskupa svého do Barcelony, aby na tamější universitě ve vyšších bohosloveckých vědách se vzdělal. Řákal v touž neděli v San Celoni, a řvuž odpoledne do Barcelony se navracel, shledali jsme se s ním ve vozu na železnici. Kromě bohoslovných věd obíral se s přirodopisem a obzvláště s lasturami (Conchylien, Muscheln); jest snad nejznamenitějším sběračem a znatelem lastur ve Španělsku. Má sbírku 60.000 lastur, mezi nimiž se nachází 1100 rozličných druhů, a dopisuje nejřednějším vřtečnickům přirodopisu v Madridě a v jiných městech španělských. Poslal lastury superiorovi Sezuitům až do Hawanah-y, a stala se mu i ta čest, že královna Isabella přijedši do Mahona ráčila od něho přimouti sbírku 115 druhů lastur, které nyní v muzeu v Madridě se nacházejí. Grantiffel Kardona mluví latinský, španělský, francouzský a poněkud také anglický. Měl by dopisoval i přirodopřítelům jiných zemí, obzvláště ně ale těm, kteří se obírají s oddílem lastur. Poněwadž má z většší části jenom lastury ve Španělsku se nacházející, jest hotovo, vyměnití je za jiné. Za tou příčinou podáváme zde adresu tohoto znamenitého španělského přirodozpřítatele: Signor Francesco Cardona y Orfila Presbytero, Calle Horno de la Quintana Nro. 44 a Mahon de Minorca par Barcelona.

*) Řáždý Španěl vede ve své adrese nejenom jméno svého otce nýbrž i jméno své matky. Dtec tohoto kněze jmenuje se Kardona a (y) matka Orfila.

We společnosti tohoto mladého roztomilého kněze došli jsme šťastně okolo osmé hodiny na večer do Barcelony a ubytovali jsme se v hostinci „hotel de quatre nations.“ —

XVII.

Město Barcelona a položení jeho. Osvícený sklep-
ník. Jak Španělská vojska kněze pozdravují.
Chrám S. Maria del mare. Postavení ducho-
venstva Španělského. Starý a nový katedrální
chrám a chrám Notre dame de Bethlehem.

Slomutný Alban Stolz dobře praví, že
položení města Barcelony krásné jest až ku
vytržení myšli. Veliké toto město v polokruhu
na břehu mořském vystavené má široké ulice,
veliké náměstí a vysoké krásné paláce a domy.
Ku straně západní jest obmezeno horou, na které
stojí pevnost (castell) Monjouy, a se které se
nastřhuje velekrásná daleká rozhledna na moře,
na město a okolí jeho. Ve vzdálenosti asi dvou
hodin táhnou se ku straně západní hory, jejichžto
nejvyšší vršky tažou sama svatá jména mají.
Jeden vršek sluje: Sanctus Petrus (svatý
Petr), druhý: Tibi dabo (tobě dám) a jeden
vršek měli-by Barcelonská ještě jmenovati
„claves regni coelorum“ (klíče království
nebeského), aby se při pohledu na tyto hory

upamatovali, že Pán Ježíš odemždam Petrovi klíče království nebeského za hlavu církve své ho ustanovil, a že tato církev, jako ony hory, pevně státi bude až do skonání světa. Od paty těchto hor táhne se až k Barceloně velmi krásná a úrodná rovina, ve které leží malá města Gracia, San Geruas a Protas a Saria. Byl velmi krásný den, slunce jasně svítilo a všecko se zelenalo, když jsme se s hory, na které stojí pevnost Monjouy, došli na město Barcelonu a raijské okolí jeho dívali.

Wizte krásu všeohomíra,
 Zať se můkol zelená,
 Zať do nemzhledného štra
 Slunce jasně plamená! (A. W. M).

Sklepník, který nás v hostinci obsluhoval, byl chlapec velmi rozprávný a jasně osvěcený; chtěje nás, ačkoliv jsme toho po něm nežádali, při stole přijemuě baviti, vypravoval nám již napřed o průvodu blížící se slavnosti Božského Těla. Kdyžkoliv o průvodu tom mluvil, doložil pořádké: „Budete widěti, že Španělowé dělají veliké hlouposti.“ Mluvil-li osvěcený ten mladík pravdu, o tom jsme se měli později přestvědčiti.

Francesko Rardona byl v Barceloně naším věrným průvodcem. Již časné z rána přišel pro nás do hostince, chtěje nás po městě woditi a znamenitosti jeho nám ukázati. Dívil jsem se tomu, že ho vojáci uctivě pozdravovali; a když jsem mu podívenť své nad tím vyjádřil, odpowěděl mi, že vojákům španělským prawiďa je-

jich kněze pozdravovati well. Myslel jsem u sebe: není tomu wssude tak; jsou země, ve kterých si voják kněze ani newssimne, tak že o něm lze říci: „A užtero jej pomínul.“ Eli jsme do chrámu swaté Moniky, kde se právě konala mše sw. za zemřelého. Wofální mše, kterou při té příležitosti na fíru zpíwali, nebyla sice wýborné hudební dílo, ale byla přece wážného ducha a přiměřena důstojnosti zádušných služeb Božích.

Eli jsme do chrámu Santa Maria del mare (u Panny Marie mořské). Chrám tento obdržel jméno své od divotworného obrazu P. Marie, který prý sem připloul po moři. Podozá se i wíte, že mše před časem až sem dosahowalo, za kterou příčinou chrám ten na jehlách (pilotech) wýstawen býti musel. Jest wellý a krásný; okolo hlavního oltáře jeho stojí w půlkruhu osm sloupů; králowna, jejížto palác tu chrámu přistawen jest, má w něm zwláštnt oratorium. Mezi 26 kaplami téhož chrámu jest kapla nejswětější Swátosti oltátní nejkrásnější; klenutí její jest pozláceno. Divotworný obraz Panny Marie, socha to biewčná, má stwořtný oděw a na hlavě drahocennou korunu. Sto a padesát beneficiátůw jest při tomto chrámě, jehož fundace před časem tak weliké byly, že wýnos jejich páčil se každodenně na 2400 franků (1000 zlatých). Z důchodů těchto přimlastnila sobě wláda dychtící po statcích církewných wíce než polowici. Divíme se tomu zajiště, že chrám Santa Maria del mare měl před časem tak weliké nadání. Powažme wssak, že

libé byli tehdy nábožnějsími a že pro spasení nesmrtelných duší svých a ke cti a slávě Boží rádi část pozemských statků svých obětovali. Stavěli chrámy, zařídali špitály, kláštery a jiné užitečné ústavy a činili mnohá zbožná uakání. S touto zbožností a obětivostí našich praotců nesrovnávají se bohužel náhledy našich ve věci lhostejných liberálů; tito by raději kláštery zrušili, jméni jejich jakož i jiné církevní statky sobě přivlastnili a duchovenstvo v chudobu uvedli, poněvadž prý duchovní pozemských statků nepotřebují. Že mnohý boháč světských takzbo denně 3— i 4000 zlatých přijmá a je hříšným snad i hanebným způsobem promrhává, toť nalezají zcela v pořádku. Proč to nespořádá Pán Bůh tak, aby duchovenstvo, které ve svém povolání těžce pracovati musí, i od pouhého rozvodu žiti mohlo? A proč souhlasí liberálové ti s boháčem, jenž sobě může zpřátati:

Ja nic nedělám,
Přece se dobře mám,
Ja nic nedělám,
Dobře se mám.
Kováři dělají,
Přece nic nemají;
Ja nic nedělám,
Dobře se mám.

Neptátelé církve katolické vyhlásují nezkřídla v novinách, že prý duchovenstvo španělské velmi bohato jest. Tempi passati! téžáma Itáliu, připomíná-li sobě pominulé šťastné

časy. Španělské duchovenstvo musí o pomínu-
lých časech říci: Byvalo dobře! Byvalo
dobře! Pominuly časy, v nichžto blaze bylo býti
duchovním ve Španělsku. Nebude snad od místa,
pokud-li zde některé bezpečné zprávy o pošta-
ment španělského duchovenstva.

Kdo ve Španělsku do duchovního stavu
vstoupiti chce, studuje pro 3 roky latinu, po 2
roky rhetoriku (řečnictví), 2 roky libomudretství,
3 roky dogmatiku (věroučení) a 1 rok morálku
(mrawoučení); jest mu tedy 12 let ve studích
žítí. Studuje-li ještě po jeden rok dogma-
tiku a po 2 roky kanonické (církvní) právo,
bývá po příslušných zkouškách za doktora v boho-
slaví vyhlášen. Ve Španělsku jest mnoho lai-
ků (nekněží), kteří jsou doktory práva civil-
ního a bohoslaví. Mluvil jsem v Madridě s
mladým advokátem, který co doktor práva a
bohoslaví věhlasným byl. Myslí jsem si, žeby
to na škodu nebylo a žeby mnohá rozepře spra-
vedlivějšího rozhodnutí došla, kdyby advokáti
i v jiných zemích v dogmatice a v morálce lépe
zvěhli byli; neboť slovo Ciceronovo: „Spravedl-
nost jest paní a královnou všech ctností“ neplatí
všude a vždy. Na kněžství světlá se ve Špa-
nělsku toliko ad titulum patrimonii, t. j.
otec, přibuzní aneb dobrodincové toho, jenž na
kněžství posvěcen býti žádá, zavazují se, že ho
dotud vydržovati chtějí, dočud v nějakém du-
chovním úřadě usazen nebude. Vláška mu tedy
taž zvaného titulu stolního (titulus mensae,
stravování) nepožijuje.

Bohoslovectý seminář v Barceloně má 16

profesorů a 120 seminaristů. Mezi těmito jest 25 stipendistů, kteří v semináři užívou a vyučování zdarma dostávají; jiní platí polovici a opět jiní celý roční plat. Bohoslawec, který na kněžství vysvěcen býti chce, musí nejméně po dva roky v semináři býti, aby se tam všem liturgickým obřadům přiučil. Španělská vláda platí na seminář Barcelonský asi 10,000 zlatých (5000 Duros.)

Bohoslawec, který studia s prospěchem dokončil a na kněze vysvěcen byl, musí častočráte dlouho čekat, až ho biskup při některé fátě co wikáři aneb kaplana ustanoví; musí hleděti, aby sobě někdy zatím jako pomocný kněz, kazatel aneb katecheta místo a užívou zaopatřil. Viděl jsem v Barceloně kněze, který již před třemi roky vysvěcen byl a přece ještě sstace neměl. Bytem byl u svých příbuzných, kterým za byt a potravu měsíčně 60 franků platil. Máje podporu od svého otce byl nápomocným knězem při jednom kostele, a konal úřad katechety při dívčí škole. Kázal v každou neděli a v každých svátek, a po sedm týdnů činil v každém týdni průměrně patero kázání. V takové nápomocné kněze nestará se vláda španělská, platí jenom wikáři (kaplany) a faráři.

Wikáři dosazuje biskup na úřad jejich, načež vládě dosazení to oznámí žádaje zároveň o plat pro dosazeného. Správcí duchovními ve Španělsku jsou vlastně wikáři; oni křestí, zpovídají, zaopatřují nemocné svátostmi, vedou matriky, vystavují farářské vysvědčení; obvyčejně ale nekázají. Wikář dostává za křest čili raději za

křesťný zápis 4 realy (1 frank); co dostane nad to více, musí farářovi odvésti. Řázi a křesťanské cvičení držeti jest vlastně záležitost farářova; tento řáze v neděli a ve svátek před ranní i před velkou mší svatou. Děti ve škole katechismu vyučovati, jest přisná povinnost učitelova; každý měsíc přichází farář se starostou do školy, aby se při zkoušce přesvědčili, zdaliž aneb jak učitel svou povinnost plní. V každou sobotu musí se učitel s chlapci a učitelka s děvčaty říženec ve škole modliti a v neděli s nimi v kostele křesťanskému cvičení obcovati.*)

Poněvadž ve Španělsku privatních či soukromých patronatů není, obsazuje uprázdněné fary královna sama, volíc jednoho ze tří kandidátů, kterých jí od biskupa navrženi bývají. Nápodobným způsobem stává se i obsazení sídla biskupského. Při tomto obsazování navrhuje královna tři kandidáty, z nichžto sv. Otec jednoho vymoluje. Španělská vláda platí vesměs usedlé kněžstvo a sice tím způsobem, že průměrně na 10.000 duší počítá se farář a dva vikáři. Vláda svěcuje tedy duchovní správě jednoho kněze přes 3000 duší; což jest důkazem, která se stará, aby žádný farář aneb vikář nemohl lenositi. Farářův jest několik tříd. Farář první třídy má podle konfórdatu (t. j. smlouvy mezi vládou španělskou a stolicí papežskou) od vlády

*) Co k tomu říká mnohý z našich po obloučení školy ob církve katolické učitelův? Máme však za to, že náš způsob, dle něhož kněz sám v náboženství vyučuje a učitel přednesené nauky opakuje, správnější jest.

ročně asi 1000 zl. (500 Duros) dostati, dostává ale jenom 600 aneb snad i 400 zlatých; hospodařili-li vláda špatně s penězi, vymlouvá se, že duchovním více dáti nemůže. Stane-li se farář pro nemoc aneb jinou příčinu k dalšímu lonání úřadu kněžského neschopným (deficientem), dostává od vlády polovicí ustanoveného platu a jistý podíl z farních příjmů co pensí či výslužbu. Wikář nedostává v podobném případě od vlády nižší podpora, obdrží ale z polovice dobročinného spolku, který knězi sami mezi sebou utvořili, každodenně asi 4 franky (una piazze de duos quattros) aby žít mohli.*) Učitel (profesor bohosloví) ve Španělsku dostává měsíčně 80 franků; kanovníci mají podle stupně důstojnosti 4000 až 5000 franků ročně. Wikáři se platí každý měsíc 18 zl. št. (9 Duros); z toho však musí faráři za byt a potratu denně půl drnhého franku platiti. Plat biskupů je 8000 až 10000 zl. štb. (4000 až 5000 duros); největší plat (7500 duros) má arcibiskup v Toledě, který je spolu primatem t. j. prvním biskupem španělské země. — Obzvláštně smutné je postavení, v němžto se nacházejí duchovní z vyždvižených klášterů: Vyjma Biaristy (španělsky: Escolapios) byly všechny tehle kláštery ve Španělsku vyždviženy. Jenom tři kláštery řádu Františkánského vláda ponechala a sic proto, aby jimi misijnářství

*) Bylo by zřejmě žádoucí, aby i v našich diecích podobné spolky mezi knězi se zakládaly; neboť plat 200 aneb 300 zl., který mnohý deficient od vlády dostává, dostčuje mu sice k mžek hladem nikoli však k výživě.

vo cizlých vzdálených zemích zachováno bylo. Poslední wyzdvižení klášterů ve Španělsku stalo se r. 1832; z klášterů těch žije až podnes mnoho teholských, kteří ale ani pospolu žiti ani teholské oděvy veřejně nositi nesmějí. Zdá se, žeby vláda pocítovala hrůzu svědomí, když spatřila ubohého takového kněze v teholském oděvu jeho. Klášterníci, kteří v čas wyzdvižení kláštera 60 let státi měli, dostávají od vlády co měsíčnou výslužbu 46 franků, mladší — 45 franků; těm, kteří tehdáž nebyli ještě složili slavných slibů, nedává se nic.

Narostlivi jsme v Barceloně starý katedrální chrám, který zasvěcen jest sv. Justovi a sv. Pastorovi. Dito dva světcové, z nichžto první 13 a druhý 7 let star byl, zemřeli co mučenci pro víru křesťanskou v Alkale ve Španělsku r. 304. Chrám tento má 12 kapel a velmi krásné malby na obmítce (al fresco). V jedné kaple schována byla socha Panny Marie Monseratské, když Saracenové do Katalonie wpadli. Okolo hlavního oltáře téhož chrámu stojí 11 sloupů, a v kaple, ve které se uděluje nejvyšší Svátost oltářní, viděti na oltáři velký kříž s ukřižovaným Ježíšem, a u paty téhož oltáře sochu 7 bolestné Matky Boží. Pozoruhodno jest, že podobné kříže a sochy Panny Marie nachazejí se ve španělských chrámech v každé kaple, ve které se chová velebná Svátost. Tam má bez pochyby naznačeno býti, co vypravuje sv. evangelista Jan, že totižto blázno kříže Ježíšova stála matka jeho (Jan 19, 25). Při tomto chrámě jest kolegiální kapitola, sestávající ze 16 kanovníků. —

Velmi krásné gotické stavení jest novoh
katedrální chrám, jehož dvě vysoké věže nad
kranou vystaveny jsou. Chrám tento má tři
lode a 26 kapel s krásnými malbami na skle;
hlavní jeho oltář jest bohatě pozlacen a má 44
gotických věžek. Velmi umělecké dílo rezbářské je
dívka jsou sedadla (stalla) pro kanovníky. Nad
každým sedadlem — a těch jest 60 — viděti
znak některého dobrodince, jenž při tomto chrá-
mě nějaké beneficium založil, a nad znakem tím
malou gotickou věžku. Pod hlavním oltářem
odpočívá v kryptě tělo sv. Eulalie, která již
ve věku 12 let r. 304 pro Krista Ježíše
umučena byla. Vypravují, že tato svatá po-
stoupila smrt mučnickou v Barceloně a síce v
ulici, která až podnes ulicí sv. Eulalie sluje
(bochada de s. Eulalia). Před domem, vy-
staveným na místě, kdež umučena byla, hoří
dne i noci světlo lampové. Na jednom oltáři
nového chrámu katedrálního umístěn jest onen
kříž, který Don. Juan d'Áustria v bitvě u Le-
panta přednášeti přikázal. Zdá se, že kříž tento
požívá u obyvatel Barcelonských veliké ucti-
ivosti; hoří před ním ustavičně světlo ve mno-
hých lampách a viděti tu pořádě mnoho osob,
jenž na kolenu klečce vroucí modlitby konávají.
V jedné kapli uložováno nám bylo tělo sv.
Olegaria (španělsky: San Olaguer), který
biskupem v Barceloně, a pak arcibiskupem v Ta-
ragoně byl († 1136). — Pěkný jest také chrám
Notre dame de Bethlehem zvaný; má 10
kapel, oltáře z mramoru a ostatky z kostí sv.
Alonisa a Gonzaga.—

XVIII.

Wylet na Monserrat. Novomyswěcení kněží. Přiwětiwość a nezdwořilost Španělůw a Španělek. Dostawnik, obraz žiwota. Klášter Monserratský. Alenotnice. Sakristie. Hudební sál. Bahrada na skále. Domek poustewnický. Kújen-cowá pobožnost.

We společnosti jmenowaného již kněze jeli jsme z Barcelony po železnici k Monserratu. We wozu sedělo s námi ještě více kněží jakož i mnoho swětšých páníků a paniček. Kněží, po nejvíce novomyswěcent, oblečení byli v taláry a v talárny a měli široké klobouky, jež, jsouce po dvou stranách do wnitř nahnuty, malým loblám se podobaly. Pod těmito klobouky měli ještě malé čepičky „soli Deo“ (jenom samému Bohu) zwané. Mladí kněží tito byli velmi weseli, snad proto, že mladí byli, aneb snad i proto, že byli již trampoty žiwota seminářského přestáli. Buď si tomu tak neb jinak, mně alespoň každý z nich w paměť uváděl píseň :

Pachole outlé,
 Tak jsi ty šťastné,
 Počub oblétá
 Jaro tě šťastné.

Stále hocháš se
 W lůně radosti .
 Neznajíc tajné
 Srdce žalosti. (Dětský věk).

Nadzmíněné čepičky nosí španělskí knězi vůbec a všudy, nesundávajíce jich ani u přítomnosti královny. Jednu kněz sundal prý stoje před královnou klobouk, ale nikoliv čepičku. Úředník policejní kněze toho pozorovav, chtěl ho z toho lárat, byl ale v tom od jiného wedle stojícího pána zadržen těmito slovy: „Pane, nechte, jať se zdá, že čepička tato sluje „Soli Deo“, a že ji kněz jenom před samým Pánem Bohem s hlavy sundává.“ — Všichni knězi ve vozu sedící pilně kouřili doutníky či cigary papírem obvinuté (Papierzigarre, španělsky: „Cigarro en papel“) a já jim v tom pomáhal. Ve Španělsku se nad tím nikdo nehorší, kněz-li i v taláru oblečený veřejně kouří. Z strany obleku není ve všech zemích tentýž mrav. — Paničky, ježto ve vozu seděly, jemily v řeči, v posuňkách, v pohybování atd. velikou obratnost; byloť viděti, že v žilách jejich koluje krev jižná. Černé vlasy, černé oči a z většší části i černý oblek bez trinolin (které ve Španělsku uštěpačně Miriñaque a ve Francii Malakov nazývají*), slovem: vše dokazovalo, že tyto

*) Španělské slovo Miriñaque znamená totiž co malou, nepatrnou věc, která nijakné ceny do sebe nemá; Francouz by řekl: une petitesse (eine Kleinigkeit). Nemýlí-li se, šla jedna věž v pevnosti Sevastopolské: Malakov. Arabové, majíce trinoliny za deštníky, nemohou pochopiti, proč evropské dámy nosí deštníky pod sebou a ne nad sebou, kdežto přebce dešť s vrchu přichází.

dámy pravé Španělskyne byly. Každá z nich držela v ruce věžku (abanico, Fächer), již jako pravým motowidlem (perpetuum mobile) bez přestání točila a porotwala. Wěžit jest pro španělské dámy pravým „Vade mecum“ (pojď se mnou); kamkoliv jdou aneb kdekoliv stojí, potwíjejí wěžkou swojit, byl i weliké parno nebylo. Dělají to s nástrojem tím právě tak, jako naše dámy s tak zwaným parasolkem čili slunečníkem; tentoť se musí otevřený nositi, byl ani nepršelo ani slunce neswtítilo.*) Španělowé a španělskyne chowají se vůbec k cizincům přtwčtivě a úslužně. Sdělují se rádi s jinými s jidlem a nápojem, masem, chlebem, pomoranči, winem atd. jež s sebou na delší cestu bráwají; ba paničky podáwají spolucestujícím i wěžitě, aby se, je-li horko, potwíjením poněkud ochladiti mohli. Dosti často i mně wěžitě podáwaly; já wšak zpomenuto si, že syn Adamůw jsem, podělowal jsem se a jedl jsem chléb swůj raději potwždy w potu twáři své.

Bohužel ale také tci musím, že Španělowé a Španělky wzhledem k obleku cizích zemí až k nezdworitosti nesnášenliwi jsou. Sessel jsem se později w Sewile a w Madridě se dvěma německými paními, jež chtěly se před welkým horkem poněkud ochrániti, šsirolé slamené klobouky nosily. Že wšak španělské dámy klobouků nenosi, byly tyto německé dámy netoliko jim, ný-

*) Dstud snad pochází, že francouzské dámy takové maličké desinůky aneb parasoly nazývají také: pour tout cas (pro každý případ, ať prší čili neprší).

brž i mužským ku pravému pohoršení.*) Mlx — Mlx — Mlx — křičeli mladí muži spattiroffe německé dámy se širokými klobouky. Tímto slo-
vem, jež bez podchyby od německého „Nichts“ (nic)
pochází, chtěli projádřiti, že jim tyto klobouky
nelíbí. Vím pravili, že tyto klobouky vypada-
jí jako lokomotivy. Zbou tyto paničky s těmi
klobouky na honbu? tážal se jeden. A čemu pať
tyto deštníky (paraguas)? užijte nepřítel; pra-
vil druhý. Něco tak střarebého, jako jsou tyto
klobouky, jsme ještě newiděli, volali opět jiní.
Wibél jsem, jak se lid housen za těmito pan-
kami hrnul a svou nelibost nad těmi klobouky
všelízal na jedno bával. Jeden chlapec vzal
přítel do ruky a hobil jím po nich, a jedna žena
v Seville spattiroffi tyto klobouky, vyjela jako
pravá běsuice na jednu z těchto dvou paní kloc-
tící: „Ale paničko! Vy jste pravá mafflaršba
v Seville!“ Musím tu všat povotknouti, že
Španělové tyto německé dámy měli za Fran-
couzky; španělský a francouzský národ nejsou
ale dobřými přáteli!

Užba na Monferrat byla překrásná a wedla
nás přes stanice San Andres, Moncada, Sar-
bagnola, Tabadel, Tatesa a Olesa do Moni-
strolu. Na vyššinách u jmenovaných míst dáti
se výborné čerstvé víno, jež pobe jmenem vína
Katalonského až do Ameriky se převáží.**)

*) Španělské dámy mají zabut bíl šperkované hlavy bílým
aneb černým závojem (mantilla), který až přes ramena
sahá, přikrytý. Chudobná žena přikryvá hlavu bílým neb
černým šátkem.

**) Dna část království španělského, zejména hlavní mě-
stem Barcelona jest, sluje Katalonia. Výborné víno ka-

osmí hodíně dojeli jsme do Monistrolu a tu jsme stáli naproti Monserratu, obru to a otcí všech vrchů. Chceš-li sobě, lastavý čtenáři, polohu slavného Monserratu představit, myslí sobě velmi hluboké údolí, kterým řeka Cardone, jež u Barcelony jméno Llobregat běže, jako obrovský had semotam se wine. Ku straně východní viděti došti vysoké hor, dílem lesy, z větších částí pak vinem porostlé. Hněb přes řeku vyplná se ku straně západní až do oblaků čnějící nesmírná stála, která dole téměř kolmo padá a na vrchu jako pilou v nesčetný počet ohromných spic roztržena jest. Proto sluje tato stálaná hora Monserratas t. j. hora pilou přeteganá od latinských slov: mons — hora a serra — pila. Španělové mají za to, že stála tato tať se potrhala v onom okamžik, kdež Syn Boží na kříži umrl.*) Visto jest, že hora Monserrat nejenom podobě kamene, nýbrž i podobě podobny své od blížších hor docela se různí. Jako nesmírně široká americká řeka Mississippi jest, jak se praví, otcem všech řek, tak jest stála Monserrat matkou všech řek. Jestli to pravé unicum (věc nemající sobě rovné), jakéhož jinde ve světě není. Podobáť se velikánské pile aneb

talonské nebať se dlouho držeti, což téměř o všech druzích volná jižního plati.

- *) Je při smrti Španělové stály se pulaly a v celém světě neobvyklé věci se dály, o tom svědčí písmo sv. Mat. 27, 51. Když tehdy i v Athénách zatmění slunce viděno bylo, zvolal Dionysius Areopagita: Bud zemřel Bůh, aneb svět v nívec se obrací! Tentýž Dionysius stal se, jak se praví, kazatelem slova Božího a biskupem ve Francii. V Paříži se nazývá pobe jménem Saint Denis.

hřebenu, jehož zuby až do oblaků sahají*) aneb ohromným varhanám, jejichžto píšťaly téměř nebe se dotýkají. Při pohledu na tuto velmi vysokou skalnatou horu Monferrat přišla mi na mysl krásná slova žalmistova: „Kterž (Bůh) dotýká se hor a koutí se z nich“ (žalm 103, 32). Monferrat se podobá varhanám, jež Bůh sám z dělal; a kdyby byl král Dawid Monferrat viděl, byl by teprve radostně zvolal: Chwalte Pána Boga na varhanách (žalm 150)!

Dopustivše městečko Monistrol w údolí u řeky Rarony ležící, vstoupili jsme w dostavník, který nás na skalnatý Monferrat dovézt měl. Zelož celé živobytí lidské podobá se stálému putování, jest i talový dostavník věrným obrazem života.

Uj podobá se dostavníku
Náš život věru nejlépe!
Vezme do něho bez povýtku
Co děti hbitě, wesele.

Sedíme tam bez wšší starosti
A smějeme se přirobě —
Ach! který z nás w té newinnosti
Sníl o nejmenšší nehobě?
(Zpěwohra: Dáblůw podob).

Wlezli jsme do dostavníku a jeli jsme w něm po tři plné hodiny na velmi uměle z dělané

*) Nemůžeme zde nadsázkou (per hyperbolam); neboť viděl jsem w pravdě při nebi ostatně jasnému vrcholy Monferratu w oblacích.

silnici na vrch na skálu. Nenalezá se bez pochyby na světě mnoho silnic, jichžto vystavení by tak mnoho práce a peněz stálo, jako stavění silnice na Monserrat. Silnice tato točí se po skalách křídlem a křídlem. Kdo trpí na závrať, musí na ní mnoho strachu zažít. D 11. hodinách byli jsme na vrchu u kláštera benediktinského. Klášter stojí takotká ve výšlenu i za se všech stran obehnan skalami tak blízkými, že dílem nad stěhou kláštera visí. Říká se, že sv. Benedikt miloval hory; ale o Benediktiněch na hoře Monserratské může se říci, že přebývají v rozbedlinách skalních. První pohled na klášter naplnil mne velkým zármutkem. Více než polovice jeho leží ve zříceninách; tu viděti zbytky krásných sloupů, hrobních památníků, kusy drahého mramoru a jiných vzácných věcí. Byl jsem jako Jeremiášovi, když v jeskyni u Jerusalema sedě nad zříceninami města plakal. Klášter jest zbořen, vyjma část, která hned u kostela stojí a na čtyry poschodí vysoký čtverhran tvoří. Francouzové a Španělé nadešli zde v čas vojny náramně mnoho škody.

Dvěma branami došli jsme do kláštera. Nad první se nachází znať klášterní, totiž pila, ižto muži stálo těži; pod znaťkem spatřiti lze letopočet 1565. Nadě druhou branou stojí tento nápis:*) „Ve přítomnosti Filipa III., španělského krále, byltě obraz panenské Bohorodičky do

*) „Philippo III. Hispaniarum rege catholico praesente Deiparae Virginis imago hoc in templum novum translata fuit V. Idus Julii an. 1099 cum hic septingentis et undecim annis miraculis claruisset.

tohoto chrámu přenesen dne 11. Julia 1099, kdežto po 711 let ctěn byl zářačky slavným se stal. Nachází se tam ještě několik nápisů, z nichžto jsem si následující co paměti nejhodnější opsal: Na pravo: *) „Zde sv. Petr Nolascký vyplnil slib, navštívit B. Marii, kdežto často na modlitbách probléwaje čerpal roznicení ku založení kádu, je-muž pak se nejsvětější Panna v Barceloně zje-wila a kád založila r. 1218.“ Na levo: „Bla-hoslavený Ignác z Loyoly zaslíbil se tu v ča-stém modlení a slávi Bohu a blahoslavené Panně; zde trávil noci jako obrněn duchovním zbraní a žitným rouchem; odtud odešel ku za-ložení tovaryšstva Ježíšova r. 1522.“ **) Mon-serrat může se tedy považovati za kolébku dvou řeholných kádů. Sv. Petr Nolascký založil kád řeholníků „ku vysvobození či vykupování otroků“ (de redemptione captivorum) a sv. Ignác kád kněžů tovaryšstva Ježíšova aneb Jesuitů.

Utročili jsme do kostela vystaveného ve slohu oblouku jehlancového (špičatého). Plenuti kostela tohoto jest na tři polt rozděleno a na mnoho hvězdami malováno. Nachází se v něm na každé straně šest kapel a nad nimi toliček

*) Hic s. Petrus Nolasco voto visitandi B. Mariam Vir-ginem se exsolvit, ubi crebro diuque orans primo ignes condendae religionis hausit, cui postea gra-tissima virgo Barcinonae apparens ordinem instituit an. 1218.

**) Beatus Ignatius a Loyola hic multa prece fletuq Deo se virginique devovit. Hic tamquam armis spi-ritualibus saccoque se muniens pernoctavit, hinc ad societatem Jesu fundandam prodiit an. MDXXII. Fr. Laurentius Nieto Abbas dicavit an. 1603.

oratorií; šest posledních kapel nemělo ještě oltářů a jejich oratoria nebyla malována. Dřeva kostela tu straně východní prozrající oměněna jsou červeným sukem. U mše dělí se presbytář od loďi hořlavá mezi službami Božími 28 velmi rozličných svěc, ježto na vřecujících do chrámu zvláštní dojem činí. V presbyteriu, majícím tolikéž na pravo i na levo oratoria, jsou dva krásné lustry, každý s 12 svícemi. Před hlavním oltářem stojí veliké sochy sv. Benedikta a jeho sestry sv. Scholastiky. Ve výchleku nad oltářem umístěna jest socha P. Marie, okolo níž v půlkruhu 16 svěc hoří. P. Maria má na hlavě korunu, a drží v levé ruce Ježíška, majícího též na hlavě korunu a držícího v levé ruce zemělouli; pravá ruka Jeho jest poněkud pozdvižena, jakoby jí žehnal.*) Vypravuje se, že tato prastará a velmi uměle ze dřeva vytesaná socha P. Marie v r. 880 záračným způsobem od nábožných pastýřů nalezena a od Gundemara, biskupa z Manresy, k veřejnému uctění na hoře Monserratské postavena byla. P. Maria Monserratská může tudíž o sobě říci: „Na skálu pozdvihl mne“ (žalm 26, 6). Zakladatelem kláštera benediktinského na Monserratu byl Winfrid, hrabě Barcelonský. Radošné i žalostné osudy ovlivily klášter tento během století, až konečně rozpuštěn byl. Nyní žije na Monserratu toliko 10 benediktinů, kteří tam jenom z milosrdenství trpení jsou a oblé

*) Obraz P. Marie nově slaveném kostele na tak zvaném Monserrate blíže Gijtrajova v diecézi (Sitgras) Brněnské na Moravě srovnává se zcela s španělským originálem.

světských kněží nositi musí. Představených benediktinů Monserratských, Muntálas, má titul „prae-sidente“, ale nesmí noviciu přijímati. Žijet se svými bratřími z milosrdných darů, od poutníků klášteru poskytovaných. Všechny statky kláštera, jenž byl ještě na počátku tohoto století jedním z nejbohatších v Katalonii, přivlastnila sobě vláda, ponechavši chudobným benediktinům jenom krov, které ve vylencích Monserratu semotam bledně roste.

Benediktina P. Felix byl tak laskav a zamekl nás do pokladní komory (Schatzkammer), o níž se můžeme říci: „Fuimus Troes“ (Virg. Aen. 2, 325) t. j. býval zde kdysi poklad a není ho tuto. Ukazuje se zde jen nepatrné zbytky někdejšího bohatství, jesto Francouzové pokladníci oloupili. Kromě několika měšných rouch, křížů, svícníků a nádob viděli jsme tam ještě zlatem vyšívaných pláštíků pro sochu P. Marie. Byl sem darován co oběť od královny a má na sobě vyšíth tento nápis:*) „Panně Marii z Monserratu její Veličenství králová 1856.“ Dále nám ukazován zlatý kalich, v němž zasazený jsou velice křehký drahocenný Lapis lazuli**), jež sem král obětoval; a konečně se tam

*) A la vierge de Monserrat sa Majesté la Regna 1856.

**) „Lapis lazuli“ jest velmi drahý modrý kámen. Z tohoto kamena zhotoven jest to kostele sv. Ignáce v Římě sarkofag (rakvu) sv. Aloysia. V Kartuziánském klášteře Certosa blízko Pavie v Lombardsku zvěšen jest celý tabernakul z tohoto kamena. Říkal jsem se jednomo Kartuzianu, jak se to stalo, že při revoluci r. 1848 tyto drahé kameny nikdo sobě nepřivlastnil. „Neznajíš jich ceny“ — odvědoval mi.

také nachází několik brilantův, darovaných od věnovatelů z Montpensieru.

Z klenotnice odebrali jsme se do sakristie. V této viděti velmi krásné „Lavabo“ t. j. nádobu, kdež si knězi, dříve než přistupují k oltáři, ruce umývají. Zhotoveno jest velmi uměle z mramoru Kararského; na vrchu nad nádobou vznášejí se dva andělé, jenžto knězi ruce sobě umývajícím otáží nápis, napominajíc ho slovy sv. písma: *Lava a malitia cor tuum, ut salvus sis. „Obmej od zlosti srdce své, abyš spasen byl.“ (Jerem. 4, 14.)* Toto napomenutí potahuje se k čistotě srdce, s jakouž každá kněz k oltáři přistupovati má, a obsahuje o mnoho více do sebe nežli napomenutí, jež čísti lze nad Lavabo ve františkanském kostele v Alexandrii. *) „Očistte se, jenž nosíte nádobí Hospodinovo!“ (Isai. 52, 11.)

S dovolením P. Felixe wessel jsem do kláštera a šel do hudebního sálu. Šest a dvacet jiných ve státi 12—18 let, rozliční v talatech oblečení, pozdravili a uvítali mne velmi uctivě a s nimi také jejich ředitel a učitel v hudbě, Don Bartolomé Mauch. Tento mi na mé otázky odpověděl, že mladíci ti jsou fundatiště klášterní, a že nejenom v latině, v retorice a v jiných gymnasiálních předmětech ušlechť i v hudbě se vyučují, tvoříce zároveň hudební kaplu klášterní. A viděl jsem skutečně v sálu housle, fagoty, flauty, basy a jiné hudební nástroje v hojném počtu. Na vrchním konci sálu stálo

*) Mundamini, qui fertis vasa Domini.

harmonium. Řekněž jsme k němu přišli, prohodil jsem slova: Toť líbezny hudební nástroj! Don Blanch pochytilo slovo mé tázal se mne: Jste vy pane snad také hudebníkem? Ano trochu, odpověděl jsem. Je-li vám líbo, dí Don Blanch, posadte se a zahrajte. Sotva jsem několik akordův probal, pravil Don Blanch ke mně: Pane! vy jste zajisté kapelním mistrem. Mýlíte se, odpověděl jsem, mistrem kapelním nejsem, jsem jenom obyčejným kaplanem. (Hra leží ve francouzských slovech: maitre de chapelle (vlastně mistr kaply) a chapellain (kaplan). „Ale vždyť rozumíte také generalnímu basu a skládáte hudební kusy; poznáváme to z vašeho hrání,“ pravil Don Blanch. Na mou odpověď, že jsem již mnoho notového papíru popsal, pozval mne Don Blanch, abych na večer v 7 hod. dožajista k rážencové pobožnosti do kostela přišel, že tam uslyšíš pěknou hudbu.

Dopustivše klášter prohlédali jsme blízké okolí jeho. Šli jsme přede vším do klášterné zahrady. Zahrada na skále, — jak se to sromává? Řbo chce viděti, co myšlona tak benediktinská, jehož heslo jest: „Modli se a pracuj“! (Ora et labora); řbo chce věděti, jak velká byla přeměť, ať se podobá na Monserrat. Tvrdí se, že asyrská královna Semiramis (asi 1200 před Christem), jížto se připisují velké činy, založila v Babyloně tak zvané vístí zahrady, které se počítají mezi divy světa. Ale i Benediktini Monserratští založili sobě na široké skále až v oblacích vístí zahradu. Zakládání jí stálo ovšem mnoho práce; musilof se tam mno-

ho dobré země doméztí, než se z ní zahrada stala. A aby se nevyplnila slova: „Ziné (semeno) padlo na skálu a vzrostlé uvradlo, protože nemělo vláhy“ (Luk. 8, 6), upravili Benediktini ve skále hluboký vodojem, do kterého jako do cisterny dešťová voda se skál se stéká a jim tu zalévání zahrady slouží. Benediktini jsou moudří Šalomounové. Jako král Šalomoun královskou zahradu svou u Jerusalema založil blíže rybníka Siloe (2 Esdr. 3, 15), nápodobně vykopali sobě Benediktini Monserratské u zahrady cisternu. Jejich zahrada jest pravý „hortus conclusus“ (zahrada zavřená) a jejich cisterna pravý „fons signatus“ — studnice zapečetěná — (Píseň Šal. 4, 12); nemajíť haštetivého souseda, jenž by jim do zahrady lezl a škodu činil. Okolo cisterny stojí několik vysokých kamenných soch, představujících světce z řádu sv. Benedikta. Stojícimu u této cisterny otvírá se překrásná vyhlídka, jakož malo kde se nalézá. Dole, v náramně hlubokém údolí, wine se jako obrovský had řeka Rardone; přes ni vidíš. horn lesem a vínem porostlé. K jihovýchodu spatkuješ ve velké vzdálenosti město Barcelonu, za ním moře, ba jest-li nebe jasné i dále ostrovů Balearské, Majorku a Minorku. Sned za tebou vyčnívají až k oblakům protezané skály Monserratu, na jejichžto temenech objemují se semotam žitceniny bívalých poustevnických domků (ermita). Vyhlídka to v pravdě půvabná! Takových poustevnických chýží bývalo před časem třinácte na špičatých skalách Monserratských; te mnohým byl přístup nebezpečný. Každý poustevník benediktinský, jenž v takovém domku přebý-

wal, byl pravým Simonem Stylitou.*) Toť pravda jest, že tam na vrchu požíval aspoň vždy čerstvého a zdravého vzduchu, a že nebi o mnoho blíže stál. Za dnů našich jest na Monserratě již toliko jeden domek poustevníků, jež lze obýhati; sluje poustkou B. Marie (ermita S. Maria). Wémoběhně z Montpensieru dala domek tento na útraty své opravit. Namístili jsme také domek tento. Přebývá v něm jeden poustevník, který o sobě praví, že patří také k řádu sw. Benedikta; ale vypadá blé obleku ubohý — jal otrhaný domovní pacholec. Není na něm krásy ani podoby. Žije z chleba, který od kláštera dostává a z almužny, kterou mu poutníci podávají. Jeho domeček má dvě světnice, pěknou kapli se zvonkem, s věží a malou zahrádku. *D* jest to v pravdě tak líbivé místo, že jsem si tam myslil: budu poustevníkem!

Na stále
 Stála někdy poust,
 Za ní malíčká zahrádka,
 Weble tmavá houšť.
 Pod okýnkem hrčel potok
 Strže kvítečka,
 A si dwacet kroků dále
 Stála kaplička.

*) Tento svatý řádicí vystavěl sobě, veden nejšším munitním, sloup 40 loktů vysoký, na němž po 87 let stojí se mobil, rojímal, lágal, divy a zárazy činil. Zemřel r. 480 v Telnessi (Telanistus) blíže města Antiochie v Asii.

Na té lesní poušti bydlil
 Smutný mládenec:
 Na těle žitých rubáš,
 Na hlavě věnec,
 V jedné smadlé ruce žaltář,
 V druhé růženec,
 V samotnosti jenom známý —
 V světě cizinec! —

V laple ráno řdyž pozvonil,
 V zahrádce šel rýt,
 Pať se w růžích počal modlit,
 Slzami tvát mýt.
 V poledne zvonil po druhé,
 Večer po třetí,
 V soumraku počal přesmútně
 Ku harfě pěti. (Šnaidr.)

V pravdě! na hoře Monserratu měl jsem
 velkou chuť státi se poušterutkem. Tamť jsem
 porozuměl slovům, jež jsem na mnohých Kartu-
 zianských kláštercích četl: blažená samota! ó je-
 diná blaženost! Osamělé žitobytí má do sebe
 otřím mnoho obtížností a nebezpečností; ale
 zároveň poskytuje také mnoho blaženosti.

Den minul, noc se přiblížila, sedmá hodina
 obbila a zvonel klášterní nás volal do kostela
 k růžencové pobožnosti. Tato pobožnost konává
 se na Monserratě každodenně, s tím jedině roz-
 dílem, že w obyčejné dny růžencová pobožnost
 toliko obyčejným způsobem se vykonává; ale w
 dny nedělní a sváteční se při ní zpívá s prů-
 modem hudby. P. Felix a Don Bartolomé

Blauch postarali se o to, že jsem, ačkoliv obyčejný den byl, přece ríšenec se zpěvem slyšeti mohl. Dossli jsme do chrámu právě když byl ríšenec počal.

Na epistolní straně hlavního oltáře, na kterém hořelo mnoho světel, seděl na pohovce kněz maje na sobě rochetku a stolu. Semu na proti na straně evangelia stáli též v talárech a rochetkách mladí hudebníci, fundatisté aneb seminariště, jenž mne byli ve svrchu dotčeném sálu tak uctivě uvítali; a sice napřed 10 zpěváků (5 Canti a tolikéž Altí); za nimi několik hudebníků opatřených houslemi, fagoty, flautou a basou; za těmi seděl u malých varhan Don Bartolomé Blauch. Kněz předmodlilval se na hlas vždy jednu dekadu ríšence, načež následoval kus hudební, v jehožto textě Panně Marii chvála vzdávána byla. Po ríšenci se modlil kněz v latinské řeči lauretanské litanie, Salve Regina a konečně modlitbu, po které opět hudební kus následoval.

Ačkoliv P. Marii v krásných zpěvích aneb v modlitbách chváliti slyším, bývám velmi pohnut. Viděl jsem již mnohá Marianská poutnická místa, ležící v rovinách, v údolích a na horách; slyšel jsem P. Marii rozchvalovati a vzdávati ve slovanské, německé, latinské, francouzské, italské, anglické, španělské, arabské a v mnohých jiných řečech a přestěbčil jsem se, jak pravdivá jsou slova proročí, jež Panna Maria v domě Zachariášovu pronesla a jež cirklem sv. ve velebném chvalo zpěvu „Magnificat“ řádobenně při nešpotech opatňuje: „Blažosla-

venou mne nazývati budou všichni národové“ (Luk. 1, 48),*) ale slyšše Pannu Marii vychvalovati tam, v oblacích na vysoké skále Monserratské, spomenul jsem si na versše, které jsem ve Štýrsku u jedné na vysoké skále stojící kaply Mariánské kdysi byl četl:

Ne v úvalech jen a na krásné pláni
Se pomoc tvá k nám, o Maria, stani;
I na vysokých horách skalnatech
Co matka chráníš milých dětí svých.**)

Zpomněl jsem si takéž na slova proroka Izaiáše kloucího: „Chvalte obyvatele Štáhy, s vrchu hor volejte!“ (42, 11).

*) I Muzulmaué ctí P. Marii, ne fce co matku Syna Božího, ale co čistou, neposkvrněnou, v každém ohledu svou Pannu. Nazývají ji Mirjam (Maria) a nebrží mnoho na protestanty, pouévají tito Pauně Marii úcty nezabývají. Turecké ženy v Belémě mají blahoslavenou Pannu u veliké uctivosti a udržíjí v oué jeskyni, ve které Maria s Josefem a s Ježíšem na útěku do Egypta útočiště našla, ua své útraty světlo lampové.

**) Nicht nur in Thäleru und schönen Auen
Darf man auf Deine Hilfe bauen;
Sogar auf steilen Felsenhöhen
Läßt Du Dich als treue Mutter sehen.

XIX.

Kostelní hudba ve Španělsku. Drahá hospoda. Pohostinství u Benediktinů. Podpis v knize cizinců. Osud bibl. Sloušní mužové na Monserratu. Manresa. Chrám de la grotta a jeskyně sv. Ignácia. Chrám Katedrální. Pavraždění kanovník. Chrám Dominikanský. Králci.

Po skončené rúžencové pobožnosti přišel ředitel hubby Don Blauch ke mně, a tážal se, jak se mi hubba líbila. Pane! odpověděl jsem, zpěw i hubba líbilý se mi náramně; ale w našich chrámech w Kaloustu by při službách Božích podobným způsobem provozowati se nesměly. Násse kostelní hudba jest wážná a i pobožnosti potvzbuzující, kdežto násse hubba příliš wesela jest, tať žeby téměř i tanci wábila.

Zde snad bude na místě, promluwiti něco o kostelní hubbě, jaká we španělských kostelích w obyčej wessla. Španělská kostelní hudba jest jako italská, wšbec weselá, lehčowážná, diwabelní. Slyšel jsem we chrámech španělských provozowati mše, litanie a jiné kusy, které by se owšem hobilý pro diwadlo aneb i pro taneční sál, ale nikoliw pro kostel. A takowá byla také hudba při pobožnosti rúžencové na Monserrate; ačkoliv se wšborně hrálo a zpíwalo, přece by mne

to bylo mohlo dříve k tanci lákati, než ku pobožnosti povzbudit. Dříve jsem v některých katedrálních chrámech i dobrou kostelní hudbu slyšel, a zdá se, že některé chrámy mají svou zvláštní hudbu; ale vůbec jest hudba kostelní ve Španělsku a v Itálii příliš světská a chrámu Páně nehodná. Zdá se, jakoby Španělé a Italové samého Pána Boha v kostele hudbou vyrážeti chtěli. Při různých pobožnostech na Monserrate hráli k. p. housliště tak wesele, že bych byl k tomu zptivati mohl:

Řekly jsem já byl malý chlapec,
Housličky jsem hrával,
Strunky se mi potrhaly
A flmýtec se zlámal.

Francesco Carbona y Orfila mi vypravoval, že ve Španělsku při službách Božích často celá kusa ze zpěvohor se hrdávají, že k. p. v jeho otčině v Mahonu na ostrově Minorce při službách Božích o wánocích téměř celá zpěvohra Verdiho „il Trovatore“ se provozuje. Warhaní totiž a zpěváci hrají a zpívají celé části z této zpěvohry. Nejslavnější warhaní a skladatel kostelní hudby ve Španělsku jest kněz Don Benitu Andreu, beneficiát při farném chrámu P. Marie v Mahoně; tam nalezájí se i nejlepší warhany v celém Španělsku. Cestující Angličané a milovníci hudby zdaleka přicházejí, aby slavného warhaníka na warhany ty hráti slyšeli. Andreu prý skládá wěborně nejenom hudbu pro chrámy, nýbrž i zpěvohry pro di-

madla. Neznám sice hudební skladby jeho, vím ale, že mezi hudbou kostelní a divadelní jest veliký rozdíl. Mozartové, Beethovenové, Haydnové atb., jenž pro kostel i pro divadlo výborně skládali, nerostou na stromech. Koupil jsem si později v Madridě hudební skladbu pro mariánskou pobožnost pod názvem „Mes de Maria“ (měsíc mariánský), složenou od výtečného hudebníka Martina Brava. Jest to hudba velmi veselá a k tanci lákající. Proto všude nechci přece ani španělské ani italské hudební skladatele šumati jmenovati. Všichni zajisté jižní národové dávají veselost a oheň své povahy i v hudbě kostelní na jevo, třebať severní národové i v hudbě vážní jsou. Mám se neliť jejich hudební skladby a jim neliť se nasse.

Několiť kroků od kláštera stojí hospoda, ve které jsme obědvali a večereli; jídlo bylo dobré ale — drahé. Hospody na poutnických místech musejí míti zvláštní výsadu, poutníky v platu přetahovati; jinak nelze ani pochopiti, jak sobě v tom ohledu rovní jsou. Aneb musejí snad poutníci mimo jídla také za navštívení P. Marie platiti? Má sice každý stát své zvláštní hřtíchy, ale hřtíchy španělských hospodských, jsouce až do nebe volající, budou měřeny „měrou dobrou, a natlačenou, a natěsenou a osutou“ (Luk. 6, 38). Když jsem tam musil jednomu hospodskému platiti za jedno vejce, za jeden pištok a za čokoládu, v nádobě ne větší nežli veliký náprstek, 3 — pravím tři franky (1 zl. 12 kr. st.) Tam by mohl cestující při všem bohatství brzo hladem zemřít, tam by se

Martinowi brzo kapsa ztenčila. — Po večeri odebrali jsme se do kláštera, kdež jsme přenocovali. Oddělení aneb byty klášterné, v nichžto poutníkům za mírný plat noclehovati lze, vedou jména rozličných swatých t. p. byt čili pokojíček sw. Aloisia z Gonzagy, sw. Františka z Borgie*) atd. My jsme přebývali v pokojíčku sw. Aloisia z Gonzagy. Bylo již deset hodin a já počal se v náručí spánku kolébati. Hle, tu klepe někdo na mé dveře. Co to? Benediktin B. Gonzales obcházel ještě jednou všechny pokojíky a tážal se každého poutníka, nemá-li ještě čehos potřeby? Rdo u benediktinů pohostinu byl, m! ze vlastní ztluštělosti, jak svědomitě rád tento plní teholu sw. Benedikta vzhledem tu pohostinství.

V následné ráno odebrali jsme se již před pátou hodinou do kostela, kdežto první mše sw. se sloužila. Mše, kterou při ní fundatisté provozovali, byla zase velmi veselá. K offertoriu hrál Don Blauch velmi veselý kousek na varhany; bylo mi při tom, jako bych naslouchal hře na kolowrátku. Jest to obvyčejem ve španělských chrámech (a také i v italských), že k offertoriu se nezpívá; tu má varhaník čas a příležitost, ukázat, co umí. Hrá tedy tiché a libezné arie aneb hřimavé finale ze zpěvoher, polonézy, valčíky, polky, pochody; slowem, hledí shromážděné věřící a snad i Pána Boha vyrazeti a obveselovati. Pravé to pohoršení! Po skončené mši sw., při jejíchžto hlavních částech žád-

*) aposentos de San Luis Gonzaga, de San Francisco Borgia etc.

ného znamení zvonkem se nedává, zptivali seminaristé vážně: „Salve Regina“ a modlili se na to hodinky Marianské, což jim každobenuě činiti jest.

P. Gonzales profil nás, abychom swá jmena do knihy cizincův přičhozích (Fremdenbuch) zapsali. V této knize jsem viděl a četl podpisy královny a krále španělského, vévodkyně z Montpensierů a jiných vznešených osob. Podávám tuto několik podpísů, v nichžto cestující bojem a city vyjádřili, ježto náměstěna památného Monserratu na ně učinila: „Monserrat jest zajiště jedním z nejzřejmějších důkazů o hlubokomyslném náboženském životě ve štebověku. A vsať bohužel! doba peněz vsedchno zničila a zdeptala.*) J. A. G. Brown. —

„Sláva tobě, Matko Boží! pomoz nám v našich protivenstvích, aby naše milá krajina Uherská nowotám nepodlehla jako tento klášter Monserratský.“ Jako lament a stáhy na hoke Monserratské, při vsedch bouřích a vsedchrech zůstávají neoblomny, tak zachovej se i vtrá a úcta k P. Marii v útrobách položení nynějších i přístích.“**)

*) Příčina vyhubení klášterů byla i v jiných zemích peněžochtivost. Auri sacra fames quid non mortalia pectora cogis (Virg. Aeneid. 3. 12). Peněžochtivost jest zákonem vsedcho věho.

**) Sicut petrae et saxa montis Monserrat per saecula procellis et tempestatibus expositae imperterrite se conservaverunt: sic se conservet fides et cultus B. Mariae Virginis in cordibus generationum praesentium et futurarum. Signatum in monasterio Monserrat die 12. April 1869. Carolus Bacskady de Bacskafalva Nobilis Hungarus.

to ničžto zbožný katolický duch tvane, stojí ná- sledující podpis, jehož pisatel ukázal, čím je a co o katolickém náboženství Španělsko myslí:*)

„O krásné Španělsko! tys dítko, to němžto se Stvořiteli zalíbilo! Mlhy rozprostírají se nad horami a slunce mne tu vítá touž láskou, jakou me vzdálené mé saské otčině. O, až teprve vymstíješ mlhy pověry ze srdci lidských, jak mnohem blížeji přistoupí pak potolentí lidské ke Stvořiteli svému, a jak mnohem důstojněji bude se Mu klaněti!“ 1859. E. Edlinger.

Že protestanté se vynasnažují mlhu katolické víry, kteroužto země španělská zahalena jest, rozehnatí, jest vůbec známo. Neznámo ale bude, jakých prostředků k tomu užívají. Vypravoval mi katolický sklepník v hostinci jednoho města španělského, že mu jistá anglická protestantská rodina při odjezdu místo zpropitného dala protestantskou bibli. Angličané posílají celé truhly biblími naplněné do Španělska, kdež je rozdávají. Don Francesco Cardona v Orfila mi vypravoval, že sám již mnoho set anglických biblí odstranil. Majte tyto protestantské bible často ráte podivný osud! Anglický misiónář daroval jednomu Arabovi bibli, to krásné vazbě a tážal se ho za nějakou dobu, zdaliž to už čísté

*) „Schönes Spanien! du bist des Schöpfers Lieblingskind. Die Rebel ziehen über die Berge hin und die Sonne grüßt mich hier wie in meinem fernem Sachsenlande mit derselben treuen Mutterliebe. O wenn erst die Rebel des Aberglaubens aus den Herzen der Menschen gezogen sein werden, um wie viel näher wird dann das Menschengeschlecht vor seinen Schöpfer treten, und wie viel würdiger ihn anbeten!“

slovo Boží pilně čítává. Z odpovědi Arab: Já bible již nemám. Co pak jste s ní učinil? ptal se misionář. Mosazem z vazby její okráslil jsem svůj pás, odvětil Arab; koží jsem si zafil roztrhané škrvance a papírem jsem si wycpal turban. — W hostinci jednoho velkého města nalezá se w každé světnici u každé postele na stolečku protestantská bible, která se tam proto klade, aby prý, jak se praví w předmluvě její, cestujícím příležitost dána byla, by mohli čísté slovo Boží pilně čítati. Cestující wtrhují ale pilně listy z těchto biblí a upotřebují jich k jinému účelu, který zde blíže určití se nedá. —

Dpuštinu památný Monserrat, zpomenul jsem si na mnohé sloužné a svaté muže, jenž na něm žili, a jejichžto životopisy Lechner we svém „Heiligen-Lexikon des Benedictiner-Ordens“ wydal. Žil tam n. p. Frantisek Lemorot, mnich to velmi svatý. Wypravuje se o něm, že ač téměř celý den we zpovědnici sedával a duchovním namáháním zcela unaven býval, přece w noci sw. officiu s bratřími obcoval. Ostatní část noci trávil w rozjímání před obrazem ukřižovaného Christa. Zemřel co kmet 80letý w noci přede dnem narození Páně.

Na Monserratě žil také opat Garzias s příjímím de Cisneros. Byl té wěrným ctitelem Marianským a dbal velmi o zachování klášterní mlčenlivosti (silentium), nahlédaje, že zanedbávání jí mívá w zápětí úplný úpadek klášterní. Zůstavil rukopis obsahující meditace čili rozjímání, jichžto prý sw. Ignác Loyola při spisování svých duchovních exercicií použil.

R. 1524 zemřel na Monserratě sv. mnich Alfons z Burgoš-u, jenž byl dříve u dvoru císaře Karla V. vysoký úřad spravoval. Přesvědčil se o marnosti a ničemnosti tohoto světa, opustil ho a stal se mnichem.

Zvláštní okrasou kláštera Monserratského byl opat Bernard de Boneille, jenž s žádostí krále Ferdinanda po objevení Ameriky r. 1493 se dvanácti spolubratři co misijnář do nového světa se odebral a během této cesty s misíím americkým prokřesťil.

R. 1569 zemřel v klášteře Monserratském kněz řádu sv. Benedikta, Jan Chanonius, muž to velmi učený a svatý, který býval zpovědníkem sv. Ignacia z Loyoly.

R. 1599 došonal tam běh života svého kněz Jan Castaniza, který vynikal učeností a svatostí života. Sepsal knihu pod názvem: *Pugna spiritualis sive de perfectione* (Boj duchovní čili o dokonalosti).

Styche nás vezl dostavník dolů, se stal naté horů. Obraceje se často krate a pohlébaje na Monserrat, ptál jsem zbožným jeho obyvatelem štěstí a Božího požehnání a poslal jsem jim co poslední pozdrav krásné verše, které byl jeden francouzský básník při objezdu z jistého kláštera do knihy přeložit cizincům napsal:*)

*) Que le bras du Très-haut vous protège sans cesse,
Séjour aimé des cieux, asile du bonheur,
Soyez dans tous les temps l'appui de la faiblesse,
Les délices du juste et le port du pécheur.

Řež tě stále rámež Boží chrání,
 Sídlo štěstí, místo milé všem,
 Štítem slabých budiž bez ustání,
 Blahem cnostných, hříšných přístavem.

Dorazivše šťastně do Monistrolu jeli jsme
 obtud po železnici do Manresy. Toto, swatým
 Ignácem z Loyoly, proslulé město leží v údolí
 a má velmi krásné položení na řece Cardoně.
 Ulice jeho jdou s kopce do kopce a neodporují
 se zvláštní čistotou. Stránský jest starý, na osm
 pilířů spočívající most, který město s nádražím
 železnice spojuje.

První stavent, které oko každého cizince do
 Manresy přicházejícího poutá, jest koleje Jesui-
 tův. Toto veliké na dvě poschodí vysoké, 20
 sochami a architektonickými figurami ozdobené
 stavent vypadá jako zámeček v italském slohu
 vystavený. Ku koleji přistaven jest chrám „de
 la grotte“ zvaný, poněvadž se pod ním na-
 chází ona památná jeskyně (grotta), ve které
 sv. Ignác přebýval.

Dostí veliký chrám tento má 8 kapel, to-
 likž oratorii, jest ale tak zanedbaný a zpuštěný,
 že bych byl při prvním naň pohlednutí — pla-
 kal. Motko proniká stěhou a klenbou až do ko-
 stela; vápenná omítka padá ve velikých kusech
 s klenby a se zdí; oltáře jsou plny prachu a
 špíny; žádných varhan, žádné kázatelny, žádných
 stolic, nic z toho že všeho zde newiděti; slowem:
 v tomto chrámě spatkuje se ohavnost zpuštění
 (Dan. 9. 27). A kdo má kostel tento opravit?
 Čtyři kněží tovaryšstva Ježíšova a šest bratří

laikům, kteří zde jenom z milosrdenství trpení jsou, nemají zajiště a opravení chrámu tohoto potřebných prostředků, a vláda španělská se o něj nestará. Tak se rozpadne tato památná kolebka řádu Jesuitům jako slavný klášter Monserratský.

Šli jsme sakristii do pamětihodné jestyně, ve které sv. Ignác přebýval. Nachází se na levé straně od hlavního oltáře a jest 10 kroků dlouhá, 4 široká a jen slabým světlem, ohynekem do ní padajícím osvětlena;klenutí její jest holá stěla. Na stěnách mramorem obložených viděti kolem do kola krásné řezby vypuklé (haut reliefs) představující nejhlavnější příhody ze života sv. Ignáce. Ve stěle spatřují se až podnes tři křížky, které světe ctěno tam vždy a před kterými kleče se modlival. Jestyně jest nyní přeměněna v kapli, v nížto se chová velebná Svátost a kteráž opatřena jest oltářem výsadním (altare privilegiatum cum indulgentiis in perpetuum).

O, jak velepamátná jest jestyně tato! Sem se odebral Ignác z Loyoly když se byl r. 1522 na Monserratu knězi Janu Chani-owi ze svých hříchům wyzpovídal. Zde měl přísný život, zde činil tuhé pokání za své hříchy, zde položil základní kámen ku zřízení řádu aneb tovaryšstva Ježíšova (Jesuitům). V této jestyni trýznil tělo své, kteréž bylo duchu odporné; zde se často krátě 3 i 4 dní po sobě postil, žádného pokrmu po ten čas nepožíraje. Když se mu již neobstávalo síly, jebl ložníky, kterých sobě v úbočí nasbíral, aneb lousek chleba, který sobě u dobrých lidí vyžebrał.

W této ještyni modlíwal se denně po 7 hodin; zde sepsal také swá duchovní cwičení (exercitia spiritualia), kterážto kniha uznána jest ode wšech bohomyslných mužů za bezpečného wůdce dušiček na cestě ctnosti k nebi. O sw. Ignáciowi, jímžto ještyně ta tak proslula, píše slowutný básník:

O ty muži přefwatý,
 Láskou Páně rozžatý!
 Kdož tak žádost w moci měl
 A se takto cnoti stwěl? (Suffil).

U wchodu této ještyně nalezli jednou sw. Ignacia zcela zemdleného; i odnesli ho do špitálu, we kterém on sám rád a často nemocné obsluhowal. Nawštíwili jsme i tento špitál, který byl kdysi welikým, na tki poschodí wysokým slavením, z něhož ale nyní jenom několik ždů stojí. Mimo chrám de la grotta má Manresa ještě jiný kostel sw. Ignáciowi zaswěcený. Při chrámu tomto býwala kdysi weliká kolej Je-
 suitůw, w níž nyní školy se nacházejí.

Katedrální chrám w Manrese jest krásná budowa gotická, mající 3 lodě, 18 sloupů a 19 oltářů, mezi nimiž hlavní oltář bohatě pozlacen jest. Pod ním se nachází krypta (confessio), we které odpočívají kosti sw. mučeništw Mauricia, Fruktuosa a Anežky. Pozoruhodna jest w tomto chrámě weliká, welmi stwořená monstrance, kterou při slavném průvodu na den Božího Těla čtyři kněží na nosble nosíwají. Chrám tento má welmi staré antipendium (závěseř), na kterém wyšit

ještě ve zlatě život Pána Ježíše a Panny Marie; nalezají se v něm také podobny lidí, stará křestitelnice (baptisterium) z mramoru, a nad jedním portálem hlavy Saracenů, zdělané z tuhého papíru. Hlavy tyto, majíce vousy, postyují jakýsi strašlivý pohled. Takové hrůzoplné hlavy viděl jsem ve mnohých španělských chrámech; nacházejí se tam bez počtyby proto, aby Španělé vždy pamatovali, že země jejich od Saracenů opanována byla. Krásná je křesťanská chodba při chrámu katedrálním. V jedné kapli ukazoval se nám hrobní pomník kanovníka, který zavražděn byl. Kanovník tento vyučoval děti a mezi nimi také syna bohatého šlechtice. Otec obdržel od nepřitele kanovníkova nepravou zprávu, že tento synáček jeho nevinně a ukrutně ve škole potrestal. Rozzlobený nad touto šlechtic počíhal na kanovníka a zavraždil ho. Na šesti velkých a krásných obrazech představují se případy ze života tohoto zbožného kanovníka, a také usmrcení jeho. Poněvadž ale hrobní pomník žádného nápisu nemá, nevím, ve kterém roku strašná tato událost se stala; dověděl jsem se jenom, že kanovník ten jmenoval se Mulet.

Starý chrám Dominikánů v Manrese je památným proto, že v něm sv. Ignác měl vidění. Když se tam světec tento jednoho dne modlil, byl v duchu vytržen a viděl nejsvětější Trojici Boží. Vidění toto prý ho tak dojalo a takovou radostí naplnilo, že později při slavném průvodu slzy své zadržeti nemohl. Vypravuje

se, že Světec ten o nejsvětější Trojici Boží i knihu sepsal, která ale bohužel se ztratila.*)

Prohlédnuvše Manresu a památkosti její, odebrali jsme se na nádraží, dříve opět do Barcelony se navrátiti. Vypravoval jsem s vrchu, že jsem slyšel ve veřejné zahradě v Perpignan-u náramně mnoho slawů zptivati; a hle, na nádraží v Manrese viděl jsem nesčíslný počet kráľův. Bylo tam na sta kossův naplněných těmito zvířaty, kteráž do Barcelony vezena býti měla. Ubohá tato zvířátka byla odsouzena ke smrti. Pečetí králci jsou u Španělův jiblem oblíbeným, které i ve velikých hostincích cestujícím se podává. — Dorazivše sřasťně o půl páté hodině do Barcelony, odebrali jsme se opět do hostince „hôtel de quatre nations.“

*) O tomto svěťci budeme ještě při jiné příležitosti obšírněji mluvit.

XX.

Table d'hôte (společný stůl.) Obrowské maskary. Největší kostel a nejdvořilý ministrant. Chrámny sv. Aláry a sv. Michala. Casskářství w Barceloně. Průvod Božího Otce. Chrámny „S. Vierge au sapin a S. Pablo.“ Podivná jména ulic. Swatí. Slavná škola Rabinů.

Neptějemna jest ve velkých hostincích tak zvaná table d'hôte, při níž všichni cestující w hostinci se ubytovávali w určitém hodinu obědovají též jídel používajíce. Vespolečný tento oběd býval často krate shromážděním lidí ze všech národů a řečí, kteří neznajíce se wespoleč a málo mezi sebou rozmlouvajíce jako Trapisté aneb Kartuziáni němli u stola sebi. Jako Pán Bůh učinil člověka pánem nade vším, podobil moci jeho „owce i wolý všechny, nadto i zvěř poľní, ptactwo nebeslé, i ryby mořské“ (žalm 8); nápodobně podobeni jsou i všichni cizincové u společného stolu sedící majiteli hostince; neboť musejí si nechat chutnati jídlo, které jim přebloženo býval. Kdyžkoliv jsem na cestách svých u takového stolu obědovati musel, neměl jsem z toho velikou radost, a lastavě čtenář mi to nebude za zlé počítati, povím-li mu, že i u takového společného stolu často krate sebi „owce i wolý

roššični, nadto i žvčť polní“ t. j. lidé beze roššech dobrých spůsobůw a mravůw. Welmi nezdwočilé chowání jednoho, „wola“, s nímžto jsem řdy si u takowého stolu seděl, jest příčinou, pro kterou wespolečnému stolu w hostincích wyhýbám. Řdyž jsem jednou w italském městě Janově při table d'hôte obědwal, seděl wedle mne jeden mladý přepiatý Italian. Slyše, že se sousedem svým mluwím německy, uhodil sedablem, obrátil se ke mně hřbetem a prawil pln hněwu: Questi maledetti tedeschi (tito zatracení němci)! Boněwadž při obědě nezdwočilého „wola“ za souseda mítí nechci, wyhýbám w hostincích takowé table d'hôte, řdykoliv jen mohu. W Barceloně jsem společnému stolu wyhnouti nemohl, musím ale ke cti účastníků tci, že roššični zdwočile se chowali.

Po skončení společného obědu stál jsem na balkoně své světnice a díwal jsem se dolů do hlawní ulice Rambla zwané. Tato welmi široká a stromotadím (alaméda) opatřená ulice táhne se středem města od jednoho konce až ke druhému a jest oblíbeným místem, na němž obywatelé rádi se procháztwají. Díwal jsem se dolů na množství lidstwa, které se tam procházelo. Bylo mi, jako bych se díwal na hemžící se mravenišťe. Tu jsem na jednou zaslechnul píšťalu a buben. Netrwalo to dlouho a dwa mušilanti, píšťlač a bubenník šli wedle našeho hostince. Za nimi tráčeli dvě masťary, které ale tak weliké byly, že hlawní až do prvního poschodí domůw dosahowaly. Praotcowé roššech obrůw, o kterých písmo sw. prawí, že byli obrowé

na zemi (1. Mojš. 6, 4), nemohli wěšši býti nežli tyto masskary." Nejwěšši muži u nich stojící wypadali jako nejmenšši trpasličí. První masskara byla opatřena oděwem mužským; měla na hlavě korunu, silné wousy a krásná po zadu dolů wisící pláště. Druhá byla jako pyšná nassperkovaná ženská, a měla šaty s krinolinou, která za matku wšech krinolin považowati se mohla. Nelžeme, prawíme-li, že krinolína tato nejméně dwa sáhů w průměru měla. Nebyla to žádná Miriňaque (malá, nepatrná wěc — jak Španělowé křejí); ale byla to prawá perwosti Malakow. Spatřiw tuto ohromnou krinolínu, přel ísem w duchu lažbě slečince, která na tento šperk drží, aby sobě talowou krinolínu zaopatřila. We průwodu píštěle a bubenníka braly se masskary tyto, tu wázhným krokem krácejíce, tu zase jako w tanci se točíce ulicemi města co němi přebchůbcowé a hlasatelé zejtkejšši slawnosti Božího Těla. Procházení se těchto dwou obrowských masskar působilo welikým a malým uličníčkům, jenž se na ulici Ramble nacházeli, nemalou radost; byli při tom tať weseli, jako nasse milá mládež, když se w dědině uējatě posuulát, loutlat aneb nējatě Italian s medwědem, s opicí aneb s kolowrátkem uláže a své umění prowádí. Powídá se, že Španělowé jsou národ wázhný a dospělý, čemuž w skutku tať býti může; poněwadž ale i oni zalíbení w posuulách mají, nemohou se honositi s Fariseem, že nejsou jako jiní lidé. —

Přistitěho dne na to táhlo časné ráno několik wojenských sborů hudebních po ulicích města

hrajtce veselé tudy. Z oken a s balkonů domovních wisely různobarevné čalouny; nesčíslné množství lidstva procházejícího se na Alamedě podobalo se weletoku, w němžto voda sem tam se wálí. Sluč tohoto lidstva nemálo se podobal hučícímu moři. Z nasse staré dva známé, totižto s wrahu zmíněné obrowské masskary, bylo w tlačenici lidu widěti. Byly ale jinač přiběhy, nežli dne předešlého. Muž měl bílý nákrčník, černý frak a kalhoty ble nejnowější mody. Dáma byla wyssperlowána a měla wlasny zcela ble krasochuti dám Pařížských kadešené; i komonstvo jejich bylo jiné. Před nimi kráčel písláč, a za nimi jeli na oslích čtyři bubenci a několik chlapcůw opatřených oděvem pastýřským; měli opěčené klobouky, červené kabátky, krátké kalhoty a sandaly. Jako při protržení mračn woda roste, tak rostlo každým okamžikem množství lidstva na hlavní ulici Ramble; stálo nás nemalého namáhání, než jsme se dostali do kostela, we kterém jsem mssi sw. sloužiti chtěl. Kostel tento, při němž se jeden toliko beneficiat nachází, jest malý. Widěl jsem již mnohý nečistý kostel, ale t nechtí tohoto kostela čili raději opatrovníků jeho budiž řečeno, že se mu nedostává ošrasy, příslušíci domu Páně. Snad jsem ještě nikdy nesloužil mssi sw. s talowou nechutí jako zde. Oltář byl pln prachu, messné roucho špinavé a můj ministrant zvláštní jakžs divous. Měl se t pánn Bohu welmi důwěrně: klečel u oltáře maje ruce své křížem na prsou založené, a častokráte wstal a odešel, aby to, ono w kostele poprawil. Málo mne to powzbudilo ku pobož-

nosti, když jsem stoje sám u oltáře po pozdvihování řekl: „per omnia saecula saeculorum“ a ministrant tam kdesi od vrat kostelních s křížem odpověděl: Amen. Nápodobně volal i na má slova: et ne nos inducas in tentationem“ opět z jiného koutka kostela: „Sed libera nos a malo“. Tu jsem si vzpomněl na slova sklepníkůva v hostinci. „Budete viděti, že Španělové dělají veliké hlouposti.“

Z kostelíčka toho odebrali jsme se do klášterního chrámu sv. Aláry, chtěje tam velké mši sv. obcovati. Zpěv, jakž při slavné té mši řeholnice klaričky provozovaly, byl příliš veselý. Šel se srovnávat taková veselá zpěvohudba s vážností a důstojností služeb Božích? Právě tak, jak se srovnávají verše této mchanice:

W létě bývá slunce parné,
 Stehlík není strašapoun;
 „Wšedlo je na světě marné“
 Zptával moudrý Salomoun. (Šnaidr.)

Až protivně mi bylo, když jsem při offertorii slyšel kousek velmi veselý, ježž jedna z klášterních panen hrála na varhany. Divil jsem se tomu ovšem, že její prstičky tak rychle po klaviatuře semotam běhaly, ale zdálo se mi také, že slyším na kolowrátek hráti.

Zvláštní byl také způsob zvonění při pozdvihování. Na pravo od oltáře visí na zdi kolo, v němž se nachází mnoho velkých a malých zvonků. Když při pozdvihování tímto kolem se točí, slyšeti zvonky ty zvoniti. Z počátku rychle a poněkud zblouhavě točeni-se kola čini, že i

zvonky zpočátku všedních zvonů, načej pak jeden po druhém opět přestává. Bodirno jest, že španělská kněží zpívají „Pater noster“ in tono praefationis t. j. tak jako prefaci: „Ite Missa est“ zpívá se také zvláštním způsobem; slovo „Ite“ slyšeti zřetelně — ale slova: „Missa est“ pronášejí se více potichu. Povídal mi kněz Francesco Kardona y Orfila, že způsob, jakýmž se tu zpívá Pater noster a Ite Missa est vůbec v celém Španělsku zaveden jest, čemuž jsem se tím více divil, an jsem sám viděl, že „Pater noster“ má ve španělských misálech tytéž noty, jakéž i v našich se užívají.

Šli jsme také do chrámu sv. Michala, ve kterém se právě zpívá slavná mše sv. Chrám tento byl nábožným lidem tak přeplněn, že nám po mši sv. nebylo možno, z něho vyjít. Když se nám to konečně přece podařilo, šel jeden z mých spolucestujících do své kapsy, a hle, jak to překvapení; mohl říci: Když jsem do tohoto kostela vstoupil, měl jsem v kapse 140 frankův ale — již jich tam nemám. Řekněž zbožný (?) zloděj ukradl mu v kostele měšec, v němž peníze ty měl. V Barceloně květe tedy taffláctví, ačkoliv tam kromě policie mají ještě zvláštní dohlídače, kteří chodíce po ulicích a náměstích na taffláky číhají. Tito chytáci taffláctví mají vysoce černé klobouky, na jedné straně trochu nahnuté, a stejnostranné kabáty jako vojáci; obleč to zajiště, kterému taffláci již zbývalo vyhnouti mohou. V oné části Barcelony, která u moře leží a Barcelonetta (malá Barcelona) sluje, vyhlíдела policie před několika

lety vysoké školy tasskátské, na kterých jeden starý tasskář šestnáct mladých tasskářův vyššímu tasskátskému umění každodenně vyučoval. Možná, že tasskář, který mému spolucestujícímu v kostele sv. Michala oněch 140 franků z kapsy ukradl, na vysokých školách těch za doktora tasskářství vyhlášen byl. —

Velmi dojat jsem byl, vida, jak málo zachovává se ve španělských městech příkazní Boží: „Pomni, abyš den sváteční světil.“ V Barceloně bývají v den nedělní a sváteční až do jedné hodiny popolední vřechy trámy a boudy otevřeny; tam se prodává a kupuje právě v čas, který ustanoven jest k službám Božím. Můj Frýburský pan kolega praví, že ve Španělsku den nedělní svědomitě se zachovává, a že se tam ještě mnohé svátky slaví, které u nás již dávno zrušeny jsou.*) V Barceloně jsem vřel viděl, že na den slavný Božího Těla vřechy trámy a boudy otevřeny byly, a že až do jedné hodiny popolední jako v obyčejný den se kupovalo a prodávalo.

Den přestel, večer se přiblížil a průvod slavný Božího Těla měl se v Barceloně slavit. Tento průvod koná se ve španělských městech obyčejně na večer, dílem proto, aby lid slunečného parna snáštěti nemusel, a také proto, aby světlo mostových svěc tím mocněji působilo. V městech majících více farností, slaví se tento průvod po celých okřídách stádem, každý den v jedné aneb i současně ve více farních. V Bar-

*) Spanisches für die gebildete Welt S. 169.

celoně konán tehdaž hlavní průvod; vyšel z nového katedrálního chrámu, do kteréhož pak se opět navrátil.. Ve průvodu tom měly účastniti všechny fary celého města prostředkem deputací kněží. Již před započatím průvodu byla hlavní ulice Rambla lidstvem tak přeplněna, žeby snad ani sspendlík nebyl mohl až na zem padnouti. Před pátou hodinou postavilo se vojsko — muž vedle muže — podelmo stromoadi Alamedy; pěšáci tito bránili, aby se lid tak netlačil a Alamedu, kterou hlavní průvod jíti měl, nezastavoval. Sejmých hudebních sbor hrál osfelijaké kusy, mezi nimi také tak zvaný Tango t. j. jistý způsob tance, který obzvláštně moučentnové na ostrovu Kubě milují. Tango jest lehký a příjemný hudební kousek, který se, jako naše valčíky, ve tříčtvrtném taktu pohybuje. Španělská vojenská hudba není špatná, ale protivně při ní jest ustavičné bubnování a třískání na cymbály. Hudební sbor, který se postavil u našeho hostince, měl jenom jeden velíký a pět malých bubnů a mnoho cymbálů, na které se, ať hudba forte (silně), aneb piano (potichu) hrála, bez přestání tlouklo, až uši bolely.

O šesté hodině vyšel průvod z hlavního katedrálního chrámu a táhl o sedmé hodině v ulici Ramble vedle našeho hostince. Napřed jelo na koních pět gardů a za nimi kráčeli známé již čtenářům dvě obrovské maskary — muž a žena —, a za těmito dvanácte chlapců. Tito byli oděni v oblek pastýřů katalonských a majíce pískalky a jistý druh malých klepačel

(castagnetta) píšťali, klepali a k tomu tancovali. 11

12 Po dosti dlouhé době přišlo opět 12 chlapců opatřených též oblekem pastýřským; i tito píšťali a klepali promádějíce při tom jistý způsob tance, který pozůstává v pohybování těla na pravo a na levo; u Španělů sluje tanec ten „bal dels bastons“. Za pastýři těmito následovali tak zvaní Trampas (bubeníci), kteří jako masťtary oblečení jsou, bez přestání bubnovali. Za nimi krácelo 30 mužů oděných v bílé alby s cingulem a nesoucích korouhve; každá fara (a těch je v Barceloně 15) poslala co deputaci dvě korouhvy. Dále se brali ve dlouhých řadách obchodníci, řemeslníci, fabrikanti a údové rozličných zbožných bratrstev a spolků; každě z nich nesl hořící svíce a každé oddělení mělo svého korouhveníka; pak krácel vojenský komandující čili velitel general Don Domenico Dulce a jemu po boku civilní místopřítel*) Za těmito šli ve dlouhých řadách advokáti, lékaři, státníci místopřítelští, důstojníci pluků jezdeckých, asi 100 seminářistů, pak profesorové vysokých škol, doktorové bohosloví a kanovníci. Za nimi šlo 12 podjáhů, 12 jáhů v dalmatických a tolikéž kněží v pluvialech. Dsm kněží nesli na nosidle mramr podobném nejsvětější Svátost oltáři; tato byla v tabernakulu (schránce custodia) ze zlata a stříbra zhotoveném a pod baldachynem. Před císařem Karla V. ve zlatě a

*) Při slavném průvodu Božského Těla v Madridě nosilová první ministr korouhvy a vedle něho chodil královna.

s drahotami umístěn byl na schránce co ozdoba. Pan arcibiskup nemohl s průvodem jíti, ješto právě nemocen byl; obyčejně chodívá hned za velebnou Svátostí. Pak následovaly: vojenský hudební sbor, prapor pěšíků, tlupa čili oddíl vojáků jezdecký a konečně lid. Z oken domů vedle kterých stávný průvod táhl, házeli obyvatelé dola květy a různobarevné papírové občerstky. Knězi, kteří šli blíž velebné Svátosti, zpívali hymnus: *Pange lingua, gloriosi*; mimo ně neslyšel jsem žádného zpívatí aneb hlásitě se modlití. Poněvadž jednotlivé oddíly účastníků tohoto průvodu ve dlouhých chvilách po sobě postupovali, trval průvod tento od 6 až do 10 hodin.

Tímto způsobem konal se stávný průvod o Božím Těle v Barceloně. Poněvadž o něm jednostranně souditi nechceme, obložíme úsudek svůj až k míře, kdež čtenářům vypravováati budeme, jak průvod ten v jiných španělských městech stáven bývá. Navštívili jsme v Barceloně také chrám „*La sainte vierge au sapin*“ (sv. Panny u jeble). Chrám tento stáven jest ve způsob obložené jehlancového, má bíloucté kapel a stěna s krásnou malbou na skle. Pozoruhodno, že španělské chrámy mívají mnoho kapel, pti kterých zvláštní knězi co beneficiáti ustanovené jsou. Ve velkých městech nalezají se tam chrámy, u kterých 10, 15 ba i 20 beneficiátů ustanovené jest.

Braštáré, podobou hodné stáven v Barceloně jest chrám *San Pablo del campo* (u sv. Pavla na poli). Jest kulatý (rotunda) a má nad portálem vyřezané z kamenná vyřezané fi-

gury (hlavy zvlášť, orlův, ryb, lvův atd.) a nápisy, jejichž smysl rozhodnouti nelze.

Při chrámě tomto býval před časem klášter benediktinský, jehožto křížová chodba ozdobena jest krásnými sloupy a postavami rozličných zvířat.

Podivná jména mají ulice města Barcelony. Jedna se t. p. jmenuje „ulice zlodějského Petra“ (calle de Pedro le ladre); jiná „ulice ruská“; opět jiná, „ulice pelelná“. Podivno, odkud ve mnohém městě jedna neb druhá ulice jméno své vzala. Brno t. p. má uličky, která sluje „peroutková“ (Federwischgasse). Štýrský Gradec má dvě ulice „první a druhý pytl“ zvané (erster und zweiter Sack). Proč se nazývají ulice v Brně „peroutkovou“ jmenně, nevím; neboť slavný řecký zeměpisec Strabo, který asi 60 let před Christem žil a velice cestu po Egyptě, Asii, Řecku, Itálii a jiných zemích konal a je také popsal, nepochybně nic o ulici peroutkové. Nápodobně neměl tento ostatně velmi učený muž, že město Štýrský Gradec dva pytle má. Já ale vím, že kdo v tomto městě do prvního neb do druhého pytle se dostane, zabloudí, poněvadž ulice tyto východu nemají; takovému zbloudilému bude se tam jako tomu, který sobě zpíval:

Rybi jsem šel háječkem, lesem,
Ani jsem neměl, kde jsem.

Něžli opustíme Barcelonu, chceme se seznámiti s některými swatými, kteří ji životem aneb smrtí svou oslavili.

R. 303 byl w Barceloně pro wtru w Christa Ježíše stat sw. mučenský Rufusas (Cucuphas, Cucufatus). Z tohoto swatému webe se ohledně jména jeho jako mnohému jinému; t. j. Španělské proměnili jméno jeho a nazývají ho: San Congat. Francouzové cti tohoto swatého pobe jmenem: Saint-Quinquenfat (wyslow: Ken-tanfa) aneb také St. Quinefort. Španělské praví, že tělo tohoto swatého nachází se w Barceloně a hlava jeho w St. Denis-u blíž Paříže.

R. 589 byl biskupem w Barceloně swatý Emilas, který byl prvním opatem kláštera sw. Eulalie a, jak se povídá, také jedním z prvních učeníků sw. Benedikta. Zdá se tomu skutečně tak býti; neboť sw. Benedikt zemřel r. 543.

W Barceloně žil sw. Rahmund z Benafort-u, kněz řádu sw. Dominika, který mnohé divy a zázraky činil. Uhtěje jednoho dne z ostrovu Majoriky cestu po moři konati, rozprostl plásek svůj na moři a stojí na něm plavil se do Barcelony. Světec tento zemřel r. 1275.

W Barceloně dožila život svůj r. 1281 bohabojná panna Anežla Beranda a její neř Alára. Obě byly příbuzné sw. Aláry Asfiské a byly ob této do Španělska poslány, aby tam uorý řád sw. Františka zamekly. Vyhoště ob Barcelonského biskupa Berengara lastavě přijaty, obdržely od něho brzo místo, kde první klášter založily.

• R. 1297 zemřel w Barceloně bohabojný kněz řádu sw. Františka, Pontius Carbonello, který býval učitelem a nowicním mistrem sw.

Rubmika, syna krále Sicilského a napotomního biskupa w Tolose.

R. 1301 zemřela w Barceloně wdowa Konstantia, královna Arragonská a matka sw. Alžběty Portugalské. Po smrti krále, manželka svého, wstoupila do řádu sw. Kláry, w němž i swatý život svůj dokonala.

W Barceloně působil s velkým prospěchem co mňbourný kazatel zbožný kněz Frantisskán, Benedikt z Walencie. († 1490). Král Ferdinand V. wzmohlil ho za svého dworního kazatele.

Estuniga, kněz to velmi učený a zbožný z řádu sw. Frantisska, zemřel w Barceloně roku 1516. Dwoje biskupství se mu podávalo, on ale z velké pokory žádného přijímti nechtěl. S sw. Frantisselem Borgia žil delší čas w Barceloně, co hlavním městě knížectví Katalonského, kdež mistokrálém ustanoven byl.

W Barceloně se učil řemeslníci blahoslavený Salwator s přijímáním ab Horta, který byw dříve posádem, wstoupil do řádu sw. Frantisska, w němž wehl velmi přístný život. Zemřel r. 1657.

Při swrchu zmíněném chrámě „La vierge au sapin“ žil na začátku předešlého století kněz Josef Oriol, který velmi přístný, w pravdě swatý život wehl. Nespáwal déle než čtyry hodiny, po 26 let jědal jenom chléb a pítal wodu a byl obzvláštně co zpovědník velmi ctěn a milován. Wyplnila se wssať na něm slowa apostolowa: „Wšicni, kteří chtějí pobožně žíwu býti w Christu Ježíši, protivensství trpěti budou.“ (II. Timothy. 3, 12); i on musel pro svůj po-

božný život mnohá protivenství přetrpěti. Zemřel dne 22. března 1702 v 52. roku věku svého. V poslední nemoci své dal se, aby takový a tuý život svůj před světem ukryl, do domu zbožného řemeslníka přenesti a tam do postele položit. Když se hodina jeho smrti blížíla, žádal, aby čtyři chlapci zpívající k jeho lůžku přišli a jeemu s průvodem harfy hymnus: *Stabat Mater dolorosa* (stála matka bolestná) zpívali. Dokud síla jeho dopustila, zpíval sám také s nimi; drže v ruce kříž a vzdykaje často jméno Ježíš — zemřel. Papež božský také k počtu těch, o nichžto psáno: „Blahoslavení, kteří v Pánu umírají“ (Žiem. 14, 13). Papež Pius VII. vyhlásil ho r. 1806 za blahoslaveného. —

V Barceloně byla před časem slavná rabínská škola, se kterou i české a moravské židovské obce v záležitostech náboženských radu brávaly. Takové rady při tam hledaly v první polovici 13. století moravské židovské obce (Třeštilská a Slavkovská.*)

*) Viz: Des böhmischen Freiherrn Löw von Rojmital und Blatna Denkwürdigkeiten und Reisen abt. 2. Th. S. 66. Rojmital cestoval po Španělsku v 14. a 15. století.

XXI.

Odjezd z Barcelony. Caragona. Hlava sw. Ce-
kly. Askanius. Tělesná stráž Pilátowa. Cortosa.
Olla potrida. František Gil de Federic.
Murwiedro. Sagunt. Porta coeli. Poustevnice
Aněška. Valencia. Španělská ponocní.

Smutno bývá ptáčkovi, který rád w há-
ječku se proletuje a zpěvem Pánu Bohu chválu
wzdává, když co vězeň do klece uzavřen byl.

Slavičku milentý,
Proč jsi zarmoucentý?
Voli tě srdčko?
Má zlatá hlavice?
Snad se tu soujíš,
W háji bít' toužíš;
W háječku zeleném
Vám ptáčkům milném. (A. S.)

Tak smutno otolo srdce bylo i mně, když
jsme po několika dnech Barcelonu opustili a já
se měl opět nechat zavázati do klece španělské
diligence. Nastal čtenátově znájm již trápent
jízdy w takovém španělském vozu a proto mi
uvěsti, že jsem byl zarmoucen a že mne bolelo
srdce, když jsem do toho vozu vstupoval. Tázal

jsm se, na jať blouho w něm budeme zatvřeni. Majoral odpowěděl: Pane! jenom — čtyřcet hodin. Pěkná to vyhlídka! myslil jsm u sebe. Byloť nám nastoupiti dalekou cestu, a co wšsedo se nám mohlo na ni přihoditi! Wstoupito s odemzdáním se do vůle Boží do vozu, potahowal jsm na sebe slova: „Andělům swým přikázal (Bůh) o tobě, aby ostřihali tě na wšsedh cestách twých“ (žalm 90).

Bylo šest hodin na večer, když jsme Barcelonu opustili. W naší společnosti nacházel se nyní i iuz Don Francesco Cardona y Orfila, který nás co tlumočník až do Madridu doprovázel. Cwalem jsme jeli krásnými a úrodnými krajinami, které od Barcelony k jihu se táhnou. Ráno dojeli jsme do města Taragony, které za časů Římanů (asi 200 let před Christem) Tarraco stulo. Poněwadž naše diligence jenom do- tud zde se zdržela, dočub se k ní jiné koně a muli nepřiptáhli, nemohl jsm se bohužel pod- watí na katedrální chrám, který, jať jsm dle zewnějšku soudil, dosti weliký a pěkný jest. Sly- šel jsm, že se w něm nachází hlawa sw. panny a uučednice Zely, swětice to, kterou byl sw. apoštol Pawel, nacházeje se w r. 45 w Skonii, na wtru Ježíše Christa obrátil. — Za časů cí- satůw Valeriana a Galiena byli w Taragoně co mučencei na hranici spáleni biskup Fruktuosus a jeho dva jáhnové: Augurius a Eulogius. — Znamenitým biskupem w Taragoně byl Aftanius, který (jať španělské martyrologium sepsané od Jana Tamaia Salazaria wyprawuje) od Leb- wigld-a, krále Gothůw, na ostrow Sardinie do

vyhnanství poslán byl a tam mučeničtou smrt podstoupil.

R. 1586 zemřel w Taragoně arcibiskup Antonín Augustinus, muž to velmi učený a ctnostný. Jáť twrdil Francesko Cardona y Orfila a jáť Španělské vůbec za to mají, dosáhlo město Taragona smutné proslulosti tím, že ze synů jeho skládala se tělesná stráž vladaře jüdského Pontia Piláta. Je-li tomu w skutku tak, byli to Taragonští, kteří co vojáci stáli u kříže, na němž Pán Ježíš pněl. Taragonští to byli, jenž roucho Christa Pána vzali a je, učinivše z něho čtyry díly, mezi sebou rozdělili. Vojáci z Taragony pocházející by to tedy byli, jenž lotrům se Synem Božím uktřizowaným hnáty žlámali. Možno tedy, že to byl voják z Taragony pocházející, kterýť lopatou boť Pána Ježíše otemřel (Jan I. 19). Smutná to zajisté proslulost, a lépe by obywatelům Taragony bylo, kdyby se jí honositi nemohli.

Líbezňmi a velmi úrodnými krajínami, kterými Taragona vyniká, jeli jsme sřrže města Neu, Rambril, Hospitale a Parell do krásného údolí řeky Ebery (Ebro), w němž město Tortosa, u Římanů Dertosa zvané, leží. Velmi krásné položení mezi vysokými horami na řece Ebeře má město toto, jehož okolí podobá se krásné zahradě. Právě květný stromy granátové (marhan), jichž krásný červený květ malým různicím se podobá; stromy třešňové byly plny ovoce a na polích žalo se již obilí (bylo to prvního Junia). Překrásný den, pěkná úrodná krajina, líbezň zpěw ptáčkůw, vysoké hory — slowem,

rošsedo, co jsem u Tortosy widěl, naplňowalo
radostí srdce moje.

Zde t mému potěšení
Ze ptactwa plný les,
Tam potůček se pění,
Zde stíní lidná wes;
Tu zlatoplodné sady,
Tu tmavé stoboky,
Zde vrchy jako hrady,
Tam tiché oudolí.

(Píseň polonářská.)

Tortosa čítá asi 17,000 obywatelů a jest
sídlem biskupa. Má se za to, že sw. Pawel
w tomto městě kázal ewangelium Christa Ježíše,
a že tam založil církev, jejímžto prvním bisku-
pem prý byl syn známého z ewangelia Šimona
Cyrenejského. Vířo, že sw. apostol Pawel do
Španělska se chystal; neboť psal Římanům (Rom.
15, 28), že Římem do Hispanie (Španělska)
zaputuje. A staré zpráwy dotvrdzují, že se tak
stalo; jako t. p. zpráva Eusebia (w církevním
bějepisú II. 22.), kteréž říká, že Pawel z vězení
z Říma byl propuštěn; a Klemens římský (1.
list t Řím. t. 5) dokládá, že obtud stihl až do
Španělska, aby i na nejzajímavějších končinách západu
Christa hlásal.

Bylo právě polebne, když jsme do Tortosy
přijeli. Diligence se zastavila u hostince ho-
tel à quatre nations a my měli dosti času po-
obědovati. Po polívce přineslo se nám jídlo,
které u Španělůw velmi oblíbeno jest a které

u nich olla potrida aneb tať olla espaňola sluje. Jestli to pravá mlčanice z hrachu, z fazole, bobu, čočky, z mepkové slaniny a z kousků rozličného masa. Jídlo toto chová se často tak dlouho, až počne nepřijemně zapáchat, obkubž vzalo i jméno své „olla potrida“ (nahnilý hrnec). Jako sobě Italiani libují v polentě (v kassí z mouky kassanové, neb z rozvařeného krupice kukuřicové), nápodobně jest Španělským olla potrida velmi oblíbeným jídlem. Maso hovězí jídávají jenom uvařené bez omáčky; obvyčejnou pečení jejich jsou slepice, králci a štopové. Dobré víno neschází na stole, a dobrým jízňným ovocem (pomorančemi, fíky atd.) jídlo se končívá. Mlčanice jídla olla potrida zvaného nechtěla mi z počátku chutnati; neboť hrach, fazole, bob, čočka, slanina a rozličné maso se mi tak srovnávalo jako nesmysl této básnické mlčanice:

Buchue, toho ještě ušití —
 Suťno není mezulán;
 „Wšude dobře, doma nejít“
 Praví smotr tulipán.

Avšak přimyl jsem i tomuto jídlu; dořázala se i na mne pravda přislímovi: hlad jest nejlepším kuchačem. —

W Tortose se narodil r. 1702 slomůtný kněz z řádu sv. Dominika, Frantisek Gil de Federik. Již v 15. roku věku svého vstoupil v Barceloně do řádu sv. Dominika a odebral se ve státi 27 let co misionář do východní In-

die. R. 1735 nacházel se w Tong-King-u a byl tam jat, když právě po mssi swaté ob oltáře odcházel. Mnoho trpěl tento horlivý kazatel slova Božího w žaláři a byl konečně ukrutně usmrčen. —

O třech hodinách řákal nám Majoral do diligence wstoupiti, ze které jsme teprw následný den wyléztí měli. Pravil jsem svrchu, že, kdybych we Španělsku mezi koněm a zagalém woliti musel, raději koněm nežli zagalém budu. A hle! w Tortose jsem zagalowi záwiděl, ale ne tomu, který nyní s námi jeti měl, nýbrž onomu, který tam zůstal. Ubohý tento zagal jel na koni s námi z Taragony až do Tortosy asi 9 až 10 hodin, zde ale zůstatí a sobě odpočinouti mohl; a to jsem mu záwiděl. Mám ale, jenž jsme we moze jako slanečci w bečce stlačeni a umáčtáni seděli, bylo ještě 19 hodin toto trápení snášeti. Sedícímu we španělské diligenci zajde zajisté chuť zptiwati: „S radostné cestovant, jaké mají welcí páni!“ S teka Šbera (Ebro), přes kterou w Tortose starý a pěkný most weđe, měla právě wodu jako krev červenou. Města, do kterých jsme na další cestě přijeli, jmenují se Udešana, Binarose, Benikarlo, Alkala de Chisbert a Toreblanka.

Ráno stálo slunce již dosti wysoko na nebi, když jsme do Murwiedru (muri veteres) přijeli. Nad městečkem hlúto pozwebají se na jedné hoře welkolepé zříceniny starého města Sagunta (Saguntum), které w druhé punické wojně slowutným se stalo. Co se tentráte w tomto městě

přihodilo, chceme čtenářům v krátkosti vypravovat :

Punové, národ to africký, jichžto hlavní město bylo Karthago, vedli vojnu s Římany. Sotva byl Hanibal přemotal nejvyšší správu vojska punického, chystal se proti Římu, nic menšího neobměšleje, než vtáhnouti s velikým vojskem pozemním ze Španělska do Itálie, a potlačiti během tím Římany v samé vlasti jejich. Podrobiv si dříve Oskany, Volskeny a Karpetány, mocné to národy a získav si prostředkem dobýtých lotisli přítulnost svých bojovníků, udeřil celou mocí, která 150,000 pěších a 20,000 jezdců obnašela, na město Sagunt, a počal ho ze tří stran dobývati. Město Sagunt patřilo tehdaž k říši římské. Saguntští se sice bránili přetvrdně a činili na nepřátely mnohé výpady. Když jednéráte Hanibal sám při skoumání nových záloh ve stěho byl poraněn, vznikl ve vojskě punickém tak veliký zmatek, žeby se byli Saguntští málem zmocnili všech strojů válečných, kteréž tu k dobývání města připraveny byly. Za mile vyšel Hanibal byl vyhlášen, obotil se s dvojnásobnou prudkostí na sláčené město a zbořiv veliký díl hradeb, hnal na ně všeobecným útokem. Saguntští vyplnili mezery hradeb válečnými řady svými a bránili se tak hrdinsky, že nepřátele až do ležení jejich obehnali, načež mohli hrady své zase opravit. Po několika dnech ale učinil rozhorlený Hanibal nový útok s tak náramnou prudkostí, že proraziv opět novou zeď až do města vtrhnul a v jednom dle jeho se operoval. Saguntští zahradili se v druhé

části města a drželi se na pevném hrade svém. Každý kročej musel Hanibal krvit vyhloupiti, neboť měšťané očekávali vždy ještě pomoci z Říma, o niž byli před obležením žádali. Něč co se ale senát (nejvyšší rada v Římě) o to uradil, má-li jim pomoc tu poslati, bylo po Saguntuвета.*) Hanibal byl se již i jednoho dílu hradu samého zmocnil a obleženým nikde se neprosvytlavala naděje. Hledali tedy intru s nepřátely. Ale talových jejich odporem rozlícen vůbec nechtěl o žádném příměří slyšeti, lečby zanechal vše, co v městě měli, jen v jednom oděvu, kam je posle, vytáhli. To je připudilo k zoufalství. S vynešli vesle své bohatství a vesleky mornité statky své na veliké náměsti a vmetavše je do velikého k tomu připraveného ohně, konečně sami raději v plamen se utrhli, než by se byli Punium prodobili. Tak padl Sagunt a plápozem jeho rozžehla se druhá válka punická. To se stalo asi 219 před Christem.**)

Na další cestě jeli jsme vedle velikého osamělého stavení, které bývalo kdysi klášterem Kartuziánským, jenž měl název: Porta coeli (brána nebes). Nyní jest opatrovanou chudobných starých lidí. V patnáctém století žila v jestyni blíže tohoto kláštera co poustevnice bohabojná panna Anežka. Robila jsouc ve vesnici Monzabě slyšela ve Valencii sv. Vincencia Ferreria

*) Odtud pochází přísloví: Roma deliberante Saguntum perit (mezi tím, co Řím se radil, vyhročenno město Sagunt.)

**) Viz: Obšobecný dějepis od Josefa F. Smetaný.

lázati. Řeč, kterou činil tento svatý o marnosti tohoto světa, dojala ji tak mocně, že ihned svět opustivši jako kdyfi sw. Pelagia co poustevnice v jeskyni život svůj ztrávila.

Bylo deset hodin ráno, když jsme do Valencie (Valencia, Valence) přijeli. Město rozprostírá se ve velmi úrodné, zahradě se podobající rovině, a jest půl hodiny cesty od moře vzdáleno. Se dvou stran teče okolo něho dosti široká řeka Swadalawiar, přes kterou vede pět mostů: nejkrásnější mezi nimi „most královský“ zvaný, má deset kamenných pilířů. Město obehnané zoubkovanými zděmi má osm bran; na každé z nich jsou vysoce dvě maurické věže.*) Ulice staré části města jsou úzké a koutkované a mnohé z nich nemají ani dlažby; prší-li dlouho, podobá se mnohá z nich jezeru. Následkem silného deště předestlé noci byly mnohé ulice pravoými jezery a nassí koně a muli museli se nemálo namáhati, aby těžkou diligenci ve vodě utáhli. V jedné ulici viděl jsem děvče, kterému střevíc v blátě vřezeti zůstal; poněvadž ubohá nemohla nohu i se střevícem z bláta vytáhnouti, myslila sobě, že jí bude lépe, když alespoň nohu podrží a nechala střevíce v blátě. V náměstí okolo katedrálního chrámu měloby potřebl lepší dlažby: neboť i tam má člověk příležitost, rozjímati slova: „Vytrhni mne z bláta, abych neuwizl“ (žalm 67, 15). Nová část města má však krásné, široké a dlažbené ulice.

*) Věže ty byly od Maurů aneb Saracenů vystaveny; obtud se nazývají maurickými.

Dokl města Valencie jest welmi úrodné — prawě to ráj; sluje wšebec, zahrada Španělska. Stromů pomorančových, fíkových datlových, citronových, mandlových a jiných, jenž, toliko w jižních krajinách rostou, jest tam množství. Povídá se, že we Valencii sotwa dwacetkrát za rok přestává, mráz a mlha bývají tam málo kdy; nebe bývá obvykle jasně. Parno letní bývá mírněno větry, které od blízkého moře sem vějí. Častokrát ale věje nad městem wtr welmi horký, který Solano sluje a z Afriky přichází. Jako Italiani nemilují větru Sirokko zwaného, nápodobně se bojí i obywatelé Valencie — větru Solana, za jakehož lidé i hovada velké parno až i udusent-se snášeti musí. Vějí-li tyto horké africké větry, bývá we Valencii welmi trusno.

Vějí větry, vějí bujně,
Až se javor sflání.
Ach jak bolí srdce moje,
Slza slzu shání. (Plšeň maloruská).

Diligence se zastavila u hostince „hôtel de Cid“ zwaného a w tomto jsme se ubytovali. Tážes se snad, milý čtenáři, jak mi asi bylo, když jsem měl z vozu sestoupiti? Po jízdě 40 hodinné byl jsem we wšech údech svých tak rozdrčen a poláman, že jsem sebou ani hnouti nemohl. Nebylo poложе w kóstech mých; kolena má byla zemdlela a celé tělo mé změnilo se. Byl jsem na wšech údech svých raněn jako cestující w ewangelii, který byl padl mezi lotry;

vedlo se mi o něco lépe nežli nešťastnému, který 38 let v Jerusalemě u rybníka bravného ležel a sobě uzdravení bžti žádal. S já bych byl něčoho potřeboval, který by mne z vozu do hostince byl zanesl; neboť jsem patřil mezi chromé a kulhavé. Že mně a spolucestujícím mým, kterým se o nic lépe navedlo, po tak dlouhé a trudné jízdě odpočinuti a spánek chutnaly, o tom netřeba čtenáři ujistovati.

Bylo deset hodin na večer; já a Francesco Kardona v Orfila seděli jsme ve světnici, rozmlouvajíce o trampotách jízdy ve španělské diligenci a o mnohých jiných věcech; hle! tu bylo dole na ulici slyšeti křik muže, který coť hlasitě volal, jako by se byl litanie modlil. Měl jsem v skutku za to, že nějaký zbožný Španěl, an spáti nemůže aneb za polání, nočního času na ulici chodí a hlasitě litanie se modlí. Že slym, která muž tento ustavičně opatoval, soudil jsem, že se něco modlí. Táral jsem se, co by to mělo znamenati. Francesco Kardona se zasmál a odpověděl: To je ponocný! Španělský ponocný aneb hlásný jest zajiště důležitější osobou a musí více úkady zastávati nežli druhové jeho v jiných zemích. Nási ponocní pískají, troubí hodiny aneb sobě i — zadělávají; a hle! Španělský hlásný musí nejenom každou čtvrt hodinu hlasitě oznamovati, nýbrž i jiné úkady vykonávati. Ozbrojen jako obr drží v jedné ruce lucernu, v druhé písku a má v opasku dvě pistole. Jeho povinností jest také hlasitě oznamovati, jaké jest povětrí, zda-liž jest teplo aneb chladno, zda-liž měsíc již vyšel aneb zafel, zda-liž nebe jasno

aneb mražení zataženo jest atd. Tak tráčí španělský ponocný jako živý teploměr a tlakoměr na ulici a musí mimo to domy, budovy a krámy opatrovati, každého podezřelého zajmouti, každého, jenž ho o to požádal, v určitou hodinu zbubiti a jducího v noci buď pro kněze aneb pro lékaře doprovoditi. Nási ponocní nemají tedy tak mnoho povinností jako jejich španělské druhové. Hlasnému konati jest úřad v skutku velmi důležitý; jemu světeno blaho celé obce. Je-li hlásný nebalší a ospalší, jak mnohonásobně nešťěstí může vinou jeho obec potkati! běda obci, jejíž ponocní rádi spánku hovořují a probubiti se nedají!

Wzhůru . . .

Kubo, Matoussi,

Ty Klimo! —

Co na nás voláš,

Spáti nám nedáš

Domino!

XXII.

**Chrást katedrální. Muž s culíkem. Grání na
marham. Pozůstatky svatých. Hlavní sw. Tomáše
; Willanowy a sw. Ludwika ; Golosy. Nebezpečí,
jaká se tropí ve Španělsku kouřením tabáku.
Don Lorenzo Kasanovas. Slavný průvod Sa-
jího Čela.**

Katedrální chrám ve Valencii jest velice,
ve slohu byzantičtém vzdělané stavení. Podmo-
ná jest již jeho osmihranná vysoká věž „Mica-
let“ zvaná. Chrám tento má 34 oltářů, mezi
nimiž hlavní oltář zcela stříbrný, od umělců
Cetiny a Nadal-a Iwona zhotovený přede-
vším pozornost obdivovatele na sebe obrací.
Mimo hlavní bání, která 14 oken osmícena
jest, má chrám tento mnoho malých bání vypl-
něných se nad kaplemi. Především pozor-
hodná jest kaple sw. Vincencia Ferreria, ve
které se nacházejí tři velmi krásné obrazy. Ve
středě chrámu jest kůr, na jehožto stranách spa-
tkiti lze velmi umělé vypuště práce z kamena.
Dvojitě tyto obrazy jsou tak sestaveny, že každý
z nich něco ze starého a zároveň z nového zá-
konu představuje. Tu t. p. viděti jest Sonáše
od velryby na zem vyvrženého, a hned u něho
Pán Ježíše na kříži visícího; jinde proroka

Eliaše we woze do nebe jedouchho a wedle na nebe wstoupent Páně; tu Samsona bránu nesouchho a Ježíše oswobozejícího dusse z očiště; tam Mojžíše nesouchho s hory desky kamenné s desaterem Božích přikázání a wedle seslání Ducha swatého atd. Při každém obrazu starého zákona nachází se potahující se na něj obraz z nového. Welmi umělečně dílo z bronzu jest kazatelnice, na které toliko arcibiskup kázává; kazatelna tato wzdělána byla r. 1760 od umělců z Walencie. Podobně umělečná díla z bronzu jsou mříže před hlavními oltáři. Chrám tento má welikou hojnost krásných obrazů; jestli pravou obrazownou. Mezi jeho obrazy předewšim pozoruhodny jsou: Sw. Jan křtitel s beránkem, sw. rodina, poslední večeře Páně, obrácení sw. Pawla, sw. Wincenc Ferrerius a mnohé jiné.

Byli jsme w tomto chrámě při hlavní mši sw. přítomni, kterou sám pan arcibiskup sloužil. Mimo četnou asistenci stál u oltáře také muž, jehož podivný oblek nemálo mou pozornost na se obrátit. Muž tento měl jakýsi staromodný kabát hnědé barvy, vláseňku s dlouhým culíkem na hlavě a berlu w ruce. Předcházel vždy kněze a doprovázel jehna jdoucího s ministranty do kůru, kdež se ewangelium zpíwali mělo. Byl to kostelní strážce (custos, guarda), který na to dohlížel, aby se lid netlačil k oltáři a aby při službách Božích slusných pořádek se zachoval. Služby Boží konaly se welmi slavným způsobem; hudba a zpěw při nich byly wážného ducha. Toť důkazem, že mnohé španělské chrámy mají swou wlastní wážnou hudbu, která se ob

obhčejně veselé značně lissi. Odpovídání zpěvákův bylo se způsobem neobhčejným a mně až potud neznámým. Řeholník pan arcibiskup zpíval: „Per omnia saecula saeculorum“, odpověděl zpěvácký sbor: „Amen“, ale velmi zdlouha a zpívaje slovo to v tonech d e c h c d c h. Při offertoriu hrál se na dvou velikých varhanách velmi zvučný a veselý kus, při němž jsem myslil, že se nacházím v koncertě. Brzo se hrálo piano, pak zase forte; nyní slyšeti bylo fletný, pak zase fagotý; brzo hrály jedny varhany pak zase oboje. Ustavická proměna registrův činila hru ovšem rozmanitou a příjemnou, ale že službami Božím hrání to se nehodilo. Nebdá se zapřít, že velké chrámy ve španělských městech mají výborné varhany, jenom že bohužel hra na nich příliš vesela bývá. Při pozdvihování zvonili nejenom ministranti u oltáře přisluhující, nýbrž i zvonky jistého, čtenářům již z Barcelony známého kola. Pro znatele hudby naznačuji znění zvonků těch následujícími tony: d d d a b a g, při čemž ale od vyššího d na hlubší a a následující tony padnouti musejí. Už protivně mně bylo toto z počátku rychlé a pak zdlouhavé blínání zvonků.

Po skončené slavné mši sv. odebrali jsme se do posádky lomuř katedrálného chrámu, abychom se tam na ostatky svatých a na jiné památné věci podívali. Ukazovali nám tam: prsnou kost sv. Petra apostola, ramennou kost sv. Lukáše a obraz Panny Marie od téhož svatého malovaný; kosti sv. Řehoře a sv. Pavla z Babylonu, čelisti sv. Štěpána prvo-
mu-

čeníka, kosti svatých Kosmy a Damiana a sv. Cecilie; křížek, který kdysi sv. Grantisskowi Saleškému přináležel a chrámu katedrálnému ve Valencii od kanovníka Blaska darován byl; svatou hostii, která v jednom, ohněm ztráveném kostele zážračným způsobem zachována byla, a dva ze stříbrných peněz, za které Židáš Pána a Spasitele svého židům zradil. Tyto peníze mají na jedné straně hlavu římského císaře a na druhé tvářku a jsou bez nápisů. Podobný pentz měla před časem i pokladní komora chrámu sv. Worssuly v Kolíně nad Rýnem.

Býlo nám známo, že ve chrámě katedrálném ve Valencii nacházejí se hlavy sv. biskupův Rudolfa z Tolosy († 1297) a sv. Tomáše z Willanovy († 1555); tyto jsme sobě žádali viděti. Náš tlumočník Francesco tágal se něčolika kněží, kteří se hlavy těchto světcův nacházeli. Bohužel newěděl žádný z nich místo udati. Po dlouhém dotazování a hledání přišel konečně jeden kostelník, který našemu přání mohl vyhověti. Vylezl z hůru na jakousi armaru, otevřel ji, hledal dlouho mezi špinavým kostelním prádlem, mezi svícny, polštáři a jinými věcmi a vytahl konečně — hlavu sv. Tomáše z Willanovy. Nasse podívent mělo ale ještě vyššího stupně dosáhnouti. Thž kostelník zavedl nás do kaple, v nížto se již nekonávají služby Boží a která se zdá býti konversačnou světnicí čili horečnou duchovenstva katedrálného. Tam sedělo několik duchovních kouřících své cigarky „en papel“. Z této kaple jsme šli do jakési místnosti, ve které se nacházel jenom stůl a za ním

wýklenel we zdi. Kostelník odtáhl stůl ode zdi, otevřel dvířka u wýklenku a wynadal z něho hlavu sw. Rudwika, biskupa z Tolosy. Ne přišliš čistý, w oddáleném koutku katedrálného chrámu ležící wýklenel, do něhož málo kdo přicházíwa, blížtý tabákový kout, to wšse málo se srownáwało s tím, co čteme o ostatcích sw. Rudwika: „Tělo swatého muže (Rudwika) odpočíwající w katedrálném chrámě we Walencii bez přestání od wěřících nábožně se ctí.“*)

Nedá se zapřít, že we Španělsku kouření tabáku prawá nezbednost se tropí. Nekouří se sice w kostele samém, ale w sakristii. Kdykoliv jsme do nějaké sakristie přišli, zapálil si náš služebník nájemný, který nás co vůdce wssude doprovázel, cigarky a kouřil. Podáwał i mně jednu, nechťel jsem ji wssat přijmouti, dokládaje, že se nesusí w sakristii kouřiti; on ale odpowěděl: we Španělsku nepokládá se sakristie za místo swaté. Já ale myslím, že i sakristie ke kostelu patří, a že jest tedy také místem swatým. Nemálo jsme se horšili, když jsme widěli, že i knězi w talárech a rochetkách oblečení w sakristiích kouřili. Alban Stolz prý slyšel, že duchowenstwo španělské honosí se tak dokonalou prawowěrností, jakéž prý ani w Římě není; ale widěl prý, že lidé, kteří s jedné strany až příliš církewními býti se zdají, se druhé strany zase s wěcmi poswátnými welmi lehkomázně

*) Sancti viri corpus Valencie in ecclesia metropolitana repositum ibi non intermisso pietatis cultu a fidelibus devote veneratur. (Brev. Dom. 19. Aug.)

nařlábajř nedbajřce o to, co řluřřnřho jeřř.*)
 řá wida we řřpanřřřřřř řakřiřřřř řabář řouřiti,
 řpomněř řřem řř na řřána řeřřřř, řterř wřřed
 do řřrámu w řeruřalřmř, počal wřřmřřřřř pro-
 řáwajřř a řupujřř w něm, řřa řřm: „řřřřno
 jeřř: řřřm mřř jeřř řřřm modlitřř, wř pař
 řřř řej uřřřřř řeřřřř řotrowřřou“ (řuř. 19,
 45 až 46.)

Byla práwř neře, řřřř řřme ře we řa-
 řencii nařřřřř. Ulice mřřřa byřř řřeplněř řř-
 řem, řterř byl ř řaleřa řřřřř, aby obcowal
 řřawněmu řřřřř ře řeřřř řřřř. řřřřř řento
 mřř ře řřř we řřeřřřř řřřřř řřawřř; řeň-
 řadř ale w řřř řen řřřřř, byl na neře řřlo-
 řen. řeřřřřř řřme ře ř řupcem řon řoren-
 řem řařanowou. řento řřřřřřř řřn nřř řo-
 řřwal, abyřřom na wečř ř řněmu řřřřř a ř
 řřen řeho řřřř na řřawň řřřřř ře řřřřř.
 řeřřřřř řoto byřř nřř řřm řřřřřřřřř, řeň-
 řadř byřřom byřř na ulici pro welřřou řře-
 řřř řřřřř mřřlo wřřřř. řeřřř řřme ře řeřř,
 řřř ře byř wečř řřřřřřř, do řom u. řařanow.
 řá řřř w řřřřř řeřřřř na řalloně mřř
 řřřř a řeňřř w řřřř a nařřřřř řřm řř
 řřřřř řeřřřř, we řterřm řřřřř ře řřřř.

ř řřřř řeřřřř na wečř řřřřř po ulici
 weřř řomř mřřřo malřř mřřřřř, řterřř řřřřř
 welřřř řřawř mřřř. Byřřř řo řřwř řeřřřřř,
 řterř wřřřřř řař řřřřřř ř řřřřř řeřřřř
 řeřřřřřřř. řřřřřřř wřřřř řřřřřř na řřř řřř-
 řřřř (dulcaina, řřřř řo řřřřř řřřřř ř řř-

*) *Espanisches für die gebildete Welt* S. 215.

lost), které jáleši ostře, pronikající tony vyvádějí a na kterých se žádná melodie pískati nedá. Známi mnohé hudebné nástroje, a nerozím, jak bych lépe tony španělské buclainy popsal, než řeknu, že jsou „kvollet a kajatci.“ Dlouhé poslouhání těchto pronikajících tonů mohlo by hudebníka i zoufalství přivesti. Mně napadly při tom verše z koleby :

Jožisku, vezmi svoje housličky,
Martinku, písej na píšťalky,
Mácičku, vezmi basu,
Dodávej i tomu hlasu!

Po dosti dlouhé době přišlo šest obrovských masíkar, tať vysokých, jako ony v Barceloně. Byly to tři páry, a dle barvy obličejů a obleků: evropčané, mouřentínové a mulati. Evropan měl bílé kalhoty, pěkný černý frač, vlasy ladežené a veliké brejle (náocčky, Stecher) na nosu; jeho dáma měla šat s nesmírně širokou krinolinou, která se těž za prabábu roštěch krinoliu považovati mohla. Páni a dámy, kteří mouřentínů a mulatů představovali, měli obličejů černé a hnědé, vlasy kudrnaté a oděv podle kroje svých zemí. Tyto obrovské masíkary nescházejí při žádném slavném průvodu ve Valencii; jak se mi pravilo, stává ze starých časů zvláštní nadace, z jejíhož vohnosu přístroj pro tyto masíkary se zapravuje; žaloupen jest také zvláštní dům, v němž se ukládají. Masíkary tyto zdělaný jsou z tuhého papíru a bývají při průvodech noseny silnými muži, jichžto ku každé pět,

šest neb i více potřeby jest. Za mafflarami těmito následovalo po sobě sedm starožitných velikých vozů, z nichžto každých čtyřmi mešky tažen byl; tato žvitata byla křivím a různobarevnými pentlicemi okrášlena.

Na prvním voze stála veliká socha neposkvrněné Panny Marie s nápisem: „Tota pulchra es Maria“ (vsseda jsi krásná Maria). Na druhém voze vezli sochu nejsvětější Trojice Boží, u které viděti bylo Adama a Ewu, jak je anděl z ráje vyháněl. Na třetím voze stála socha mající oči zavázané a držící v ruce kalich; představovala, jak se mi pravilo, náboženství a přede vším tře hlavní ctnosti: wtru, naději a lásku. Zavázané oči mají prý uváděti na pamět slova Christa Pána: „Blahoslaweni, kteří newiděli a uwěřili“ (Jan 20, 10). Na čtvrtém bylo lze spatřiti sochu římské matrony, držící zať města Walencie; weblé ní stála socha sw. Wincencia Ferreria. Tím mělo naznačeno býti, jak město Walencia spoluměšťana a patrona swého sw. Wincencia cti a korunuje. Na pátém voze stála w přirozené velikosti socha téhož sw. Wincencia w oděwu řádu Dominiikánského. Šestý wezl welikánskou sochu archanděla Michala, představující jej co wttěze nad ďáblem. Tím mělo naznačeno býti wttěžství křesťanstwa nad pohanstwem. Na sedmém spatrowala se strašná postawa ďábla a wyobrazení sedmi hlavních hříchů.

Po dosti dlouhé době přišlo několik set chlapců sirotkůw; wšichni byli stejně oblečeni, měli bílé kalhoty a modré kabáty a nesli na no-

šablách sochy swatých. Za nimi šli w dlouhých řadách temeslníci, obchodníci a průmyslníci. Před každým z těchto oddělení šel muž, nesoucí sochu nějakého světce. Stolaři měli sochu sw. Josefa, promazníci sw. Jeronyma, cukráři sw. Vincencia Ferreria, a mimo tyto nesli se před rozličnými temeslníky sochy následujících světců a světic: Panny Marie, pod názvem „vylupování vězňů;“ sw. Trojice, sw. Terezie, sw. Rajmunda z Pennafortu, p. Marie Královny nebes, sw. Jakuba, Panny Marie s horu Karmelu, a P. Marie od Božího Pastýře. Za první sochou mariánskou šla jedna zcela na černo oblečená paní, která, jak se mi pravilo, w těžké nemoci ku Panně Marii útočiště své wzavšši slib učinila, že nabude-li opět zdraví, tento obraz při slavném průvodu o Božím Těle doprovázeti bude.

Nyní následovali chowancové semináře sw. Vincencia Ferreria; všichni byli oblečeni jako Dominikáni; před nimi nesla se socha jmenovaného světce. Za nimi šlo dvanácte masťkar w oděvu starozákonném; byloť to dvanácte synůw Jakubových. Po nějaké době kráčela velmi vysoká masťkara, která hlavou až do prvního poschodí dosahovala. I ona měla oděv starozákonní a představovala ženu, držící w pravé ruce meč, kterým ustavičně mávala, a w levé ulaton hlavu. Byla to Judith s hlavou Holofernowou. Za ní šly masťkary představující Mojžíše, Josua, Kaleba, Saula, Samuele, Dawida a proroky starého zákona. Každá masťkara měla přiměřený oblek a jisté znamení, podle kterého se poznalo,

co představuje; tak měl t. p. Mojžíš hůl, Ka-
leb hrozen, David harfu. Za nimi kráčeli v
blouhých kadách knězi v plumválních; pak násle-
dovaly deputace ze třinácti far Valencie. Každá
fara byla takto zastoupena: Napřed šel nosič
kříže, za ním 2 ministranti, pak deset po dvou
jdoucích kněží v plumválních, dva nosiči světla
a velká socha sarního patrona, nesená jsouc obe-
čtyr kněží. Nesený tu sochy svatých: Martina,
Mikuláše, Heleny, Barvínce; socha představující
proměnění Christa Pána, sochy sv. Tomáše, Santa
Kittitele, Kateřiny, Jana Nepomuckého, Martina
na koni, nejsvětějšího Vykupitele, sv. Mikulá-
še a Michala.

Po nějaké chvíli přišly čtyry maskary před-
stavující člověka, obětné tele, lva a orla — známé
to podobizny čtyř evangelistů.*) Bylo mi až
do smíchu, an jsem veličánského, z tuhého papíru
udělaného orla vážně na ulici kráčet viděl;
dole vykulovaly nohy muže, kterýmž orla toho
nesl. S lev krácel přitně a mrskal ocasem
jakoby rozžloben byl. Za těmito maskarami šli
dva bubenníci a trubači, kteří pilně bubnovali
a troubili.

Za nimi šlo oddělení seminaristů se so-
chou sv. Lubmilla Bertranda. Tito seminaristé
měli černé talary, modré pláště, hvězdité bi-
rety, a na prsou velice medalie Panny Marie.
Za nimi brala se opět maskara, představující

*) O těchto zvířatech píše sv. Jan: „A zvíře první po-
dobné lvu, a druhé zvíře podobné teleti a třetí zvíře
maje tvář jako člověčí a čtvrté zvíře podobné orlu le-
tícímu“ (zjev. 4, 7.)

melitánského orla a za ní zase oddělení seminari-
stů. Po dosti dlouhé době přišlo pět hu-
debníků a sice: dva hráči na lytaru, dva na
citheru a jeden houslista, kteří pilně vyhrávali.
Poněvadž muži tito byli slepi, vedly je malá
děvčata; oblečení byli ve dlouhé bílé šaty,
které se nemálo kněžským albám podobaly. Ne-
mohl jsem zapřít, že mne pohled na tyto ubohé
slepé hudebníky až k slzám pohnul. Zpomenul
jsem si na vidění, které měl sv. apoštol Jan
a v němž jeden ze starců řekl: „Kdo jsou tito,
kteříž oblečení jsou v roucho bílé? a odkud
přišli? . . . To jsou ti, kteříž přišli z velikého
soužení a umyli roucha svá . . . protož jsou
před trůnem Božím a slouží jemu dnem i nocí
v chrámě jeho“ (zjev. 7, 13—15).

Za těmito slepými krácelo 26 mužů oble-
čených též v roucha bílá a majících koruny na
hlavách. Měli-li snad tito muži představovati
starce, které sv. Jan ve svém zjevení viděl a
o kterých píše, že oblečení byli v roucha bílá a
na hlavách jejich koruny zlaté (zjev. 4, 4)?
Každý z těchto mužů nesl v koženém pásu ve-
lilonoční svíci dva sáhy vysokou a 50 liber
těžkou. Nebyla to malá úloha pro muže tyto.
Ostatní účastníci slavného průvodu následovali
v tomto pořádku: městští úředníci, důstojníci pluků
pěšáckých i jezdeckých, úředníci státní, oddělení
seminaristů, 116 kněží v pluvialech, tři mini-
stranté, tři hudebníci, čtrnácte kněží v pluvia-
lech, čtyři jízdní důstojníci vojensští, tři kněží v
pluvialech, čtyři důstojníci vojensští, 2 kněží
v pluvialech, 3 důstojníci, pak 40 kněží v

plumvialech s kaditelnícemi. Za těmito kráceli knězi pod baldachynem a nesli na nosidle maránu podobném nejsvětější Swátosti oltární w monstranci uchovanou. Za ní šel pan arcibiskup, za kterým nesli muži sedadlo. Pak šli ještě knězi, úředníci, měšťanosta a prefekt města, sbor hudebníků, prapor pěšáků, oddělení jezdců a konečně lid. Slavný průvod tento trval až k desáté hodině. Podivné bylo při něm kráčení vojáků; řadyli sbor hudební pochod hráti přestal, zastavili se pěšáci; ale každý voják postupoval s jednou i s druhou nohou kloniv při tom hlavu na pravo a na levo, aby tempo pochodu nezapomněl. Toto postupování a vískání trvalo dotud, dožub hubba zase hráti nezačala. Zbálo se mi, jakoby tito vojáci byli ustavičnými motowidly. Kromě zpěvu kněží, náhazejících se blíže welebné Swátosti, neslyšel jsem žádného jiného zpěvu aneb nějaké hlasité modlitby. —

Z toho, co jsem posud pověděl o slavném průvodu, konaném na Boží Tělo w Barceloně a we Valencii, lze souditi, jak mnoho Španělů tu zwelebent slavnosti té podnikají. Abychom smyslu obřadů a obyčejů, jaké we Španělsku při slavnosti Božího Těla zavedeny jsou, dobře porozuměli, zapotřebí vždy před očima mít, že stědem celé té slavnosti jest Ježíš Kristus, Syn Boží, pod spůsobou chleba we welebné Swátosti zážračným spůsobem přítomný, a že na něho všleďo, co se při tomto průvodu konává, potahowati se musí. Onť jest beránek sedící na trůně a „hoben, aby přijal

slávu a čest i moc" (zjeto. 4, 11). Viděti při tomto průvodu podobizny představující hlavní osoby starého i nového zákona. Nový zákon jest vyplnění starého; oba se tedy potahují na Ježíše Christa. Projďmež v duchu tento průvod ještě jedenkrát.

Tu vidíme šest masškar představujících evropčany, moučeniny a mulaty, libi tedy barvy bílé, černé a hnědé; tito zastupují rozličný národy země. Poněwadž Ježíš Kristus jest spásitelem světa, mají všichni národové jemu se klaněti, jak napomíná žalmista Páně: „Pojďte, klanějme se a padějme před ním... rozdejte Hospodinu slávu a čest!" (žalm 94 a 95).

Tu spatřujeme sedm vozů. Na prvním z nich stojí socha Panny Marie, která zde představena jest co žena, již viděl sv. Jan na nebi; jestli oběna sluncem, a měsíc pod nohama jejíma; na hlavě její jest koruna dvanácti hvězd (zjeto. 12). S Panna Maria, rodička Christova, vyvolená ze dvanáctera pokolení israelského a svědectvím dvanácti apoštolů vyvolšená slouží k oslavení svého ve velebné Svátosti přítomného Syna. Ona jest slunce, ona — měsíc; i ji ctí a blahoslavenou nazývají všichni národové; neboť veliké věci jí učinil ten, jenž mocný a jehož jméno svaté jest (Zuř. 1, 48—49).

Na druhém voze vidíme sochu nejsvětější Trojice Boží, a jinou, představující Adama a Evu. Smysl jejich vysvětlují nám slova sv. Jana křoucího: „Tři jsou, kteříž svědectví vydávají na nebi. Otec, slovo a duch svatý, a ti tři jedno jsou" (1 Jan 5, 7). Rodičové celého

pošolent lidského, Adam a Eva, zheřfili, byli od anděla z ráje vyhnáni a uvalili hřích prvopočáteční na osvědčny lidi, jak učiť sv. Pavel, anbi: „Všichni zajisté zheřfili a potřebují slávy Boží. Ospravedlnění pak bývají darmo skrze milost jeho pro vykoupení, kteráž jest skrze Christa Ježíše, jehož. Bůh vydal za smírce skrze křížu to křiví jeho i uláznutí spravedlnosti své pro odpuštění předešlých hříchů.“ (Říman. 3, 23—25). Protož i Adam a Eva t. j. osvědční lidé od nich pocházející Spasitele svého ve velebné Svátosti přítomného oslavovati mají. — Smyšl soch, které na třetím, čtvrtém a pátém moze se nacházejí, naznačili jsme již s wordu.

Veliká socha sv. Michala archanděla na šestém moze potahuje se bez pochyby na slova sv. Jana Křtitele: „I stal se boj veliký na nebi. Michael a andělé jeho bojovali s drakem a drač bojoval i andělé jeho“ (zjerv. 12, 7). Jest zde řeč o stvoření s nebe poslaných, Bohu neposlušných andělů, kteří se ďábly stali. Iméno Michael znamená totiž co: „Kdo jako Bůh“ (quis sicut Deus). „I ďábel a hřivníci, kteří v sedmeru hlavních hříchů vyobrazení jsou, musejí chtít nechť i oslavent P. Ježíše sloužiti. Neboť tentíž Ježíš, který ve velebné Svátosti zážračným způsobem přítomen jest, přijde soudit svět, aby spravedlnost svou uláznal; tehdaž řekne všem přivřencům ďáblovým: „Odejděte ode mne zlořeční do ohně věčného, kteráž jest připraven ďáblu a andělům jeho.“ (Mat. 25, 41).

Tu vidíme mnoho set sírořků, z nichžto by každý kici mohl: „Otec můj a matka má

opustili mne, ale Hospodin přijal mne“ (Žalm 26, 10). Vidě se ujala křesťanská láska; i oni jdou s průvodem a oslavují Ježíše Christa, který naponukaje ku plnění křesťanské lásky pravil: „Což jste učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste učinili“ (Mat. 25, 40).

Poněvadž starý zákon předchůdcem nového byl a v tomto své vyplnění našel, vidíme v průvodu i osoby hlavní ze starého zákona t. p. Jakuba a jeho dvanáct synů; Mojžíše, Kaleba, Saula, Samuela, Davida atd. Muži tyto jsou předobrazy Ježíše Christa. Vidíme v průvodu i čtyry evangelisty představené člověkem (Matouš), lvem (Marek), obětím teletem (Lukáš) a orlem (Jan); neboť oni jsou to, jenž ve svých evangelích svědectví o Pánu Ježíši vydávají. *)

Prossedše ještě jednou v duchu celý průvod Božího Těla, jak ve Valencii konán byl, uznati musíme, že Španělové pro zvelebení jeho velmi mnoho činí. Již veliké množství kněžstva (nejméně 300 kněží v pluvialech), vojenských důstojníků, úředníků, řemeslníků, průmyslníků a lidí každého státi, pohlatí, statku a po-

*) Sv. evangelista Matouš se představuje co člověk, poněvadž své evangelium s knihou rodu Ježíše Christa, tedy s jeho člověčenstvím, začíná; sv. Marek co lev, proto že na začátku svého evangelia mluví o ponstí; sv. Lukáš co obětní tele, jesto na začátku evangelia svého vypravuje o oběti Zachariášově a sv. Jan co orel, poněvadž s Božstvím Ježíše Christa začíná a jako orel ve vysokých myšlenkách se vznáší. Dle Dossuet-a znamenají tyto čtyry obrazy čtyry hlavní ctnosti svatých a fice: lev — zmužilost a síla; tele (vůl) nesoucí jeho — učenlivost a trpělivost; člověk — moudrost a orel — vznešenost myšlenek a záboží.

volání čini průvod tento velmi slavným. Toto veliké množství lidstva, klanějícího se Ježíšsi Christu ve velebné Svátosti přítomnému, upamatovalo mne na protodá slova Dawidova: „Všichni národové, kteréž jsi učinil, přijdou a klaněti se budou před tebou, Pane, a oslawovati budou jméno tvé. Nebo veliký jsi Ty a činíš divné věci: Ty jsi Bůh sám“ (žalm 85, 9—10.) Starý a nový zákon a všichni národové masskarami představení mají Ježíše Christa oslawovati — tak jest hlavní myšlenka, na nižto slavný průvod ten spočívá. Ale Španělové odstupují bohužel od této zajisté dobré myšlenky a domolují si mnohé věci, které chváliti nemůžeme. Že obrovské masskary, představující evropčana a evropčanku oblekem svým ke smíchu ponoukají — jisto jest. Aleb mají-li snad masskary ty veřejně lárati a to posměch uváděti šperk a nečestnost, které se evropčané strany oděvou dopouštějí? Uvidíme ještě při jiné příležitosti, že sobě Španělové při slavném průvodu Božského Těla domolují věci, kterých chváliti nelze.

XXIII.

Sw. Fiakr. Tartána. Chrám sw. Tomáše Akwin-
ského. Ludwik Bertrand, Jan Ribera a Mikuláš
Saktor. Chrám královské koleje Cěla Christova.
Pokladní komora. Dům rodni sw. Vincencia
Ferreria. Chrám „Potěšitelkyně zarmoucených.“
Bahrada rostlinnická. Socha sw. Christofora. Bla-
hoslawení.

Rozličný jest názew veřejných vozů, jichžto
we velikých městech za plat lze použiti. We
Widni, w Paříži a jinde nazývají se fiakry.
Názew ten pochází od sw. Fiakra, který co pou-
stevník we Francii žil a r. 670 zemřel. Byla
prý za času krále Ludvíka XIV. w Paříži ho-
spoda, mající co znať obraz sw. Fiakra, přede
kterou veřejní povozníci nájemní své stauowisťe
mítvali. Ole důmnění jichž wyvolili sobě po-
vozníci ti sw. Fiakra za svého patrona a při-
jali i jméno jeho. W Itálii nazývají takové
nájemné povozníky „vetturino“, w Berlíně
„Drosfke“ a jinde „Komfortable.“ We Walen-
cii jsme sobě najali Tartanu t. j. vůz aneb
láru s jedním koněm, o dvou kolků. Wozy tyto
jsou otevřené a mají místo stěchy — natáhnu-
tou lázi. Tartána má po stranách dvě sedadla
pro šest osob; vozka sedí na prěátku storo až

u koně. Při ustavičném kolébání se této káry na dvou kolků může sobě sedící v ní snadno uloviti nemoc, která se nazývá: házeti přes koštěň plot, aneb: fantora rváti, aneb také: kozla dítí. Jest to ona strassimá nemoc, při které se žaludek zdvihá a tak pobouřen bývá, že opět vyvrhuje, cožli byl přijal. Těto nemoci bývají opilci nejvíce podrobeni; o nich napsal již prorok Izaiáš: „Ale i ti pro víno newěděli a pro opilství pobloudili . . . pohlceni jsou od vína, bloudí v opilství, neznají vidoucího . . . mŕšiční stolové jejich plni jsou ohýrátků a neřádů, takže více není místa“ (Iz. 28, 7—8). V Tartáně tedy, ve které bych byl skoro nemoci opílce okusil, jezdili jsme po Valencii.

Přijeli jsme ku chrámu sv. Tomáše A-twinského. Chrám tento, uvnitř zcela mramorový, má velmi krásnou a vysokou bání. V presbyteriu nacházely se sedadla a pulty čili stoly a na těchto ležely veliké knihy pro zpěváky, a breviáře. Jest to zajiště chvalitebný obvyčej, že při španělských chrámech, byť i nebyly chrámy klášterními, kněží společně v kostele breviář se modlívali a ve slavné dny i zpívali. Farář, mŕšáři i beneficiati při chrámě ustanovení vedou jistý způsob společného života, obcují každodenně konventní mši sv., zpívali v kostele společně hodinky atd. Vedouce způsobem tímto takměř život klášterní, mohou říci: „Písně naše zpívatí budeme po všech dny života našeho v domě Hospodinově“ (Izaiáš 38, 20). Takový společný život vésti jest jenom tam možno,

že, jak při španělských chrámech, mnoho duchovních se nachází.

Při chrámě sv. Tomáše jest špitál. Když jsme se v chodbách tohoto špitálu procházeli, podobal jsem se strze zamřížené dveře do jedné světnice a nemálo jsem se ulekl. Co jsem tam spatřil? V posteli ležel umírající, v jehož obličejí takřka smrt viděti bylo; u jeho hlavy seděl biskup a u nohou mnich františkán. Dominoval jsem se při prvním pohlednutí, že tyto tři osoby živý jsou, a hle, byly to jenom mrtvé fosíly v přirozené velikosti. V této světnici zemřel dne 9. oktobra 1580 sv. Ludvík Bertrand, při jehož smrti blahosl. biskup Ribera a mnich františkánský, blahosl. Mikuláš Faktor, přítomni byli.

Ludvík Bertrand narozen r. 1526 ve Valencii, vstoupil co jiných do řádu dominikánského. Co svatý muž a horlivý misionář lázal vtru Ježíše Christa v Evropě a v Americe a obrátil ve těch letech — jak se povídá — více než 10,000 lidí.

Obdržel od Boha zvláštní dar, že byl s to, aby srdce člověka prohlédl. Potkam jednou pastýře pasoucího na poli ovce, oslovil ho takto: Pštelí! znám bídný stav, v němž se ubohá tvá duše nachází. Ty jsi již po tři leta upřímně zpovědi nevykonal. Prosim tě, lež-li ti na srdci blaho tvé nesmrtelné duše, wyzpověď se upřímně ze svých hříchů; neboť smrt již na tě čeká, já ti chci dáti rozhřešení. Pastýř se nemálo ulekl, wyzpověděl se skrouffeně ze svých hříchů a umřel třetí den na to náhlou smrtí.

Jan de Ribera narobil se r. 1532 w Seville a byl synem Dona Pedra Parafana z Ribery, wévody Alkalského. Jan studoval na roštokých školách w Salamance, byl r. 1557 na kněze wysvěcen a stal se roku 1568 arcibiskupem ve Valencii. Byl to muž velmi swatý, který i mnohé zárazy činil a budoucí věci prořekoval; tak prý předpověděl zahynutí velice armády, kterou byl král Filip II. r. 1588 proti Anglikánům wyslal. Jan Ribera zemřel r. 1611 a byl od papeže Pia VI. r. 1796 za blahoslaveného wyhlášen. Velmi znamenitým mužem byl též mnich řádu sw. Františka Mikuláš Faktor, který r. 1583 ve Valencii zemřel. Wedl velmi pšísň život a byl při modlitbách často trápe až z mysli wytržen. Papež Pius VI. wyhláše ho za blahoslaveného. Tento swatý trojlístek (trifolium), Rudolf Bertrand, Jan Ribera a Mikuláš Faktor žili současně ve Valencii a oslawili ctnostími swými město toto.

Jeli jsme tu kostelu královské koleje Těla Christova (la iglesia del real colegio de corpus Christi). Tento kostel jakož i nacházející se při něm školy založil blahoslavený arcibiskup Jan Ribera. Když jsme do tohoto chrámu vstoupili, právě se zpíwala mše swatá. Mezi nábožnými nacházeli se také dvě dámy, které jak již oblék jejich dokazowal, z Německa byly. Majíce klobouky na hlavách, byly obywatelům i nemalému pohoršení. Strážce chrámu přistoupil k těmto dámám a žádal jim kostel opustiti, dokládaje, že prý blahoslavený Jan Ribera, kdýž chrám tento stawěl, nařídil, že ženské jen ve slusném

oděvu do něho vkročiti smějí. Uvšak podle španělských náhledů jest toliko ona ženská slušně oblečena, která má černé šaty a na hlavě místo klobouku mantilu (závoj); jestto uvšak německé paničky tyto jinak oděny byly, považoval se oblek jejich za ušlupný, následkem čehož se jim dříve ve chrámu pobytí nedovolilo. Přemýšlíme svrchu, že klobouk na hlavě ženské jest dle náhledu Španělův věc skoro podřadnou zapovězená. Jednoduché klobouky paní neměly na sobě nic pohoršlivého a přece jich strážce v kostele netrpěl. Měradil bych našim slečinkám a paničkám, které často kráte trinoliny široké jako obrovské desky nosí a kvítky a pentličkami na způsob španělských meků vyšperkované jsou, ve Španělsku v takovém obleku do chrámu vkročiti. Jejich malice, lodlám neb i obráceným nočním nádobám se podobajících kloboučků, na kterých často kráte vřelí jako petli, kvítky, pentličky a jiné křesky plešty namalované bývají, byly by Španělům velmi pohoršlivé. Zato ale had byl moudřejší, nežli všichni živočišové zemi (1. Mojš. 3, 1), byly i naše německé dámy chytřejší, nežli všichni Španělé a Španělky. Dámy tyto vyšly, jak jim strážce byl kázal, z kostela, obložily klobouky, připnulý si na hlavu šátek na způsob mantily, přišly opět do kostela a hle! strážce je tam trpěl. Spatkovaly tyto dámy se zavázanou hlavou, nemohl jsem se smíchů udržeti. Kázal jsem se jich v duchu:

. co děláte?

Zavázanou hlavou máte!

Bolí vás? bolí vás?

Při tomto chrámě nachází se pokladní loma, ve které nám ostatky mnohých svatých a jiné znamenité věci okazovány byly. Tam jsme mezi jinými viděli těla sv. Urbana mučnicka, sv. Geminiana, sv. Regula, sv. Braulioa, arcibiskupa ze Saragossy; kosti (hueso) sv. papeže Sylvestra, sv. mučnicka Kassiana, sv. apoštola Petra, Ondřeje a Pavla, sv. Jana almužníka (S. Joan Limosnero), sv. Tomáše z Willanoroy, sv. Bartoloměje apoštola, sv. Jeronýma, sv. Basíliace, blahosl. Mikuláše Faktora, Rudolfa Bertranda a mnohá jiných svatých a blahoslavených. Okázována nám také část z trnové koruny Ježíše Christa s pěti trny (oon cinco espinas), tři dosti veliké části dřeva sv. Kříže, lázaní psané rolastnoručně od sv. Vincencia Ferreria, messná roucha, pluviale a velum blahosl. arcibiskupa Jana Ribery.

Jeli jsme do ulice calle de la mare a fice k domu pod číslem 117; jestli to rodní dům sv. Vincencia Ferreria a má tento nápis: Casa natalicia de S. Vicente Ferrer.*) V domě tomto nachází se velká a pěkná kapla s oltářem, nade kterým visí obraz představující narození sv. Vincencia. Nalezá se tu množství křížů, berlí, obrázků a motivních tabulek, což jest důkazem, jak velice obyvatele Valencie svého patrona ctí a s jakou důvěrou kaplu tuto navštěvují. Pod kaplou prýští se ze země dosti silný pramen s dobrou vodou, které lid hojivou moc

*) Tento svatý kněz ze řádu sv. Dominika zemřel dne 5. apríla r. 1419.

připisuje. Řekyž r. 1854 cholera ve Valencii zutíla, nabrali obyvatelé z této vody, jak z nápisu vysvítá — 159, 976 mázů.

Chrám sv. Joachyma stavený ve způsobilu křihu, podobá se kolu, jehožto průměr obnáší 32 kroků; nemá žádného okna a dostává denního světla melitou bání. Na jednom z jeho 8 oltářů nacházejí se vsedchny kosti svaté Marie, římské to matrony, která co mučnice zemřela; na témž oltáři chová se také malá, krotí této svaté naplněná lahvička. Při tomto chrámě jest kolej Piaristů (otců nábožných škol, escolapios) asi s 20 kněžmi a 19 pomocníků (coadjutores), kteří 2000 žáků ve předměstech gymnasiálních vyučují. Mladý piarista, který nás po kostele mobil, pravil mně, že piaristé ve Španělsku asi 150 klášterů aneb kolejí mají.

Naměstřili jsme také chrám Panny Marie pod názvem „Potěšitelkyne zarmoucených“ (consolatrix afflictorum). Tento poutnický chrám má nad hlavním oltářem svým sochu Panny Marie, která co brachých obětí se tře, ve světle snad sobě podobné nemá. Socha tato představuje Pannu Marii co královnu nebes, bržící na rukou Božské dítě Ježíše. Podstavec sochy jest štíbrný. Na čtyřech prstech Panny Marie načítal jsem čtrnácte zlatých, brachými kameny (brilianty) posázených prstenů; její náruční zápony (bracelets) jsou diamanty až přeplněny. Saty a koruny Božského dítěte a Matky jeho tkvící se dobrými perlami a zlatými křtily, v nichžto opět vselijaše bracholamy se naležají. Zenom perly v koruně zasazené váží

— pál drnhé knihy a mezi nimi nalezá se jedna co otech veliká; tatol jest darem nešťastné královny francoušské Marie Antonie.

Máuffnice, jimiž socha Panny Marie ozdobena jest, jsou též brilijanty přeplněny. Bohatství mšsedů těchto od nábožných poutníků z úcty ku Panně Marii zde uložených obětnic darům musiloby nikoli po tisících, nýbrž po milionech se počítati, považíme-li co toliko jedna dobrá perla stojí.*) Pohlednuto na tyto drahé, z dalekých končin země pocházející drahokamy, perly a jiné ozdoby ze zlata a stříbra, potahoval jsem na Pannu Marii, jižto obětovány byly, slova z přísloví Salomounových (31, 10): „Ženu statečnou kdo nalezne? Z daleka a z posledních končin jest cena její.“ —

Jeli jsme do rostlinnické zahrady, ve které veliké množství cizozemských stromů a bylin se nalézá.**)

*) Jedná malá dobrá perla stojí na ostrově Ceyloně (v Asii), kdež jich potápěčové z hlubokého moře dobývají, 10 zlatých; v Evropě ale — 60 až 70 zlatých. Celo náhrdelník (Kokier) z dobrých perel sestavený má cenu 10 až 20000 zlatých.

**) Pro bylináře podávame zde jmena některých stromů a bylin, která jim snad neznáma jsou :

Pinus Cedrus, jasná cedr z Libánu; tento strom podobá se našli jedli, má sledo-hnědou, hladkou kůru a pevné dřevo s libě vonící smolou. (Obšírnější popisání horů libanenské a stromů cedrových viz ve spisu : *Cesta do sw. země díl II. str. 264 atd.*)

Gleditschia trianthos jistě druh stromu akácového se silnými bodlaky. *Gleditschia caspica*, jestžto bodlaky ještě silnější jsou. *Punica granatus* s krásnými červenými květy. *Pittosporum*. *Tobira*. *Hibiscus mutabilis*. *Agacia Farnesiana*. *Platanus orientalis*. *Cypressus turnefortii*. *Pinus Picea*. *Salix vitellina mascula*. *Al-*

Ze zahrady rostlinnické, jeli jsme do ulice „calle della corona“ zvané, chtěje se podívat na sochu sv. Christofora, která se tam v kaple nachází. Socha tato je dlema zhotovená jest pro svou tvce než obrovskou velikost podivuhodná; jest zajiště čtyřkráte tak vysoká jako nejvyšší muž. Nepatřím mezi nejmenší, a bosahotval jsem i s kloboukem jenom — k je-
 jím kolénám. Mohy jest jsou tak tlusté, že jednu z nich nejvyšší mužská ruka čtyřkráte obem-
 knouti musí. Socha představuje sv. Christofora nesoucího na rameně dítě Ježíška. Měť snad swatého, kterého ve Španělsku věští úcty požíval, než sv. Christofor čili skráceně: Christof. Tento swatý žil v třetím století v Lycii a prokazoval bližním svým křesťanskou lásku tím zvláštním způsobem, že cestující nosil na přeš-
 řeku, která žádného mostu neměla. Jednou př-
 řek ni nesl i Pána Ježíše, který se mu ve způsobu chudého zjevil; odtud pochází jméno jeho Christofor t. j. nesoucí Christa, nápodobně jako sv. Ignác, biskup Antiochenský, nazývá se Theosfor t. j. nosící v sobě Boha. Přičinu, proč sv. Christofor na obrazech a sochách vždy co velikán se představuje, nelze snadno udati. Jedni mají za to, že Světec ten byl muž ne-

nus glatinosa. Laurus nobilis. Pinus canariensis. Jas-
 min. Populus alba.

Z cizozemních květin má zahrada tato následující: Tour-
 coya gigantea. Latonia Borbonica. Bonaparte graci-
 alis. Taxus pyramidalis. Casuarina stricta. Dřm set
 rozličných druhů kaktusů a mezi nimi také Cactus
 Schlechtendalia. Mňčenka (passiflora, Passionsblume)
 a vodní rostlina s velikými listy „Bonjombilia“
 zvanou.

obyčejné velikosti a tělesné síly; druzí nalezají příčinu tuto ve starém ústním podání, dle kteréhož nějaký náhlou smrti v onen den nezemře, ve který se skroupenosti a lítosti srdce na obraz tohoto světce pohlédl. Toto nábožné podání jest prý příčinou, proč se tento svatý na obrazech a v sochách vždy co velikán představuje a že vždy na talová místa postaven bývá, třebaž snadno ode všech a již zdaleka viděn býti mohl. Na to se potahují tyto staré verše:

Christophori sancti speciem quicumque
tuetur,
Illo namque die nullo languore gravetur.

t. j. Abožloši v Christofora tmát světce do-
věrně popatři,
V tenthý den žádne jej nestihnete chorostí.

Proč již uvedených svatých, kteří město Valencii životem a smrtí svou oslavili, uvádíme zde ještě následující: Sv. Bernard a jeho sestry a spolupřítelky Gracia a Maria. Bernard byl synem Almansora, Mauritanského, mistodržitele ve Valencii a spravoval sám vyšší úřad ve službě svého otce. Byl poslán do Barcelony, aby tam zajaté moukeniny čili Maury vykoupil a osvobodil, zabloudil Bernard ve tmavém lese a viděl se přinucena, se spolucestujícími svými v něm přenocovati. Tam slyšel kbezň zpěv, který dvě hodiny trval a kterým jako zpěvem andělským až k slzám po-

hnut byl. Ráno přišel Bernard ku klášteru Popletskému a našel v něm mnichy, kteří se mu andělů aneb jinými myšlénkami bytostmi bžiti zdáli. Vše, co na nich viděl, líbilo se mu tak, že propustiv spolucestující své, dal se pokřtiti, načel do toho kláštera vstoupil a mnichem cisterciáckým se stal. Jeho horlivosti o spasení duší se podobalo, že i své sestry Gracii a Marii na větru křesťanskou obrátil, začel vřít od svého bratra i se sestrami r. 1180 pro větru Ježíše Krista ukrutně usmrčen byl.

R. 1199 byl biskupem ve Valencii blahosl. Hubert de Mirabello, který byv dříve mnichem Kartuziánským co biskup po 20 let práva církve své neohroženě hájil a zastával. R. 1530 zemřel ve Valencii Antonín, kněz řádu dominikánského, muž to pštnosti a svatosti života proslulý. Frantisek Antonín, kněz řádu své Frantiska, který též svatosti života a pro rodkům duchem slnul, zemřel ve Valencii r. 1539.

R. 1530 narodil se ve Valencii blahoslavený Kaspar Bonus z chudobných ale bohatých rodičů. Již v patnáctém roku státi svého chtěl do řádu Minimů vstoupiti, obložil to ale z ohledu na své letité rodiče, kteří podpory jeho potřebovali, a stal se hedbávníkem a později vojákem. Byl v jedné bitvě nebezpečně raněn, učinil slib, že vstoupí do řádu své Frantiska z Paulů, jehož řeholníci Minimi (nejmenší) se jmenovali, vysvobodí ho Bůh z nebezpečnosti života. Byl šťastně vyléčen vyplnil slib svůj, stal se r. 1560 řeholníkem

a zemtel co w prawdě swatý muž r. 1604. Jeho beatifikace čili vyhlášení za blahoslaveného následovala r. 1786. R. 1608 zemtel ve Walencii Parmelita Jan Sanz. Jestto se přimluvou jeho staly mnohé divy a zázraky, byl i on za blahoslaveného vyhlášen. Město Valencia jest rodištěm blahoslaveného Margařita de Jesus, kněze z řádu sw. Dominika, který r. 1726 co horlivý misionář w Mexiku swatě zemtel.

XXIV.

Odjezd z Walencie. Prvotný stav dráhy železné. S. Filipe de Yativa. Almanza. Bem pustá, necestná a bezvodná. Alkasar di San Juan. Divky rozprávné a chytré. Strášnívé povětrí. Chrupání. Amanzares. Nové trápení w diligenci. Dvofilost Majoralkin. Soupeřníci a četníci španělské. Awadalkwimir. Jarn. Sw. Petr Paschasius.

Dřívě již do sytosti trampoty jízdy we španělské diligenci, kterou bych mučnickou cestujících nazýval, počtil jsem nemalou radost uslyšeti, že nám z Walencie bude lze, dále cestu na železné dráze konati. Uvážal jsem vlastně pláti, jak činval šibal Eulenspiegel. Vypravuje se totiž, že šel-li na cestách svých s topce došl, plákal, předvídaje, že mu opět bo

kopce vystupovati bude; vystupoval-li však rozhá-
 ru na kopec, smáral prý se, věda, že opět s něho
 dolů sestupovati bude. Já jsem to ve Špa-
 nělsku dělal naopať. Radoval jsem se, kdykoliv
 nám na železnici jeti bylo; nemohu však za-
 pít, že i má radost nemálo škálena byla ro-
 hůbkou, že příjdou opět časy, v nichžto v mu-
 čirně vozu diligenčního seděti a jako ptáček v
 kleci po svobodě toužiti budu. Zeli jsme v Tar-
 táně i železnici. Na nádraží bylo mnoho cesto-
 vatelů tlačících se ku kase, aby sobě lístky (billety)
 vybojovali. Bylo to věcí nesnadnou, poně-
 vadž lístky ty jenom jeden úředník pro cestující
 všech třech tříd vybíral. Když se nám konečně
 přece poštěstilo, lístky těch si dobytí, šli jsme do
 pohostnice (salas d'espera, Wartsal). Ale jak to
 tam vypadalo! Stěna neměla skla, průvan byl
 hrozný, stoly byly prkenné beze všeho povlaku,
 a podlaha tak hrbatá, že jsme na ní jako přes
 horny a dolů kráčet museli. Tam jsem si ptál
 aneb, který by mne nesl, abych snad neurazil
 o kámen nohy své. Zdálo se mi, že cestujícím
 bez rozdílu tříd na vůli ponecháno bylo, odebrati
 se do té aneb oné pohostnice; viděls jsem, jak
 se v pohostnici pro první třídu sprostí vojáci
 tahali a veseliljaké flásky vymáděli, kdežto na-
 opať cestující s lístky pro první třídu do pohost-
 nice třetí třídy se odebrali, aby tam měli více
 pokoje. I my jsme uznali za dobré, rozpustilým
 vojákům z cesty jíti. Však bylo viděti, že
 železná dráha teprve nedávno ve Valencii za-
 ložena byla; neboť ve všem, co jsme tam na
 nádraží a také dále poblé železnice viděli, jevil

se stam prvopočátečný. Konduktorové neubárali
jmena stanic, domky dozorců u bráhy byly jako
cizánské chýžky z hlíny vystravené a nacházely se
jenom tam, kde železnice s jinou cestou se kři-
žuje. Bylo půl šesté hodiny ráno, když jsme
Valencii opustili; přišlo, jen se lílo. Já seděl
se spolucestujícími stohmi ve voze, strže jehož
střechu na nás voda notně kapala. Myslil jsem
u sebe: Kapka vyhlubuje kámen ne mocí, nýbrž
častějším padáním,*) tím spíše vyhloubí můj
řobouť a mé štaty, které jsou měkčí nežli ká-
men. Vyhlíbal jsem tedy kapkám, jak jsem jen
mohl a podobal jsem se bčhem tím ustavičnému
motoridlu. Vybíráje se na cestu do horčeho
Španělska, domníval jsem se, že tam co pravý
syn Adamův chléb svojí jenom v potu tváří
své jísti budu, a hle! syčravé povětrí, jaké
jsem ve Valencii měli, poučilo mne, že i tam
časem teplý stvrchní labát dobrou službu proká-
zati může.

Krajina, kterou jsme za Valencii jeli, jest
rovinná a velmi úrodná. Může, olivy, pomoranče
a jiné jižší plodiny nalezají se tam v hojnosti.
Proslulé jsou obzvláštně pomoranče Valenci-
enské (oranges de Valence), které se až do
Batiže dovážejí a tam co lahůdky za drahé pe-
níž prodávají.***) U městečka Manresa začíná
krajina býti hornatou. Krásné položení má město
San Filipe de Sativa; leží u paty vysoké
hor, která jako blouhou čínskou zdí obehnaná

*) Gutta cavat lapidem non vi sed saepe cadendo.

**) O krajích, kde ještě výborné pomoranče roslou, mluveno
již ve spisu: „Cesta do sv. země“ Díl 1. str. 110.

ještě; na svém náměstí má kápnu, do které voda z pětadvaceti trub teče. Nad městečkem Montesou stojí starý veliký hrad.

Na stanici Almanslé, kamž jsme okolo 11. hodiny dorazili, museli jsme do jiného vlaku vystoupiti, poněvadž se tam železnice do Madridu a Alkanty vedoucí dělí. Tato přeměna byla mi tím příjemnější, poněvadž jsem od padací lázně (Douché, Troisbad), které jsem ve vozu z Valencie až sem podrobili se musel, již dosti vyhloupán byl. Cestovali jsme až potud překrásnými krajiny v Katalonii a Valencii (části to země Španělské); nyní nám bylo jíti do zpuštěných krajín Kastilie. Již u Almansy začíná krajina býti smutnou a pustou a dosahuje u měst Roda a Minaja nejvyššího stupně smutnosti a zpuštělosti. Kamkoli oči obrátíš, vidíš nekonečnou rovinu, ale ne tak úrodnou rovinu, jakou jest moravská Hana, nýbrž rovinu plnou lament, na které ani města, ani dědiny, ani stromy, ani pole, ani řeky nebo čehos podobného nespátkáš. Cestujte tam, nacházíte se v zemi pusté, necestné a bezvodné (žalm 62, 3); v zemi, kde se ani neote, ani neseje. Stanice železné dráhy jsou tam od sebe tak vzdáleny, že vlak od jedné ke druhé půl hodiny ano i celou hodinou jede; do nějakého města neb do nějaké vesnice se na cestě nepřichází; jsou to jenom stanice, kde se uhlí a vody nabírá. V této přelutné krajině, která se podobá pravě poušti, porozuměl jsem smyslu německého přísloví: „Das sind ihm spanische Dörfer“ (to mu přichází jako španělské dědiny) t. j. tomu se diví, jest mu

to věci neobyčejnou, podivnou. V této zpuštěl krajině jest bédina ovšem něco podivného, poněvadž jí tam není. Zebiné, co tam olo cestujícího spatkuje, jsou větrné mlhny, které širohmi obrovskými rameny bez přestání pomětki rozrážejí. Don Quirote (vyslov: Donkizot) má zde dosti příležitosti, s těmito velikými bojovati. Dřevně popisuje Alban Stolz tuto krajinu slovny: „Tvárnost země Kastilské jest z většší části na pohled tak smutná, že se ani popsatí nebá. Nesmírné krajiny, počub olo vidí, jsou pustinami a sice ne takovými, jak jich již ob přírody nacházíme a které se v krásě stvořil, nýbrž jsou to pusty, na nichž nemoc a stáří viděti; jest to půda holá, která po uškolil století se nemzdělávala; jestli docela vysušená a vypadá tak smutně jako strom ob housenek sežraný . . . ba lelo a širolo nelze viděti žádného zvířete, žádné vody, častočráte ani trávy“.*)

Jeli jsme vedlé měst Villarobleba, Solu-ellamosu a Sanery a dělowali jsme Bohu, když jsme tyto zpuštěl krajiny za sebou měli; o půl šesté hodině na večer dorazili jsme šťastně do města Alfazaru di San Juan.

Když byl Josef, syn praotce Jakoba, v Egyptě, panowal tam veliký hlad. Čteme, že Josef koupil vsedlu zemi egyptskou, když probáwal jedenkaždý vládatství své pro velikost hladu (1. Mojš. 47, 20). S já bych byl snad celé Španělsko, kdyby mně bylo náleželo, prodal pro velikost hladu, který jsem cítil, když jsme do

*) Spanisches für die gebildete Welt. S. 198.

Alfasaru bi San Juan dorazili. Zedouce z Valencie až sem úplných dvandcte hodin, nebo stali jsme níže ani za bráchy pentz nějakého přístupu. Na této blouhé poušti, kde jenom několik stanic se nalézá, zažusili jsme hladu do sytosti. Poněwadž si naše žaloubky až přiliš na hlad a žízeň stěžovaly, bylo w Alfasaru naši první starost, abychom je upoložili a t mlčením přiměli.

Komu se neobstává trpělivosti, může ji dojít na stanici, kde blouho na vola čekati musí. W Alfasaru bylo nám na nadržít osm úplných hodin čekati na vola, který z Madridu přijeti a nás do Manzanares-u dovéztí měl. Co jsme měli dělati? Řeky člověk nic nedělá a pivo t tomu pije, promarní čas. My ale jsme chtěli času užiti, proto jsme šli procházkou do města Alfasaru, které od železné bráhy několik set kroků vzdáleno jest. Přisedše tam, našli jsme na náměstí asi dvacet malých děvcátek shromážděných, které nás ihned obstoupily; neboť poznaly již z našeho obleku, že jsme cizinci. Tyto děti se smály a hrály, žertovaly wespoleť a bávaly wsfelijáckým způsobem svou dětinskou radost na jivo. Majíce při sobě ovesku wyváděly s ní wsfelijácké newinné hry. Don Francesco Cardona dal se s těmito dětmi do řeči a zřkl sobě brzo jejich důvěru. Co pať děláte s touto oveskou? tázal se jich Cardona. „Ona musí se s námi hráti — odpovědělo jedno děvcátko — my ji také do škol woblíme, aby se tam naučila čísti, psáti a počítati, jinať by zůstala hloupou.“ Glučný smích následowal na tuto odpo-

ověd se strany všech ostatních děvčátek. Já neznaje řeči španělské nemohl jsem v rozprávce té účastenství mítí; mlčel jsem tedy, ale mlčením to bylo děvčátkům pobívné. Jedno z nich užazuje na mne prstem tážalo se našeho tlumočnicka: Jest tento pán snad němý? Jestli jsme ani slovíčka z úst jeho neslyšeli. Ať nám také něco promluví, abychom se přesvědčili, že není němým Francouzem. Francesco Kardona přeložil mi do francouzské řeči všecko, co tyto rozprávěné děvčátka povíbalý a žádal, abych je také oslovil. Začal jsem tedy i nim mluvit v řeči — španělské. Ne, Ne! křičely všechny s velkým smíchem — němým Francouzem tento pán není, ale mluví řeč, která se nám nelíbí a že kterou ani slovíčka nerozumíme. Oslavil jsem je v řeči německé a pak ve francouzské; ale i tyto řeči se jim nelíbily, poněvadž jim nerozuměly. —

Šli jsme v Alfasaru do farářského hostela se podívat, kde jsme všichni, poněvadž již dosti tma bylo, velmi málo viděli. Sotva jsme z něho byli vyšli, již nás zase děvčátka ta obštoupily. „Vy máte bezpochyby mnoho peněz u sebe a naši Madoně jste nic nedali — pravilo i nám jedno z nich. Nemohu zapřít, že jsme v hostele sochu Panny Marie (Madonu) a u ní obětní pokladnici viděli a že nám nenapadlo, obětovati tam nějaký peníz. Francesco Kardona odpověděl děvčeti, že až opět do Alfasaru přijedeme, na Madonu jistotně nezapomeneme. Děvče nebylo ale s touto odpovědí spokojeno a odvětilo: „To je směšná věc. Vy jste cizinci a sotva i nám již

přijďte.“ Bylo to pro nás pravě vyražení, s těmito veselými a chytrými děvčaty rozmlou-
vati. Nejvyššího stupně dosáhlať iťsať jejich
radost, když jsme jim několik krejcarů (moneda,
pequena de Alemania) přislíbili, jest-liže po
španělsku zatancují. S začaly poskakovati a
vsselijat se točiti; vymáděly tanec zwaný „baile“. Ale bylo viděti, že dítky ty ve vyšším umění
tanečnictví věhlasné Pepity ještě vychyceny
nebyly. —

Když jsme na nádraží w Atlasar-u čekali
na vlak, který měl z Madridu přijeti, strhla
se hrozná bouřka. „Zahřměl s nebe Hospodin
a Nejvyšší vydal hlas svůj: trápobiti a uhlé
řetavé . . . blesky rozmnožil . . . a ukázaly se
studnice vod“ (žalm 17.) Za bleskem následo-
valo vždy strassné hromobiti; ohnivý blesk stí-
dal se bez přestání s prudkým hřimáním, ku
kterémužto přehroznému koncertu hrozně povětrí
a silný lijavec přihrávaly. Miluji sice velmi
hubbu; ale tato strassná hubba se mi nelíbila.
Hřimání bylo tak silné, že jsem myslel, že se
již pohybou vsični základové země (žalm 81,
5). Když přestrašná tato bouře nejvyššího stupně
dosáhla, bylo mi okolo srdce skoro jako onomu
muži, který boje se smrti pravil k ženě své:

Uch, má milá ženo,
Přijde-li ta smrt,
Pro Boha tě prosím
Do pytle mně strč!

a kterému žena odpověděla :

Ach můj milý muži!
 Já pytle nemám,
 Mám tu starou nášši
 Já tě do ní dám.

Uvššal žert na stranu! Bouře oné noci byla
 v pravdě hrůzy plná a mám za to, že tenkrát
 i ponocný v Alšasar-u opominul obywatelům
 oznámili, jaké jest povětrí. Když se byla bouře
 upokožila, položil jsem se v pohostinci na la-
 vicu, dal jsem si tlumoč pod hlavu a začal
 jsem spáti. Žádný člověk nebývá usetřen před
 pomlouváním a na ctiutrháním; i já jsem tomu
 neúšťel. Vidě, kteří se mnou již v jedné a též světnici
 spali, pomlouvají mne, že při ve spánku chru-
 pávám, jakobych na plle přina tezal. Moudrý
 Salomoun pravil, že kdo v létě chrupe, jest syn
 zaháněný (přisl. 10, 5); chceť uvššat těmito slovy
 tci, že lenoch, který místo pracování spí a chrupe,
 hanby dochází; neboť tž Salomoun praví v
 témže veršě, že kdo shromažďuje ve žni, jest
 syn moudrý. Já se upřímně rozgnati musím, že
 v létě i v zimě ve spánku chrupávám, a že
 mně tato chýba již mnoho mrzutosti, ale také
 mnohý užitek přinese. Stalo se, že jsem se na
 cestách po Thyrsktu sešel v hostinci v Landek-u
 s jakýmsi útlým Berlťanem. Když jsme hospod-
 ského žádali o nocleh, odvětil, že já a Berl-
 ňan v jedné světnici nocovati musíme, poně-
 vadž při vseděných ostatní pokoje od hostů již
 obsazeny jsou. S radostí — řekl jsem Berl-
 ňanovi, jenom vás pane napřed upozorniti mu-
 sím, abyste se chrupáním svého spolunocleháte

ve spánku nikterak nedal mhliti. Ach! Herr Ze-
(ach! Pane Ze-)! zvolal jako od střera pichnutý
Berlíňan — raději odejdu. A odešel w skutku
do jiného hostince hledat sobě noclehu; já zů-
stato během tím jediným pánem a majitelem
pofoje, mohl jsem w něm bez roztržitosti jedno-
zpěvně částku (Solo-Parthie) w chrupání zpívat.

Po jedné hodině dojel z Madridu do Al-
lasar-u vlak a s ním také na jednom voze ona
nešťastná španělská diligence, ve které jsme i
nemalé radosti mé dále cestovati měli. Již
první pohled na tuto mučirnu cestujících ve
Španělsku bylby málem všechny vnímavosti mé
pobouřil. Dítě, které se spálilo, bojí se ohně, a
my okusivše již do sylosti trudné jízdy w dili-
genci, báli jsme se jí nemálo. Tázali jsme se
Majorala, má-li pro nás ještě místa. S od-
povědí nám, že již všechna oddělení (coupe)
zakoupena jsou, že zbývají jenom tři poslední
místa w druhém poschodí vozu, tam — tak
doložil Majoral — zakusíte malého nepohodlí.
V čem toto malé nepohodlí pozůstávalo, všem
jsme již věděli, všem jsme ho ještě měli oku-
siti. Vstoupivše do vozu, přijeli jsme po železnici
až za půl druhé hodiny do města Manzanares-u;
zde se diligence s wagonu sundala, my na ni
vylezli a začalo nám opět radostné cestování.

Představ sobě, milý čtenáři, prostranství,
které až dva kroky dlouhé a sotva jeden krok
šířoké jest a na které vozu se nachází. V něm
sedí čtyři odrostlí cestovatelé stlačení a zmačkaní
jako v bečce; nad jejich hlavami jest
nále černá, smolou napuštěná kůže, která

co střecha i pro náklad slouží. Cestující tito sedí v temnotě a nemohou se ani hýbati; zbarvení čerstvého vzduchu, mají vyhládku na bedny, truhly a pytle a musejí do sebe ložati puč říže ob slunce rozpažené. Představ sobě, čtenáři, dále velmi rychle jeli přes hory a dolů a pochopíš poněkud, jak se mně a spolucestujícím mým vedlo na naší cestě z Manzanares-u až do Granady, která třicet hodin trvala. Maje křeče a nemoha hořejší tělo rovnou bržeti, opíral jsem se o záda jednoho muže, který se svou manželkou napřed u v labrioletu seděl a ode kterých jsme jenom loženou stěnou odděleni byli. Muž tento nechtěl v sobě ale žádného povolání, býti mým opíradlem a proto mne pilně ramenama stouchal. Dojedšše na nějakou stanici, kde se jiné koně a muli zapřáhali, chtěli jsme s vozem slézt, abychom své stívené údy trochu narovnali a čerstvého vzduchu do sebe nadechali. Ale blichatý pan Majoral nám položde přimlouval, že to nestojí za to, aby stáli v vozu tebtí, na němž bychom slézt mohli; chceme-li prý dolů, ať ležeme s předu přes labriolet.

To ale nebyla snadná úloha; neboť nám i tomu bylo po řadě třeba zvláštního dovolení od onoho muže, který mým opíradlem býti nechtěl; a mimo to bylo toto slézání pro nás také proto nebezpečné, že jsme snadno mezi koně a muly padnouti mohli. Zedouce za takových okolností dále, byli jsme na všech údech jako potkávání a cítili jsme ona „malá nepohodlí“, o kterých nám pan Majoral byl předpověděl. Tento Majoral byl snad ozdoben všemi

ctnostími, jenom ne — zbmotilostí; v tom se podobal mnohým svým kolegům, kterým se této ctivosti nebdstává. Vlastnost tato schází obvyčejně takovým domáječům, ať se konduktorové aneb Majoral-ové jmenují. Vypravuje se, že jedna pani, slézajíc kdesi v cizině po vykonané cestě z posstovního vozu, s nezbmotilým konduktorem takto se loučila: Pane! až po druhé s Vámi zase pojedu, zařádu si ob Vás vsselitou hrubost. A konduktor prý jí odvětil: „Pane! zdá se mi, že žádná hrubost sněsti nemůžete; je-li tomu skutečně tak, tedy raději ani naši posstou nejezděte.“ Kdo má tak slabý žaloudek, že na cestách ani trampoty ve voze ani hrubosti ob Majorala sněsti nemůže, ať se varuje, cestovati ve ssparněsské diligenci. — Bylo pět hodin na večer, když naše diligence do města Baylen-u přijela; poněvadž se tam asi hodinu zastavila, měli jsme dosti kdy, jístem a pítim se občerstviti a tu snássení budoucích trampot se posilniti.

Na této cestě až do Baylen-u, která trmala přes dvanáct hodin, jeli jsme rovnou Mancha (úhona, hanba) zmanou a pať strassnými horami, které Sierra Morena, (hory černo-hnědé) slují. Města a městečka, do kterých jsme na této cestě přijeli, jsou: Val de Penas, Santa Cruz, Venta de Cordenas a La Carolina. Úslabiny zmněných hor jsou ve zlé pověsti, poněvadž se v nich zdržuje mnoho loupežníkův. Nemála jsem se tomu divit, že jsme již dříve tak mnohá četníká (gensdarmes) potkávali; i cestující a dohlížitelé na silnicích byli ozbrojeni. Každý cestující, kterého jsme v těchto horách potkali, jel

na koni aneb na mezkú a měl při sobě nabitou pušku. Vypravovalo se nám, že jednou v těchto horách diligence přepadena byla čtrnácti loupežníky, kteří cestující oloupili. Vše neb méně stojí vsedechy horh (Sierra) ve Španělsku pro loupežnické přepady ve zlé pověsti. A vsať se cti četníků španělských budiž podobně, že o bezpečnost cestujících všemožně se starají. Viděti je ve dne i v noci na silnicích po dvou i po třech mužích pěšky i koněm. Potkávali jsme od jedné stanice ke druhé (v času dvou neb tří hodin) vždy nejméně čtyry četníky, kteří sešedše se jeden druhému oznamovali, zdaliž aneb kde nebezpečnosti od loupežníků hrozí. Častožráte bývají schováni pod nějakým stromem, mostem aneb skalou a pohlédajíce na silnici, jak daleko jim ji lze přehlednouti, zadržují každého, kdo se jim zdá býti podezřelým. Častožráte vsedají i do diligence, aby sobě kus cesty nabběhli; Majoral je musí přijmouti, má-li ve voze prázdná místa. Tak se stalo, že v jedné noci tři četníci s puškami nabitými do našeho vozu vstoupili a s námi dosti daleko až do jednoho lesa jeli, který pro zdržující se v něm loupežníky ve zlé pověsti byl. Jednou jeli dva četníci na koních ve dne po několik hodin vedle našeho vozu a opustili nás, když jsme byli jistým lesem šťastně projeli. Stalo se také, že v jedné noci tři velmi podezřelí muži naši diligenci pronásledovali; četníci, kteří nám byli jako andělé strážní právě vhod přišli, jali tyto muže a odvedli je. I sám Majoral stojí pod dohledem četníků a bývá trestán, nedá-li v určitý čas v lucer-

nách vozu světlo rozžiti. Oblék těchto hodných španělských četníků, kteří pro svou bedlivost četníkům jiných země za příklad sloužiti mohou, jest tento: Šloubky na dvě strany špičaté, modré kabáty s červenými výloží, bílé aneb černé kalhoty, černé gamasse a na prsou žluté kmeny, na nichžto šavle a váček na patrony visí. Hlavní zbraní jejich jest puška.

U města Mengibar-u jeli jsme po četězovém mostě přes řeku Kwadalkwir, která v horách Sierra de Segura zvaných se přelíká a do Kordoby a Sevilly teče. Řeka tato není zde příliš velká a teče velmi zblonhově. Mezi městy, kterými jsme na další cestě jeli, jest snad Jaen nejvěšší. R. 1295 byl biskupem v Jaen-u sv. Petr Baschsius, muž to velmi svatý a učený. Jestto byl údem tehelnického řádu výkupného (de redemptione captivorum, výkupování zajatých), obětoval přijmy svého biskupství k vysvobození oněch křesťanů, kteří od Saracenů co otroci zajati byli. Sepsal mnohé dobré knihy za účelem obracování newěkřesťanských na křesťanství; později byl sám tak nešťastným, že od nich co otrok jat byl a v zajetí svém mnohá trápení snášeti musel. Proto byl od církve poctěn názvem „mučnicka“ ačkoliv mučnickou smrti nezemřel. O tomto světcu mohlo se říci:

Wždyť pak posel Boží po krajině chodí,
kamť křesť jeho vstoupí, vřady slásti se robí.
(Guffil.)

XXV.

Granada. Služebníci nájemní. Hostinec (hôtel) Leon de oro. Goethe. Jaké malíčkosti mne w noci znepokojovaly. Poloha města. Siera Nevada. Manuel Jimenes. Alhambra a znamenitosti její.

Bylo právě poledne, když jsme po třicetihodinné jízdě z Manzanares-u do Granady došli. Diligence se zastavila u hostince zvaného: hôtel de la vittoria; tam se skládali s vozu cestující i se zavazadly, jaláží s sebou měli. Neboť i cestující museli se takřka skládati, ježto se byli tak dlouhou jízdou více aneb méně chromými a kulhavými stali. Ustili jsme se jako novorozenci, když jsme se byli poněkud prošli a během tím stihněné a ztížené údy své do starých kůže přiměli. Veliké množství nájemných služebníků oblétało vůz náš na způsob účelného raje. Každý chtěl cestujícím posloužiti. Jeden odporoučel hostinec, druhý nám chtěl nésti tlumok, třetí chtěl našim vůdcem po městě býti, — slovem, jeden vytkal dotiravosti nad druhého. Odebrali jsme se do hostince „hôtel leon de oro“ (u zlatého lva), který nám doporučen byl. Ustědo bylo w tomto hostinci dobré až — na posle. Vypravuje se, že slavný německý básník Goethe přišel na svých cestách po Itálii

do jedného hostince, aby tam přenocoval. Když mu hospodský na večer ukládal postel, ve které spáti měl, tážal se tento slovníků básník: Což pať může aťi w této posteli býti? Hospodský zarazito se a přemýšleje poněkud odpověděl: blechy, stěnice, šitky a podobné maličkosti, newím, co by tam mohlo jiného býti. W postelích hostince „leon de oro“ w Granadě byly maličkosti druhé třídy t. j. stěnice, a tyto byly tak veliké, že viděné škrze žvčšťowací šlo wypadaly jako želvy.

Žij jsem wypravowal, že jsem měl na cestách mnohou noc nepořádnou. W městě Tiberiadě u moře Venežaretského soužily mne blechy, w Alexandrii w Egyptě šitkali mne Zanzares (welici komáři), w Lyoně mne znepokojovali šwábi, w Augsbuřku mne žptali frány a woli zastaweněčo a w Granadě přepadly mne w noci stěnice a wysřály něsolik uncit mé drahé kůže. Newím, které z těchto křečiznitých maličkostí zasluhnjí přednost; ždali blechy, Zanzares, šwábi aneb stěnice.

Mezi městy, které jsme w Španělsku widěli, má zajisté Granada nejkrásnější položenť. Zařlábajť-li sobě Blachové tak mnoho na město Neapoli, že přřslowně řkajť: Neapoli vedere e poi mori (Neapoli widěti a pať nmtti), zařlábajť si neméně Španělowé na město Granadu a mají přřslowť: El que non ha visto Granada, non ha visto nada (řbo newiděl Granady, newiděl nic). Widěl jsem Neapoli a widěl jsem Granadu, a řdyby mně mezi těmito městy wolba ponechána byla, wymolil bych sobě — Granadu. Dle mého náhledu má město toto

ze všech měst, které jsem viděl, nejkrásnější polo-
 hu. Rozprostírá se ve velikém úhlu, který
 ku straně severní a východní vysokými horami
 obehnan jest. Na jedné z těchto hor stojí Alham-
 bra, slavný to zámek králů maurických. Za
 těmito horami strní ku straně východo-jižní sně-
 hová hora Sierra Nevada, která 12,900 sto-
 wiců vysoká jest a jižto se všech náměstí Gra-
 nady lze spatřiti. Zdá se, jakoby hora tato je-
 nom půl hodiny cesty od města vzdálena byla;
 chce-li se však na ni někdo dostat, potřebuje k
 tomu času 10 hodin, a musí se nad to mno-
 hým nesnázným podrobiti ano i v nebezpečnosti
 života vydati. Ku straně jižní a západní od
 města rozprostírá sedaleká úrodná rovina, která
 třemi řekami: Xenu-em Daro-em a Beiro-em po-
 volávána a vesnicemi, poli a lesky jako po-
 řeta jest. Celá tato v pravdě čarokrásná kra-
 jina jest kolem do kola v dosti veliké vzdále-
 nosti, jako krásný obraz rámcem, horami obrou-
 bena. —

Město Granada čítá asi 100,000 obyvatelů,
 má úzké a nerovné domy a z větší části v mou-
 řentinském slohu stavěné. Velká a krásná jsou
 jeho náměstí Biwarimbla a Zacetin. Starý díl
 města na pravém břehu řeky Daro-a mající
 z větší části maurický stavení, sluje Abaylin; jemu
 naproti stojí na dosti vysoké hoře slavný zá-
 mek Alhambra a za ním ještě na vyšší hoře
 jiný maurický zámek Xeneralife (vyslov Chene-
 raliso) zvaný. Král Ferdinand s příjímím „Ka-
 tolický“ vybojoval dne 3. Sept. 1492 toto mě-
 sto proti Saracénům (Maurům a Turkům), kteří

je jakož i velikou část Španělska skoro po osm set let byli opanováni.

Nášim vůdcem v Granadě byl služebník nájemný Manuel Ximenes, (čti Chymenes), jehož jméno a obydli nám z cestopisu Františka Lorinser-a (Reisefkizzen aus Spanien) známý byly. V jeho společnosti šli jsme především podívat se na Alhambru. Několika úzkými a vždy vysoce vystupujícími ulicemi, došli jsme ke staré krásné bráně, kterou se jde do velikého parku, na jehožto stromech slavci a jiní zpěvní ptáčkové pravý koncert vyváděli. Tato zahrada jest nejbližším okolím Alhambry, která stojí na blouhém, širokém a rovném konci horn, celé Granadě věnuje. Zdouce touto zahradou, přišli jsme ku bráně puerta di justitia (brána spravedlnosti) zvané, na kteréž viděti v kameně vytesanou ruku a křč. Vypravují, že Saracen okázoval křesťanům, když byli tuto bránu oblehli, křč od ní tak: „Až křesťanská ruka tento křč dostane, vzdá se Alhambra.“ V této věži podobné bráně nachází se kapla, ve které král Ferdinand po dobytí Alhambry za důčinění první mši sv. sloužiti dal. Přes dlouhý dvůr, na jehožto pravé straně nalézá se od císaře Karla V. r. 1526 vystavený ale nedokončený palác, došli jsme do zámku Alhambry, jehož jméno toliž znamená co: „červený palác“. Tento veliký zámek, ježto Chalíf Zben-el-Abmar r. 1248 stavěti započal a jež vnuk jeho Muhamed III. r. 1314 dokončil, dá se sotva za tři čtvrti hodiny obejti; nalézájí se v něm paláce, mešity,

dvorů, lázně, rybníky, třicet věží a ve vše-
m se jeví nádhernost v pravdě orientální.

Nížkou branou vstoupili jsme do Alhambry.
Strážce jejt nás přivítavě přijal a zavedl nás
do prvního, podlouhlý čtverhran tvořícího dvoru,
který staveními na jedno poschodí vysokými obe-
hnán jest. Dvůr tento podobající se dvoru Alá-
sternímu sluje: „patio de la alberca“ (dvůr
rybníkový) aneb také: patio de los Arraya-
nes (dvůr myrtový); u Saracenů slul: „Me-
snar“ (společná lázeň).

V rybníku, jehožto kraje obsazeny jsou myr-
tami a cypřišemi, lesknou se zlatobarevné ry-
bičky. Chodby (korridor) táhnoucí se okolo to-
hoto rybníku jsou ozdobeny velmi štíhlými sloupy
z alabastru a blážděny bílým mramorem. Na
stropě a na stěnách těchto chodeb spatřují se rozdílné
ozdoby, mozaika ze dřeva cedrového, štukovaná
a mramorová díla a malé malované cihly „a-
zulejos“ zvané. Nalezají se tam také mnohé
nápisů v arabštině řečí l. p. „Zedínů Váš jest
vítězitelem! Čest a blaženost našemu Pánu Ab-
dallah-owi“. V pravdě podivno, že tyto ná-
pisů a štukované a mramorové ozdoby během
století až po dnes v tak dobrém stavu se za-
chovaly.

Odtud nás zavedl strážce do druhého dvoru
který sluje: „dvůr lwůw“. Imeno toto vzal
ode dvanácti z kamena uměle vytesaných lwůw,
jenž ve středu jeho okolo kámen rozestaveni jsou.

Tento dvůr jest 32 mužských trojúdlouhých
a 19 ženských a má ve svých chodbách 124 štíhlých
sloupů z alabastru zhotovených a tak výborně

sestavěných, jeby člověk na nich oči nechati mohl. Jest to pohled to pravdě čarokrásný! Před časem vypouštěli lvové ti vodu ze tlam svých. U na laskně nacházejí se arabské nápisy následujícího smyslu: „Vody vylévají se zde jako plat z ruce Kalifa, když jej rozděluje mezi své vojny (t. j. mezi hrabství vojny). Ty, jenž se na tyto zde ležící své dívat, pozoruj, že jim k dočasnosti nic jiného nechází, než život“. . . . Perli se podobá lámen, ve kterém tato voda teče; stěbru rozpustěnému podobá se tato studnice. Bílá barva lámena a vody nemá nic sobě podobného. Co různová voda na bílé tváři — to jest zde voda tečoucí z mramoru. Ze žárlivosti teče z mramoru a závidí mu krásu jeho. Přirovnávám pramen tento k ruce krále, který laskavostí a dobročinností svou sílu svou přetváří.“

Na pravo a na levo ode dvora svého (patio de los leones) jest několik menších a větších sálů, které pro svou architektonickou ozdobu pobíru hodny jsou. Vstoupili jsme do sálu „Abenceragů“, který své jméno vzal ode jmen: Beni Gerrads t. j. synové sebila. Za se vypravuje, dává se v tomto sále hrozné věci. Když totižto Saracenové r. 1491 při obležení města Jaena obraženi byli, použili mocní Zegrisové této příležitosti a očernili u krále Abdalího odporu jim rod kníhat Abenceragů, jakoby tito winni byli, že král města Jaen-a nerozhodl. Obvinili i Albina Hamena, hlavu to rodu Abenceragů, že se s královnou Zoraide'ou cizoložství dopustil. Rozhněvaný Šhalif povolal k sobě Abenceragů pod tím zámyslem, že se chce s nimi o dů-

ležících, blaha státu se tklajících věcech poraditi. Jakmile však první z nich do tohoto sálu vkročil, dal mu Kchalif hlasy slyti; a tak se stalo i ostatním. Žádný z Abenceragův nebylby strachu tomuto osudu ušel, kdyby jakýs při dvoře sloužící urozený mládenec, který toto vraždění potajmo pozoroval, nebyl jim tuto zrádu oznámil. Povíká se, že nicméně 35 — a dle důvěrných jiných 86 rytířů z rodu Abenceragův v tomto sále zavražděno bylo. Mewelický a čtvero-
hranný sál ten má velmi krásnou bání se stě-
hlými sloupy, mezi nimiž mnohé stutované,
krápníky (Tropfstein) se podobající ozdoby se spa-
tkují. Denní světlo padá do sálu malými okny,
která v bání se nacházejí. Na stěnách jeho vi-
dětí mramor, stutaturu a azulejos. Sál tento
ještě v pravdě tak čarokrásný, že stojícímu v
něm je, jakoby se nacházel v čarodějném světě.
Ve stěbě jeho nalézá se dvanaácterohranný vo-
dojem, z něhož před časem voda se prýštila. Na
bílém mramorovém dlažbě vidětí posílnou tmavou-
červenou, která jak se povídá, od krve zde za-
vražděných Abenceragův pochází. Dějepiscové
vypravují, že ostatní Abenceragové, kteří smrti
ušli, zbraně se chopili a že z toho povstala do-
máclí válka, která králi Ferdinandovi podmaněti
říše maurické a vydobytí města Granady nemálo
ulehčila. Ve velkém odporu stojí zajisté čaro-
krása tohoto sálu s přehrozným ukrutstvím,
které v něm před čtyřmi sty let spácháno bylo.

Opustivše toto místo čarokrásné ale záro-
veň i hrůzuplné, šli jsme do sálu spravedlnosti
(sala de justitia), nad jehož dveřmi nalézá se

to arabské řeči následující nápis: „Odmáš-li se na mou krásu bez ohledu na Boha, musím říci, že jsi velmi zpozdlým, neobracíš-li podívením své na Boha, který tobě smrt dáti může.“ Tento veselehoznámý nápis napomíná každého, aby neobdivoval díla od lidí vymyšleného a sebe krásnějšího, nýbrž aby raději obdivoval Boha, jenž všemohoucností svou v přirobě ještě větší divů a zdířů tvoří a v jehož ruce i osud nejasmoudnějšího stavitelů vložen jest. Jenom Bohu samému patří čest a sláva! Sál spravedlnosti má tři, lapláni se podobajíci oddělení. Tak mám sál tento popsat? Představ sobě v duchu, milý čtenáři, že stojíš v jeskyni, s jejížto vřchů a s jejížto stěn tisíců a tisíců malých i velkých figur trápnlkových visí.*) Tak to asi vypadá v sálu spravedlnosti. Sádromá stulatura jeho tvoří náramně mnoho velkých a malých dolů visících figur, jichžto konce jsou všem pozlacený, všem na černo a na modro malovaný. Zdá se, že arabský stavitel téhož sálu chtěl v něm jeskyni s trápnlkem utvořiti. Jest to stavitelské dílo, které sobě podobného ve světě nemá. Štíhlé sloupy z alabastru, kteréžto oblouky spojeny jsou, dělí sál tento na několik lodí tak, že dosti velikému kostelu se podobá. Vypravuje se, že král Ferdinand v tomto sále po vydobytí města Granady na poděkování Bohu první slavnou mši sv. sloužití dal, při které on, královna a celé jejich domovní přítomni byli. Říká se stěně

*) Takové jeskyně s trápnlkem máme na Moravě: Vřpuřel u Řtín, Vřěl stálu u Adamova a jeskyně u Sloupa.

uřazuje místo, kde stál oltář. V témž sále viděti také staré malby na obrutce, představující zavraždění Abenceragůw, sezení rádcůw a připadnosti ze soukromého života králůw maurických.

Velmi krásný jest také sál „dvou sester“ (la sala de las dos hermanas). Sál tento obdržel jméno své buď ode dvou pláštíků nramorových, z nichžto blázna jeho sestává, aneb ode dvou sobě zcela podobných vzhledů, jenž ve dvou křídlech jeho se nalézají. Denní světlo a čerstvých vzduch vchází do něho kupulou olní zaopatřenou; na jeho stěnách a na stropě viděti barvené cihly (azulejos), rozličné arabské ozdoby (arabesky) a nápisy z koránu a z arabských básníků.

Strážce nás také zavedl do malé ale velmi krásné zahrady, která podle jména maurické kněžny, jižto kdysi náležela, Riudaraxa sluje. V zahradě této nacházejí se stromy pomorančové a nramorových wodojem, z něhož se prýští voda křivkálavá. Okolo něho čítí lze v arabské řeči tento krásný nápis: „Zať krásná jest tato zahrada, ve které kvítka zeměská v krásě zápas wědou s hvězdami nebes. Dá-li se co porovnati s nádobou této studnice alabastrové naplněné wodou křivkálavou? Nic jiného leč plný měsíc na bezmračném nebi světlí.“ Král Salomoun wychwaloval svou zahradu zamčenou a studnici zapečetěnou a pravil, že jsou rostliny její ráj granatových jablek s owocem jablek, chpry s nardem, nard a šafrán, lasie a štolice se rozličným stromem libanským, myrha a aloe se rozličnými předními woňawkami (Přesň

Šalom. I. 4). Z lnežna Vindaraxa mohla wšim právem wychowalovati zahradu swoji, kteráž w skutku tač čaročrání jest, že kdo ji widěl, na ni zapomenouti nemůže.

Wznášeti se neustane

Obraz twůj wždy přede mnou (Ráb).

Při této zahradě nachází se Mirador de Vindaraxa t. j. položil s wýstupem, z něhož jmenovaná lnežna měla welmi krásnou wyhlídku na starý díl města Granady a do údolí u řeky Daro-a. Položil ten byl přístrojní komnatou jest, a ještě se uřazuje místo, kde se wšelíkále wonawky páslwaly, aby lnežna wždy líbezny wzdych do sebe šfáti mohla. Dle známého latinského přísloví: „nomina asinorum scribuntur ubique locorum“ (jmena oslůw jsou na wšech místech napsána) jsou bohužel i stěny Mirador-u tiskcerými jmeny popsána. Jsou to jmena cestujících, kteří Alhambru nawštíwili a nasskrabáním swých jmen zvěčniti se chtěli. Tam nalezáme I. p. jmeno nepatrného francouzského praporečníka na wěčnou památku tačto napsané: J. Gremeaud officier porte drapeau du II. Regiment de Ligne. Aout 1823 (J. Gremeaud, důstojník praporečník druhého pluku řadového. W srpnu 1823). Poněwadž tento nepatrný praporečník jmeno své w Mirador-u swětoznámé Alhambrě oslawil, chtěli jsme mu zpřisobiti radost a uwadíme jmeno jeho i w tomto swém cestopisu na wěčnou památku.

Welmi krásný jest tačé sál wyšlancůw (sala de los embajadores), w kterém mauričti krás-

Iové smůj trůn mívali a cizí vyslance slavně přijímali. Sest 77 stěbiců vysokých, 14 širokých, tolikéž širokých a má na třech stranách tři vysoká okna s útlými sloupy. S tento sál podobá se jeskyni, ve které tisíc a tisíc rozličných velikých a malých figur z krápníka se spatkuje. Konce těchto figur jsou všem posváceny, všem na modro a červeně malovány. Popisování tohoto překrásného sálu není tak snadnou úlohou. Všude se říci musí, že Alhambra jeví ve vše-
likém upravení svém tak velikou krásu a nádhernost orientálního slohu stavitelského, že se zdá, jakoby ne lidé, nýbrž bytosti vyššího řádu tudy zde byly přebývaly. S sebe důkladnější popisání Alhambry nedostačilo by i částečnému aspoň vylicení krásy a nádhernosti tohoto stavění; zde platí slovo: „Pojď a viz!“

Narovštivili jsme ještě mnohé jiné sály a lazebné světnice nádherných maurických králů, královen a kněžen. Všudy viděti touž krásu a nádhernost. Velmi se nám také líbila bývalá mešita a nyníjší kaple křesťanská: má šest mramorových sloupů a čtyry okna. Nad jejím oltářem umístěn jest výborný obraz představující tři krále, klanějící se novorozenému Pánu Ježíši.

Dpustivše Alhambrou, vyšli jsme touž branou, kterou jsme byli do ní přišli, na dvůr „patio de los algibes“ (dvůr cistern.) Na konci téhož dvoru stojí věž strážní (torre de la vela), na kterou jsme vystoupili. Zať překrásná vyhlídka rozvinula se nám tu před očima! Slunce právě zacházelo a posvácovalo světy posledními paprsky celou čarokrásnou krajinu tuto.

Za sebou měli jsme rozsáhlé stavení Alhambry, která vypadala jako malé město; tu straně jiho-
 východní ležnul se jako stěbro věčný sněh na
 horách Sierra Newadských, nám takřka u nohou
 rozprostíralo se město Granada s velikým množ-
 stvím kostelů, věží, paláců a domů; za městem
 a po stranách jeho daleká, úrodná zahrada se po-
 dobající krajina, která třemi řekami Xenilem,
 Darem a Beirem povlažována a vinicemi, le-
 stky, loukami a poli jako poseta jest. A celá
 tato čarokrásná krajina jest se všech stran vy-
 sohkami horami jako nějakým rámcem obroubena.
 Pravil jsem již a opakuji opět, že není snad
 krajiny krásnější nad onou u Granady. Nemohu
 na tuto rajskou krajinu zapomenouti. Spatku-
 ji-li kde coš krásného, zpomínám při tom na
 Granadu.

Wy klidná, rajská údolí,
 Kde sbor slavičků sšveholí,
 Ten wy se zelenejte zde,
 Wáš obraz wábný se mnou jde. (Franz).

XXVI.

Chrám sv. Jeronyma. Gonzalez Fernandes de Cordova. Sv. Jan z Boha, a chrám jemu zasvěcený. Vychýlená Kartouza. Mariana Pinedova. Chrám katedrálň. Capilla real.

Manuel Ximenes přišel v následný den časně ráno do hostince „Leon de oro“, ješto nás po městě voditi a nám ostatní znamenitosti jeho ukázati měl. Posnídávšše šli jsme ulici „hospodských“, ve které před časem jenom samé hospody bývaly, do kostela sv. Jeronyma. Chrám tento staven jest v bizantičtém slohu; nad portalem jeho umístěna jest velká socha téhož svatého; oltáře jsou bohatě pozlaceny. Ještě v žádném kostele newiděl jsem na oltářích tak mnoho zlata jako zde. Před hlavním oltářem odpočívá slavný Gonzalez, jehož hrobní nápis takto zní:

Gonzaleza Fernandesa z Cordovy,
jenž svou vlastní udatností jmena
velikého vůdce si vydobyl,

Kosti

majíci jedenkrát k světlu věčnému vzrůstšeny

býti, byly prozatím schránce této světeny,
sláva ale jeho nebyla zároveň s nimi pocho-
vána.*)

Gonzalez se narodil r. 1443 v Montille u Cordovy. Sloužil dříve co voják ve válce proti Portugalstu, významenal se později co polní vůdce v boji proti Saracenům a obzvláště při vydobývání města Granady. Požítvaje veliké úcty u krále Ferdinanda Katolického, poslán byl do Neapole, kde r. 1503 nad Francouzy zvítězil. Vyvolen za metodu ze Sesa a ustanoven místokrálem v Neapolstě řídil a spravoval moudře zemi tuto. Obžalován neprávem od nepřátel svých u krále Ferdinanda, byl od tohoto nazpět povolán a zemřel v Granadě r. 1515. Francouzové, kteří ho i po smrti nenáviděli, otevřeli i rozkladu generala Sebastianiho hrob zesnulého a rozptýlili kosti jeho.

Z chrámu sv. Jeronyma šli jsme do špitálu sv. Jana s příjímím „*de Boha*“ (San Juan de Dios), u kterého se nachází kostel, kterýž to-
muto svatému zasvěcen jest. Ústav tento jest velmi prostranný; nachází se v něm 300 nemocných a 22 řester milosrdných. V chodbách přizemních viděti sloupy a 36 velmi krásných maleb na obmítce (al fresco), představujících

*) Gonzalez Fernandez de Cordova,
Qui propria virtute magni ducis
nomen proprium sibi fecit
Ossa

Perpetuae tandem luci restituenda
huic interea loculo credita sunt,
gloria minime consepulta.

hlavní případnosti že života sv. Jana. Zde snad nebude ob místa, seznámiti se poněkud se životem tohoto velikého světce, který obzvláštně město Granadu oslavil.

Sw. Jan z Boha, zakladatel řádu milosrdných bratří, narodil se r. 1495 v městě Montemornou, v biskupství Evora'ském v Portugalsku. Poněmáh rodičové jeho chudobní byli, odebíral se osmiletý do Drepory a vstoupil tam co pasák do služby jednoho majitele statků; v této službě zůstal až do 22. roku věku svého. Stav se vojákem ve službě hraběte z Drepory, táhl proti Francouzům a Turkům a opustiv později službu vojenskou, navrátil se domů, kdežto rodičové jeho byli zatím zemřeli. Chtěje nyní do Afriky se odebrati a tam chudobné a nemocné obsluhovati, navrátil se opět do Španělska a vstoupil co pasák blíže Sewilly do služby jedné rodiny. Odtud se odebral do Granady, asi v 46. roku věku svého. Zde slyšel slovního kazatele Jana z Arily, jehož kázání na něho učinilo náramný dojem; následkem toho u sebe ustanovil, že od nynějšť chvilie jedině Bohu a bližním sloužiti bude. Běrné plnění hlavních dvou příkazů: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, a z celé duše své, a ze vši mysli své, a ze vši síly své“ a: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého“ (Mar. 12, 30—31) — šlo mu nade všecko. Ujal se přede všim ubohých nemocných, které obsluhoval a pro které almužnu sbíral. Chodil po ulicích volaje: Čiňte dobře, bratři!*)

*) Odtud pochází, že v Itálii milosrdní bratři slují: Fato bene fratelli (čiňte dobře bratři)!

aⁿ založil w Granadě r. 1540 pro nemocné ouen
 špital, o kterém jsme s wřchů mluwili. Za
 wroucí láskou ke bližnímu srdce jeho naplněno
 bylo, dožádal obzwláštne tím, že za pŕiležitosti
 ohně, jakž kdysi w nemocnici wzniel, s nebez-
 pečenstwím vlastního žiwota na swých ramenách
 nemocné wynássel. Sw. Jan z Boha, jenž byl
 nejwětším dobrodincem města Granady, zemřel
 r. 1550. Z ob něho založený klášter byl bohu-
 žel wyzdwížen. Chrám sw. Jana z Boha má
 dvě wěže, wysokou kupolu, stěny mramorowané
 a sedm oltářů, na nichžto se nalezá mnoho zlata;
 jestiž nyní kostelem farním. Na přební straně
 jeho widěti mezi sloupy sochu téhož swětce. Krásná
 jest také sakristie mající wýborué malby na ob-
 mltce a stoly mramorowé. Mezi tím, co jsme w
 sakristii čekali na p. faráře, který práwě mši sw.
 sloužil, zapálil si tam Manuel Ximenes cigárku
 a kouřil. Já jsem se zatím díwal do direktáte
 diocésy Granadské, a nalezl jsem w něm i slaw-
 nosti sw. Jana Nepomuckého, sw. Wáclawa, sw.
 Zindřicha a jiných cizozemských swatých. Po skon-
 čené mši sw. byl p. farář taž laskaw a zawedl
 nás po mramorových schodech do kaply, která,
 jak se powídá, býwala swětnicí swatého Jana.
 We středu této kulaté kaply stojí pod krásným
 baldachýnem stříbrný sarkofag (rakow), w němžto
 kosti swětcow se nalezají. Widěti tam také po-
 dobiznu swětcowu, což, we kterém almužnu pro
 chudobné nemocné sbíráwal, list, který psal
 vlastní rukou wéwodkyni z Cesar-ůw, kdž jí o
 almužnu žádal, a malý černý kříž s obrazem
 Pána Ježíše, který na prsou nosíwal. S weli-

kou uctivosti dělali jsme se na tyto ostatky sv. Jana, který neunaveným plněním lásky k blízkému nebo sobě zasloužil. O něm jistě platí slova Pána Ježíše. „Pojďte požehnání Otce mého, vládněte královstvím vám připraveným ob ustanovení světa. Nebo lačněl jsem a dali jste mně jísti; žíznul jsem a dali jste mi píti; hostem jsem byl a přijali jste mně; nahý jsem byl a přioděli jste mne, nemocen jsem byl a přislíli jste se mně . . . Amen, pravím vám, pokudž jste to učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste to učinili“ (Mat. 25.)

Navštívili jsme také vyzdviženou kartouzu (španělsky: cartuja, výslovo: kartucha), která ob města čtvrt hodiny cesty vzdálena jest. Nad portálem jejího chrámu stojí velká socha sv. Bruno-na, která velmi uměle z mramoru vydělána jest.*) Světec tento stojí tam ve svém tehotném oděvu a pohlédá na umřelí hlavu, jižto v pravici své drží. Socha tato jest výborné umělecké dílo; povídá se, že jeden bohatý Angličan ji koupiti a za ni tolik zlata dáti chtěl, co by se vyhranalo těži její. Poněvadž kostel zavřen byl, šel Manuel Ximenes ku knězi Antonio-vi Sedeño-vi, který při tomto chrámě ustanoven jest a služby Boží v něm konává. Sedeño jest kněz z řádu vykupování otroků (de redemptione captivorum); i jeho klášter, který nedaleko této kartouzy stojí, byl vyzdvižen a jest nyní vojenskou kasárnou. Zať se dělo jinde, dělo se také ve Španělsku; i tam vládá vyzdvihla

*) O sv. Bruno-novi a ob něho založeném řádě Kartuziánův mluvíli jsme v kapitole 10. na str. 139.

Kláštery a ptirolaštniwoffi fi neprávě statky jejich, přeměnila je w kasárny, blázince, nemocnice, trestnice, dílny atd. Kde vláda náboženství a jeho ústavů nepodporuje něbrž je ruský, tam zajiště byne mezi lidem míra a mravopoctnost, tyto dwa hlavní základy časného a věčného blaha člověčenstva; a kde se lid takowým způsobem řadí, tamť owšem zapotřebí jest trestnic a kasáren, aby krádeži, vraždění a jinému zlému alešpoň poněkud se zabránilo.

Op. Antonio Sedeño přišel a zavedl nás přede wšim do křžové chodby bývalé Kartouzy. Na stěnách chodby té nalezají se veliké a welmi krásné malby na obmítce představující rozdílné okolnosti ze života sw. Bruno-na a utrutné umučení mnichůw Kartuzianšťch we Flandrii a w Anglii za času utrutného a chlipného krále Sindricha osmého. První obraz představuje onu strážliwou přitpadnost s doktorem Raimundem Diocres-em, která, jať jsme w kapitole desáté wyprawowali, sw. Bruno-na pohнула, že opustiw svět na poušť se odebral a řád Kartuzianšťch založil. Na mnohých obrazech widěti, jať hrozným způsobem mnichy Kartuziáni w nadzmitných zemích mučeni byli. Jedni z nich byli, jať na obrazech těch widěti lze, k ocasům ždimočilých koní přiwázáni a ob těchto sem tam wláčeni; jiní s hlavami dolů na křž přibiti, jiní w kotlech olejem naplněných waženi, rozřezáni a jiným hrůzyplným způsobem usmrceni. Wšborně tyto obrazy malowal na obmítce bratr laik Kartuzian, Fr. Juan Rotan (+ 8. Sept. 1728). Cestující protestantští Angličané nedbají se s

welikou radostí na obrazy tyto twrdice, že by měly zrušeny býti, poněwadž jenom nenáwist mezi katolíky a protestanty živi a podněcují. My ale se domníwáme, že bychom museli wsechny obrazy představující utrpení a smrt Ježíše Christa odstraniti, protože „jsou židům pohoršeni a pohanům blaznowství“ (1. Kor. 1, 23).

Býwalý rezektář (jidelna) Kartouzy jest 34 kroků blouhý a 7 šíroký a má tři weliká okna. Polem do kola nalezají se w něm při stěnách kamenné lawice, na kterých Kartuziáni u stolu sedíce stromný swůj oběd jidávali, mezi čímž se jim s kamenné kazatelnice buď nějaká část z písmá swatého aneb z jiné nábožné knihy čítávala. Nemohu zapřít, že jsem procházeje se w Kartouze jaksí se rozžalostil; upamatoval jsem se na pťisný a swatý život, který mnozí Kartuziáni zde byli wedli, sloužitce Bohu w modlitbách, žalmech a hymnech, čímž sobě nebe zasloužili. Záwiděl jsem jim šťastný osud jejich a měl jsem chuť býti — Kartuziánem. Přifflý mně na pamět slova moudrého Salomouna kloucího: „Marnost nad marností a wšedto marnost! Co má více člověk ze wšst práce své, kterouž webe pod sluncem . . . widěl jsem wšedto, co se děje pod sluncem, a hle wšedto jest marnost a trápení ducha“ (kaz. I. 1). Tichá, opuštěná Kartouza naplnila mne zármutkem, ale spolu také toužebností, státí se Kartuziánem.

Wškol klid a ticho wládne,
Wšse mlčí, jen já wzdbhám;

Neslyšim zde mluvy žádné,
Jsem živý tu já jen sám. (Plceť).

Procházaje se v refektáři tom a rozjímaje o marnosti světa, o smrti, o soudu a o posledních věcech, spatřil jsem na stěně u kazatelny verše, kteréž tam napsal jeden cestující, a které pronikly srdce mé jako meč na obě strany ostrý, a dosahovaly až do rozdělení duše a ducha kloubů, také i morku v kostech mých (t. Žid. 4, 12). Verše ty zněly takto:

Marným svět se vidí býti,
Mor jest lehkomážné žiti,
Úzká brána vede v nebe,
Sotva cnostný spast sebe.
Smrt je věčná — rozloš hýne —
Soud a soudce — oslavení —
A jak snadné zamřžení! —
Duše má kde odpočine?*)

Šli jsme do kostela. Tento nepřislubuje z věnku mnoho, ale vsedla sláva jeho jest veliká. Co krásy a nádhernosti mramoru se thče, není snad v Granadě krásnějšího chrámu. Dvě velmi uměle zhotovené mřížje (reja) dělil kostel tento

*) Vanidad es todo el mundo
La vida ligera peste
La puerta del cielo angusta
Apenas se salva el justo
Muerta eterna, breve gusto
Juicio y Juez — salvacion —
Facil la condenacion,
Que hago! como reposo?

na tři oddělení, z nichžto první, u hlavního oltáře, určeno bylo pro kněze, druhé pro bratři laičtí a třetí pro lid obecný. První a druhé oddělení mají chorné sedadla (stalla). Poblaha chrámovní ozdobena jest krásnou sřtukaturou. Za hlavním oltářem, nad jehož tabernakulem stojí socha sw. Bruno-na, nachází se kaple s wřbornými obrazy; we středu kaply té spattkuje se na čtyřech, z černého mramoru tesaných sloupech baldachyn, pod nímž druhdy chorvána bývala welebná Smátost. Drahé stříbrné a zlaté ozdoby této kaply přiwlastnili sobě Francouzové, když byli w čas wojny Granadu opanowali.

Welmi krásná jest při tomto chrámě sakristie, we které se i oltář nachází. Na její báni spattkují se krásné malby na obmítce; stěny obloženy jsou různobarevným mramorem, w němžto pomocí obrazotvornosti wsselijaké figury lze spattkiti. Obzwláště mnoho takových domnělých figur widěti na čtyřech mramorových sloupech oltářových; t. p. Pána Ježíše s trnou tou nou, biskupa s biskupskou čepicí, kapucína s mousy, klášteru panna se záwojem a mnohé jiné. Nejwětšší obdivent obrací ale na sebe deset sřtatných almar stojících okolo stěn sakristie, we kterých se messná roucha a jiné paramenty sřchováwají. Almary tyto jsou welmi uměle z libě woutclho cedrowého dřewa zhotoweny a stříbrem, mramorem, želwinami a perletí w rozličných figurách ozdobeny. Nwiděl jsem ještě nikdy tak krásné a sřwostné práce tohoto druhu jako tyto almary a mám za to, žeby se stěbily i králi Šalomounowi, který na dřewě cedrowé welkou cenu klád.

Nápodobně velmi uměleckým dílem jsou vysoke, též z cedrového dřeva zhotovené dveře, jimiž se jde z kostela do sakristie. Tážes se snad, čtenáři, kdo tato velmi umělecká díla zhotovil. Dosti často slycháme, že prý mnissi v klášterech pro umění a vědu málo aneb nic nepůsobili. Zať nespravedlivé toto posuzování jest, dokazuje mimo mnohá tisící jiných klášterů Kartouza v Granadě. Slyšeli jsme s torču, že výborné malby v chodbách jejích maloval Kartuzian; a hle! tyto překrásné armory a dveře zhotovil též bratr laik Kartuzian, Emanuel Vasques; pracoval o nich 34 let, a když tato umělecká díla byl dohotovil, zemřel v následný rok na to dne 2. ap. 1765.

Tato velmi krásná Kartouza byla r. 1835 vyždvižena a za 4000 burůw (8000 zl. st.) prodána. Nynější majitelkou Kartouzy a patřícího k ní statku jest Señora de Muros. Tato dáma nezdá se býti Rachelou plačící synů svých, proto že jich není t. j. nezdá se toho litovati, že již Kartuzianů v Kartouze není; neboť dala rozsednutí domky Kartuzianův zbořiti, aby zahradu svou zveřšíti mohla. Kostel náleží ještě vládě; služby Boží konává v něm nadzminěný bývavý řeholník P. Antonio Sebeño.

Tento kněz nám vypravoval, že žije až podnes v Granadě několik Kartuzianů z této Kartouzy, že ale pro žel nikdy nenamřstěnoujť klášter, ze kterého tať nemilosrdně vyhnáni byli.

Namrátivšse se do města, namřstřivši jsme veřejnou zahradu, nacházející se na velikém náměstí nebaleto otkrouhlice, ve které pětky s bých se držívají. Ve středu této zahrady, která krás-

sně stromotadi má a Alameda sluje, stojí vysoký turecký, štíhlý věž (minaret-u) podobný pomník. Tento zde postaven byl na památku nešťastné Mariany Pinebony, mladé to dívky ze vznešeného rodu, která na tomto místě r. 1831 smrtí odpravena byla. Konstituční praporec, který v bytu dívky této nalezen byl, dal příčinu, že Karlistové ubohou Marianu Pinebomu co přichýlnici královny Isabellý v podezření vzali a zastreli. R. 1836 byla mrtvola ubohé Mariany vykopána a do veřejné radnice přenesena. Každoročně na den jejího usmrčení nosívali se rákem s jejími kostmi ve slavném průvodu do chrámu katedrálního, kde zádusně mše sv. za ni konána bývala. Šli jsme do tohoto chrámu, který velikost a krásou svou nad ostatní stavby města Granady vyniká; jestli 150 kroků dlouhý, 100 široký a má pět lodí pilíři od sebe oddělených. V nejzadnějších lodích jest 20 kapel, vystavených na útraty arcibiskupův Granadských. Vstoupivše do chrámu toho, potkali jsme nejdůstojnějšího pana arcibiskupa Monsignora Josea de Rajes, statečka to nejméně 80letého, který s dlouhými bílými vlasy svými velmi ctihodně vypadal. V pravdě uměleckým dílem v tomto chrámě, jehož stavba se r. 1529 započala, jest vysoká bane, kteráž tak uměle stavěna jest, že nahlédajícmu do ní se zdá, jako by se kloula a bočila. Mne se zmocnila závrať, kdykoliv jsem se do ní podíval; pod ní stojí hlavní oltář. Ve stěbu hlavní lodi nachází se kůr se sedadly pro kanovníky a nad ním kůr hudební se dvěma naproti sobě stojícími varhanami. Na

několika pístitích četl jsem ve velkých literách tento nápis: „Nikomu není dovoleno v těchto kůrech a lodích se procházeti a se ženskými mluvit pod trestem vyloučení z církve aneb zaplacení 2 dukátů k nábožnému účelu.“*) Totol ovsšem přisné napomenutí platí předevšim ženám, o kterých sv. apoštol Pavel praví: „Ženy ať ve shromážděních mlčí, nebo nedopouští se jim mluvit“ (1. Kor. 14. 34). Nezdá se ale, že by tento zákaz ve své staré přisnosti až po dnes se zachovával; neboť současně s námi procházeli se v lodích chrámových mužové a ženy, a neviděl jsem, žeby někdo byl od nich dukátů požadoval. Nynější Španělky nosí oblek jednoduchý a sprostý a chovají se ve chrámech zcela slušně; ale mnohým z našich vyssperkovaných paníček a slečinek nebylo by na škodu, kdyby se jim pota nejméně dvou dukátů co almužna pro chudé uložila, kdykoliv jako pyšné pávice ve chrámech se procházejí a oblekem, šeptáním a vůbec nešlušným chováním pohoršují tam dávají. Mnohá panenka vyssperkovaná chodí s tím úmyslem do kostela, aby tam pozornost jiných na se obracela a jim se zalíbila. Má-li dukáty, myslí sobě: těch by bylo škoda na almužnu, neboť

Která holka nemá dukáty,
Zůstane u táty,
Která holka nemá dukáty,
Ta se nemdá.

*) Nadie se pasée habre con mugeres ni esté en corrillos en estas naves pena de excomunion o de 2 dos Ducados para obras pias.

U katedrálného chrámu ješť královská kapla (capilla real), tať zwaná, poněwadž se pod ní hrobh králůw a králowen nacházejt. Kapla tato twotí sama o sobě kostel; má zvláštní tůr, zvláštní kapitolu skládající se z několika kanovníků a ješť starší nežli chrám katedrální. We středu kaply této stojí wysoké a welmi krásné pomníky z bílého mramoru; prvni z nich představuje w přirozené velikosti krále Ferdinanda Katolického a jeho choť Isabellu, druhý králownu Johanu s přijímím „bláznivou“ a jejího manžela Filipa, wévodu Katoušského a Burgundského. Tito králowé a králowny leží zde w královském oděwu wedle sebe majíce korunowané hlavy na polštáře položené. Podstavky pomníků jsou tolem do kola ozdobeny znaky a wseelijakými figurami andělůw, swatých, orlůw atd. Pomníky tyto jsou zajisté díla welmi umělečá a chválí mistrů swého.

Pod kaplou ješť krypta, we které w rakwích loží jmenowaných králů a králowen odpočívají. Ferdinand V. s přijímím „Katolický“, který Granadu wybojoval, zemřel r. 1516, jeho manželka králowna Isabela r. 1504. Jejich dcera Johana, dědička celé španělské monarchie a matka císaře Karla V. zemřela 1555. Nešťastná tato kněžna, jenž měla za manžela Filipa, wévodu Katoušského a Burgundského, jediného syna císaře Maximiliana I., wžala sobě předčasnou smrt jeho († 1506) tať welmi t srdci, že štěstí a zármutkem o rozum přišla. W pomatenosti své wozila mrtvolu manželowu po blouhých čas w rakwi; proto ji dějepiscové nazývají „Johanou bláznivou“

(Jeanne la folle, španělsky: Loca). — V téže kaple také viděti korunu, meč a žezlo krále Ferdinanda „Katolického“, maurický prapor, krásné zlatem vyšívané měšné roucho kardinála z Mendozy a misál od Františka Flores-a r. 1436 na bělpuchu psaný; misál tento, 690 stran obsahující, má velmi krásné malované iniciály (začátečnou literu). Těmto starým a památným věcem vede se vsať bohužel rovněž tak, jako hlavám sw. Tomáše z Willanovy a sw. Lubovila Touluského ve Valencii, t. j. nacházejí se v jakémsi volném ohledu mezi jinými starými věcmi zaházeny, a viděti patrně, že si jich málo kdo váží.

XXVII.

Vivarambla. Směšné obrazy a jejich podpisy. **Messita.** Keneralis (vyslov Cheneralis). Starý ciprský. Dáwrak. Sw. Caecilius a jiní blahoslavení. Dům, v němž zemřel sw. Jan z Boha. **Veřejná zahrada.** Powěrečné baby.

Krásné jest v Granadě čtverhranné náměstí Vivarambla; za pětčíuou slavného průvodu Božího Těla, který se na něm nedlouho před tím konal, bylo ještě obloubením (arkaden) a rozličnými ozdobami ohráštěno. Obloubení z prken vystavené a chobbe klášterní se podobající táhlo se podél domů čtverhranného ná-

městi a bylo sstihlými vězňami a směřnými obrazy a nápisy opatřeno. Načítal jsem 24 takových obrazů a tolikéž podpisů, ve kterých chyběly a ničemnosti rozličných stavů a věcí vyobrazeny a popsány byly. Tu bylo viděti zřázu šewců a krejčíků, stoláků, zámečnicků a jiných řemeslníků; učenců, židů, wdaných žen, dívek, které by se rády wdávaly, ale mužů dostati nemohou, zřázu krinolin a jiného ženského šperku atd. Každý obraz představoval zřázu nějakého stavu, kterou pod ním nacházející se nápis ve šlepaných verších popisoval. Uby lastaví čtenákové věděli, který byl zvláštěně obsah těchto obrazů a jejich nápisů, chceme alespoň některé z nich zde uvést.

Žeden obraz představoval manžely, muže a ženu, kteří právě spolu se prali. Nad obrazem stálo napsáno: „Calamitad conjugal“ (zřáza stavu manželského). Veršíky pod obrazem stojící udávaly smysl obrazu toho takto:

Dvojnásobný tůž ten mlád,
Kdo se záhy a zle ožení,
Počátek již není k šťastné
A čím dál, tím hůře bývá.*)

Druhý obraz měl nápis: „Calamitad linguistique (zřáza mluvnictví) a představoval několik učenců, kteří knihami ozbrojeni jsouce

*) Oh escena tan fraternal
Conduce al funesto error
De casarse pronto y mal
Porque al principio es fatal
Y a los postres es peor.

mezi sebou se hádají. Pod obrazem byly tyto verše:

Takž tlučhuba, jenž to uffi bude
 Stále nám jen svou a svou,
 Žest a byl a rožďchý bude
 Nejtrapnějšší ostudou
 Mezi ostudami roffemi roffude.*)

Tento obraz ukazoval několik židů pod-
 wobně sřachrujících a měl nápis: „Calamidad
 judaica“ (žláza židovská) Verše pod ním sto-
 jící zněly takto:

Ti (židé**) roffi možnou ochotností
 Se lačnému sic najísti dají,
 Než ve hrubé své hrabivosti
 Vuď zůstávu si ponechají
 Neb tisíc je sta požádají.***)

*) Un sempiterno hablador
 Verdugo de nuestro vido
 Es siempre, sera y ha sido
 La impertinencia mayor
 De cuantas han existido.

**) Ve Španělsku židů není, jsou tam ale, jak mi Francesco
 Karbona pravil, lidé, kteří od pokřtěných židův pochá-
 zejce Chuetes slují. Přebývají na ostrově Majorce to
 měste Palmě ve zvláštní ulici, která podle nich calle de
 Chuetes sluje. Tito sřachrují, žení a roďávají se jenom
 mezi sebou a poněkudž židovské mravů a nemravů
 opusili nechtějí, nejsou n křesťanů oblíbeni.

***) Sin proposito de enmienda
 Dan de comer al hambriento
 Y en su usura, que es horrenda
 Ó se quedan con la prenda
 Ó ganan el mil por ciento.

Na čtvrtém obrazu, jehož nápis byl: „Camlamad filarmonica“ (žláza požívaných) viděti bylo několik tanečnicků a pod nimi tyto verše:

Čelá věda těchto tanečnicků,
 Ženž nám nadávají netečnicků,
 V tom spočívá, jak již pozoruji,
 Že nás do haléře vytapšují;
 O svědectví žádám společníků.*)

Chťel jsem sobě veršičky ještě několika obrazů opsati, ale Francesco Carbona, kterh mi svrchu uvedeně verše do francouzské řeči přeložil, mně radil, abych toho nečinil, poněvadž prh mnohě z nich narážky na neslušné věci v sobě obsa-
 hují (des allusions a des choses indecentes). Přírodně myšlenka, která se v těchto obra-
 zích jeví, byla sama v sobě bez pochyby dobrá;
 chybí a nepravosti rozličných stavů měly totižto
 obrazem a slovem larány býti, aby se jich lidé
 varovali. Zať ale vsselijaké lidské zřizení,
 nebdí-li se nad ním ustavičně, časem se svrchne,
 tať se to tať stalo s těmito obrazy. Zať by
 tyto směšné ba i pohoršlivé obrazy a veršičky
 účastníky při slavném průvodu Božího Těla i
 pobožnosti povzbuditi mohly, nelze pochopiti. Já
 alespoň jsem se musel smáti, kdykoliv jsem na
 ně pohlédl. Všedco, což jsem na náměstí Viva-
 ramble za příčinou průvodu Božího Těla ozdo-

*) La ciencia de estos danzantes
 Que nos llaman ignorantes
 Se reduce a lo que infiero
 A sacar nos el dinero
 Domando a sus semejantes.

beném widěl, ponoukalo mne ke smích. Byla tam také l. p. hra na tatrmanů (Marionettenspiel), jejížto figury wodou hnané wffelijaře pitwočení wýmáběly; jedna l. p. holila druhé bradu a klaněla se před ní; figury maličkých wojáků stínaly mečem Turkům hlavy atd.

Popsalí jsme čtenářům slavných průwod Božského Těla, jak w Barceloně a we Walencii se konal, a pozůstatky, které jsme z něho ještě w Granadě na naměsti Vivaramble widěli. Zest mnoho cestujících, kteří Španěly líčí co národ nábožný a wážný; wšlecko, co u nich widěli, se jim líbí. Jini, obzvláštně protestantští cestující, hanějí Španěly co národ powěrečný a w náboženských wěcech přepiatý. Máme za to, že prawda leží w středu. Ku prawdivému popsaní powahy t. j. mravů a způsobů celého národu, nedostačí projeti jenom zemi jeho, ale zapotřebí jest, po dlouhý čas u téhož národu býti, s ním žiti a jej w každém ohledu pozorowati. Rbýchý já celý národ španělský podle toho posuzowal, co jsem w krátkém čase svého u něho pobytu widěl, musel bych ho we mnohém haněti, což ale nechci a nemohu, poněwadž bych mu škřobu činil. Má zajisté každý národ, i co wňjewů náboženského života se týká, mnohé zvláštnosti, které se snad jinému národu nelíbí; ale nepravý úsudek jest to, rbýž cestující mravů a způsobů jiného národu dle powahy svého národu posuzuje a takto žáda, aby jeden národ druhému we wšem tak se podobal jako jedno slepičí wejce druhému. Takový cestující podobá se krátkozrakému, který modré aneb zelené brejle na nose má a myslí,

že všechny věci jsou modré aneb zelené, poně-
wadž je sám tak vidí. Jsou i cestující, kteří
zemí nějakou a národ v ní přebývající s před-
pojatou důmněnkou posuzují a popisují. Jistě
sloužící německý spisovatel chválí vůbec Špa-
něly a všechno, co u nich viděl, a haní vůbec
Francouzy a všechno, co u těchto viděl. V tom
se ale s mým nestrannáým a mám za to, že ne
všechno, co ve Španělsku viděl, chválí, a ne
všechno, co ve Francii viděl, haní zašlujně.
Každý národ má své mravy i nemravy.

Našstivšše obpoledne opět sloužící
Alhambru, podívali jsme se na malou mešitu
t. j. tureckou modlitebni (mesquita), která se
v zahradě blíže tohoto maurického paláce nachází.
Tato mešita, která jenom osm kroků blouhá a
čtyry kroky široká jest, má dole čtyry vysoká
okna a na vrchu 10 malých, jimižto denní světlo
do ní padá. Na jejích stěnách viděti velmi
krásné arabské ozdoby (arabesky), a mnoho nápisů
bez počty z Koranu vyňatých.

Jestliž vššše nežli Alhambra stojí v krásné, sil-
ným potokem povlažované zahradě zámeč Generalis.
Jest to zahrada v pravdě čarokrásná mající stromy
pomorančové a jiné, jaké jenom v jižních kraji-
nách Španělska se naležají. Jest to zahrada,
kterouž náš zpěvec jistě takto opěval:

V lese hezkou zahradu mám,
Zdělal jsem já ji sobě sám,
Zasadil rád ně koleni m
Stromy hustého lupení.

W zahrabě té milo hrolá
 Woda struhou nehluholá;
 Blanhyt do ní líbě hleď
 Wodu modrým jasnem děď (Suffil.)

rj

Povíká se, že zámeček Keneralis býval palácem maurického mistodržitele provincie Granadské. Po vydobytí města Granady vyhlásal král Ferdinand tento zámeček co byt maurickému knížeti Gidi Yahye-mu, který vstoupiv křtem swatým do lůna církve katolické přijal jméno Dom Pedro de Granada. Po vymření jeho rodu dědila zámeček Keneralis šlechtická italská rodná Palawiciniův, jižto až podnes přináležel. Stěnice a sály tohoto zámku, který, jak se wypravuje, kdysi podzemní chodbou spojen byl s Alhambrou, mají též mnoho štěhlých sloupů z alabastru a mramorových arabských ozdob (arabesť). Ve dvou sálech jest obrazárna, ve kterých widěti podobizny králův a královen kastilských a 17 maurických knížat a kněžen, jenž se byli na věru křesťanstvou obrátili; jedna z těchto kněžen stala se nášternicí. Velmi krásná jest, jak jsme svedu pravili, zahrada zámečká. Potol strže ní teloucí a Arab zvaný webe vody své dlouhým klenuťm kanálem po stráni horů z řeky Daroa do zámku Keneralisu, pak do Alhambry a obtud dolů do kassen města Granady. Nebá se zapřítí, že Maurové paláce a domy své s velikou nádherností stavěli a je u nich až marnotratně ozdobovali; nespěchali ale také žádných útrat, aby je potřebnou wodou zaopatřili. W zahrabě zámečce stojí velmi starý a silný strom

cyptiš „el cipres de la Sultana“ zvaný. Povídá se, že pod tímto stromem událo se dostaveníčko (rendenz-vous) knězu Zoroaiby s jedním Abenceragem, které, jak slyšeti vypravováno, dalo Sultanovi Abdalimu příčinu k ukrutné pomstě nad rodem Abenceragůw.

Malou bránkou vytkočivše ze zahrady, vystoupili jsme na horu několik set krokům od zámku Generalisu vzdálenou, jejížto vršek „silla del Moro“ (sedadlo Mauromo) sluje. Zdá se, že i na tomto vršku před časem stával nějaký zámek aneb nějaká pevnost, jakž ze zřícenin a rumůw tam se nacházejících souditi lze. —

Nájemní služebník Manuel Ximenes vedl nás po příkré stráni poblé potoka Arabu na velmi úzké pěšince, na které dvě osoby vedle sebe jíti nemohou. Požub pěšinka tato na levé straně stromy a křovím obsazena jest, bylo snadno po ní jíti; ale hle! stromy a křoví přestaly. Na pravo vystupovala hora jako příkrá stěcha a na levo otvírala se skoro přímopadně hluboká propast. Tu jsem se stal wrtohlavcem; propast zboutila me hlavě mé závorat a já nebyl s to, abych pokračoval dále. Zdá pomoc? Nemohl jsem ani napřed ani nazpátek jíti, ješto mi hlava šla kolem. Musel jsem oči zavřítí a Francesko Karbona a Manuel Ximenes byli tak laskaví a vedli mne dále; jenom tak mi bylo možno, nebezpečná místa této pěšinky přejíti. Vedli mne jako slepého a štěstí bylo, že vůdcomé moji nebyli slepi, jinač by se bylo vyplnilo, co čteme u sw. Matouše: Pověde-li slepý slepého, oba do

jámy upadnou (15, 14). Mámu zajiště útrpnost s každým, který trpí na zámoř, jako já, dšvá-li se do hluboké propasti. Podobát se v přispadnosti té opilému, který bloudí a myracuje (St. 19, 14).

Sestoupivšše šťastně s hory, přišli jsme do údolí, v němžto teče řeka Daro a kde leží stará část města Granady. Na druhé straně téhož údolí viděti na hoře kollegiatný kostel, přičemž se nachází několik kanovníků a arcibiskupský seminář. Chrám tento jest sv. Caeciliowi zasvěcen. Má se za to, že tento světec roku 58. od sv. apostola Pavla, ve Španělsku se zbržujícího, na biskupa posvěcen byl, a že víru křesťanskou v Granadě hlásal, kdež také a sice nebaleto nadzminěného chrámu od pohani usmrčen byl. Zmínivšše se o tomto světci, chceme zde uvést i ještě některé svaté a blahoslavené, kteří město Granadu životem a smrtí svou oslavili.

R. 1397 zemřeli v Granadě smrtí mučedníkou dva Frantiskáni, kněz Jan z Cetiny a bratr laik Petr z Duenasu. Oba hájili neohroženě víru Ježíše Christa proti nevěstím Saracenům, začož ob nich mnohé trápení a protivenství snášeti museli. Konečně ušal král maurický vlastní rukou Janovi hlavu a hleděl mladého Petra vsselijáky sliby k muhamedánskému bludu obrátiti, což řyž se mu nepostěstilo, ušal i tomuto hlavu. Těla těchto sv. mučedníků nacházejí prý se ve chrámě katedrálném v Granadě.

R. 1504 narodil se w Granadě blahoslavený Lubowit, s přijímáním „z Granady“ (Ludovicus Granatensis; španělsky: Frai Luis de Granada). Tento w pravdě swatý muž byl pravou ozdobou řádu dominikánů a sepsal mnoho výborných ascetických kněh. *)

W Granadě narodil se r. 1540 Jeroným s přijímáním Martel, též světečný kněz řádu dominikánského, který co horlivý misionář r. 1610 w říši Peruanské (w jižní Americe) život svůj dokonal.

W Granadě zemřel (r. 1507) w powěsti swatého světečný biskup Ferdinand. —

Oколо r. 1510 žila w Granadě bohabojná klášterní pauna Beatrix z řádu sw. Aláry. Pocházela z rodu králů Navarrských, vedla velmi pílňný život, proslula obzvláštně hlubokou pokorou a skončila též w powěsti swětice život svůj.

Z blahoslavená Lubowita s přijímáním „od kříže“ žila w Granadě. Pochazejíc ze vzneseného rodu wstoupila po smrti manžela svého do řádu sw. Aláry, w němžto swém spolusestrám we všech ctnostech pravým wzorem byla a r. 1521 swatě zemřela.

W Granadě dokonala swatě život svůj r. 1563 nábožná Leonora s přijímáním „od sw. Jana“. Byla údem křesťho řádu sw. Františka a prvně představenou kláštera Panny Marie „od An-

*) Jeho výborné dílo „Wábce křesťanské“ vyšlo w českém jazyku Dědictví Swatojanské w Praze r. 1868.

geláto." Legenda vypravuje o ní, že ustavičným pláčem nad umučením Páně oslepla, že ale před smrtí zážračným spůsobem opět zrak nabyla.

We staré Granadě, která v údolí řeky Daroa leží, navštívnili jsme dům náležející rodině Písařové. Dům tento ješt památný, poněvadž v něm zemřel sv. Jan z Boha. Před dvůr, v jehožto středu pěkná zahrada se nachází, vstoupili jsme po schodech v prvním patře do dosti veliké a pěkné kaple, která má nade dveřmi tento nápis: Weřejná kapla, ve které zemřel sv. Jan z Boha.*) Dmylně vypravuje tedy Frantisek Lorinser,**) že sv. Jan zemřel ve spítale, o němžto jsme již srochu mluvili. Kapla tato byla před časem světnice a nyní ješ opatřena oltářem, na němž se sloužívá misse svatá. Místo, na kterém sv. Jan z Boha r. 1550 zemřel, ješt mřížemi ohraženo a křížem uaznačeno.

Namrátiť se do hostince navštívnili jsme na večer veřejnou zahradu, která se táhne podlé řeky Chenilu. Mnoho tisíc lidí procházelo se v ní vdýchajíce do sebe čerstvých vzduchů, kterých přicházel z horů Sierry Nevady. Bylo tam viděti i mnoho kočárů, do nichžto mulové zapřaženi byli a v nichž bohatí Granadané seděli. Na konci též zahrady nachází se kápná, ku které přicházt na den sv. Jana Křestitele mnoho lidí, kteří si ve vodě její obličeje umývají. Za kterou příčinou se to stává, nevím. Nemá-li to snad býti upomínka na sv. Jana Křestitele, který

*) Oratorio publico donde murio S. Juan de Dios.

**) Reiseſkizzen aus Spanien II. Th. S. 79.

to tece Jordáně i němu přicházející křestil ?
Manuel Jimenes nám pravil, že mnohá pově-
rečná baba myslí, že tímto umytím omládne. Já
ale myslil jsem u sebe :

Raždá babička stará
Jest veselější z jara,
Vezme svou berličku,
Stojí na slunečku,
Myslí si: Říh jsem mladší,
Užila bych refract.

XXVIII.

Odjezd z Granady. Sierra de Alhama. Cikáni.
Wino. El Tiwiano, velitel oslův. Malaga. Na
břehu mořském. Schnutí noh. Chrám katedrálý.
Slavná mše sv. v něm. Večerní procházka.
Grandové a jebráci. Hospoda pelessi lotrowské
se podobající.

Bylo to o čtyřech hodinách ráno, když jsme
čarokrásnou Granadu opustili v poštovním
voze (correo generale), který obvyčejně jenom
psaní a malé náklady vozí, a ve kterém jenom
jistý malý počet cestujících jeti může. Dobře
ozbrojený a lucernou opatřený ponocný vedl
nás z hostince „leon de oro“ k domu poštovní-

nému, že kterého se mělo vyjeti. Pořádali jsme se za šťastné, že jsme v tomto voze sedadla obdrželi; neboť ještě mezi Granadou a Malagou diligence nejezdívají, byli bychom museli tuto dalekou cestu buď v tartaně aneb na koních konati. Stáda v postovním voze byla příjemná; seděli jsme v zadním oddělení vozu, kdežto konduktor a postillon v předním se umístili. Želi jsme v pravdě rajskou krajinou, která se od Granady ku straně západní rozprostírá; jest to krajina, o které musí cestující říci:

Wsse můkol radost ctit,
Kam se jen ohlédnu. (Čestě zpěvy).

Za několik hodin dojeli jsme u města Lory k vysokým horám, Sierra de Alhama zvaným, přes které nám nyní cestovati bylo. Všudy roš a všude vystupující, jeli jsme z větší části po vrších těchto holých a skalnatých hor hledíce na pravo i na levo dolů do hlubokých propastí a úžlabin. Velmi smutná to cesta, na které jsme, ač 12 hodin trvala, jenom do těch nepatrných vesnic přijeli a vyjma jednu cizáckou rodinu žádného cestujícího nepotkali. I ve Španělsku toulají se tedy cizáci (gitanos) a podobají se z cizáckým našim. Povídá se, že tento kočovnícký lid z Indie pochází a že na začátku patnáctého století z otčiny své vyhnan byl do evropských zemí se odebral. Mravů a nemravů a způsob života tohoto lidu jsou ve všech zemích více aneb méně sobě rovný. I španělský cizák stěhuje se z jednoho místa na druhé, vede

nešťálý život, provodí obchod s koňmi, ková,
trader a hábá. I we Španělsku

Cifánka seděla
U letička,
Wškolní přšinkou
Šla bívočička.
„Víš ti, má panenko,
Rač požehnat!
Sedni si na chvílku
Dej si hábat! (Šnabr.)

Pamětihodno jest, že cifáni skoro w každé
zemi jinač se jmenují. W Palestíně a w Sy-
rii je nazývají čengana; we Francii, Bohemi-
ens;*) we Španělsku: gitanos, w Angliču: gi-
psys, w Holandsku: heydena a w Německu:
Zigeuner. Někteří povídají, že Němci cifánů
velmi se báli a že spatřivše některého ustrašeni
volávali: „Zieht Einer“ (tam táhne jeden);
aneb že zlobějším cifánům šťastné cesty přejíce
říkali: „Zieht-gauner“ (odtáhněte zloběji), a obtud
prý pochází jméno: Zigeuner. Buď si tomu tak aneb
jinak, jisto jest, že španělská cifáni nashim tak se
pobobají jako wejce wejceti. Jsou též opáleni od
slunce, chodí w oděvu potrháném a dobývají
dotíravě almužny. Mluví sice španělsky; ale
jak mi Francesco Scardoua y Orfila pravil,

*) Zdá se, že první cifáni z Čech do Francouska přitáhli;
neboť slovo „bohemien“, znamená Čecha i cifána. Abych
se této dvojmyšlnosti vyhnulo, říkává Francouz mluvčí-li
o Čechu: un habitant de la Bohême (obywatel země
české) a slovem: bohemien míní cifána.

převracují řeč mšselijak a mnohým slovům dávají jiný smysl, kterému každý Španěl nerozumí. Cifánská jejich řeč, ačkoliv má z větších části španělská slova, jest Španělům nesrozumitelnou. Řekně Španěl t. p. tekne atálaya, rozumí tímto slovem strážní věž; v řeči cifánů španělských znamená ale totéž slovo zloběje. Španělské slovo: aviso (zpráva, návěstí) znamená v řeči cifánské tolik co svobodník, namluvač, bohazovač. Banastéro (muž lož nesoucí) u cifánů tolik co žalátník. Descornar (nějakému zmlkěti rohy roztržiti), u cifánů: nějaké tajemství vyjemití. Florero (nádobu na květy) u cifánů: falešný hráč. Gobiérno (vláda), cifánský: uzba. Žálo tedy jinde, mají cifáni také ve Španělsku svou vlastní taffkátskou řeč.

Zedouce stále po vrších hor tak vysokých, že jsme často ráte pod sebou oblačky měli, dorazili jsme ošolo čtvrté hodiny popolední na místo, odkud jsme dale v nesmírné hlubokosti město Malagu a moře spatřili. Ó jak čarokrásný to pohled! Stojíce na vysokých skalnatých horách, jako kdyby Mojžíš na hoře Nebo, dívali jsme se na krásné moře, které se před námi rozprostíralo. Tam jsem si zpomenul na slova žalmistova: „Vůň veliká jest Hospodin . . . nebo v ruce jeho jsou všecky končiny země a výsoť hor jeho jsou. Neboť jeho jest moře a on učinil je a suchou zemi utvořily ruce jeho“ (žalm 94). Toto krásné moře, za kterým Afrika (třetí díl světa) leží, ustavičně před očima máme, jeli jsme s hor dolů. Máš „Correo generale“ jel skoro cmalem a často ráte jsme mysleli, že

se s námi již do propasti srovná, cožby se jedentráte jistě bylo stalo, řadybýchom se nebyli rosfidni na druhou stranu vozu naklonili. Hory, u jejichžto paty město Malaga na břehu mořském se rozprostírá, jsou porostlé proslulým vínem Malazským, jehožto keť tak nízko roste, že jsem ho z počátku za zemní jablka držel. Keť vinný bývá každoročně obtežován a musí z nowa pučeti. Víno Malazského jest více druhů; z větších části jest barvy bílé; víno červené zřídka se nalezá. Povídko se mi, že toto víno po tři leta ve sklepě ležeti musí, potom že se ale i přes 100 let zachovati dá, aniž se kazí. V tak zvaných Docēs (sladkých na zboží) v Roubyně viděti bečky naplněné vínem Malazským, které již 25—30 let staré jest. Víno červené, které jsme v Malaze pili, bylo sladké a ohnivě a podobalo se nemálo sladkému vínu uherskému. Víno, které se po druhé sflapáním z hroznů vytlačí a tu kterému i voda přimíchána jest, sluje: aqua pié (Fußwasser, voda nožní.) Proslulé víno Malazské roznáší se do všech končin světa a bývá i na stolech našich bohatců obzvláštní lahůdkou.

Poněvadž šezly z vinohradů do Malagy vedoucí úžlé a pískré jsou, bývá úlohou oslů, hroznů a jiné ovoce z vinohradů do města v koších nositi. Osel platil již ode dávna co obraz hlouposti, tak že slova básníka Horacia: asinum sub fraeno currere doces (učíš osla na uzdě běžeti) totiž znamenaly jako: toho nadarmo něčemu učíš, aneb: nic z něho nebude; osli Malazští jsou přhy ale tak učenliví, žeby majíce

dobré učitele i brejle nositi a na flétnu píšťati se naučili. Kráčejí zblouharým a vážným kroem na stezkách s hor dolů a to v celých stádech (reguas) 50, 100 i 200 kádně jeden za druhým.*) První osel „el liviano“ zvaný, mudrc to nad ostatní, kráčí napřed a vede celé toto stádo oslů, nedovolujíc ani něterému jinému oslu před sebou jíti. Přijde-li tento velitel oslů na nějaké místo, kde stezky se dělí, zůstane státi a s ním se zastaví celé stádo. Honič, obvyčejně chlapec za posledním oslem jdoucí, volá na prvního osla: „Kalloo, Kalloo“ dávaje mu náměstí, kterou stezkou má jíti. Jako blouhý průvod kráčí takové stádo oslů v počátku z vinohradů a do nich, a pýšný „el liviano“ dává na jevo, že si nemálo na tom zakládá, býti vůdcem a komandantem této armády. Potkali jsme několik takových táženi oslů a nemálo jsme se divili počátku, „který tato zvířata zachovávali. Zař mile „el liviano“ ku první ulici města dojde, zastaví se a čeká na honiče; když mu tento zavěsí zvoněk okolo krku vede mistr „el liviano“ stádo svých blouhouchých spolubratrů do domu pána, jemužto náleží. V městě nejdou osli jeden za druhým nýbrž houslem. Povídá se, že osli mají zlástní nadání, býti vůdci jiných. V Palestině jsem viděl, že jeden osel se zvonkem jest s to, aby vedl stádo mnoha set velbloudů a mulů. Kam vůdce tento jde, tam ho následují. Důvtipný Alban

*) Čteme, že Zair Galaabitský, soudce lidu Izraelského, měl 30 synů, kteří se dělili a jezdili na 30 oslátkách osličích (knihy soubců I. 10).

Stolz praví, že to u svobodných jedinců (freimaurů) také tak jest: jeden ošel vede všechny ostatní.

Bylo půl páté hod. po poledni, když jsme šťastně do Malagy dorazili. Toto dosti veliké a krásné město vystaveno jest v půlkruhu na břehu mořském a tu straně severně obeháno vysokými horami, které na způsob okrouhlíce vždy vždy vystupují. Malaga čítá asi 70.000 obyvatelů a má velmi úzké ulice, které čistotou svou nikoliv se nezamlouvají. Ubytovali jsme se v hostinci „hotel de quatre nations“ (hostinec čtyř národů), který za přičinou, jižto později uvedeme, žádnému cestujícímu schvalovati nelze.

Bylo nám zajisté několik hodin potřeby, až jsme své od dlouhé jízdy stívené údy poněkud do pořádku uvedli. Občerstviti jsme se jídlem a pitím, procházeli jsme se na večer podle přístavu, který jsa tu straně severně vysokými horami před větry chráněn, jest snad nejbezpečnějším přístavem v celém Španělsku. Má se za to, že v něm 19 válečných a několik set kupačských lodí na kotvách státi může. Několik set křesťanů blouhých, do moře stavených uhlí tarasů chrání tento přístav i od větrův západních.

Veliká část obyvateľstva prochází se na večer na břehu mořském n přístavu roháčaje do sebe čerstvých vzduchů od moře vanouc. Už protivno jest tam, slyšeti křik a zpěv chlapcův prodávajících pomoranče, fíky, citrony, kastany a jiné jižné ovoce.

mnoho slepých, což prý pochází od velikého horka a od bílého prachu na silnicích.

Ráno následujícího dne navštívili jsme chrám katedrální. Ještě to veliké stavení v moderním slohu a má tři lodě. Ve středu jeho nachází se kůr se sedadly pro kanovníky a nad ním kůr pro hudebníky s dvěma varhanami. V prostorných lodích má chrám ten mnoho kapel; v jedné z nich nachází se divotvorný obraz ukřižovaného Ježíše, před kterým mnoho nábožných klečelo.

Právě se započala slavná mše svatá. Poněvadž ve chrámě ani stolic ani sedadel není, stáli muži po celou mši sv., a ženšlé, z větších části černo oblečené, seděly na kamenné dlažbě. Skoro každá z nich měla věžku, kterou bez přestání točila a pohlívala, následkem čehož bylo v chrámě slyšeti jakýsi šumot, jako by větříček vál. To se mi v chrámu Páně nelíbilo a nemálo jsem se v duchu na každou Španělkou rozhorkil, která sobě jako pravá větrnice věžkou větru pohlívala. Šel jsem španělské dámy zdá se bhati:

Věj, větrínku zlatý,
 Profoussej mé šaty,
 Věj, větrínku zlatý,
 Od mýchodu věj! (Santa).

Služby Boží konaly se v tomto pořádku: Před mší sv. modlili se kněží hodinky, chlapci a muži (choralisté) zpívali střídavě po kapitulách responsoria. Po skončených hodinách přistoupil

kněz v pluvialu oděn k oltáři a zapěl „Asperges me“, načež chodě v soběch chrámových pokropoval lid svěcenou vodou. Pak konali knězi a chorálnísté, zpívající jakýsi hymnus, průvod v chrámě, při němž jeden kněz nesi část sv. kříže. Tento průvod koná se, jak mi Francesco Rar-bona pravil, každou neděli ve všech katedrálních chrámech po celém Španělsku a sice vždy přeb slavnou mší svatou. Po skončeném průvodu modlil se kněz u oltáře versikul, respon-sorium a modlitbu, načež se započala mše svatá.

Kněz mši sv. sloužící měl velmi dlouhé mešní roucho zelené barvy a zůstal při introitu se dvěma asistenty na nejvyšším stupni oltáře státi. Po introitu incensoval čili ožutoval oltář, a chorálnísté zpívali „Kyrie eleison“. Kněz zanotil „Gloria“, jež pak sbor zpěváků chorálně zpíval; po skončeném chvalozpěvu tom následovalo „Dominus vobiscum“ a modlitba. Nyní byl kněz čtení epistolý dokončil, vystoupil sub-diacon či podjahan doprovázen dvěma ministranty na kazatelnu, která se nachází u sloupu na epistolné straně, a zpíval v řeči latinské epistolu; pak zpívali chorálnísté Graduale. Po tichém čtení ewangelia od kněze mši sv. sloužícího vystoupil jahan na kazatelnu, která vorchu zmíněné na proti stojí, a zpíval s ní sv. ewangelium, při kterém u každého puntiku v těchto tonech: h, h, h, c skončil. Celebrant zanotil „Credo“, kteráž pak chorálnísté dále zpívali. Po slověch „Et incarnatus est“ dal kněz, který v talaru a v rochetě co strážce (custos) v chrámě semotam chodil, berlou znamenit t. j. udeřil několikráte

na mramorovou dlažbu, načelž ruffichni poslekli. A offertoriu se nic nezpívalo, za to se ale hrály na obou varhanách velmi veselé kusy. Byl to pravý koncert na varhany; brzo se hrálo potichu (piano), brzo zvučně (forte); nyní bylo tyto, pak zase jiné změny aneb mutace (register) slyšeti; brzo hrály tyto, brzo ony varhany, aneb zase oboje společně. Kus, který se tu hrál, zdál se mi býti *Finale* z jedné italské zpěvohry. *Præfati* zpíval kněz v témž tonu, jakým se i u nás zpívá. Před pozdvihováním udeřil strážce opět několikráte berlou na dlažbu a dal tak znamení ku posleknutí. Mezi „*Benedictus*“ hrálo se beze zpěvu na varhany. „*Pater noster*“ zpíval celebrant v tonu *preface* a velmi rychle. Zahen zpíval „*Ite missa est*“ tak, že zřetelně slyšeti bylo slovo „*Ite*“, ale nikoliv slova: „*missa est*“. Tento způsob „*Ite missa est*“ zpívati zachovával se — jak mi Kardona pravil — ve španělských chrámech v den nedělní; na veliký svátek ale zpívá se zdoluhavě a tak, že všechna slova dobře slyšeti lze.

Šli jsme odpoledne na procházku do stínomého stromotaví, které velkou částí města se táhne. Bylo tam mnoho lidstva naslouchajícího hubbě ob sboru vojenského promozované. U trávníků kočárech, do nichžto mulové zapřaženi byli, jezdili tam podél stromotaví semotam bohatí grandové (velmoži), jim ale jako na odpor bylo tam také velmi mnoho žebráků.

Tázal jsem se Francela Kardony, odkud to pochází, že ve Španělsku vůbec tak mnoho

chudých jest. Z odpovědi mi: Ve Španělsku náleží polnosti z větších částí grandům; bohatství těchto bývá nezřídka náramně veliké; šlib menšinci má ale poměrně málo vlastních rolí a žije se z denního platu (5 realů = 1 frank a 8 sous), který za nádennictví na statcích grandů*) bývá. Tito nádenníci přebývají v chudších grandům patřících a mají od pánů svých dobrovolně, držeti sobě několik (4—6) oslův, kteří v losích hrají, plísej atd. do vinic a na pole nosí a jinač při vzdělávání polí pomáhají. Sestárne-li aneb onemocní-li takový nádenník, bývá obvykle žebrota osudem jeho; může sobě žítovati:

Mně zde štěstí skromně přálo,
Syn jsem každé krajiny;
Mé co jest? ó velmi málo:
Hál ta a mé sediny. (Schmelenstý).

Město Malaga nestojí u Španělův v dobré pověsti; i nám zůstane v nedobré paměti pro následující událost: Vypravoval jsem s vrchu — v kapitole 20., — že nějaký tassláč ukradl jednomu z mých spolucestujících ve chrámě sv. Michala v Barceloně 140 franků. Poněvadž ztupenost jest matkou opatrnosti, nenosil již spolucestující ten vřechový své peníze při sobě, ný-

*) Španělské slovo „Grande“ (velký, důležitý, mocný, vznešený) znamená španělského šlechtice první třídy, který má právo, i v přítomnosti krále a královny kloubovat na hlavu dáti. Od něho pochází slovo Grandež aneb Grandeza, které nejenom španělské šlechtictvo vůbec, nýbrž i vohsolost, důstojnost, vznešenost a nádhernost znamená.

brž nechal část jich v dobře zamčeném tlumočnickém ve světnici hostince, v němž jsme v Malaze přebývali. Když jsme se byli z procházky do hostince navrátili, otevřel soudruh tlumočnický a našel práblo, knihy a jiné věci v něm se nacházející v nepořádku; a jaké bylo překvapení jeho, když dále viděl, že mu někdo ukradl 75 španělských a 60 francouzských franků ve zlatě, pak čtyry bavorské a několik rakouských zlatých ve stříbře, jakož i všechny stříbrné medaile, které byl na Monseratě koupil. Zavolali jsme ihned majitelku hostince, která nad touto případností celá zděšena jsouc, rukama lomila a nemálo natickala, že po jejím hostinci ješt weta, že již žádný cestující se v něm neubytuje, že ješt to pro ni velikým neštěstím atd. slovem: stawěla se jako šílená. Máme sice lažďého člověka dotud za dobrého držeti, dočud jsme se nepřesvědčili, že zlým ješt; ale nemohu zapřít, že tato hospodská hned z prvního počátku nelibý dojem na mne učinila. Ješt částé ujišťování, že hostinec ješt v lažďém ohledu bezpečnost poskytuje, že nasse tlumočny bez starosti ve světnicích ponechati můžeme, bylo jakký podezřelý. A když krádež již spáchána byla, že které ale ni žádný z nás hospodskou newinil, přisahala předce uřadově, že newinná ješt, právě jako onen mlá, který beránka sežral a ačkoliv z toho obžalován nebyl, přec uřadově svou newinnost stwřzował. Abo se přiklíš wýmlouva, žaluje na sebe. Přese všechno ujišťování a přisahání této hospodské o ješt a služebníkům jejích newinnosti podobalo se, že tato špatná žena sama tu krádež spáchala.

Prozradila se tím, že po dosti dlouhé době dva španělské zlaté peníze přinesla a je obtrábnému spolucestujícímu dávala s tím podotknutím, že je to punčosse své dcery nalezla. *Ťuj!* takové matce, která buď sama krade aneb svou dceru ku krádeži swádí. *Ťuj!* takovému hostinci, ve kterém cestující ob domácích lotrův obloupení bývají. Udali jsme sice případnost tuto nejenom u rakouského konsulatu, nýbrž i u komanda či velitelstva španělského četnictva, ale vše vyhledávání bylo na zmar; spolucestující máj nepřijel, vyjma ony dva zlaté španělské peníze, nic více nepátel. Změno této lotrovské hospody bylo již stvrženo uvedeno; a radím každému do Malagy cestujícímu, aby si tam spomenul, že jistá hospodská, třebaš i na svou věru a duši a před Pánem Bohem přisahá a svou nevinnost stvrzuje, přece jenom — tafflátkou býti máže.

XXIX.

Odjezd z Malagy. Sierra de Antekwera. Naše bobková a nopal. Oběd w Antekwěře. Benamara. Lucena. Jak bývá we Španělsku třešťán wdovec, když se opět oženil. Pamatuj na smrt. Kordova. Plazuela de Seneka. Chrám Katedrální. Swatá a sloužití mužové. Chrám sw. Hippolyta. Neříká hospoda.

Druhého dne ráno nastoupili jsme cestu dále a sice s newelike radosti své, opět w diligenci, která jistému Don Benitu Ferrer-owi patřila. Tentokráte jsme měli příjemnou společnost, se kterou jsme we veselé rozprávce čas trávili a během tím na trampoty jízdy poněkud zapomněli. Zeli s námi totižto p. Pietro Benedetti, francouzský konsul w Sewille, choť a sřwaťková jeho a dva páni, kteří sřwým pohonřtřím brzo co wěrní Španělowé se ořwědčili. Řbňž byl přišel čas tu řntdant, wřtáhli tito páni ze sřwých ilumotů uzené řřty (řřunřty), řlobášř (řalamř), pomoranče, řhlěb, řáhwice řerweného wřna, a řrájeli, nalěwali a rozřáwali řpoluceřtřujícím. Zeli jsme do wřřokřých hor Sierra de Antekwera řřwanřch, w řejichřto řbolkř řřže bobková (nerium oleander) a nopal (řaktus), řteré u nás w řeplárnách ře řřowají, řiwoce řo-

stou. Zať bhvají btehy nassich řet a potokůw porostlé wrbami a olssemi, jsou btehy řet a potokůw w nadzmlněných údolích obroubeny olean-
drem a nopalem. Pohled na takowh, čerwenými
rážemi obroubený potok jest w pravdě čarokrásný.
Okolo 10. hodiny byli jsme wysoko w horách,
a jedouce w nich po blouhý čas, newiděli jsme
žádného města aniž jáké wescnice. Krajina to ná-
ramně smutná. U jedné welmi šíroké a wysoké
skalý, která se poněkud stále monferratské podobá,
zastawil se náš wůz, a tu přišli z jedné chýžky
lidé a přinesli nám we džbáněch čerstvé dobré
wody, kteroužto jsme traplivou žízeň svou uha-
fili. Cestující w létě we wysokých horách spa-
nělských bhvají nemalou žízni trápen, a tomu, který
mur podá wody studené, platí zajisté slovo:
„Kdožtoli dá nápoje jednomu z těchto nejmenších
čísťi wody studené . . . neztratí odplaty své“
(Mat. 10. 42).

Okolo druhé hodiny popolední dojeli jsme
do pěkného města Antekwer. Zde se wůz náš
zastawil u jedné hospody; tu byl již přichystán
oběd, w němž wssichni spolucestující se současti-
nili. Přinesli nám chlebowou poliwku, ollu po-
tridu, známou to mýchaninu z hrachu, fazole,
čočky, bobů a kousků slaniny; howěží maso bez
omáčky, škopowinu pečenou w oleji, itessně, po-
morance, šhr, chléb a wíno; za to platil každý
účastník 3 franky. Po obědě jeli jsme dále, ale
cestou tať špatnou, žebý náš těžký wůz často-
tráte se byl přelotil. A wečer u dorazili jsme do
wescnice Benamaxe, u které řeka Xenil (wyslow:
Chenil) hlubokou úžlabinou jako obrowský had se

vine. Majíce obtud zase velmi dobrou filnici, dojeli jsme o půl desáté hodině na večer do města Luceny.

Zde nám bylo až do půl noci čelati n. jinou diligenci, která s jiné strany dojeti měla. Večer byl velmi krásný, nebe úplně jasné a hvězdičky svítily až mílo. Já jsem se procházel se Franciskem Karbonou po ulicích města; hle! tu zazněla najednou z daleka hubba, jaké jsem ještě nikdy neslyšel. Byl to zvuk trumpet a lesných rohů, doprovázen píšťáním a zvoněním; pak zaznívaly zase jakési temné tony, jaké prazdný hrnec, sukně-li se naň, vydává; a k tomu všemu slyšeti bylo jako sstělení psů, mňoukání koček, wýtí volků a kvání lwůw.

Musím říci, že mně při této strassliwé, sluchormonci hubbě blaze nebylo. Měl jsem se nemálo, maje za to, že hřmotná hubba tato jest nějakou kočiči muzikon, kterou, jak zůdmo, buřičowé a nespojojenci rádi wyvádějí. Domníwal jsem se, že w Luceně budou již barikády stawěti a že wypušne rewoluce; ale i o mně platila slowa: Tam se třesou strachem, kdež není strachu (žalm 13). Francisko Karbona se usmál a oznámil mi příčinu této kočiči muziky. We mnohých městech španělských panuje totiž obyčej, dle něhožto po tři večery takowou kočiči muziku činíwá mládež před domem wdowce, jenž se opět oženil.

K tomuto zastawenictwu wyppůjčují sobě mladci ti trouby, lesní rohy, trawské zvonky, hrnce a jiné hudebné a nehudebné nástroje; a troubíce, tlukouce a pokřikující před domem wdowcowým

řárají ho, že na svou první manželku již zapomenul a jinou sobě vzal. Al se mu toto zastaveničko líbí čili nic, nesmí se mu na odpor stavěti. Španěl tedy dobře jedná, následuje-li po smrti své manželky radu sv. Pavla říkujícího: „Dobře jest jim, zůstanou-li tak, jako i já“ (ne-oženěn) 1. Kor. 7, 8.*)

O půl noci dojela do Luceny očekávaná diligence, se kteroužto jsme dále jeli. U mne seděli tentokráte tři četníci s puškami. Slyšeli, že loupežníci číní cestu, kterou nám nyní jíti bylo, nejistot, proto jeli po několika hodin s námi a opustili nás teprve, když jsme byli za jistý les přijeli. Pušky jejich, ač snad nenabily, byly nám uštavičným „memento mori“ (pamatuj na smrt), dle známého přísloví: Když Pán Bůh dopustí, také motýla spustí; ale přece jsme se nemálo radovali ze přítomnosti četníků, kteří nás při možném nápadu lotrův chrániti chtěli. Dstatně jsme jeden loupežnický útoč již byli přestáli a sice v Malaze ve známé hospodě, které bych dal nápis: peleš lotrovská.

*) Ve mnohých krajinách Bavorska jest v obvyčeji tak zvané „Säferfeldtreiben“ (honění do pole ovesného). Dává-li někdo v některé obci nemravným svým životem pohoršeni, shromáždí se před jeho bytem nočního času 2—300 lidí a volají, aby vyšel. Když se tak stalo, bývá uveden do ovesného pole, kdežto talokta soub nad ním držíce, vsedlo zlé, což byl učinil, mu vyčítají. Škoda, kterou snad při tom na poli vezme, bývá mu vyhrazena; veřejné zahanbení musí sobě ale dáti líbiti. Tohoto prostředku užívali starí Bavorští, kdyžli někoho, který nemravným životem pohoršeni dával, veřejně pokárati a zahanbiti chtěli. Poněvadž ale později při takových nočních schůzkách muohé nešťastí se tropily, bylo honění to bavorskou vládou, jak slušná, pod přísnými trestem zakázáno.

Ráno okolo deváté hodiny dojeli jsme do Cordovy (Cordova). Toto asi 40.000 obyvateleů čítající město má krásné položení v širokém údolí na řece Kwadalkiviru, jejížto spínatá hnědá voda zblouhamě teče. Ku straně západní vidíš v nemalé vzdálenosti vysoké hory Sierra de Cordova zvané, ve kterých před časem mnoho poustevníků žilo; několik jich tam žije až podnes, jak mi řečeno bylo. Blízké okolí města podobá se zahradě. Přijeli jsme do města přes starý, 800 stěrců dlouhý, šestnáct oblouků čítající most, který ve svých základních zdích bez pochyby z času Křimanův pochází. Most tento jest skutečně velmi krásný. Když Francouzové v čas vojny de Cordovy přitáhli, zvolal prý jeden francouzský voják: Tento krásný most byl jistotně ve Francii vystavěn! Voják ten miloval bez pochyby vlast svoji a proto se domníval, že všechno, co v jiné zemi krásného se nachází, z Francie pocházeti musí. Ubýtovavše se v hospodě (Fonda), u které se diligence zastavila, a posnídavše, odpočinuli jsme sobě, kteréhožto odpočinní nám po jízdě 30 hodině velmi potřebl bylo. Odpoledne jsme prohlédali město a znamenitosti jeho. Cordova vypadá zdaleka krásněji nežli skutečně jest. Domy města jsou z velké části jenom na jedno poschodí vysoké a na žluto malované; úzké ulice na náměstí blázněny jsou kamenem z kely a semotam jsou i trávou porostlé. Trpící na kůži ota nemálo běduje v ulicích těchto; ale husy jásají, nalézajíce tam hojnost pastvy. Cordova zdá se býti městem mrtvým.

První náměstí, na které jsme přišli, sluje „náměstí Senekovo“ (placuela de Seneca). Z dějepisu Římanů známi jsou dva Senekové, a sice: slavný římský řečník Marcus Annäus Seneka, jenž byl živ za času císařův Augu-
sta a Tiberia, a syn jeho, proslulý mudrc Lu-
cius Annäus Seneka, kterého ukrutný císař Nero
r. 65 po narození Christa Pána newinného se smrti
odsoudil. Dva Senekové tito narodili se v Kor-
dově. Město oslavilo památku těchto dvou slo-
vutných mužův tím, že nadznamenému náměstí
dalo jméno jejich.

Šli jsme do katedrálého chrámu, kterým
se Kordova ovšem honositi může. Toto podírou
hodné stavení, které bylo původně maurickou
mešitou, započal stavěti r. 786 Abdul-Rhman,
a syn jeho Hixem je r. 793 dokončil. Tato
mešita stavěna jest podle oné v Damassku a
stála u Turků co pravá swatyně vždy ve ve-
líké vážnosti; zevně se podobá veliké pevnosti
a jest se všech stran vysokou, na žluto malo-
wanou zdi obehnaná, ze které v jistých prostorách
hmotné čtverhranné pilíře vystupují. Vh-
walá tato mešita, do nížto vede 13 bran, jest
náramně veliká; obcházejícímu ji se zdá, jako by
neměla konce.

Utročivše jednou branou přišli jsme do
velikého dvoru, který se všech stran loubentím
na 72 sloupech založeným obehnan jest. Ve
středě jeho viděti káňnu, u které se Turci umh-
wali, dříve než do swatyně vtroučili. Na tomto
dvore nachází se 80 velikých stromů pomoran-
čových, jenž ve krásné stromotadi seřazených

jsouce velmi² libý pohled poskytuje. [Voda z
tassny může, [jestli toho zapotřebí, ku každému
stromu vedena býti. Stromy pomorančové byly
právě plny zlatého ovoce a musím se přiznati,
že jsem při pohledu na ně cítil pokušení, kterému
Ewa to ráji podlehla.

Vkročili jsme do chrámu samého, její oby-
vatelé Rordowští až podnes „messitou“ (mes-
quita) nazývají. Zať mám tento veliký a pře-
krásný chrám popsat? Představ sobě, milý čte-
náři, prostranství 160 mužských křesílů blouhě
a 140 sširoké a na něm 850 sloupů tak
řádne sestavených, že, ať se na ně díváš se kte-
réhokoli stanoviska, vždy rovné pořadí tvoří, a
máš slabý pojem o chrámě katedrálním v Rordo-
wě. Tyto sloupové řady tvoří na všechny stra-
ny rovné lodi, které semotam se křížují; a
těchto lodí jest 57; jest to pravý les sloupů,
pravé bludiště, ve kterém snadno lze zablouditi.
Kdo viděl v Perce (Gurf) v Korutaněch pod-
zemní kostel sv. Hemy se 100 sloupů jeho,
může sobě poněkud katedrální chrám v Rordowě
představiti. Vypravuje se, že tento chrám měl
před čas 1200 sloupů, že kterých ale, když v
křesťanský chrám proměněn byl, jenom 850 po-
necháno bylo. Sloupy 7—11 štěrnicí vysoké
a sstíhlé zhotoveny jsou z porfyru, z lamene
zvaného „werde antique“, z jaspisu a jiných
drahých kamenů a jsou mezi sebou spojeny pod-
louthmi oblouky. Strop chrámovní jest ozdo-
ben mosaikou ze dřeva cedrového, a ve chrámě
samém, do kterého dení světlo malými okny
padá, panuje tajnoplá temnost. Mezi sloupy

nacházejí se semotam oltáře, jichžto jest vesměs 82. Na jednom sloupě viděti obraz ukřižovaného Spasitele; pochází od jakéhosi křesťana, který byv od neměřících Maurův jat a k tomuto sloupu přivázan, do něho pomocí nehtů rukou svých obraz ten vryl, začej mu Maurové ucho ukežali. Nápis při tomto obraze se nacházející vypravuje tuto událost takto :

 Mezi tím, co Muhamed v tomto chrámě své prostopášíně hodočání slaví, vzhlíá věžeň Christův pravého Boha, a ve kterého v srdci věří, toho nehtem ve tvrdém kamene vyobrazuje, začej mu provázkem ucho ukežáno bylo.*)

Zdá se, že tento obraz, před kterým světlo v lampě ustavičně svítí, stojí u obyvatelů Korbovských ve veliké vážnosti; neboť v každou hodinu viděti nábožně, ani před ním se modlí.

Ve středu bývalé mešity nachází se zláštěn chrám křesťanský, který tam r. 1523 od tehdejšího biskupa vystaven byl; a tento jest vlastně chrámem katedrálním, ve kterém biskup mši sv. sloužívá a jiné obřady svého úřadu konává. Zestřil to v skutku krásný chrám; jeho až k závratu vysoký strop vypíná se nad nízkým stropem bývalé mešity; ale co moderní stavba s bání nehodí se chrám tento k staré maurické stavbě, jakouž v ostatních dílech jeho vidíme. Bylť to zvláštní způsob vandalismu, vystavěti chrám tento do mešity, a odstraniti za účelem

*) Hoc sua dum celebrat Mohameticus orgia templo,
Captivus Christi numina vera vocat,
Et quem corde tenet rigido saxo unque figurat
Auriculam pro quo fune peremptam habet.

tím 350 skvostných sloupů; tím se zničila jednota této maurické nádherné stavby.

Před hlavním oltářem tohoto chrámu nachází se mříže z bronzy velmi uměle zhotovená. Sedadla pro kanovníky mohou rýhbornou řezbářskou prací nazvána býti. Mezi mnohými kaplemi chrámu katedrálního jest přede vřstím pozoruhodná kapla Zanaron, která, jak se za to má, ob Maurův vystavena jest, jimžto obzvláštní svatyní byla. Kapla tato, na jejíchžto stěnách mnoho z koranu (svaté knihy Turků) vyřatých nápisů se nachází, jest mosaikou a sítkem ozdobena. Vypravuje se, že Maurové bytosti po vydobytí města Rordovy donuceni, křesťanům mešity postoupiti, kaplu Zanaron zabili, kterážto teprve r. 1815 ob křesťanů nalezena byla. — Krásná jest také kapla, ve kteréž se nejsvětější Svátost oltářní chová; má rýhborné malby na obnitce představující svaté a svěťice, jenž v Rordově pro vtru Ježíše Christa smrti mučeničou zemřeli.

Za panování císaře Diokleciana r. 304 dosáhli v Rordově koruny mučeničé svatí Faustus, Januarius a Marcial. Rozpiatím na štipce vyrazili pohané vřechův přební zub, utežali jim pyšy, nosy a ušši a konečně je na hranici upálili.

R. 851 byli v Rordově na rozkaz maurického krále Abburhamana II. sťati sv. Abulf a sv. Jan, bratři svaté Auren, kterážto tam r. 856 též mučeničou smrti zemřela. Téhož roku zemřeli v Rordově svaté panny Flora a Maria. První z nich měla muhamedanského otce a

křesťanskou matku, od které po tajemnu ve vůle Ježíše Christa vyučena a vychována byla. Její vlastní bratr obžaloval ji co křesťanku u soudce města, kterých ji tak ukrutně pruty mrskati dal, že celé tělo její takofaká jednou ranou bylo. Potomto mrškání odvezdal ji soudce jejímu bratru s nařízením, by ji i zapření svých křesťanské přivedl. Flora ale od bratra utečši odebrala se tu sestře do Osaria. Navrátiloši se za nějaký čas do Rordowu, našla w jednom chrámě jinou křesťanskou pannu, jmenem Marii, sestru jáhna Walabonsa, který byl nedlouho před tím co mučeník zemřel. Tu se domluvíly a porozbuditly tyto dvě svaté panny tu peronému vyznání svých křesťanské, a šly i soudci, který je dal do tmavého žaláře uvrhnouti; tam jim poslal sw. biskup Eulogius písemné napomenutí, aby smrti mučnické se nebály. Obě tyto sw. panny byly skaly.

Do téhož času padá snad umučení swatých Anator-a, Petra a Rudolfa z Rorduby (Rordowu). Tito swatí lážali neohroženě Muhamedánským sw. ewangelium, začej ale od nich usmrceci byli. Těla jejich byla do Swadalkiwtru hozena, ale později na břeihu této řeky opět nalezena.

R. 852 byli w Rordowě pro wtru Ježíše Christa stali sw. jáhen Emilas a jeho bratr Jeremiáš. Při jejich odprawení zatmělo se slunce a powstalo náhle tak hrozné hromobití, že mnozí z přítomných zvolali: Toť jest patrný trest Boží za newinně proletou krew těchto spravedlivých!

R. 853 zemřel w Rordowě mučeniš sro. Vandilla (Vandilla, také Vandilas), který co kněz a mnich ve klášterě sro. Salvatora na rozkaz krále Albdorhaman-a II. stat byl. W tom samém rohu zemřela w Rordowě co mučenice swatá Kolumba, řeholnice řádu sro. Venedikta. Když mnozí křesťané w čas pronásledování bojácně wšru křesťanskou zapírali, wystoupila sro. Kolumba na náměstí a wyznala, weřejně, že jest křesťankou, začej umučena byla. Mělaf sestru, jmenem Alžbětu, která co abatyše jednoho kláštera w Rordowě w powěšti swětice r. 855 zemřela. R. 850 pobstoupili w Rordowě smrt mučedlnickou kněz Eliáš a mnissi Pawel a Zfidor; r. 859 sro. Eulogius; r. 890 sro. Gunefindus, Secrus, Krescens, Julianus, Nemefius, Fratria, Primitivus, Justin, Statheus, Nowacian, Klemens, Marcellin, Zedinus, Felix, Wenustus, Zmilus, Italika, Marcellus, Tellus, Kapito, Linus, Timarkus, Silwanus a mnoho jiných.

Kromě těchto sro. mučenišků oslaweno ještě město Rordowa množstwím swětci a swětci Božích, z nichžto jenom tyto uvedeme: sro. Frantiffel Solanus narodil se r. 1549 w diocěse Rordowské, stal se údem řádu sro. Frantiffela a skončil život svoj co horlivý misionář r. 1610 w městě Peru w Americe. R. 1556 zemřela w Rordowě w powěšti swětice Eleonora de Wane-gas, řeholnice řádu sro. Dominika; byla to panna welmi swatá, která i divy a zázraky činila.

Pravou ozdobou města Rordowy byl rohu 1644 w městě tom uarozený Frantiffel de Posadas. Wstoupil do řádu sro. Dominika, způsobil

co lažatel a zpovědník velmi mnoho dobrého. Příslným životem svým a lázantím přiměl obyvatele Rordowy k tomu, aby rozbořili dům diwabelní. Častěji měl býti pomohsen k hodnosti biskupské, kteroužto vřel z polory nikdy na se vzíti nechtěl. Zemřel r. 1713. Církev svatá ho vyhlásila za blahoslaveného.

Nawštíwili jsme chrám sw. Hipolyta; i tento chrám byl kdysi mešitou, jak ze staroby jeho poznati lze. Za jeho hlavním oltářem, který o několik stupňů nad lož chrámovní vyvýšen jest, stojí dvě jednoduché ražky; v jedné z nich odpočívají kosti rečowného krále Alfonsa XI., který byl udatně bojoval proti Maurům; ve druhé se chovají pozůstatky Ferdinanda IV. přibuzného to Alfonsova. Nápisu jejich zní takto:

Alfonso XI. Rey de Castilia
Fernando IV. Rey de Castilia.

Dba byli králi kastilštími. Město Rordowa jest rodištěm mnohých slavných mužů, z nichžto jenom následující připomínáme: Amergoes, arabský libomudrc († 1217), Ludvík da Gangora, kněz a slavný básník († 1627), Goufalwo (Gonzales) de Rordowa, slavný vojenský vůdce, jehož kosti ve chrámě sw. Jeronyma v Granadě odpočívají (viz kap. 26).

Při obědě v hospodě (fonda) dali nám také, abychom nezapoměli, že se nacházíme ve Španělsku, známou oslu potridu. Učtoliw tato hospoda co zástanviště diligencních vozů (para-

dor de las diligencias) i nejlepším w Bordowě patři, přece ji cestujícím schwalovati nemůžeme, poněwadž čistota není hlavní ctností její. Z dva slepntci vyhlíželi tať, že mně při pohledu na ně skoro všechna chuť i jidlu zassla. Wodu a wino též nebylo lze chváliti. Poněwadž ale hlad nejlepším zuchatem a žizeň nejlepším slepntkem jest, muselo nám jidlo i piti chutnati.

XXX.

Sevilla. Don José Odena. Chrám Katedrální. Sál kapitulní. Pokladní komora. Giralda. Al-kasar. Museum. Syrečky a piwo. Fernand Rwallero. Alameda. San Elmo. Towárna na tabák. Boháři a sirotci. Večer na náměstí „San Francisco.“

Dpuštivšse okolo čtvrté hodiny popolední Bordowu, jeli jsme po železnici do Sewilly. Krajina mezi těmito dvěma městy jest rovná a úrodná; železnice se táhne z větších částí podél řeky Awadalkiwir-u. W dosti veliké vzdálenosti viděli jsme ke straně západní hory Sierra de Bordowa zvané, ku kterým jsme u města Lory z cela na blízko přišli. Bylo asi devět hodin na večer, když jsme šťastně dorazili do Sewilly,

Ibež jsme v hostinci „hotel del' Europe“ se ubytováli.

Veliké přes 100,000 obyvatelů čítající město Sevilla rozprostírá se v rovině na levém břehu Rvadalquiviru a vyhlá velikostí a krásou svých stavení nad mnohá města španělská. Mezi jeho 30 náměstími jest zajisté náměstí San Francisco zvané největší a nejkrásnější. Náměstí toto čtverhranné obsazeno jest stromokadlmi ze stromů pomorančových a má zcela stejně vyshávané domy. Hlavní ulice města jmenuje se Sierpa; ulice tato jest nejširší a nejkrásnější, a poněvadž se v ní obyvatelé procházejí, není dovoleno tam s vozem jeti.*) Jako Granadané zakládají sobě mnoho na krásu svého města a položení jeho, říkájce: Kdo newiděl Granady, newiděl nic: nápodobně mají Sevillané ohledem na znamenitost svého města přislov: Kdo newiděl Sevilly, newiděl divu.**)

Francisco Kardona měl z Barcelony odporučiti list na kupce Odena. Mladý rozmilý syn kupce tohoto, Don José, byl pak naším vůdcem a ukazoval nám znamenitosti města Sevilly. Služba mladého Odeny byla nám tím přijemnější, poněvadž i francouzsky mluvil a co rozený Sevillan známými svými do mnohých znamenitých budov a ústavů snadno přistup obdržel. Don José Odena, jemuž velmi povděční jsme, zamědi nás přede vším do chrámu katedrálného.

*) Říká se, veliké město má některou hlavní ulici, ve které bývá nejživěji. Tak má Londýn svou Regent Street (královskou ulici), Paříž své Boulevardy, Řím svůj Corso, Vídeň svou Ringstrasse, Neapol své Toledo atd.

**) El que non ha visto Sevilla, non ha visto maravilla.

Před chrámem tímto nachází se dvůr stromy pomorančovními obsazený, na jehožto horním konci památná kazatelna stojí. Podle nápisu kázali na ní tito slovníci a svatí mužové: Vincenc Fereriský, Frantisek Borgia, Fernando z Rontrery, Jan z Amily a Jan z Matby.

Vstoupili jsme do chrámu samého. Kdož jest s to, aby ušlechtilě popsal velikost a krásu jeho! Chrám ten jest již zemně podivuhoden; na krásu jeho nemůže oko do sytosti se nadevati; ale ještě krásnějším jest uvnitř. Čteme, že král Salomoun Hospodinovi vystavěl chrám nádherný, který byl zdělán sedesáti lokty a třiceti dwaceti lokty a zhotovili třiceti lokty (3. král. 7. 6. v. 2.) a že ho stavěl sedm let. Ale i Sewillané vystavěli Hospodinovi chrám, na kterýby snad i Salomoun s jaksí závistí patřil. Mezi všemi chrámy gotickými, které jsem kdy viděl, zaujímá onen v Sewille přední místo; jestli 170 mužských kroků dlouhý, 100 široký, má pět lobí a 54 do čtyř řadů seřazených sloupů. Každý sloup jest dole u podstavce tak tlustý, že jsem, chtěje ho obejít, 20 kroků udeřati musel. Chrám má 93 oken s výbornými malbami na skle, z nichžto nejstarší jsou od r. 1504. Tvrdí se, že tyto malby poborných sobě v celém Španělsku nemají. Jedno takové vysoké okno s malbou na skle stojí jistě 20—30,000 zlatých. Ve středu chrámu jest kůr se sedadly pro kanovníky a nad ním kůr hudební se dvěma velikými varhanami. Bohužel, že pro tyto dva kůry celý chrám přehlednouti nelze. Chrám má 82 oltářů, 25 kapel a 112 velikých výborných obrazů, z nichžto

každý pravým uměleckým dílem jest. Mezi kaplami přede vším pozoruhodný jsou: kapla pána Ježíše a kapla sv. krále Ferdinanda. V oně viděti velkou sochu ubíčováného a trnám korunovaného pána Ježíše. Kapla ta zdá se býti útočištěm trpících miserného druhu; neboť tam lze v každou hodinu spatřiti lidi na modlitbách trvajících. Na železné mříži před ní visí pokladnice s tímto nápisem: Almužna ku počtě našeho P. Ježíše od zarmoucených.*) Při pohledu na množství nábožných, jenž před touto sochou ubíčováného Pána Ježíše klečeli, upamatoval jsem se na slova Spasitelova: „Poďtež ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím“ (Mat. 11, 28) t. j. u mne naleznete všichni, jenž na těle neb na duši obtíženi jste, pravého odpočívutí a posílnění, kteréhož vám jinde u moudrých a učených tohoto světa nelze dojíti. V kaple sv. Ferdinanda, za hlavní oltářem se nacházející, odpočívají kosti sv. krále Ferdinanda († 31. května 1252) a krále Alfonsa s příjímím „Moudrý.“ Všechny kaply jsou více méně světozně ozdobeny; v jedné z nich načítal jsem 40 stříbrných lamp. U hlavního portálu odpočívá bratrowec slavného Kolumba, objevitele Ameriky. Ptál jsem se ho v tomto chrámě pohřben býti a zavázal se, že vyhoví-li se jeho přání, dá na útraty své celou ulici domů pro chudé vyřaditi. Teprve po dlouhém čase přání jeho se vyplnilo. Byl to za starých časů zajisté chvalitebný obyčej, že utnuž

*) Limosna para el culto de nuestro P. Jesus de los adigidos.

sobě křesťané přáli, buď ve chrámě samém aneb vedle něho pohřbenu býti; protož také nalezáme, že tehdaž bývaly hřbitovy okolo kostelů. Zelikoz svatě a spasitelně jest myslent, za mrtvé se modliti, aby od hříchů zproštěni byli (2. Mach. 12, 46), chtěli křesťané po smrti u chrámů odpočívati, aby tak modlitbám nábožných a nej-
 světější oběti inšše sw. blíže byli. Ale i židům byl blížký hřbitov uctavičnou upomínkou, že i oni umřítí a všechny pozemské věci opustiti musejí. „Uloženo jest lidem jednou umřítí a potom (přijde) soud“ (1. Židům 9, 27).

Don Josef Odena, jenž známost měl s mladým při katedrálním chrámě ustanoveným knězem Don Henríkem Moralim, postaral se o to, aby nám také kapitulní sál a posladnice chrámovní ukázány byly. Tento kulatý sál s krásnou bání jest jednou z oněch 25 kapel katedrálného chrámu. V něm shromážděná nejdůstojnější p. arcibiskup Monsignore Emanuel Taranton každý týden své konsistorní rady, s nimiž tu v záležitostech arcidiocésy své radu brává.*) Krátké a vcelkem známé jsou nápisy, které nade dveřmi a na mramorovaných stěnách tohoto sálu se nacházejí, připomínajíce konsistorním radcům přislíbené povinnosti jejich. Nade dveřmi se čte:

Všechny starosti svéta, všeť tvý wášíně, klidte se odtud.**)

Na stěnách jsou tyto nápisy:

*) K arcibiskupství Gerónském patři tato biskupství sufragánská: Kadix, Malaga, Ceuta, Teueriffa a ostrovů Kanarsté.

**) Affectus curaeque procul remanete profanae.

Nebude mezi vámi špinavého trhovníka
mlce, nýbrž všem bude mzdou Bůh.

Pravda utlačena vstěží.

Moudrost Boží proti divoké lvi.

Šel já jsem činil, čiňtež i vy.

Učte se ode mne, tichého a poníženého srd-
ce bžti.

Čiští (Bůh) syny Lewitské a protkbi je
jako zlato a stříbro.

Jednomyslný a svorný Bohu zasvěcený
senat, hle, souhlasí; jednomyslní jsouce obcujte
i vy Bohu.

Dobrořečte těm, kteří vám zlořečí, a mod-
lete se za ty, kteří vám utržají (na cti).*)

Nesmírně bohatá jest pokladnice chrámová
na kostelní věci a na ostatky swatých. Viděli
jsme v ní velké křiž zhotovený z prvního zlata,
které z Ameriky do Španělska přivezeno bylo;
zlaté řaditelnice, kalichy, pateny, reliquiáře, messní
konvice a jiné ke službám Božím potřebné věci
— vše z ryžého zlata. Tam nám ukázali vy-
sohou zlatou monstranci, na níž se nachází 1300
diamantů; baldachyn, který s tyčemi, lampami,
figurami a jinými k němu patřícími věcmi 1138

*) Non erit in vobis mercator sordidus ultra, sed mer-
ces cunctisque erit Deus.

Oppressa vincit veritas.

Temperat immites sapientia Dei Leones.

Sicut ego feci, ita et vos faciat.

Discite a me, quia mitis sum et humilis corde.

Purgabit filios Levi et colabit eos quasi aurum et
argentum.

Unanimis concorsque Deo sacrae ecclesiae senatus con-
cinit; unanimes vos quoque adeste Deo.

Benedicite maledicentibus vobis et orate pro calu-
mniantibus vos.

liber (43 tiros) stříbra máži a který od krále Alfonsa „Moudrého“ sem obětován byl; mnohá stvořná mešná roucha zlatem a stříbrem vyšívaná, čtyry vysoké stříbrné svícny, které jakás nábožná paní k oslavení průvodu Božího Těla darovala a jejichžto cena na 30,000 franků se páčí; 12 zcela stříbrných zvonů mužů majících svícny, které sem daroval Monsignore Biranom, biskup v Mexiku; jiných osm stříbrných svícenů a stříbrnou dobře pozlacenou misku (Lavabo) na umývání rukou při mši svaté; vyborná jest na této mši vypuštělá práce (Relief), představující obět Abrahamovu a jiné případnosti ze starého zákona. Pozoruhodny jsou v této poslabnici ještě následující předměty: velká zlatá medalie, kterou sem daroval Rudolf Filip, král francouzský s podobiznami krále a jeho děti a s tímto nápisem: *Donné par le roi 1838* (darovaná od krále 1838); stříbrné poprsné obrazy mnohých svatých v přirozené velikosti; stříbrný paprskový věnec na monstranci; věnec ten jest nejméně na sáh vysoký a tolikéž široký; stříbrná a perletí vyložená šití, ve které se chovají autentiky či listiny dosvědčující pravost svatých ostatků a mnohé jiné věci, které, co se týká drahého kovu a umělecké práce, velikou cenu do sebe mají.

Mezi četnými posvátnými ostatky chovají se v poslabnici zejména následující: jeden trn z koruny Ježíše Christa; kost z ruky sv. Bartoloměje apostola; část z onoho stola, u kterého Spasitel s učenými svými poslední večeři

slavil ;*) prst a číste sw. krále Ferdinanda, kost sw. Petra apostola ; část lebky sw. papeže Řehoře Velikého ; welkou část swatého kříže. Kosti swatých Wawřince, Blažeje, Zfidora, Leandra, Jana Ribéry ; welmi krásný kříž, který kdysi papeži Piu V. přináležel a na němž w malíčcích řezbomaných figurách umučení Páně představeno jest ; dva klíče, které král Ferdinand po wydobytí města Sewilly od Maurů obdržel, a mnohé jiné věci. Pořádné komora chrámu katedrálního w Sewille jest zajisté jedna z nejbohatějších, které jsem kdy widěl. Uctolivo we Španělsku proticírkevní vláda kláštery wyzdwihla a statky církevní neprávě sobě přivlastnila, neosmělila se sáhnouti po věcech, které se w pořádných komorách u chrámů nacházejí a k oslawení služeb Božích slouží. W jiné zemi wyzdwihli také kláštery ; ale nejsouce s tím spokojeni, stáli ještě na tom, aby jim i zlato a stříbro kostelní (kalichy, monstrance a jiné zlaté a stříbrné předměty) wydány byly. Důslem že Pán Bůh zlata a stříbra od lidí nepotřebuje ; ale přijemná jest mu obět, kterou věřící k očištění chrámů a k oslawení služeb jeho přinášejí. Prawda jest, že zlatý t. j. swatý kněz, který dřevěného kalichu při mši sw. užívá, jest Bohu milejší, nežli kněz dřevěný t. j. neswatý, byl i we zlatém kalichu krew Páně obětował ; ale prawda také jest, že zlatý (swatý) kněz obětující krew Páně w kalichu zlatém jest Bohu ještě příjemnější. Věci k oslawení služeb Božích od věřících chrámu

*) Stůl samý nachází se we chrámě sw. Jana Lateránského w Římě.

obětovaně neprávě sobě přivlastniti, jest hříchem
svatochrábežným.

Několik kroků od katedrálného chrámu v Se-
ville stojí zvonice, věž Giralda (větrník) zvaná,
kterou, jak se povídá, maurický král Abn Jusuf
Jafub r. 1196 vystavěl. Věž tato, původně
jenom 250 stěmců vysoká, byla r. 1586 od
Fernanda Ruiz-a značně vyvýšena; místo scho-
dů má cestu, která uvnitř podél stěn vždy
výše vystupuje až na horu věže; v tomto ohledu
podobá se věži sv. Marka v Benátkách, na
kterou by obratný jezdec snad i na koni jeti
mohl. Giralda má 24 dílem větších dílem men-
ších zvonů, z nichžto některé i z oken na ve-
něk visí, a velmi umělecké hodiny, které sestavil
laický bratr z řádu sv. Františka, Josef Rordero,
a sice jak nápis praví, ke cti a slávě Boží a
blessavené Panny Marie. Velmi krásná jest
vyhlídka z věže Giraldy na katedrální chrám,
na jeho nesčíslné gotické věžky, figury a oblouky,
mezi nimiž celá hejna malých láni semotam li-
tají a i hnízda svá mají. Pohled z této věže
na veliké město Seville, na jeho chrámy, ná-
městi, paláce a zahrady jest v pravdě velmi
krásný, ale jednoduché okolí města nemá do sebe
mnohého půvabu. Jako obrovský had táhne se
líný Riwadalkiwir ve mnohých zatáčkách rovinou
a válí kalnou, špinavou vodu svoji okolo zá-
padní strany města k moři.*) Řeka tato není u

*) Ze Seville až k moři za čtrnáct hodin na parní loď
dojeti lze. Blíží se horká Afrika čím, že i v Seville v
létě nesnesitelné parno bývá.

Sewilly přelíš sfiroká, jest ale tať hluboká, že na hřbetu svém nosí veliké koráby.

Wypravuje se, že Sewilla jest jedním z nejstarších měst. W skutku ukazují nápisy na jeho branách se nacházející na vysoké státi. Don José Odena zavedl nás ke staré bráně „Pu-orta de la Carne“ (brána masná) zvané. Nad ní se nachází tento nápis:

Condidit Alcides, renovavit Julius Caesar,
Restituit Christo Fernandez tertius heros.

Smysl těchto veršů jest na bráně „Puerta de Xeres“ (brána Xerešská) obšírněji takto udán: Herkules mne vystavěl, Julius Caesar mne zděmi a vysokými věžmi ohradil; jeden gotický král mne ztratil, swatý král mne wydobyl, podporován při tom Perezem de Vargas.*) Je-li pravdou, co nápis tento twrdí, sahá vystavení města Sewilly owssem do starovělosti.

Šli jsme branou, která nedaleko maurického královského paláce Alkasar-u stojí. Nad ní wi-
dětí figuru ležícího lwa, který, maje na hlavě královskou korunu a drže w předních nohách kříž, takřka k boji připraven jest. Pode lwem na-
chází se tento nápis: „Ad utrumque“ (k obo-
jímu); jaloby lew tento křici chtěl, že hotov
jest bojowati pro zachování křise i náboženství.
Řhžby křesťanské mocnákové, jenž ne nadarmo

*) Hercules me edificó. Julius Caesar me cerco
De muros y torres altas, un rey godo me perdio
El rey santa me gano, con garci Perez de Vargas.

meč nosí (t. Řím. 13, 4), pamětliví jsouce tohoto nápisu, nejenom pro zachování kříže nýbrž i pro zachování náboženství bojovali! Kříže, ve kterých náboženství hyne, a jejížto podobu nejednají podle napomenutí Božského Spasitele: „Dávejte, co jest císakovo, císaři a co jest Božského Bohu“, (Luk. 20, 25) rozpadne se jako dům nemající pevného základu.

Starý maurický palác Alhazar jest velké, na jedno poschodí vysoké stavení; má předstín s chodbami (coridors), ve kterých viděti krásné štíhlé sloupy, malby a arabské ozdoby. Před hlavní jeho branou nachází se železná, velmi uměle zhotovená mříž se znaky všech španělských provincií. Brána sama vzdělána jest ze stvořného dřeva a ozdoby její jsou pozlaceny. Don Josť Dena zavolał strážce; tento přišel a zavědł nás na dvůr paláce. Jakká to krásá! jaká to nádhera! Myslíł jsem, že opět v Granadě v Alhambře se nacházím. Představ sobě, milý čtenáři, čtverhranný dvůr, jehožto každá strana 34 mužských troků obnáší; v chodbách jeho vidíš 52 štíhlých sloupů z alabastru tádně sestavených a na stěnách čtverhranné malované cihly (azulejos) a všelijaké jiné arabské ozdoby (arabesky).

Palác má mnoho pokojů a sálů v pravdě s královskou nádherností ustrojených. V jednom sále narodila se, jak svědčí nacházející se tam nápis,*) dne 21. sept. 1848 princezna Maria Isabella, nejstarší dcera vévody z Montpensier-u.

*) En este salon natio el 21 septembre de 1848 S. A. R. La SERMA SRA Infanta de España Dna. Maria Isabel de Orleans y Borbon.

Velmi krásný a ve zlatě bohatý jest hlavutí
sál, který má směle starouhou kupolu a podob-
ný 56 španělských králův, královen a kněží;
mezi těmito nacházejí se i podobizny Petra s
přijímáním „Ukrutného,“ jeho manželky a jeho sou-
ložnice Babilý. Kulatý tento sál má čtyry pav-
lany, 10 korunových stíců z hluti (krystalu)
a u svých dveří šest sloupů ze drahého mra-
moru. Kaple téhož paláce má oltář z malowa-
ných cihel sestavený a nad ním velký obraz
představující nároštitelku Panny Marie u Al-
běty; na několika menších obrazech viděti pra-
otce Panny Marie, totižto krále Jerusalemské :
Dávid, Joatham, Ezechias, Roboam a Da-
vid. Palác ten má také dosti velký chrám,
který kdysi býval bytem svrchu zmíněné Marie
Babilý. Karel IV. dal jej v kostel přestavěti.
Strážce náš také zavědł do bývalého bytu Pe-
tra „Ukrutného“ a ukládal nám otko, že kteréhož
tento ukrutník dal rozřaz i usmrcení bratra svého,
kteréhož rozřaz také u studně v zahradě vykonán
byl.*) Není to snadnou úlohou, popisovati krásu a
nádhernost tohoto paláce, jeho sálů, pokojů a cho-
deb; neboť sebe lepší popisání nedostačí, aby sobě
čtenář aspoň slabý pojem o něm učiniti mohl.

Čli jsme do zahrady u Alfasaru se na-
cházející. Zahrada tato jest velká a velmi bo-
hatá na cizozemské stromy a byliny. Kromě
stromů pomorančových, chřestových a palmových

*) Petr „Ukrutný“, král Kastilie a Leonu, přewzal v 16ti
letech věku svého po smrti otce svého Alfonsa XI. roku
1350 vládu. Lakomství, smilství a krvežíznivost byly
bohužel jeho hlavními necnostmi. Zemřel r. 1387.

widěti tam také stromy bananové, jejichžto listy na sáh dlouhé a velmi široké jsou. Při pohledu na tyto velké listy myslil jsem u sebe: Že hustý stín byl by ve stromotadi, že stromů bananových sestaveném! Že líbezná byla by to procházka v létě ve stínu takových stromů! Horšo bylo nesmírné, když jsme se v této zahradě procházeli; přál jsem sobě, by aspoň jeden list tohoto stromu nade mnou jako deštník rozpiat byl, abych se pod ním ochladiti a ke stínu jeho říci mohl:

Stíne, stíne nestálý,
Kdo tvou vřtlost pochválí?
Žiž mně stojíš v předu,
Žiž jdeš za mnou v sledu.

„Není znať to vřtlosti,
Leč jest důkaz věrnosti;
Žiž, tu, již tam stojím,
Po slunku se strojím.“ (Suffil.)

V čarokrásné zahradě této widěl jsem také ssacholany (Magnolien, magnolka), jejichžto květ velkým zvonům se podobá, a stromy „zarděnice“ (Korallenbaum, erythrina) zvané, jejichžto červený květ velmi krásný jest. Každý strom a každý záhon s květinami může ihned owlažován býti, jesto pět wolů k tomu ustanoweno jest, aby střídamě tahali ze studně wodu, která napotom struhami ke stromům a záhonům teče. Dstatně jest zahrada okrášlena rozličnými figurami lwůw, umf (u Slowanů: Rusalky a Wilky);

nachází se v ní několik jestvů a domečků, z nichžto některé mají rákosový znak; tyto byly r. 1546 obnoveny.

Ze zahrady šli jsme do bývalé lázně, v nížto se Badila koupávala. Ze smilnice tato se koupání dosti místa měla, mohou čtenákové již z toho souditi, že lázební láď z kamene zhotovená 44 kroků dlouhá, pět kroků široká a 3 stěnovice hluboká jest. Tam mohla ovšem jako velryb v moři plouti. Kolem okolo ládě vedle chodba, ve které jedna osoba pomolně se procházeti může. Vypravuje se, že chlépný Petr se tam procházel obdivujíc vnady milentý své Badily. Koupárna ta má gotické loubení a podobá se ve stavbě své nemálo kostelu. Láď mohla s vrchu dle libosti teplou aneb studenou vodou naplněna býti. Tak učinil Petr „Ukrutný“ vsedlo, aby své milence žimobytí co nejvíce osladil, kdežto s jinými krutě zacházel. V hanebnostech a ve smilstvot žili pospolu; hodiny jejich života již dávno došly. Řekž by jim Bůh byl na onom světě milosrdným soudcem!

Don Josť Obena zavedl nás do jednoho oddílu města, kde se nalézají z větších částí domy maurické. Jsou na jedno poschodí vysoké a dle orientálního způsobu stavěny, t. j. jsou čtverhranné a opatřeny dvory, v nichž se obvykle zahrada se stromy a s kassnou nachází. Stromy dělají stín a voda chladí; z toho lze poznati, že Maurové domy a byty své co nejpohodlněji uspořádali hleděli. Ostatně jsou ulice tohoto dílu města velmi úzké a tak se křiví, že v nich

žalo w nějakém bludišti (labirintu) snadno lze zablouditi. Dena nám pravil, že procházející se w nich w noci mydává se w nebezpečnosti, ješto obywatelé tohoto dílu města nestojí w dobré pověsti. Cesta nás vedla blíže palácu arcibiskupského, který ačkoliv toliko jedno poschodí vysoký jest, přec právě tolik oken co rož dnů počítá.

Zatím bylo polehne a horlo nesnesitelné. Don Josť Dena nás opustil, nechťe doma jtdla zamešštati; přislíbil ale, že odpoledne opět přijde. Poněwadž ale w našem hostinci společný stůl (table d'hôte), u kterého jsme obědovati měli, teprwé o čtyrech hodinách byl, měli jsme dosti řby, podívatí se ještě do musea, které snad jedním z nejbohatších jest. Majali jsme sobě fialra (caratela) a jeli jsme tam. Řechci obšírně popisovati mnohá w pravdě umělečá díla, sochy a obrazy, we kterých toto muzeum velmi bohaté jest. Mezi sochami vyniká socha sw. Brunona, zakladatele řádu kartuzianského, w přirozené velikosti; swatý tento stojí zde we swém řeholném oděwu a má w ruce misál. Podobuhodna jest také socha představující sw. řajicnkla Dominika s přijímáním de porta coeli (ob brány nebeské), držícího w levé ruce řtž a w pravé bič a socha sw. řeronyma, představující řwětce co řajicnkla řlečícího před řtžem. Tyto a mnohé jiné sochy jsou díla w pravdě umělečá.

Mezi obrazy nejlépe se mně líbily: obraz představující sw. Benedikta, řehnajícího pobanou mu vínem ojedovatěným naplněnou řklenici, která na to puřla; obrazy představující sw. řomáffe

Alwinského, sw. Brunona před papežem Urbanem sedícího, sw. Augusta s andělem na břehu mořském rozmilouvajícího; na nebe vzeti Panny Marie; mnichy kartuziánské sedící u refektáři u stolu; poslední soud a opět Kartuziány, nad kterými Panna Maria pláše rozprostírá berouc je pod ochranu svoji. V jednom sále nacházejí se následující veliké obrazy, malované od věhlasného Murilla*): Kristus na kříži visící jak oběť sw. Františka Asistického; narození Pána Ježíše; sw. Felix z Kantalicie, jak dělátko Ježíše z ruky Panny Marie přijímá; sw. Augustin, ku kterému Pán Ježíš s kříže praví: „In die nativitatis matris meae venies ad me“ (na den narození matky mé přijdeš ke mně t. j. umřeš); sw. Kateřina s věží; s kříže sňatý Kristus ležící v lůnu matky své; sw. Bonaventura, sw. Jan Křestitel, sw. Alexander a zvěšťování Panny Marie. Obrazy ty jsou veliké a všechny jsou od slavného Murilla malovány. Povědělo se nám, že toto museum ještě více obrazů mělo, ale Napoleon I. dal prý je do Paříže převezt. Murilla zde vyřezávaní bylo by nazbyt; kdo práce jeho viděl, musí mu vydati svědectví, že v každém ohledu výborně maloval.

Namírali jsme se do hostince obědvali jsme o čtyřech hodinách u společného stolu. S ho-

*) Slavný malíř Murillo aneb Murillos urodil se v Seville r. 1618 a tamtéž zemřel r. 1682. Za mnoho výborných obrazů tento malíř namaloval, z toho souditi lze, že jen museum v Madridě jich má 41, museum v Paříži 22; mimo tato dvě není suab velkého města, jehož museum by obrazů Murillových nemělo.

stincem tím byli jsme zcela spojojeni; proto ho také každému do Sevilly cestujícímu schvalovati mohu. Stálo bylo podle německé chuti připraveno a neměli jsme známou španělskou míchaninu — ollu potridu. Mým sousedem u stolu byl mladý španělský kupec, muž to roztomilý, který i německé řeči poněkud rozuměl a dosti dobře francouzsky mluvil. Byl dvafráte i ve Vídni a nemohl se dosti nachváliti dobrých jitrnic, dobrého piva a jistého druhu malého kulatého šgru, které věci byl v hlavním městě Rakouska jedl a pil. Uhodnul jsem z jeho řeči, že mni moravské tvarůžky, které mu ve Vídni v předměstí Leopoldově tak dobře chutnaly. Mohou sobě Moravané něco na tom zařádati, že jejich škrečky i ve vzdálené Seville známý a chvalený jsou. Nemálo toho želil kupec ten, že ve Španělsku málo řeh dobrého piva lze dostati a pravil, žeby rád sklenici španělského вина za sklenici rakouského piva dal. Myslíl sobě snad kupec tento:

Přeblažená ta zemi, kde se pivo vaří,
Kde ho lidé pijou, tam se dobře dají:
Nebo mi stvoření oslislí,
Pivo má ctnosti veliké.

Za prastarých časů — lidé blázni byli,
Samou vodu pili, pivo newařili. (Erben.)

Při stole také přišla řeč na vřborné spisy španělského spisovatele Fernand-a Ravallera (Cavallero). Větší část pánův při stole sedících

ba i sklepníci, kteřížto obvyčejně málo knih čítají, znali dobře spisy tyto; ale žádný z nich newěděl, že Fernand Kawallero jest — manželkou jednoho kupce v Sewille a že vlastně Cecilia Arom sluje. Zdá se, že tato slavná spisovatelka, jejížto spisy i do němčiny tečti přeloženy jsou, neznámou zůstati chce.

Dlolo páté hodiny přišel opět Don Josef Obena a vedl nás na veřejnou procházku u řeky Riwadalkintu. Procházkou touto jest alameda t. j. hustým stromotadím obsazené místo, na kterém se Sewillané obzvláštně večerního času rádi procházejí. Rozmanitý tam panuje život; boháči jezdí v kočárech a na koních, a kdo ani koně ani kočáru nemá, prochází se pěšky. Tam vidíš prodáváče čerstvé vody (aqua fresca) a osvěžujících cukrovín; prodáváči ti vyhlašují zboží své s nemalým křikem. Jedna část této alamedy sluje „procházkou starých kněží“ a sice za tou příčinou, že tam staří lidé a kněží rádi se procházejí pro ticho a pokoj, který tam panuje. Obzvláštně mnoho lidí bývá ve stromotadi, ve kterém se v kočárech a na koni jezdí. Tam viděti — jak nám Obena pravil — často sto kráče boháče, kteří každodenně snad až 2000 zlatých (1000 buros) příjmů mají. Pro utvarování tlačenice a osvěžícího neštěstí mezi jezdícími a pěšáky jezdí semotam četníci na koních. Ve středu alamedy stojí stará socha nejsvětější Trojice Boží. Když se jednalo o zvěstění veřejné této procházky, měla socha ta z toho místa odstraněna a na jiné místo postavena býti. Zbožní Sewillané ale, kteří tuto sochu ve veliké

uctivosti mají, nechťeli k tomu svoliti. U alamedy stojí palác „San Elmo“, patřící vévodkyni z Montpensier-ů. Toto krásné na jedno poschodí vysoké stavení má v přední straně své 32 oken, u hlavního portálu šest sloupů a dvě nárožní věže.

Jedno z největších stavení v Seville jest dílna na tabák, která prý jest po oně v Madridě ve Španělsku nejznamenitější. V jejích dolních prostranstvích jsou zvláštní masy, které od koňů a mulů tahány jsouce listy tabákové na prach rozstírají. Ve zvláštních dílnách připravují stolaři skříň a nádobu, ve kterých se napotom tabák rozestlá. Ve vrchním poschodí továrny jest mnoho velikých sálů, ve kterých jako ve mraveništi velecilý život panuje. Tam vidíš 4500 děvcát — 12 až 20letých; jedny dělají z papíru obálky (Paquete), do nichž se tabák dává, druhé dělají cigary, jiné je počítají a dávají do obálek. Nejméně 1000 papírových obálek musí taková mladá dělnice každodenně udělati a obdržeti za to plat asi 16 krejcarů (10 quartos).

V každém sále jest jedna dohlídačka, obyčejně to starší ženská, která na druhé pozor dává. Poněvadž v sálech velké horko panuje, jsou tyto mladé dělnice skoro do polů nahy; svrchní šaty a krinoliny své mají na sloupech a stěnách viseti. Smích a křik dívek těchto jest tak náramný, žebyš snadno ohluchl, a zervnější a chováni jejich prozrazují takovou necudnost, a rozpustilost, že jim křivdy neuděláš, myslíš-li

sobě, že mnohá z nich věnec panenský již ztratila. V skutku vidíš semotam mladou dělnici, která chvílkami své dětátko chová. Kromě těchto mladých dělnic jest ještě 1680 mužských dělníků v této továrně. Povážlivě-li, že vše, co těchto více než 6000 lidí v kuřáckém a šňupavém tabáku spracuje, v prach, popel a dým se obrátí a vysmrká, mohli bychom se domnívati, žeby kuřáckovi a šňupáckovi všechna chuť k těmto požitkům zajíti měla. A přece si mnohý myslí:

Nehněvej se roztomilej,
 Jenom nám všem tabáčku dej;
 Za tuto písničku
 Vytáhni pišličku,
 Mám všem zavdej,
 Mám tolem zavdej.

Z továrny na tabák odebrali jsme se k peněžoměnci (banquier) H., u kterého jsme dle doporučeního listu peníze pro další cestu dostati měli. Na cestě k němu četl jsem na jednom domě tato slova ze 26. žalmu: „Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me“ (nebo otec můj a matka má opustili mne, ale Hospodin přijal mne). Nápís to zajisté zcela příslušný na sircovenských ústato, v němž se nachází mnoho nestastných dětí, kterým rodičové zemřeli. Aby nebyly zcela opuštěny a aby časně i věčně nezahynuly, ujala se jich křesťanská láska, která má ujištěnou odměnu ve slovech Ježíše Christa kloucího: „Amen, pravím vám, pokud jste to

učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili“ (Mat. 25, 40). U peněžoménce Š — museli jsme dosti dlouho čekat, až nám sumu peněz vyplatil, kterou jsme dle úměrného listu od něho žádati mohli. Omlouval se tím, že právě směnku na 50,000 franků vyplatiti musí. Ve světnicích tohoto peněžoménce stály kasy a pytle naplněné zlatem a stříbrem. Vyšel jsem u sebe: jak veliké to protivy! bohatství tohoto peněžoménce a na druhé straně veliká chudoba ubohého sirotka, kterých zajisté zahynul, když se ho křesťanská láska neujala. Musí být bohatí a musí být chudobní; neboť — i Boží Spasitel pravil: „chudé vždycky máte s sebou“ (Mat. 26, 11); ale též Boží Spasitel přikázal také boháčům, aby na pozemských statcích srdcem neviseli, a hrozil jim, že nesnadno vejdou do království nebeského (tamtéž 19, 23). Blaze boháčovi, který sobě čini přátele z mamony nepravosti t. j. který milosrdnými skutky nebe sobě ujistuje) Luk. 16, 9). Když boháč dle možnosti chudobného podporoval a chudobný svou chudobu s trpělivostí a s odovzdáním do vůle Boží snášel, vyplnila by se hluboká propast ležící mezi bohatstvím a chudobou.

Navečer jsme seděli na náměstí „San Francesco“ a naslouchali vojenské hudbě, která tam hrála. Veliké, mnohými lampami osvětlené náměstí bylo v pravdě čarokrásné. Naramné množství lidí procházelo se tam za krásného večerního vzduchu. Prodáváči čerstvých ryb, cukrovín a jiných lahůdek chodili semotam a vyčítalo-

wali své zboží křičíce a zptávajíce. Byl to veselý život na tomto náměstí. Sevillanům, kteří v létě velké horko snášeti museli, ovšem zapotřebí jest, na večer v ochlazeném vzduchu se procházeti. Já alespoň hltal jsem do sebe tento vzduch jako žitná ryba vodu. —

Obsah.

Strana.

- I. Odjezd z Widně. Štrasburk. Katedrální chrám. Geiler z Kaisersberku. Májová pobožnost. Museum. Chrám sw. Tomáše. Nový chrám. Jan Lanler. Martin Bucer a Erasmus z Rotterodamu. Swatí, jenž ve Štrasburku žili. Jednoduchý oděv taměšsích žen. Pomník Gutenbergův a Kleberův 1
- II. Horý Vogeské, v nichž přebývali sw. poustevníci. Zat francouští koudačtorové vyhlásují jmena německých sstaci. Klášter Delenberg čili „hora olivetská“. Přísný život Trapistův a Trapistek 17
- III. Wojensští rekruti. Tabačenká (pizla) podobná rakvi. Mühlsausen. Čápi. Města s fabrikami na sukno. Francoušská markytánka. Belfort a Besançon. Stolni sestry a dobré užívání času. Dóla. Auxone. Dijon (vyhlášen: Džjon) a znamenitosti jeho 36
- IV. Další popsaní Dijonu. Klosty. Zahradá rostlinská. Museum. Sw. Bernard, rodina a rodistě jeho. Záhen Edmund Patriat. Farářové Claude, Faucheneret, Munier a Dubois 55
- V. Eulogie. Passie a modlitba za císaře. Hál sw. Martina. Citeaux čili Cistercium, tolébka řádu Cisterciáckého. Abbé Rey a ústav jeho. Vína Burgundská. Pacholetský seminář v Plombières-u. Kolo sw. Bernarda. Rozmlouvání téhož swatého s jedním rolníkem 73

- VI.** Město Semur en Auxois. Vesnice Vic de Chassenay. Sv. Johana Frantiska Chantalová. Zámek v Bourbillym. Zvon sám od sebe zvonící. Vesnice Alice-sainte-Reine a sv. Regina . 87
- VII.** Objezd z Dijonu. Město Chalou-sur-Saone; svatí, kteří v něm žili. Mafon. Klášter ve kluniaku (Clugny) a památnosti jeho. Bourg. Noc bez spánku a případnost ze života Trapistův. Chrám v Brou-u . 96
- VIII.** Město Lyon. Atheneum. Sakrestáni bývali mladí řečníkové. Množství sv. mučedníků v Lyoně. Taneční kostely. Kopulace. Rána, která nás v Lyoně v hostinci potkala. Mladí muzikanti. Grenoble a jeho památnosti . 112
- IX.** Kartuziánský klášter (páleuka). Klášter Sainte croix (sv. kříže) de Beauregard. Sv. Roselina. Přísný život Kartuziánek . 122
- X.** Porý kartuziánské. St. Joseph de riviére a St. Laurent du Pont. Řeka Le Supermort a divoce krásné údolí. Krátký životopis sv. Brunona. Místo, na kterém se tento svatý a první kartuziáni usadili . 133
- XI.** Popsání veliké kartouze. Dom Paschal. Přemur a general řádu Dom Charles (Karel). Přísný život kartuziánů. Námořní u Dom Bernardina. Přítom. Sál kapitulný. Matutinum (raní modlitba) a mše sv. u kartuziánův. Zápas . 146
- XII.** Město Wienne. Světcové a chrámy. Pomník Pilátův. Valence a znamenitosti jeho. Orange. Oblouk vítězný. Vítava Římanů s Cimbrů a Teutonů. Otrouslice. Sněm církevní . 161
- XIII.** Arvenion (Avignon). Město z Pimodanů. Palác papežův. Rienzi. Papežové, kteří v Arvenioně sídlem byli. Petr z Luxemburku. Výborná malba Krásný kru-

cifix. Caesar Bus. Laura de Sade a Petrarca.
Most sv. Venežeta. Museum. Hôtel Dieu.
Smati 171

XIV. Města Tarascko a Arles; znamenitosti jejich.
Chlapec za marhanami schovaný a za to
měrcině zahanbený. Moře. Město Marsilia
a památnosti jeho. Chateau de fleurs. Drahé
masité snídant. Výstava rolnická 181

XV. Beaucaire (myslow: Bóker). Nismes (mysl.
slow: Nym). Přísné tresty, jakými kuřáci
stiháni bývali. Montpellier (myslow: Mon-
pelié) a znamenitosti jeho. Frantisset Rabe-
lais (myslow: Rabelé). Wěstkyňe. Narbone.
Perpignan (myslow: Perpiňan). Koncert sla-
vikův 197

XVI. Odjezd z Perpignanu do Španělska. Horh
Pyrenejské. Juncera. Španělská diligence (mysl.
dilizanc). Figueras. Divadlo a vojáci. Řeka
s krmecemvrou vodou. Gerona. Empalme.
San Celoni. Francesco Kardona y Orfila 214

XVII. Město Barcelona a položení jeho. Osvě-
cený sklepník. Jak španělsští vojáci kněze
pozdravují. Chrám S. Maria de mare. Po-
stavení duchovenstva španělského. Starý a
nový katedrální chrám a chrám Notre dame
de Betlehem 225

XVIII. Výlet na Monserrat. Novoposvěcení kněží.
Přívětnost a nezdvořilost Španělův a Špa-
nělek. Dostavník, obraz života. Klášter
Monserratský. Klenotnice. Sakristie. Hudební
sál. Zahradka na stále. Domek poustevníků.
Křížencová pobožnost 235

XIX. Kostelní hubba ve Španělsku. Drahá ho-
spoda. Pohostinství u Benediktinův. Pod-
pisy v knize cizincův. Osud biblí. Slovníční
mužové na Monserratu. Manresa. Chrám
de la grotta a jestyně sv. Ignacia. Chrám
katedrální. Zavražděný kanovník. Chrám
Dominikánský. Králci 252

- XX.** Table d'hôte (společný stůl). Obrovité ma-
sfary. Nečistý kostel a nezdmorilý ministrant.
Chrám sv. Kláry a sv. Michala. Tassár-
ství w Barceloně. Průvod Božího Těla.
Chrám „S. Vierge au sapin a S. Pablo“.
Podivná jména ulic. Swatí. Slavná škola
Rabinů 265
- XXI.** Odjezd z Barcelony. Taragona. Hlava sv.
Zelky. Aftanius. Tělesná stráž Pilátova.
Tortosa. Olla potrida. Frantisek Gil de Fe-
deric. Murmlebro. Sagunt. Portacoeli. Pou-
sternice Anežka. Valencia. Španělská ponocní 279
- XXII.** Chrám katedrální. Muž s kulíkem. Prání
na varhany. Pozůstatky swatých. Hlava sv.
Tomáše z Willanovy a sv. Ludvíka z To-
losy. Nezbednost, jaká se tropí ve Španělsku
loučenkou tabáku. Dou Lorenzo Kasanovas.
Slavný průvod Božího Těla 291
- XXIII.** Sw. Fiakr. Tartána. Chrám sv. To-
máše Alwinského. Ludvík Bertrand, Jan
Ribera a Mikuláš Faktor. Chrám královské
koleje Těla Christova. Pořádky komora.
Dám rovní sv. Vincencia Ferreria. Chrám
„Potěšitelkyne zarmoucených“. Zahrady ro-
stlinnické. Socha sv. Christofora. Vlaho-
slavení 307
- XXIV.** Odjezd z Valencie. Prvotný stav drá-
hy železné. S. Filipe de Batima. Almansa.
Zem pustá, necestná a bezvodná. Alkazar di
San Juan. Divoký rozprávný a chtré.
Strašlivé poměti. Chrupání. Manzanarez.
Nové trápení w diligenci. Zdvorilost Ma-
joralů. Loupežníci a četníci španělské. Kwa-
dalkwimír. Jan. Sw. Petr Paschafius 318
- XXV.** Granada. Služebníci nájemní. Hostinec
(hôtel) Leon de ora. Goethe. Jaké maličko-
sti mne w noci znepokojovaly. Poloha mě sta.
Siera Nevada. Manuel Jimenez. Alham bra.
a znamenitosti její 332

- XXVI.** Chrám sw. Jeronyma. Gonzalez Fernan-
des de Cordova. Sw. Jan z Boha, a chrám
jemu zasvěcený. Wyzdvižená Kartouza. Ma-
riana Pinedova. Chrám katedrálň. Capilla
real 344
- XXVII.** Bivarambla. Směšné obrazy a jejich
podpisy. Messita. Xeneralis (wýslow: Gene-
ralis). Starý cyprýš. Zámek. Sw. Caeci-
lius a jiní blahoslavení. Dům, w němž ze-
mřel sw. Jan z Boha. Weřejná zahrada.
Powěrečné baby 357
- XXVIII.** Odjezd z Granady. Siera de Alhama.
Esfáni. Wino. El Viviano, welitel oslůw.
Malaga. Na břehu mořském. Schnutí noh.
Chrám katedrálň. Slavná mše sw. w něm.
Wečerní procházka. Grandové a jebráci. Ho-
spoda pelešsi lotromské se podobající 368
- XXIX.** Odjezd z Malagy. Siere de Antekwera.
Růže bobková a nopal. Oběd w Antekwere.
Benamaza. Luceua. Jak býval w Španělsku
trestán wdovec, když se opět oženil. Pama-
tuj na smrt. Kordova. Plazuela de Seneka.
Chrám katedrálň. Swatí a šlowůtní mu-
žové. Chrám sw. Hippolyta. Nečistá ho-
spoda 382
- XXX.** Sewilla. Don Josef Odena. Chrám kate-
drálň. Sál kapitulní. Pořadní komora. Gi-
ralda. Alkajar. Museum. Syrečky a pivo.
Fernand Kawallero. Alameda. San Elmo.
Tomárna na tabák. Boháči a sirotci. Wečer
na náměstí „San Francesko“ 400